

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
מטות מסעי
כ"ד תמוז – א' מנחם אב תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב שומרי הלשון עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

דודיא = שמרים. **ומאוצר** – אם הביאו מן האוצר, מכלי העשוי לקיום. **מטרא סרי** – מסריח כשמשהין אותו. **של אדריינים קיכר** – כשיוצא בגירסות מולישן עמו. **בתולה שלא נעברה** – והיה כל כחה קיים, והוציאתו ביין זה ונעשה חזק. **גולפי** = כלי חרס. **חיווי** – חדשים, דמיציי. **ודרו בהדייהו** – נושאין עמהן. **תרי לחו** – שורין אותן במים. **ראשון שלנו** – יין משובח שלנו. **אינו אלא בשלישי שלהן** – בשהוא שרוי שלש פעמים במים היו המים השלישיים משובחין כיין שלנו. **על ידי דבר אחר** – ישראל רוצה בקיומו של יין נסך, ולא בשבילו אלא בשביל החרס ולסמיכה. **הדדיורים** = לגיניין קטנים. **ריקבאות** – תרגומה של "חמת" – רוקבא, והן של עור. **בן גודא.** שטיחין = דשטיל"ש. **והא הכא** גבי שטיחין דאינו רוצה בקיומו של יין, וקתני אסור! **ויטלנו** – לשטיח, מעל החמור. **ויתפרנו בגודיו** – ויתן יינו של גוי בתוך בגדיו של ישראל. **נודע לחוד וגודא לחוד** – לזה לא הודה, ולזה הודה אחרי כן. **שקרע שלו כנגד הלב** – שכן דרך עבודה זרה, להוציא דרך אותו קרע הלב של שור מחיים. **וקדור** – קדור בנקב עגול. **יש עליו קורט דם** = גלדי, בלעז קרוסט"א. **אסור** – בידוע שמחזיס נקרע.

אין

וְהָרוֹקְבָאוֹת שֶׁל גּוֹיִם, יַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל פָּגוּם בָּהֶן - אָסוּר בְּשָׁתְיָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה; הָעִיד שִׁמְעוֹן בֶּן גּוּדְא לִפְנֵי בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל עַל רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁשָּׁתָה מִמֶּנּוּ בְּעַכּוֹ, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ. נוֹדוֹת שֶׁל גּוֹיִם - רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קְפוֹסַאי: אָסוּר לַעֲשׂוֹת מֵהֶן שְׁטִיחִין לַחֲמוֹר; וַהֲלָא הָכָא דְּרוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר, וְקָתָנֵי דְּאָסוּר! וְלִיטַעֲמִיךְ, קִנְקָנִים שֶׁל גּוֹיִם לִיתַּסְרוּ לְמִיזְּבַן, מַאי שְׁנָא נוֹדוֹת וּמַאי שְׁנָא קִנְקָנִים? אָמַר רָבָא: גְּזֵירָה שֶׁמָּא יִבְקַע נוֹדוֹ, וְיִטְלֶנּוּ וְיִתְפָּרֶנּוּ עַל גַּבֵּי נוֹדוֹ. וְלִמְאן דְּאָמַר: רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר אָסוּר, מַאי שְׁנָא קִנְקָנִים דְּשָׁרֵי? - אָמַר לְךָ: הָתָם לֵית לֵיהּ לְאִסּוּרֵיהּ בְּעֵינְיָה, הָכָא אִיתֵּיהּ לְאִסּוּרֵיהּ בְּעֵינְיָה. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ. וּרְמִינְהִי: יַיִן הַבָּא בִּרוֹקְבָאוֹת שֶׁל גּוֹיִם - אָסוּר בְּשָׁתְיָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה; הֵעִיד שִׁמְעוֹן בֶּן גּוּדְא לִפְנֵי בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל עַל רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁשָּׁתָה מִמֶּנּוּ בְּעַכּוֹ, וְהוֹדוּ לוֹ! - מַאי "לֹא הוֹדוּ לוֹ"? דְּקָאָמַר הָתָם? כָּל כַּיְיעָתְהוּ, אֲבָל בְּנוֹ מוֹדֵי לֵיהּ. אִיבָּעֵית אֵימָא: גּוּדְא לְחוּד, וְגוּדַע לְחוּד. "וְעוֹרוֹת לִבּוּבִין". תָּנוּ רַבָּנָן: אֵיזֶהוּ עוֹר לָבוּב? כָּל שֶׁקָּרוּעַ כְּנֶגֶד הַלֵּב וְקָדוּר כְּמִין אֲרוּפָּה, יֵשׁ עָלָיו קוֹרֶט דָּם - אָסוּר,

אין

1 **האי** חלא דשיכרא דארמאי אסור בו' – הלכך צריך ליזהר בשכר דבש שקורין מי"ט לברוק
2 אם מטילין בו שמרי יין להעמיד מהר, כי יש מקומות שעושין כן, ואז ודאי הוא אסור.
3 **ומאוצר** שרי דמסרא קא סרי – הלכך נראה דמותר לקנות כל מיני משקה מן הגוים, כגון
4 יין תפוחים ומי תותים, ובלבד שיראהו הישראל מושך מן החבית, ואפילו דמיהן יקרים יותר
5 מן היין, דודאי לא עירבו יין בתוך החבית דמסרא
6 קא סרי, אבל אם לא ראהו מושך מן החבית אז
7 הדבר מתחלק: במשקה היקר מן היין – יאסור,
8 שמא עירב בו יין להשתבח ולהרויח. אבל אם היין
9 יקר – אין לחוש שמא עירב בו יין להכשיל,
10 דבאמרינן לקמן (לד, ב): קיסכא דמורייסא
11 בלומא, קיסכא דחמרא בארבעה לומי. והא
12 דתניא בתוספתא: יין תפוחים מן הארעז – מותר,
13 היה נמכר בשוק – אסור, מפני שמזדייף. פירוש:
14 מערבין בו יין, היינו דוקא במקום שהוא בזול, ואין
15 לאסור מטעם שמשימין המשקה בחבית שהיה בו
16 יין נסך, דהא אמרינן לקמן דשרי למרמי ביה
17 (חמרא) ושיכרא. **והא** הכא דרוצה בקיומו על
18 ידי דבר אחר וקתני דאסור – תימה: אדמותיב
19 מברייתא לותיב מתניתין, דתנן: נודות הגוים
20 וקנקניהם יין של ישראל כנוס בהם – אסורים
21 ואיסורן איסור הנאה, דברי רבי מאיר. והא הכא
22 דרוצה בקיומו על ידי דבר אחר הוא ולא משום יין
23 הנבלע בהם כלל, ואקאמר רבי מאיר דאסורים
24 בהנאה הקנקנים אף למכרן לגוים! והכא ליכא
25 לשנויי: שמא יבקע וילך ויתפרנו בו, דסתם
26 קנקנים הם של חרס ואינם ראוים לתפור. ואין
27 לומר דסבירא ליה כרבנן דמתירים, דעל כרחך
28 לא שרו אלא בקנקנים משום דלא חזו ליין הכנוס
29 בהם, אבל חרס הדרייני דחזי לשרותו במים אפילו
30 רבנן אסרי! ויש לומר: ד"אסורים ואיסורן איסור
31 הנאה" לא קאי אקנקנים, אלא איין הכנוס בהם,
32 ר"אסורין" דנקט קאי איינות דנודות וקנקנים. תדע,
33 מדמקשה לקמן (לח, ב) גבי כבשים דאמר רבי
34 יוחנן: אפילו ידוע שנתן בהם גוי לתוכו יין או
35 חומץ מותר, ופריך: מאי שנא ממוריים לרבי מאיר
36 דאסור בהנאה? ומשני: התם ידוע ממשן הבא לא
37 ידוע ממשן. ואי בקנקנים אסר רבי מאיר, ליפרוך:
38 מאי שנא מקנקנים דלא ידוע ממשן ואסר רבי

מאיר בהנאה? אלא ודאי קנקנים לרבי מאיר נמי שרי בהנאה, והא דקאמר "אסורים" לשון רבים, דמשמע הנודות והקנקנים – לא קאי אלא איין שבתוך הנוד ובתוך הקנקן. אבל מבריית
פריך שפיר לפי שברתהו, שהיה סובר: כמו שאוסר רבן שמעון בן גמליאל לעשות שטיחין, שיאסרם גם בשאר הנאות. ומסיק: גזרה שמא יבקע נודו ויתפרנו על גבי נודו ויתן יין הנבלע בעור
טעם ביינו. ואית ספרים דגרסי בתר הך שניא: ולמאן דאמר רוצה בקיומו על ידי דבר אחר דאסור, מאי שנא מקנקנים דשרי? דהא רוצה בקיומו על ידי דבר אחר הוא! ומסיק: התם ליכא
לאיסורא בעיניה, הכא איתיה לאיסורא בעיניה. ולפי גירסא זו משמע דמאן דאסר לא אסר רוצה בקיומו על ידי דבר אחר אלא בחרס הדרייני משום דאיתיה לאיסורא בעיניה. עוד יש לפרש,
דלעולם דרבי מאיר אסר קנקנים בהנאה למכרן לגוים, ולא תקשי לקמן להדיא דכבשין, דיש לחלק, דבקנקנים היינו טעמא דאסור שדרך של יין הנבלע בתוך הקנקנים להיות נפלט והוי כמו
בעין, אבל יין לתוך הכבשים אינו בעין. תדע, דלא מקשה גבי כבשים מאי שנא מיין של ישראל הכבוס בקנקנים דאסור בהנאה לרבי מאיר מפני יין הקנקן הנבלע בו. אלא ודאי להכי אסור,
דכיון שגוף היין נפלט בשל ישראל הוי כמו בעין וידיע ממשן, אבל יין מתבטל בין הכבשין ולא ידיע ממשו. ובשמעתין הכי נמי לא מצי מוקים ממתניתין, דנהי דרוצה בקיומו שרי – היינו כגון
לסמוך כרעי המטה או לעשות שטיחין, אבל למכור לגוים לכבוס בהן יין, שרוצה הגוי בקיומו לצורך היין – לעולם אסור, דאין זה רוצה בקיומו על ידי דבר אחר. ומתניתין נמי דאסר קנקנים
לרבי מאיר בהנאה – היינו דוקא למכור לגוים, דודאי ישימו בו יין, אבל להשתמש להצניע שם חפצו או לסמוך כרעי המטה, לעולם אימא לך דשרי, ומוחזי מבריית דאסר בהדיא לעשות
שטיחין לחמור. ולפי זה אין לגרוס "ולמאן דאסר מאי שנא קנקנים דשרי", דאין ענין קנקנים לרוצה בקיומו, דהא מאן דשרי שרי אפילו למכור לתת לתוכו יין, דמותר בהנאה. ואם כן היה לו
להקשות: אפילו למאן דשרי ברוצה בקיומו על ידי דבר אחר, מכל מקום אסור להשתמש ביין, אם כן מאי שנא קנקנים? ומיהו יש לישב הגירסא, והכי פירושו: אפילו למאן דאסר בכל כך בחרס
הדרייני אפילו לסמוך כרעי המטה, כל שכן שהיה לאסור קנקנים בהנאה לגמרי, ומאי שנא קנקנים דשרו רבנן אף להכניס בו יין של ישראל להיות מותר בהנאה? ומסיק: התם ליתיה לאיסורא
בעיניה ולכך מותר בהנאה, אבל חרס הדרייני איתיה לאיסורא בעיניה. לפי פירוש זה משמע דמאן דאסר אסר כל רוצה בקיומו לכל שום שמשיש, ופסקינן הלכתא כמאן דאסר, הלכך יש
פוסקים דצריך ליזהר שלא לעשות שום משמיש בכלים הבלועים ממץ בפסח, משום דהוי רוצה בקיומו על ידי דבר אחר. אבל אינו נראה לרבינו תם, מדקאמר: התם ליתיה לאיסורא בעיניה
ובו', משמע: היכא דליכא איסורא בעיניה לא מיתסר בהנאה. ומכאן פסק רבינו תם דקדירות הבלועות מבשר בחלב על ידי שנתבשלו בהם, שמותר להשים בתוכן בשר בגון תבואה, ובן
קדירות האסורות משום חמץ בפסח – מותר לתת לתוכן דבר יבש, אבל דבר לח – לא. **אבל** בנו מודי ליה – לכאורה משמע דההוא דבן שמעון בן גמליאל דקאמר לעיל אסור לעשות
שטיחין, משום רבי יהושע בן קפוסאי קאמר, וליה לא סבירא ליה. אי נמי, רבן גמליאל דהכא הוא זקנו של רבי, ובנו הוא רבי חנינא בן גמליאל, אחי רבן שמעון בן גמליאל אביו של רבינו
הקדוש. ובן משמע בפרק קמא דנדה (ח, ב) דרבי חנינא בן גמליאל היה דודו של רבי, משום הכי קאמר התם דרבי אליעזר קשיש מיניה טובא. והא דאמרינן סוף פרק בתרא דסוטה (מט, ב)
שרבן שמעון בן גמליאל היה קורא על עצמו "עיני עוללה לנפשי" וגו' אלף ילדים היו לבית אבא ולא נשתייר מהם אלא אני כאן ובן אחי אבא בעפיא, משמע שלא היה לו שום אח – זה היה
רבן שמעון בן גמליאל הזקן, אביו של רבן גמליאל דיבנה שהוא זקנו של רבי.

הלכה

הלכה כרבן שמעון בן גמליאל – להני אמוראי לית להו בכללא ד"כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו", מדאיצטריך למיפסק כוותיה. **גוי** ההולך לתרפות – תנינא במתניתין, והפסיק באמצע הדברים בהנאה משום דדמי לבשר הנבנט. **דלא** כרבי אלעזר – תימה: לעיל (כט, ב) גבי עורות לבובין, דמשמע: הא שאין לבובין אין נשחטין לעבודה זרה. וכן לקמן גבי גבינות, אפילו אינם מבית אונייקי הם אסורים לרבי אלעזר, דבולהו בסתמא נשחטין לעבודה זרה, ואם בן תנא בית אונייקי דלא כרבי אלעזר! ויש לומר: דרבי אלעזר נמי שרי שאר עורות ושאר גבינות, דלא אמרינן סתם מחשבת גוי לעבודה זרה אלא דרך שחיטה, אבל דרך חניקה ונחירה לא. והכא גבי בשר הנבנט דייק שפיר, שאין דרכן להכניס בשר לעבודה זרה אלא מבחוצה שחוטה.

והיוצא אסור אי אפשר דליכא תקרובת עבודה זרה ורבי יהודה בן בתירא היא – הכא משמע דרבנן לא מקשו תקרובת עבודה זרה למה, וכן משמע בפרק קמא דחולין (יג, ב) דקאמר: ויש לך אחרת שמטמאה במשא ואינה מטמאה באהל, ודלא כרבי יהודה בן בתירא. והקשה רבינו תם: דלעיל (כט, ב) כי מבעיא ליה יין נסך מגלן, קאמר: חבח גופיה מנלן? ומקיש למתים, ולא קאמר (נמי) (מני) רבי יהודה בן בתירא, אלמא ליכא מאן דפליג! ועוד קשה: דסמיך אסיפא דאתיא כרבי יהודה בן בתירא, דכל זה היה לו לפרש. ומפרש רבינו תם: דתקרובת שהוא בעין פנים, כגון זביחה קטור ונסוך – מודו רבנן דליפגין ממנה. וניחא לעיל גבי יין נסך, אבל תקרובת שאינה בעין פנים פליגי, ולפיכך אוקי הך דהכא בשר הזיעא כרבי יהודה, דבתחיבה של בשר אינו זבוח לפני עבודה זרה איירי אלא שמביאה דורון, וניחא דקתני "מפני שהוא כזבחי מתים", ולא קתני "זבחי" דמשמע זבח ממש. ורבינו יצחק פירש: דלעניין איסור אבילה והנאה דמשתעי קרא לא פליגי, דכל תקרובת עבודה זרה אסור בהנאה מדאתקיש למת. כי פליגי – לענין טומאה, דרבי יהודה מקיש למת אף לענין טומאה. וכן משמע (דבכל דוכתא שביק) (דשביק) רבי יהודה בן בתירא איסור וקנקוט טומאה. והכא דייק שפיר, בין דתנא: בשר הזיעא אסור, למה לי למהדר ומתני: מפני שהוא כזבחי מתים: אלא לומר לך: אסור ומטמא, וטעמא כדפרישית, דלא אפשר דליכא תקרובת, ומני, רבי יהודה בן בתירא. ותשובות על פירוש רבינו תם יש להאריך הרבה בפרק קמא דחולין (יג, ב).

ההולך לתרפות – פירש הרב רבינו שמעיה: מקום טנופות, כמו "בית התורפה". ובירושלמי פירש: לשון תרפים. (ומכאן שייך לדף לג, א) **ישראל** ההולך ליריד של גוים – פירשתי בפרק קמא (עבודה זרה יב, ב). **כך** היא גירסת הספרים וגירסת רש"י: תנו רבנן נגדות הגוים נגדות חכמים אוסרים, ומודה רבי (מאיר) בקנקנים שהם נגנבו. ומה בין זה לזה, אלו הקנקנים מכניס לקיום, אלו אין מכניס לקיום. והתם איירי באינם יוצאין, מדקתני סיפא דברייתא דגת: ואם היו מוטפפין אסורים, משמע דרישא באינם יוצאין איירי. וקאמר התם: רבא כי הוה משדר גלופי: פירוש: חביות ריקניות והם של חרס, סחיץ להו אפומייהו ותחתים להו אבירצייתו, מאי טעמא? כל דבר שמכניסו לקיום לפי שעה גזרו בהן רבנן, ולשון "לפי שעה" משמע אפילו בפעם אחת. הלכך קנקנים שמכניסן לקיום אין להתיר בחדשים כי אם בלא נתן יין כלל. ולפי שיטתו, שאוסר בנדרות שאין מכניסן לקיום ישנים אף בלא זפת ואף על גב דלא בלעי כולי האי, אם כן כלי הגוים אף על כסף ושל עץ אינם מותרים אם לא בהגעלת ועירוי, וגם יושט"ש וקנא"ש של עץ אף שלנו כיון שהם זפותין יאסרו אם נתן בהם יין שעה אחת, או אפילו נגע בהם יין טופח עליהם. כך הצעה של שיטת הקונטרס. והרבה תמיהות יש: חדא, דלשון שני הברייתות של קנקנים ושל נדרות שוין ואין פירושו שוה, דבנדרות מיקרו חדשים אף בשכבר נתן בהם יין, ובקנקנים מפרש חדשים שלא נתן בהם יין כלל. ועוד קשה, שנתן דבריו לשיעורין ולא פירש לגבי נדות בכמה פעמים מיקרו ישנים. ועוד קשה, דלשון "גרודים" משמע שהיה בהן בשר זפת וגרדן. ועוד תימה, דמעשים בכל יום דכלי הגוים של כסף שנגנבו הטולם לשכשכן במים להתירן בלא הגעלה ועירוי. ועוד קשה, דגם מתוך שמעתין משמע דדבר שאין מכניסן לקיום, אם אינם זפותין – אפילו ישנים משכשכן במים ודי בכך, דהנהו כובי דפומבדיתא דאנסו בי פרוק רופילא ורמא בהו חמרא, וקאמר: כל דבר שאין מכניסן לקיום משכשכן במים ומותרים, ואין סברא לומר שלא הניח בו הגוי יין אלא פעם אחת. ועוד קשיא מה שפירש: אבל קנקנים שהם של חרס בלעי טובא, דלא היה לו לתלות טעמו בזה אלא במה שמכניסן לקיום, ובשהלה טעם דבריו בבלייתה משמע דחרס אף אם אין מכניסן לקיום אסור, ולקמן בפרק בתרא גבי החיה הגלופי משמע דמותר, מדקאמר: כל דבר שמכניסו לקיום גזרו רבנן לפי שעה אטו זמן מרובה, משמע: הא דבר שאין מכניסו לקיום לא גזרו אף לזמן מרובה. ועוד תימה, דהא מעשים בכל יום בכלי חרס שלנו שאין מכניסין לקיום שנתן בהם ישראל של יין הרבה, וכשנוגע בהם גוי אין עושין בו רק שכשוך לבד! ופירש הרב רבינו אליהו בן הרב רבינו יהודה ליישב גירסת הספרים: דוודאי נדות וקנקנים שניהם מכניסן לקיום. והכי פירושו: נדות הגוים חדשים – שלא נתן בהם יין כלל, דמאחר שהם גרודים שלא זפתן מעולם אי רמא בהו גוי חמרא מידע ידיע, אבל זפותים אי אשנופו ונשר זפתן – אף חדשים אסורים, כי שמא בשעת זפיתה או אחר זפיתה נתן בהם חגוי יין ולא ידיע. ישנים, פירוש: שנתן בהם יין אפילו חדא זימנא – אסורים, דכל דבר שמכניסו לקיום אסור לפי שעה, וכן בקנקנים. ועתה אין שום חילוק בין נדות לקנקנים, והא דלא עריב ותני להו – משום דסוף הברייתות מתחלק זה מזה, דגבי נדות קתני: גוי רבבן ועבדן, וגבי קנקנים תני: גוי נותן לתוכן יין כו'. ובסמוך דבי פירושו: הני מילי נדות – אף על גב דמכניסן לקיום שהוא כלי גרודים שהם של חרס בלעי טפי. ולפי זה יש להחזיר הקנא"ש והיושט"ש אף על פי שהם זפותין, דבין שאין מכניסן לקיום. והשתא ניחא כל מה שהקשינו לפירוש רש"י, רק לשון גרודים. אבן רבינו הגם הקשה כל יום בכלי חרס שלנו שאין מכניסין לקיום, אבל קנקנים שמכניסן לקיום לא. ולפי זה אין להתיר הקנא"ש זפותות אף על פי שאין מכניסן לקיום, דומיא דנדות. לכך נראה לרבינו הגם דגרס בשמעתין בתרא כדרסיון בתוספתא (פרק חמישי) דמחלקת בין נדות לקנקנים, וזה היא הצעה ופירוש: נדות הגוים גרודים מותרין אף על פי שאין מכניסן לקיום, דומיא דנדות. ושאין בהן זפת – מותרין ואפילו ישנים, דבין שאין מכניסן לקיום משכשכן במים ומותרים. ואפילו הרה בהם זפת אלא שנשקלף

אין עָלָיו קוֹרֶט דָּם - מוּתָּר. אָמַר רַב הוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא מָלְחוֹ, אֲבָל מָלְחוֹ - אָסוּר, אֵימָא מַלְחוֹ הֶעֱבַרְתּוּ. "רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּזֵמֵן שֶׁהַקָּרֵע שָׁלוֹ עָגוֹל - אָסוּר, מְשׁוּךְ - מוּתָּר". אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: הֲלָכָה - מִכְּלָל דִּפְלִיגִי? אָמַר לֵיהּ: מַאי נָפְקָא לָךְ מִינַּהּ? אָמַר לֵיהּ: גְּמָרָא גְּמוֹר, וְמוֹרָתָא תְּהֵא? "בָּשָׂר הַנִּבְנָם לַעֲבוֹדָה זָרָה - מוּתָּר". מַאן תַּנָּא? אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דְּלָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאִי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר - הָאָמַר: סְתָם מַחְשֶׁבֶת גּוֹי לַעֲבוֹדָה זָרָה. "הַיּוֹצֵא - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּזִבְחֵי מֵתִים". מַאי טַעְמָא? אִי אֶפְשָׁר דְּלֵיכָּא תִּקְרוֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה. מַנִּי? רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא הִיא, דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: מִנַּיִן לְתִקְרוֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁמְּטַמְּאָה בְּאֹהֶל? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְיִצְמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים", מָה מֵת מְטַמֵּא בְּאֹהֶל, אַף תִּקְרוֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה מְטַמְּאָה בְּאֹהֶל. "הַהוֹלְכִין לְתַרְפּוּת - אֲסוּרִין לְשֵׂאת וְלָתֵת עִמָּהֶם". אָמַר שְׁמוּאֵל: גּוֹי הַהוֹלֵךְ לְתַרְפּוּת - בַּהֲלִיכָה אָסוּר, דְּאִיתְּיָא וּמוֹדֵי לְמֵי שֶׁעָבַד עֲבוֹדָה זָרָה, בְּחֲזָרָה מוּתָּר, מַאי דַּהֲוָה הֲוָה; יִשְׂרָאֵל הַהוֹלֵךְ לְתַרְפּוּת - בַּהֲלִיכָה מוּתָּר, דִּלְמָא הֲדַר בֵּיהּ וְלָא אָזֵיל. בַּחֲזָרָה אָסוּר, בֵּינַיִן

הדר אזיל והתניא כו'.

אבן

חולקין, הלכה למה לי? **בשר הנבנם לעבודה זרה** – שהגוי רוצה להכניסו, מותר בהנאה אם נזדר ישראל ליטלו עם הנכסות קודם שיקריבו אותו. **לתרפות** – לבקש טעותן למקום אחר. **מאן תנא** – דבשר הגוי מותר בהנאה. **רבי אלעזר** – בשחיטת חולין ב"השוחט" (לח, ב). **סתם מחשבת** וכו' – וכי שחטה עבדה לעבודה זרה בשחיטתו, ונאסרה, דשחיטתה היא תקרובתה. **מה מת ממא באהל כו'** – ומינה: מה מת אסור בהנאה, כדגמרינן בסנהדרין (מז, ב): "ותמת שם מרים", "שם" מעגלה ערופה, אף תקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה. הכי גרסינן: אמר שמואל גוי ההולך לתרפות בהליכה אסור דאזיל ומודי בחזרה מותר מאי דהוה הוה ישראל ההולך לתרפות בהליכה מותר דלמא הדר ביה ולא אזיל בחזרה אסור כיון דאביק בה

אביק – לשון עגיבה היא בבל התלמוד. **ייריד** – שוק של עבודה זרה, מידו גוי כי אזיל, לסחורה הוא דאזיל. **עבודה זרה זבין** – מכר צלמים בשוק. **אם איתא דהוה ליה** – להאי ישראל גלימא או חמרא. **הכא** – לדידן הוה מזבין ליה. קשורין – שתחורין חבורה חבורה יחד, ולא בד בבד. **נזידים** – של עור, קנקנים – של חרס. כל המשנה פירשוני למעלה. **נזידים** – גרס בדל"ת, כמה: (איוב ב) "להתגרד בו", שאין בהן זפת, והן חדשין – מותרין, דבכניסת יין זמן מועט לא בלע עור. **ונודות** דוקא, אבל כלי חרס בלע לאלתר. **ישנים ומזופפין** – כלומר, או ישנים או מזופפין. אסורין, ישנים – איידי דכניס בהן יין נסך זמן מרובה בלע עור, ומזופפין – אפילו בחדא זימנא בלע זפת ליין. **גוי וייבן** – ברי"ש, כמו "רבב", כלומר התיך הזפת לתוכן. **ונתן לתוכן יין** – כן דרכם, בעוד שהזפת חם ונותנין יין ליטול טעם מירתו של זפת. **אגב טיורייהו** – דישראל זה, שעסוק בנתינת יין לתקן הנוד. **מגפר** – ליה גוי. **ולאו אדעתיה** – דישראל להבין. **בזוזי מים לטיט** – שאותו יין הולך לאבוד בזפת ובטל טעמו. כמים הניתנין בטיט שכלין מאילוקין, כשמתייבש הטיט הרי הן כאילו לא היו – אף יין זה כלה בליחלוחיות הזפת, וכשמתייבש הזפת כלה מאליו ושוב אינו פולט. **לבי מלחי** – בבלי מלא מלח, שהיין נבלע וכלה במלח. **הכא לא אזיל לאיבוד** – שנתן טעם במלח לעולם ואינו מתייבש. **מעת לעת** – בכל שלשה ימים מערב מעת לעת ונותן אחרים. **הני מילי דיידן** – כגון הני זיקי דרב יצחק שנבלע בהן יין כשר תחלה ולא בלעי מיין נסך כל כך, אבל דידהו שנבלע בהן יין נסך מתחלתן לא סגי בהבי. **נזידים** – הני דיקין של ערב הן. **אבל קנקנים** – של חרס הן, ובלעי טובא, לא סגי להו בהבי. **נזידים** – שלא נזפפו מעולם קרי נזדדים. **ישנים ומזופפים** – או ישנים או מזופפין. **גוי נותן בו'** – כלומר נתן לתוכן גוי יין, ישראל נותן לתוכן שלשה ימים מים ומערן מעת לעת בדאמרינן, ומותרין. **גוי נותן לתוכו יין ישראל נותן לתוכן ציר או טוריים** – מידו, אף על פי שלא מילאהו מים, לפי שהציר ומורייס שורפין את היין הנבלע ומבלין אותו.

לכתחלה

דְּאָבֵיק בֵּהּ מֵהֲדַר הָדַר אָזֵיל. וְהַתַּנְיָא: יִשְׂרָאֵל הַהוֹלֵךְ לְחָרְפּוּת, בֵּין בַּהֲלִיכָה בֵּין בַּחֲזָרָה - אָסוּר! אָמַר רַב אַשִׁי: כִּי תַּנְיָא הַהִיא - בְּיִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד, דְּוַדַּאי אָזֵיל. תָּנוּ רַבָּנָן: גּוֹי הַהוֹלֵךְ לְיָרִיד, בֵּין בַּהֲלִיכָה בֵּין בַּחֲזָרָה - מוּתָּר; יִשְׂרָאֵל הַהוֹלֵךְ לְיָרִיד, בַּהֲלִיכָה - מוּתָּר, בַּחֲזָרָה - אָסוּר. - מַאי שְׁנָא יִשְׂרָאֵל דְּבַחֲזָרָה אָסוּר? דְּאָמְרִי: עֲבוֹדָה זָרָה זַבִּין, דְּמֵי עֲבוֹדָה זָרָה אֵיכָא בַּהֲדֵיהּ - גּוֹי נַמִי נֵימָא: עֲבוֹדָה זָרָה זַבִּין, דְּמֵי עֲבוֹדָה זָרָה אֵיכָא בַּהֲדֵיהּ! אֶלָּא גּוֹי אָמְרִינַן: גִּילְמָא זַבִּין, חֶמְרָא זַבִּין - יִשְׂרָאֵל נַמִי נֵימָא: אֵימוֹר גִּילְמָא זַבִּין, חֶמְרָא זַבִּין! - אִי אִיתָא דַּהֲוָה לֵיהּ, הָכָא הֲוָה מְזַבֵּין לֵיהּ. "וְהַכְּאִין - מוּתָּרִין". אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין קְשׁוּרִין זֶה בְּזֶה, אֲבָל קְשׁוּרִין זֶה בְּזֶה - אֲסוּרִין, אֵימָא דַּעֲתּוֹ לַחֲזוֹר. "נוֹדוֹת הַגּוֹיִם וְקַנְקַנֵּיהֶם". תָּנוּ רַבָּנָן: נוֹדוֹת הַגּוֹיִם, גְּרוּדִים חֲדָשִׁים - מוּתָּרִין, יְשָׁנִים וּמְזוּפָּפִין - אֲסוּרִין; גּוֹי רִיבְּבָן וְעֵירְבָן וְנָתַן לְתוֹכָן יַיִן, וְיִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו - אִינוֹ חוֹשֵׁשׁ. וְכִי מֵאַחַר דְּגוֹי נוֹתֵן לְתוֹכָן יַיִן, כִּי יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו מַאי הָוֵי? אָמַר רַב פַּפָּא, הָכִי קָאָמַר: גּוֹי רִיבְּבָן וְעֵירְבָן, וְיִשְׂרָאֵל נוֹתֵן לְתוֹכָן יַיִן, וְיִשְׂרָאֵל אַחֵר עוֹמֵד עַל גַּבָּיו - וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ. - וּמֵאַחַר דְּיִשְׂרָאֵל נוֹתֵן לְתוֹכָן יַיִן, יִשְׂרָאֵל אַחֵר עוֹמֵד עַל גַּבָּיו לָמָּה לִי? - דִּילְמָא אַגַּב טִירְדֵּיהּ מְנַסֵּךְ וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ. רַב וְזֵירָא אָמַר: לְעוֹלָם בְּרִקָּאֲמַרְתְּ מֵעִקָּרָא, וְהָכָא בְּעִיבְּדָנָא דְּקָא שָׁדֵי לֵיהּ נַעֲשָׂה כְּזוֹרֵק מַיִם לְטִיט. אָמַר רַב פַּפָּא, שָׁמַע מִינַּהּ מִדְּרַב זֵירָא: הָאי גּוֹי דְּשָׁדֵא חַמְרָא לְבֵי מִילְחֵי דְּיִשְׂרָאֵל - שָׁרֵי. מַתְקִיף לָהּ רַב אַשִׁי: מִי דָּמֵי? הָתָם קָאָזֵיל לְאִיבּוּד, הָכָא לָא קָאָזֵיל לְאִיבּוּד!

בר עֲדֵי טַיְיעָא אֲנַם הֲנָהוּ וְזִקֵּי מָרֵי יְסַחֲק בַּר יוֹסֵף, רְמָא בְּהוּ חַמְרָא וְאַהַדְּרִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ, אֲתָא שְׁאֵיל בֵּי מִדְרָשָׁא; אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה, כָּךְ הוֹרָה רַבִּי אִמִּי הִלָּכָה לְמַעֲשֶׂה: מְמַלְּאָן מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים וּמְעָרָן, וְאָמַר רָבָא: צָרִיךְ לְעָרָן מַעַת לְעַת. סְבוּר מִינַּהּ: הָנֵי מִילֵּי דְּיָדָן, אֲבָל דִּידְהוּ לָא; כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: אֶחָד שָׁלֹשׁ וְאֶחָד שִׁבְעָה. סָבַר רָבָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּא קַמֵּיהּ דְּרַב אַשִׁי לְמֵימַר: הָנֵי מִילֵּי נוֹדוֹת, אֲבָל קַנְקַנִּים לָא; אָמַר לֵיהּ רַב אַשִׁי: לָא שָׁנוּ נוֹדוֹת וְלָא שָׁנוּ קַנְקַנִּים. תָּנוּ רַבָּנָן: קַנְקַנִּים שֶׁל גּוֹיִם, חֲדָשִׁים גְּרוּדִים, יְשָׁנִים וּמְזוּפָּפִין - אֲסוּרִין; גּוֹי נוֹתֵן לְתוֹכָן יַיִן - יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן לְתוֹכָן **מַיִם**, גּוֹי נוֹתֵן לְתוֹכָן יַיִן - יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן לְתוֹכָן צִיר וּמוֹרֵיס, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ. אֵיבַעֲיָא לְהוּ: לְכתחלה

מבליע, ואף על פי שאין מבניסן לקום צריכין עירוי מפני שהזפת מבליע אף בפעם אחת. ומסיים בה: גוי ריבבן ועברן בו'. ובברייתא אחרת תניא: קנקנים של גוים חדשים מותרין ישנים ומזופתין אסורין. פירוש: חדשים מותרין, פירוש, דוראי גוי לא נתן בהם יין מעולם, כי מאחר שאינם זפותין אילו נתן בהם יין מינבר. ישנים זפותין נמי אסורין ואפילו נראין חדשים, כי שמא נתן בהן הגוי יין ואינו ניכר. ישנים אפילו לא נתן בו אלא פעם אחת אסורין, מפני שמכניסו לקום. ולפי שיטת רבינו תם יש לאסור קנא"ש וישטא"ש שלנו הזופפות במגע גוי, וצריך להגעיל אותם או לעשות בהם עירוי ואף על פי שאין מבניסן לקיום, כדין נודות זפותות. וכן אם קנה אותם חדשים זפותים מן הגוי הכל כדין נודות. ולקשה ממנהג העולם, שנהגו בכל מקום לקנות חדשים מן הגוים ואין עושין בהן לא עירוי ולא הגעלה. ורבינו יצחק היה מפרש לישב המנהג, דדוקא בימיהם שהיו רגילים להטיל בהם יין בשעת זפיתה יש לאסור, דנהי דיין בשעת זפיתה אינו אלא כזורק מים לטיט בדפרישית, גבי נודות יש לחוש שמא אחרי כן הטיל שם יין ולא ידיע, אבל עתה שאינן רגילין להטיל בהם יין בשעת זפיתה, אם נתן בהם יין אחר זפיתה היה ניכר. ומכל מקום, שלנו שנגע הגוי במשקה טופח לא מצינו היתר. ורבינו תם עצמו חזר בו בסוף והתחיל להתיר אף שלנו במגע גוי בשבשוהא בעלמא. והראה טעם, משום דאיכא תרתי לטיבותא: דהא שהן של עץ ולא נבלע בהן היין כל כך על ידי זפת, ולא דמי לנודות שהן של עור ורך הוא לבלוע יותר על ידי זפיתה. ועוד, כי אינם טרודות כל כך ביין, ולא דמי לכלי הגת ומחין ומשפך דלקמן שהיין נבלע בהם על ידי זפיתה לפי שהן טרודות ביין. וכתב רבי ברוך כי אף על פי כן לא היה עושה מעשה בהם עד שיהיו להתירן בשבשוהן, אבל בדיעבד אם נתנו בהם יין אחר מגע גוי לא היה אוסר. בסיומא בברייתא דקנקנים תניא בתוספתא: ושכנס בהם גוי מים – ישראל מותר להכניס לתוכם יין. ושכנס בה גוי יין – ישראל מבטל אותה מים שלשה ימים מעת לעת ושכנס לתוכה יין ואינו חושש. ושכנס בה גוי יין וישראל ציר ומוריים – מותר להכניס לתוכה יין. ועלה בעי תלמודא לכתחלה או בדיעבד, פירוש: מה שאומר וישראל ציר או מוריים, רוצה לומר דלכתחלה יתננו שם כמו שכר, או דוקא בדיעבד. ומיהו אף בדיעבד יתן יין אחריו דציר שורף. וניחא דפשיטא ליה לתלמודא בסמוך ציר שורף אור לא כל שכן, אבל לגירסת הספרים דגרס: גוי נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן ציר

גוי ריבבן – ובתוספתא גריס "ריבדן". ונראה ד"ריבבן" ו"ריבדן" הכל אחד. ודכי גרסינן במסכת שבת פרק "אלו קשרים" (קיד, א): כל תלמיד חכם שנמצא רבב בו בגדו חייב מיתה, ואמרי לה: רבד. **האי** גוי דשדא חמרא לבי מילחי – פירש הקונטרס: בבלי מלא מלח. ולקשה: דמה ענין זה לגבי זורק מים לטיט? דרי טעמו ניכר במלח, ומאי סלקא דעתיה דרב פפי? לכך פירש רבינו תם: לבי מילחי – מקום עשיית המלח. וקאמר רב (זביד) (פפי) דאף על פי שהגוי משליך שם יין – המלח מותר, מפני שהאור שורפו ובלה שם בזורק מים לטיט, כי גם טעם היין אינו ניכר בו. ורב אשי פריך, דמכל מקום לא אזיל לאבוד כמו נודות דזוהמות הערי מבטלת היין, ואומר רבינו תם, כי האי אתקפתא דרב אשי אינה אלא דחויא בעלמא, בלומר דמדרב זביד לא תשמע, אלא מכל מקום הלכה כרב פפי. ומתוך כך התירו המלח אף על פי שרגילים שמשימים עליו דם בשעת רתיחה ללבנו.

לכתחלה

בעא

בעא מיניה רבי יהודה נשיאה מרבי אמי – נראה דאינו רבי יהודה נשיאה דשרא מישחא, כי אותו בן בנו של רבינו הקדוש היה, ואף בברייתא הוא נזכר, ותני עלה: ורבותינו התירוהו לינשא, ובתוספתא (פרק חמישי) נמי גרס: רבי יהודה התיר את השמן. אלא אחריו היה, ושמא בן בנו של רבי יהודה דגור על השמן ההוא, והוא רבי יהודה הנשיא דמועד קטן (יב, ב) דקאמר התם דאישתי מיא דאחים קפילא ארמאה ושמע רב [אסי] ואיקפיד. **קינמא** – פירש הקונטרס: ולא דמי להחזירן בכבשן, דדחם ביון שהוסקו מבחוץ עד שנשרה זפתן כבר נתלבן החרס, אבל הכא ביון שמכניס האור מבפנים מיד זפתן נשרי, וכן הדין בחביות שלנו, ומשמע לפירושו כי אם היה מסיקו מבפנים עד שאם היה זפת מבחוץ והיה נשרי – כי די בכך. ואין נראה לרבינו אלחנן, כי יש לחוש דלמא חס עליה דלמא פקעה, דאף בשל חרס אמר פרק "כל שעה" (פסחים ל, ב) דלא ניעבלי לקדירות גמורי דחיוס שעיילתו דלמא פקעי, כל שכן בחביות דחיוס שלא שרפו. וכתב הרב רבי משה מקרצי דאף על גב דפסקינן הלכתא כמאן דאסר, מכל מקום לכפות החבית על האש, אם האש גדול כל כך וחזק מבפנים שידו סולדת מבחוץ – מותר, וחשוב כמו הגעלה. וענין הגעלה, התיר רבינו חם להגעיל חבית לטהר מיין נסך אם פתח אחד משוליה חורק וחותחין לתוכה והמפך המים על שוליה אילך ואילך. דאף על גב דבשאר איסורין לא סלקא הגעלה בהבי, דאפילו עירוי מבלי ראשון ליכא הכא, מכל מקום אינה למימר ביין נסך דתשמישו בצונן שרי. ומביא ראיה מדקאמר רבי יוסי לקמן בפרק בתרא (עה, א): חולטן במי זיתים, ובשאר איסורין לא מהניא חליטה מי זיתים. ורבינו יצחק אומר כי מצוה מן המובחר להגעיל כל נסר לבד ולזרוק עליה מאותו כלי עצמו שהוא רותח על האור, ודי בכך אף על פי שפסקה הרתיחה כשמעבירה מן האור. ויש משימין קערה בתוך מחבת על האש עד שהרתיחות עולות תוך הקערה, ומאותה קערה מגעילין. ובזה מטופק רבינו יצחק אם זה מועיל בכלי ראשון אם לאו, ותלה הדבר להחמיר ואסר בהן להגעיל, דחשיב כבלי שני, ולענין מליגת תרנגולת נמי אסר, דחשיב ליה כבלי ראשון. **והלכתא** כמאן דאסר – בכל התורה כולה אמר רבינא לקולא ורב אחא לחומרא והלכתא כרבינא לקולא, כדאמרינן פרק (של הבשר) "גיד הנשה" (חולין צג, ב), ולכך הורצך לפסוק כאן כמאן דאסר. **שרא** למירמי ביה שיכרא – אומר רבינו יצחק: דהוא הדין מים ובל שאר משקין, לבד מיין. **כלי** נתר – אומר רבינו יצחק דתרי גווני נתר: שעושין ממנו כלים, וזה אינו אותו דפרק קמא דשבת (דף טז, א) דקאמר: כלי נתר ובלי חרס טומאתן שוה.

אין עוד נתר שלישי, שאין עושין ממנו כלים אלא מבבסין בו את הבלים, והוא ששנינו (נדה סא, ב) אצל שבעה סמנין המעבירים את הכתם: נתר כו'. **כמי** – פירש רש"י: כוסות של חרס, ואין מבניסן לקיום אלא שותין בהן, ואי שתי בהו גוי פעם ראשון ושני אסור, דאיידי דרביכי בלעי, ואסירי עד שימלאם מים שלשה ימים כדאמר לעיל. ולפי זה נהגו העולם ליתן מים בכלי חרס חדש ולהשהות בו זמן גדול קודם שישתמשו בהם יין, לפי שאם יגע בהם גוי אחר כך לא יאסרנו עיירי. אבל קשה לרבינו חם מהא דאמר לקמן בפרק בתרא (עד, ב): מודה רבי בקנקנים שהן אסורין לפי שמכניסין לקיום, הא לאו טעמא דמכניסן לקיום כמו בכלי חרס – סגי בניגוב בעלמא כמו בגת ומחץ ומשקך. והדחה בשאר כלים מועיל כמו ניגוב בגת, כי גם ניגוב אינו להפליט, רק להסיר הזוהמא שנדבק מבחוץ. ואין סברא לומר כי בקנקנים נשתמש גרי מים בתחלת השמישו. לכך פירש רבינו חם דמיירי הכא בכסי בין חדשים בין ישנים, ושתה בהם גוי יין במה פעמים. והכי פירושה: הלכתא פעם ראשון ושני, כלומר שתי הדחות במים – אינם רצים להכשירו. שלישי מותר, פירוש: דאז ודאי בהדחה שלישית נפלט הכל. וכיוצא בדבר מצינו פרק "התערובות" (בבחים עט, ב) גבי חרסן של זב וחבר, פעם ראשון ושני טמא, שלישי טהור. פירוש: הוא כלי שהטילו בו הזב והזבה מימי רגלים, וקאמר דמים הראשונים ושניים טמאים, שמעורב בהם מי רגלים של זב, אבל שני פעמים שלישיים טהורים, וגם במדרש אסתר גבי "ישנו עם אחר", שאמר לו המן לאחשורוש: אם זבוב נופל לכוסו של אחד מהם זורקו ושותהו ואילו אדוני המלך נוגע בהם חבובו בקרקע, ולא עוד אלא שמנדיה כוסו שלש פעמים. ודוקא בכוסות של חרס, אבל של עץ או של מתכת חבוכית אין צריך להדיח, רק פעם אחת. מיהו בדברה מקומות בתלמוד מצינו כוסות סתם שהם של מתכות חבוכית, ונכון להדיח שלש פעמים בכל הכלים. **קוניא** – פירש הקונטרס: כלי חרס מצופה באבר, פלומי"ן בלע"ז. וקשה לרבינו חם (דאמר בובחים פרק קדשי קדשים) דבובחים פרק "איזהו מקומן" (נד, א) גבי מזבח "מני סיד וקוניא", ולא קאמר אבר, שהוא לשון התלמוד בדאמר "פתילה של אבר". ועוד קשה: מי גרע חיפוי אבר מאם היה כולו ממנו? ועוד קשה: דאמר ירוקי אסירי משום דבלעי דמצרף, ובשלמו איכא ירוקי ולא מצרף! לכך פירש רבינו חם: קוניא – דיתוך כלי זכוכית שלא נתבשל על צרכו. והוא מן החול כמו כלי חרס, דבאמרינן פרק קמא דשבת (טו, ב): הואיל ותחילת ברייתו מן החול, שוינהו רבנן ככלי חרס דבאמרינן. ואף על גב דכלי זכוכית שלם לא בלע, הכא כיון דאין בו אלא חיפוי על החרס בלע. וכן פירש הערוך.

לְכִתְחִלָּה אוֹ דִיעֲבַד? תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי רַב זְבִיד בַּר אוֹשַׁעְיָא: הַלּוֹקֵחַ קַנְקַנִּים מִן הַגּוֹיִם, חֲדָשִׁים - נוֹתֵן לְתוֹכָן יַיִן, יְשָׁנִים - נוֹתֵן לְתוֹכָן צִיר וּמוֹרֵיס לְכִתְחִלָּה. בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה מֵרַבִּי אַמִּי: הֶחֱזִירָן לְכִבְשַׁן הָאֵשׁ וְנִתְבַּלְבְּנוּ, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: צִיר שׁוֹרֵף, אוּר לֹא כָּל שֶׁכָּן? אִתְּמַר נָמֵי: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַבִּי אֵסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קַנְקַנִּים שֶׁל גּוֹיִם שֶׁהֶחֱזִירָן לְכִבְשַׁן הָאֵשׁ, בֵּינוֹן שֶׁנִּשְׂרָה זִיפְתָּן מְהֶן - מוּתָּרִין. אָמַר רַב אַשִׁי: לָא תֵּימָא עַד דְּנָתַרָן, אֶלָּא אֲפִילּוּ רְפָאי מִירְפָּא אַף עַל גַּב דְּלָא נָתַר. קִינָּמָא - פְּלִיגִי בָּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָמַר, וְחַד אָמַר, וְהִלְכְתָא כְּמַאן דְּאָמַר. אִיפְּלִיגָא לְהוּ: מַהוּ לִיתֵּן לְתוֹכוֹ שֶׁכָּר? רַב נַחְמָן וְרַב יְהוּדָה אָמְרִי, וְרַבָּה שָׁרֵי. רַבִינָא שָׁרֵא לֵיהּ לְרַב חִיָּיא בְּרֵיהּ דְּרַב יִצְחָק לְמִירְמָא בֵּיהּ שִׁכְרָא, אֲזַל רְמָא בֵּיהּ חַמְרָא; וַאֲפִילּוּ הָכִי לָא חָשׁ לָהּ לְמִילְתָא, אָמַר: אִקְּרַאי בְּעָלְמָא הוּא. רַב יִצְחָק בַּר בִּיסְנָא הָוָה לֵיהּ הֲנָהוּ מָאנֵי דְּפָקְנָא, מְלָיְינְהוּ מַיָּא אַנְּחִינְהוּ בְּשִׁמְשָׁא, פָּקְעוּ; אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: אַסְרַתְּינְהוּ עָלָךְ אִיסּוּרָא דְּלָעוֹלָם, אִיסּוּר דְּאָמוּר מֵרַבָּנָן - מְמַלְּינְהוּ מַיָּא, אֲנִיחִי בְּשִׁמְשָׁא מִי אָמוּר? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי אָמִי: כְּלִי נָתָר אֵין לוֹ מְהֵרָה עוֹלָמִית. מַאי כְּלִי נָתָר? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין: כְּלִי מַחֲפוֹרֶת שֶׁל צְרִיף. דִּבֵּי פְּרִנְקְ רוֹפֵילָא אֲמַר הֲנֵי כּוּבֵי מְפוּמְבְּדִיתָא, רְמָא בְּהוּ חַמְרָא, אַהַדְרִינְהוּ נִיהֲלֵיהוּן; אֲתוֹ שַׁיְילוּהוּ לְרַב יְהוּדָה, אָמַר: דָּבָר שֶׁאֵין מְכַנְּסוֹ לְקִיּוּם הוּא, מִשְׁכְּשְׁכֶן בְּמַיִם וְהֵן מוּתָּרִין. אָמַר רַב עֲוִירָא: הֲנֵי חֲצִבֵי שְׁחִימֵי דְּאַרְמָאֵי, בֵּינוֹן דְּלָא בָּלְעֵי טוּבָא - מִשְׁכְּשְׁכֶן בְּמַיִם וּמוּתָּרִין. אָמַר רַב פָּפַּי: הֲנֵי פַּתְווֹרָא דְּבֵי מִיכְסֵי, בֵּינוֹן דְּלָא בָּלְעֵי טוּבָא - מִשְׁכְּשְׁכֶן בְּמַיִם וּמוּתָּרִין. כָּסֵי - רַב אָסֵי אָסַר, וְרַב אַשִׁי שָׁרֵי; אִי שָׁתֵי בְּהוּ גּוֹי פַּעַם רִאשׁוֹן - כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאָסוּר, כִּי פְּלִיגִי - בְּפַעַם שֵׁנִי. אֵיפָא דְּאָמְרִי: פַּעַם רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי - כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאָסוּר, כִּי פְּלִיגִי - בְּפַעַם שְׁלִישִׁי. וְהִלְכְתָא: פַּעַם רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי - אָסוּר, שְׁלִישִׁי - מוּתָּר. אָמַר רַב זְבִיד: דְּאַנְיָי מֵאנֵי דְּקוֹנְיָא, חִיּוְרָא וְאוּכְמָא - שָׁרֵי, יְרוֹקָא - אָסוּר, מִשּׁוּם דְּמִיצְּרִיךְ; וְאִי אִית בְּהוּ קְרָטוֹפֵּי - כּוּלֵּי עָלְמָא אָסְרִי. דְּרֵשׁ מָרֵימָר: קוֹנְיָא, בֵּין אוּכְמָא בֵּין חִיּוְרָא בֵּין יְרוֹקָא - שָׁרֵי. מַאי שְׁנָא מַחֲמֵץ בְּפֶסַח, דְּבָעוּ מִינֵּיהּ מִמָּרֵימָר: הָנֵי מָאנֵי דְּקוֹנְיָא, מַהוּ לְאַשְׁתַּמּוֹשֵׁי בָּהוּ בְּפִיסְחָא? יְרוֹקָא לָא תֵּיפְעֵי לָךְ דְּמִצְּרִיף וּבָלְעֵי וַאֲסִירִי, כִּי תֵּיפְעֵי לָךְ - חִיּוְרֵי וְאוּכְמֵי, מַאי? כִּי אִית בְּהוּ קְרָטוֹפֵּי לָא תֵּיפְעֵי לָךְ, דְּוַדַּאי בָּלְעֵי וַאֲסִירִי, כִּי תֵּיפְעֵי לָךְ - דִּישְׁעֵי, מַאי? אָמַר לְהוּ:

דמדייתי

שאינו

דמדייתי – מזיעין דפניהם מבחוץ מחמת בליעותן. התוירה העידה – דכתיב: "ישבר", דאין לו טהרה אלא שבירה. זה תשטישו בחמין – לענין חמץ נשתמשו כל ימות השנה חמץ, ובלעי טפי. לשעות – כגון שקיבל עליו תענית משש שעות ולמעלה, ומיהו לא טעם כלום מתחלה כל היום, אבל לא לשם תענית נתבוין בראשונה. לאחר שנים עשר חדש מותרין – מיד בלי תיקון. ואם רצה להשתמש קודם לכן ממלאן במים כדאמרן. משה – לא נשתמש בבגדי כהונה, דכתיב: "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך", והוא היה זר אצלן, ועל פי הדבור שימש ולא הזהרו בגדים. אימרא = שפה. יש אומר שלא יחשדוהו ששם בה מתרומת המשכן. ולאו מילתא, שהרי כבר נגמרה המלאכה ובשעת עבודה מהיכן שקיל: דורדיא = שמרים. אבטא

שאינו יוצא מידי דופנו לעולם – תימה: נהדרינהו לבבשונות, בראמר פרק "דם חטאת" בזבחים (צו, א) גבי כלי חרס של מקדש, ומשני: לפי שאין עושין בבשונות בירושלים, הא לאו הכי על ידי החזרה בבבשן יוצא! ואומר רבינו תם: דאין זה נחשב יוצא, דאדרבה כלי אחר חשבינן ופנים חדשות באו לכאן. ואם תאמר: כיון דחשיב כלי אחר, אם כן 'תנור וכירים יותץ' דאמר רחמנא למה? ליהדרינהו בבבשונות! ואומר רבי שמשון משנ"ץ: דוקא גבי קדרות של חרס דאין דרכן בהיסק, כי מחזיר להו בבבשן שייך למימר אלו אחרים הם, אבל תנור וכירים שאיסורן בא על ידי היסק – אין יוצא בהחזרת אותן לבבשן, ולא נקרא כלי אחר.

רבי עקיבא איקלע לגינזק – פירש רש"י בפרק קמא דתענית (יא, ב) דגרס "מר עוקבא", דחס ושלום, שרבי עקיבא לא היה מסתפק, ועוד כי היה לו לתלמוד להביאה בלשון ברייתא. מיהו הא לא קשיא, דהרבה מקומות מצינו שמזכיר "מעשה ברבי עקיבא" וביניהם בו.

מתענין לשעות – פירש הקונטרס: כגון שקבל עליו תענית משש שעות ולמעלה, אבן לא טעם כלום בשש שעות הראשונות אך לא לשם תענית נתבוין. וכן נמי משמע בפרק קמא דתענית (יא, ב) על דף דמייתי התם, דקאמר: הא דאמרת "מתענין לשעות" הוא שלא טעם כלום כל אותו היום, ופריך: הא תענית מעליותא היא! ומסיק: לא צריכא, דאימלך אימלוכי. וצריך לומר דמיירי נמי שקבל עליו ומאחמת שאם לא יאכל למחר עד חצי היום יהיה בתענית עד שתחשך, דאי לא קבליה כלל – הא אמר שמואל בפרק קמא דתענית (יב, א): כל תענית שלא קבל עליו מבעוד יום לא שמיה תענית, ואי יתיב דמי למפותא דמלי זיקא. ואין לפרש דשמואל אמר למילתיה לענין תפלת תענית, אבל לענין תענית אפילו אכל מכל מקום עלתה לו תענית, דהא בהא תליא בדמסיק הכא: הלכה מתענין לשעות והמתעטה מתפלל תפלת תענית. אי נמי, איכא למימר דמיירי נמי בדלא קבלה מאתמול, כדרשמעו לשון "אימלך אינלוכי", והא דבעי שמואל קבלה היינו לכתחלה, ר"א יתיב דמי למפותא" היינו שאינו מקבל עליו שכר תענית אלא נקרא חוטא על שציער עצמו, ומכל מקום נדרו נדר. בירושלמי דנדרים פרק "קונם" מפרש "מתענין לשעות" – שאם אכל עד חצי היום יכול הוא לגמור בדעתו להתענות עד הלילה ועלתה לו תענית. דקאמר התם: ממילתיה דרבי יוחנן אמר מתענין עד דנחסל פירקי, עד שתשלם פרשתי. ממילתיה דרבי יונה אמרה מתענין לשעות, דרבי יונה הלך לצורי ושמע דדמך בריה דרבי יוסי הגלילי, אף על גב דאכל ובונא ושתה מיא אסקיה בצום כל ההוא יומא. משמע דהשיב מתענין לשעות אף על פי שאכל אחרי כן או קודם. והא דפריך בפרק קמא דתענית (שם) אהא דקאמר: כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמיה תענית, מדרבי יוחנן דאמר: "אהא בתענית עד שאבא לביתי", ולא קמשני: היינו משום דמתענין לשעות – דבלאו הכי משני שפיר דלאישתמוטי מבי נשיאה עבד. ומה שאנו נוהגין להתענות עד צאת הכוכבים אף על גב דאמרינן בפרק קמא דתענית: כל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית, משמע דבשקיעה חמה סגי, והוא חמשה מילין קודם צאת הכוכבים – לא מתחזינן נפשין לספיקא. ועוד, דשמא לשון "שקיעה" רוצה לומר שקעה לגמרי. ומיהו, המתעטה בערב שבת, אף על גב דספקינן בעירובין (מא, ב): הלכה מתעטה ומשלים – אין צריך לדקדק להמתין עד צאת הכוכבים. מעשה בא לפני רבינו תם באחד שעשה הרבה תעניות ולא קבלם מאתמול, ואמר רבינו תם כי לא הספיד תעניותיו, כי מאחר שהיה בדעתו להתענות היינו גמר בלבו, והוי בכלל "נדיב לב" דאמר דגמר בלבו אף על פי שלא הוציא בשפתיו, והא דבעו שמואל ורבי יוחנן קבלה היינו לכתחלה. ועוד היה אומר רבינו תם כי אף לא גמר בלבו עד הלילה – יכול להתענות ולהתפלל תפלת תענית ויצא ידי נדרו כאילו קבל מאתמול, אך לא היה בידו לראייה ברורה על זה, ומיהו מצוה מן המובחר לקבל מבעוד יום בתפלת המנחה. ורבינו יצחק היה רגיל כשהיה מתענה באחד בשבת לקבל תעניתו בשבת ב"אלהי נצור". **במה** שמנו משה כל שבעת ימי המולאים – פירש הקונטרס: דמשה לא נשתמש בבגדי כהונה, דכתיב "לאהרן אחיך", והוא היה זר אצלן, ושקשה למאן דאמר פרק "טבול יום" בזבחים (קא, ב): משה רבינו עליו השלום כהן גדול היה ונשתמש בכהונה גדולה ארבעים שנה, ולפי זה היה צריך לשאול במה שמש כל ארבעים שנה. ולא יוכל להשיב על זה: בחלוק לבן שאין בו אימרא, דלשון "בכהונה גדולה" משמע בשמונה בגדים כבהן גדול! ויש לומר: דשבעת ימי המולאים דוקא איבעיא, שעדיין לא נתקדשו בגדי כהונה, כדכתיב "והזית על אהרן ועל בניו" וגו'. והרב רבינו יעקב מאורליינ"ש פירש: דאפילו נתקדשו, מכל מקום כל שבעה ימי המולאים שהיה משה מעמיד המשכן ומפרקו היה נחשב כמו במה, ואין בגדי כהונה בבמה כדאמר בפרק בתרא דזבחים (קיט, ב). ואין להקשות: הלא אין חטאת קרב בבמה, וחטאת מלואים קרבה שם! דמצינן למימר: הוראת שעה היתה, כמו שריפתה, דלא מצינו חטאת יחיד נשרפת אלא זו. **שאין** בו אימרא – כמו: "על הגפן על האימרא" דפרק "דאורג" (שבת קד, א), והוא מן הבגד. ופעמים שאינו מן הבגד, כמו: "אימראות של ארגמן" דנגעים. ולפיכך לא היה בו אימרא – לפי שבזה היה ניכר יותר חדש, דבעינן שלא נשתמש בו דהיום, ולפיכך עשאוהו משונה משאר חלוקים. והרב רבינו משה פירש: שלא אמרו אחר כך כשישמש אחרן, שנמצא מום במשה, ולכך עשהו בלא אימרא – שידעו הכל שלא היה דבר המתקיים מה שהיה משמש. ויש מפרשים "אימרא" כמו "עמרא", לפי שבגדי כהונה היו כלאים קאמר שזה לא היה כלאים.

החרצנים והזגין – בגזיר פרק "שלשה מינים" (לד, ב) פליגי תנאי איזה נקרא חרצן ואיזה נקרא זג, אם הקליפה או הגרעינין. והתרגום מוכיח כרבי יוסי דאמר זג הוא הקליפה, דמתרגמינן "מחרצנין ועד זג" – מפוראצין ועד עיצורין, והקליפה החיצונה הנסחטת היא שראויה לעצור. והניח רבי יוסי סימן לדבר במשנה – זוג ועינבל, כי הזוג הוא מבחוץ והעינבל משקשק בתוכו. וכן "פעמון" מתרגמינן זגא, שהפעמון הוא החיצון שהעינבל בתוכו. וכן סתם התלמוד קורא הפנימי חרצן – "עד שיזרע חטה ושערה וחרצן" (חולין פב, ב), והגרעינין הוא הזרע. **דורדיא** דארמאי – פירוש: שמרים של גיום. דרב רבינו אפרים היה אומר כי מסברא שמרים שנתייבשו בתנור מועיל להם כמו המתנה דשנים עשר חדש, ומתוך כך התיר פת של גויים שנתמן שנתייבשו בתנור. ורבינו הם הקפיד עליו, דאמר כי מה שמתיר התלמוד דורדיא לאחר שנים עשר חדש היינו לאחר שנתמנו במים, כמו שרגילים העולם לעשות כדמוכח פרק "המוכר פירות" (בבא בתרא צו, ב) דקתני: אחד שמרי יין בר', ומפרש: רמא תלתא ואתא ארבעה בר', וכן פרק "אלו עוברין" (פסחים מב, ב) גבי תמד קאמר: הא ברווקא הא בפורצני. תמד שעושין משמרים קורא "רווקא", כי על שם השק שמשימין בו השמרים לתמדן נקרא כן, בדאמרינן "רווקי דראמאי". וקורם שנתמדו השמרים נקראים בלשון התלמוד "שמרים", כי היה דפרק "המפקיד" (בבא מציעא מ, ב) דקאמר: (הא) [דאיכא] גולפי דשמרא, ואדאד שנתמדו נקראו "דורדיא", ואתנהו ליירי הכא להתירן לאחר שנים עשר חדשים, דאיכא תרתי לטיבותא: שכבר נתבטל טעמם במים, וגם עבר עליהם שנים עשר חדש. וכן פורצני נמי דשרי לאחר שנים עשר חדש שנתמדו, אבל שמרים שלא נתמדו – אין שום דבר מועיל להתירן, והעיסה שנתחמצה בהם קודם תמודם לעולם אסורה, או בתוך שנים עשר חדש אף לאחר תמודם אסורים, ואפילו באלף לא בטיל כיון דלטעמא עביד, כדאמרינן (פסחים מד, א): הנח לשאור ותבלין דלטעמא עבידי ולא בטלי, ואין להתיר. וכתב רבינו תם: והמורה יורה כבן סורר ומורה, ועלי יערה רוח הבורא. ובתוספתא תניא: שמרים שיבשו בתנאה.

אבטא

אכמא דטייעי – כך גורס בערוך בכ"מ, ופירש: שמביאין קמח ועשבים ובשמים ושורין אותו בחלב ומלפפין יין עליו. ורבינו חננאל גרס: "אבטא" לשון אבטיח, פירוש: דלעת חלולה, ומשימין בה יין. ואינו נראה, כי לא מצינו שום כלי שלא יהא ניתר בעירוי. ועוד, כי אבטיח ודלעת אינו אחד.

מוריים אומן – והא דפליגי רבי מאיר ורבנן במתניתין במוריים לענין איסור הנאה, היינו משל בעלי בתים. אי נמי, מיירי אחר פעם ראשון ושני דקלישא שומניה ורמוז ביה חמרא, והוא השלישי וניכר. וההוא מוריים דלקמן דאתא בארבא, של אומן הוי, והיה ניכר לפי שהיה בפעם ראשון ושני. **אי** אמרת רובא איכא מיעוטא – תימה: כי איכא רובא נמי, אמאי לא חשבינן ליה מיעוטא דמעוטא, כיון דאיכא רובא וחזקה להיתר: רובא בהמות שאינן נשחטות לעבודה זרה, ואותם עגלים עצמם נעמידם בחזקת היתר – שהיו הקיבות בחזקת היתר שאינם לעבודה זרה קודם שחיטה? ובי האי גוונא אמרינן בפרק בתרא דיבמות (קיט, ב) גבי היתה לה חמות אינה חוששת, דחשבינן ליה מיעוטא דמיעוטא, דאיכא רוב לשוק וחזקה לשוק; ויש לומר: דשאני הכא דלאחר שחיטה איתרע ליה חזקה, דהנך קיבות העמודות לפנינו לאחר שחיטה בספק עבודה זרה קיימי. והתם נמי ימינן דחיישינן, בגון ביצאה מליאה, משום דאיכא רעיותא שיצאה מעוברת. ואפילו לרבי יהושע דלא חייש התם – אסר הכא, דהתם אין שום ודאית של איסור אפילו ביציאה מליאה, דאפשר הפילה, אבל כאן כיון שמיעוט הקיבות אסורות – יש כאן חשש מיעוט של איסור. **וכי** נשחטין לעבודה זרה מאי הוי הא את הוא דשרית – תימה: מאי ראיה היא זו? הלא לא הזכיר רבי שמעון בן לקיש כאן נשחטין לזרוק, אלא נשחטין שהם, דנשמע שהוא עובד בזביחה? יש לומר: דכל עיקר שחיטתן אינן אלא לצורך זה וחלב, ולא הוצרך לפרש. והכי נמי אמר בחולין פרק שני (לט, ב) גבי הנהו טייעי דאתו לציקוניא דהיב דברי בי' אמרו דמא ותרבא לדידן. ומשום הכי מסיק "בגמר זביחה", ולא קאמר בזביחה עצמה. **רבי** שמעון בן לקיש אמר מותרת – פירש הקונטרס: אף באבילה. ואף על גב דמשומד לעבודה זרה הוא, מכל מקום בפרק קמא דחולין (ה, א) מוכחינן דשלשה דיני משומד הן: יש ששחיטתו מותרת אף באבילה, ויש בהנאה לבד, ויש אסורה אף בהנאה; [שייך למשנה לעיל כט, ב] **מפני** שמעמידין בקיבת עגלי עבודה זרה – נראה דרבי יהושע לא חייש למיעוט בפרק בתרא דיבמות (קיט, א) שהבאתי לעיל, ובן בפרק שלישי דבכורות (כ, ב), ועוד, דאפילו רבי מאיר דחייש למיעוטא לא אסר לעיל (כט, ב) אלא בגינת בית אונייקי, אבל שאר מקומות חשיב מיעוטא דמיעוטא. [שייך למשנה לעיל כט, ב] **הישאו** – לשון משיאו עצה. ואית דגרסי "השיאו", ונפרש הקטיו, לשון "השיאני".

[שייך למשנה לעיל כט, ב] **שחבירו** מוכיח עליו לרחק שמנוך בר' – סמיך אסיפיה דקרא: "על כן עלמות אהבוך". **בשרו** אסור – בפרק "שור שנגח" קמא (בבא קמא מא, א) דריש מ"בשרו" – אף על גב דעבדיה כעין בשר ושחטיה. ויש לומר: דתרתי שמעינן מיניה.

אמר רבא תרוייהו תננני – נראה דהאי הוי פירושו בניחותא, מדלא קמשני עליה: רב קרא וסברא קא משמע לן. ואיכא הרבה "תרוייהו תננני" בתלמוד הולך שפיר אפילו בתמיהה. [שייך לתחן לה, א] יש ספרים שרומזים המשנה: השישאו לדבר אחר. ופריך: ולידחה ליה משום דליתיה לאיסורא בעיניה, דהא מוריים לדבון לא אסרו בהנאה משום דליתיה לאיסורא בעיניה? ומשני: הכא כיון דאוקומי קא מוקים במאן דאיתיה לאיסורא בעיניה דמי. ורבינו חננאל הזכיר גירסא זו בפירושיו.

אבטא = חמת מעור עב, וקורין אותו בוטי"ן. **דטייעי** – הולכי דרכים נושאין אותו מלא יין למרחוק, והוי במכניסו לקיום, ומשום הכי בעי שהייה שנים עשר חדש. **פוצרני** = פסולת של עגבים. **מוריים אומן** – של גוי אומן, מותר. מוריים לא עבדי מדגים טמאים ומשום חמרא קאסרינן ליה, ואומן לא רמי ביה חמרא, כדמפרש ואזיל: איידי דנפיש שומניה פעם ראשון ושני מלקלק להו חמרא. **חילק** – מין דגים טהורים, וסולתנית שמן כדמפרש לקמן בפרקין, ובקטנותו אין לו סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן, ואמרינן לקמן (לט, א): חילק של גוים אסור, אותו מין דגים קטנים ומוכר הרבה ביחד, ומפני מה אסורה – מפני שעירבונו עולה עמה, דגים טמאים דומין לה ועולין עמה. והאי חילק אומן, כיון דאומן הוא ובקי בדבר מבדיל הימנה, משום דלא חשיב טעמא, ומקלקלי ליה לסולתנית ומרע ליה לבולי ארבא. **פעם ראשון ושני** – שכן דרכן, נותנים מים ומלח על שומן הדגים ומוצצות שומנו, וכשכלות חוזר ונותן אחרים. **נמילא דעבו** = פור"ט בלעז, מקום שהספינות עולות בו ביבשה. **קימבא** = שם המדה. **בלימא** = בזוחא. במדינתו של גוי זה היין נמכר ביוקר והמוריים בזול, אבל כאן היין בזול והמוריים ביוקר, וחיישינן לערובי. **איידי דצורבא אתא** – דרך שפת הים הסמוכה לצור אתא האי ארבא. **דשוי חמרא** – כלומר, שהיין בזול. "שור" לשון זול, כדאמרינן בעלמא (בבא מציעא נב, א): עשיך לגבך ושור לבריסך. **עקולי ופשורי איבא** – מים שהולכין עקלתון, ופשורי – מי שלגין נפשרים על שפת המים, ואין מושכי הספינה יכולין לבא באותו הדרך. **מפני מה אסרו גבינת בית אונייקי** – לרבי מאיר דאסר ליה בהנאה. **שיהוב עלים כו'** – מעמידין את החלב בקיבתן. **רבי מאיר חייש למיעוט** – בפרק בתרא דיבמות (קיט, א): קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין, קטן שמא מיצמצ סריס, קטנה שמא תמצא איילונית. **אי אמרת** רוב – עגלים נשחטין לעבודה זרה, איכא למיסר גבינה משום חששא דמיעוט קיבות האסורות בהנאה, דרוב עגלים הוה מיעוט לגבי שאר בהמה שנשחטין במעמיד בהן בקיבותיהן. **השותט את הבהמה לזרוק דמה לעבודה זרה** – שלא שחט הבהמה לשם עבודה זרה שיהא עובדה בשחיטה, אלא חשב בשחיטה על מנת לזרוק. **רבי יוחנן אמר אסורה** – קסבר: מחשבין מעבודה לעבודה, דלפיכך חוץ מפנים. לרישא לקיש ליה – לפניו, דפנים הוא דאמר רחמנא השוחט על מנת לזרוק את הדם פיגול ואף על גב דלא זרק, דהוי מחשב מעבודה לעבודה מעבודה זו על חבירתה, אבל לענין עבודה זרה לא. **תרימנו שעתך** = ירום מוזך. **באומר בנמר זביחה הוא עובדה** – שחשב על שחשיטה עצמה לעבודה זרה, ואמר בלבו בזביחה זו עובדה לעבודה זרה, הלכך מודינא דמיתסר, דזביחה הויא עבודה חשובה כזריקה. ולהכי נקט גמר זביחה, דקסבר ריש לקיש (בבא קמא עב, א. חולין כט, ב): אינה לשחיטה אלא לבסוף. **מפני מה אמרו גבינת גוים** – באבילה. ולרבנן קבעי לה, דהא משום חלב של בהמה טמאה ליכא למיחש, דקיימא לן: חלב טמא אינו עומד, כלומר אינה נקפת. **אחדבו** = שם חבט. **שור הנסקל** – אסור בהנאה הוא. **ניחא ליה בנפחיה** – שיהא נראה שמן, לכך חייל שם איסור עבודה זרה על הפרש. **לא ניחא ליה בנפחיה** – הלכך לא חשיב פירשא למיחל עליו איסור. **מאומה** – ואפילו פרש.

מכלל

אַבָּמָא דְּטַיָּיעֵי, בְּתַר תְּרֵיסָר יַרְחֵי שַׁתָּא שָׁרֵי. אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: הָנֵי פּוּרְצָנֵי דְּאַרְמָאֵי, בְּתַר תְּרֵיסָר יַרְחֵי שַׁתָּא שָׁרֵי. אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא: הָנֵי גּוּלְפֵי שְׁחִימֵי וְאוּכְמֵי, בָּתַר תְּרֵיסָר יַרְחֵי שַׁתָּא שָׁרֵי. "וְהַמּוֹרִיים".

תָּנוּ רַבָּנָן: מוֹרִיים אוּמָּן - מוּתָּר. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: אַף חִילֵק אוּמָּן - מוּתָּר. תָּנֵי אֲבִימִי בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אַבָּהוּ: מוֹרִיים אוּמָּן - מוּתָּר. הוּא תָּנֵי לָהּ וְהוּא אָמַר לֵיהּ: פַּעַם רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי - מוּתָּר, שְׁלִישִׁי - אָסוּר, מַאי טַעְמָא? פַּעַם רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי דְּנָפֵישׁ שׁוּמְנַיְיהוּ - לָא צָרִיךְ לְמִירְמֵי בְּהוּ חַמְרָא, מִכָּאן וְאִילָךְ רְמוּ בְּהוּ חַמְרָא. הֶהוּא אַרְבָא דְּמוֹרְיֵיסָא דְּאָתֵי לְמֵילַּח דַּעֲבוֹ, אוֹתֵיב רַבִּי אַבָּא חֲמִין עֲבוֹ נְטוֹרֵי בְּהָדֵהּ; אָמַר לֵיהּ רָבָא: עַד הַאִידָּנָא מַאן נְטָרֵהּ? אָמַר לֵיהּ: עַד הַאִידָּנָא לְמַאן נִיחוּשׁ לֵהּ? אִי מִשּׁוּם דְּמַעֲרְבֵי בֵּיהּ חַמְרָא - קִיסְתָּא דְּמוֹרְיֵים בְּלוּמָא, קִיסְתָּא דְּחַמְרָא בְּאַרְבָּעָה לוּמֵי. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זֵירָא: הָלְמָא אִיתֵּי דְּצוֹר אֲתוּ דְּשֵׁי חַמְרָא? אָמַר לֵיהּ: הָתָם עִיקּוּלֵי וּפְשׁוּרֵי אִיכָּא. "וּגְבִינַת בֵּית אוּנְייָקִי". אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מִפְּנֵי מָה אָסְרוּ גְּבִינַת אוּנְייָקִי? מִפְּנֵי שֶׁרּוֹב עֲגָלִים שֶׁל אוֹתָהּ עִיר נִשְׁחָטִין לַעֲבוֹדָה זָרָה. מַאי אִיכָּא רוֹב עֲגָלִים? אֲפִילּוּ מִיעוּט נָמֵי, דְּהָא רַבִּי מֵאִיר חַיֵּישׁ לְמִיעוּטָא! - אִי אָמְרַתְּ רוֹב - אֵיפָא מִיעוּט, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מִיעוּט, מִיעוּט בְּעֵינַן דְּאִיכָּא רוֹב עֲגָלִים דְּאֵין נִשְׁחָטִין לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְאֵיפָא נָמֵי שֶׁאַר בְּהֵמוֹת דְּאֵין נִשְׁחָטִין לַעֲבוֹדָה זָרָה - הָוֶה לֵיהּ מִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא, וּמִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא לָא חַיֵּישׁ רַבִּי מֵאִיר. אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אֶלְעָזָר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כִּי נִשְׁחָטִין לַעֲבוֹדָה זָרָה מַאי הֲוֵי? וְהָא אַתָּה הוּא דְּשָׁרֵי! דְּאִתְּמַר: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה לְזוֹרֵק דָּמָהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה, לְהַקְטִיר חֶלְבָהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲסוּרָה, קָסָבַר מְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: מוּתֶּרֶת! אָמַר לֵיהּ: תִּרְמִינְךָ שַׁעֲתָךְ, בְּאוֹמֵר: מִזְרָחִית הוּא עוֹבְדָהּ. "אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל". אָמַר רַב אַחְדְּבוֹי אָמַר רַב: הַמְקַדֵּשׁ בְּפָרָשׁ שׁוֹר הַנִּסְקָל - מְקוּדֶּשֶׁת, בְּפָרָשׁ עֶגְלֵי עֲבוֹדָה זָרָה - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, אֵיבָעְיָא אֵימָא: סְבָרָא, וְאֵיבָעְיָא אֵימָא קָרָא; אֵיבָעְיָא אֵימָא סְבָרָא: גַּבֵּי עֶגְלֵי עֲבוֹדָה זָרָה נֵיחָא לֵיהּ בְּנִפְחֵיהּ. אֵיבָעְיָא אֵימָא קְרָא, כְּתִיב הָכָא: "לֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה", וּכְתִיב הָתָם: "פְּקוֹל יְפַקֵּל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ" - בְּשָׂרוֹ אָסוּר, הָא פִּרְשׁוֹ מוּתָּרֶת. אָמַר רָבָא: תַּרְוַיְיהוּ תְּנַנְתְּרֵי; מְדְּקָאָמַר לֵיהּ: מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין בְּקִבַּת גְּבִילָה, וְקָא מַהֲדַר לֵיהּ: וְהָלֹא קִיבַּת עוֹלָה חֲמוּרָה מִקִּבַּת גְּבִילָה

מכלל

מכלל דאיסורי הנאה – כי עולה, והוא הדין לשור הנסקל, שרי פרשייהו. דברי דודיך – דברי סופרים, מיינה – עיקר, תורה שבכתב. חשוק שפיותיך – כדמתרגמינן "וחשוקיהם" – ובכורותיך. ואל תבהל להשיב – ואל תדקדק להקשות לו. נזירה חדשה – מקרוב נזרו על הגבינה. ואין מפקפקין בה – ואין מפרשין טעמה כדמפרש ואזיל. "מפקפקין" לשון חטיטה בדבר סתום לפשפשו, ובלעז פורי"ר, כמו (סוכה טו, א): מפקפק ונוטל אחת מבינתיים.

לא מגלו מעמא – למה גזרו עליו. דלמא איכא – ומזולזל בה. אבל השתא דלא מגלו טעמא – דילמא לא מינה בקיאינן בטעמא. יבש מותר – כל גילוי שיבש – בקיאין בטעמא. יבש מותר, ולא בדיל מיניה – בדלי מיניה בולי עלמא, דספרי: קמו רבנן במלתא דאתי מיניה חורבא, ואנן הוא דלא מגיתו לביבו. ישן מותר וכו' – יין ושכר שנתגלגל – לישן. לפי שאי אפשר לגבינה בלא שחוצהו חלב – בין גומא של גבינה נשאר מן החלב. וחלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אסור, דלמא עריב ביה חלב טמא. וחלב טמא אינו עומד, ואם עירב טמא בטהור – הטמא נשאר עם נסיובי דחלבא הטהור שקורין מישנ"א. וחלב טמא אסור מן התורה, ובבכורות (ו, ב) ילפינן לה, ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו. בעוד קיבת נבלה – ועור לאו פירשא הוא, ואסור. ומי אמר שמואל – דעור קיבת נבלה דאסורה, אבל קיבה עצמה דנבלה, דהיינו חלב הקרוש הבנוס במעי הטלה, שריא, אלמא פירשא בעלמא הוא. כאן

פְּוֵי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מְשׁוּם גְּנִיבוּת! - וְלָמָּא לֵיהּ: מְשׁוּם נִיקּוּר! - כְּדְרוּלָא, דְּאָמַר עוּלָּא: כִּי גְּזִירְתָא בְּמַעֲרְבָא, לָא מְגַלּוּ טַעְמָא עַד תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא, דִּלְמָא אֵיכָּא אִינִישׁ דְּלָא סְבִירָא לֵיהּ וְאָתֵי לְזַלּוֹזֵי בָּהּ. מִגַּדֵּף בָּהּ רַבִּי יְרְמְיָה: אֶלָּא מַעֲתָּה, יְבֵשָׁה תְּשְׁתָּרֵי, יָשָׁן תְּשְׁתָּרֵי; דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: יָבֵשׁ מוּתָּר - אֵין מַנִּיחוֹ לְיַבֵּשׁ, יָשָׁן מוּתָּר - אֵין מַנִּיחוֹ לְיַשֵּׁן! אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהּ בְּלֹא צְחִצּוּחֵי חֶלְבָּ.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁמְּעַמְּדִין אוֹתָהּ בְּעוֹר קֵיבַת גְּבִילָה. הָא קֵיבָה גּוּפָא שְׁרֵיָא; וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכֵי? וְהָתְנַן: קֵיבַת הַגּוֹי וְשֶׁל נְבֵילָה - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה; וְהָוֵינַן בָּהּ, אַטּוּ דְּגוֹי לָאו נְבֵלָה הִיא? וְאָמַר שְׁמוּאֵל, הָדָא קָתָנֵי: קֵיבַת שְׁחִיטַת גּוֹי - נְבֵלָה אֲסוּרָה! - לָא קַשְׁיָא, כאן

מאי שנא האי קרא דשיליה – ומסיק: מרישא דקרא. ירושלמי: אם להפליגו נתבוין הוה לו להפליגו בדברים אחרים, בחמש מקראות שבתורה שהסמיכן "ממ"ש א"י – "מחר" "משוקדים" "שאת" "ארוד" "וקם"! אמר רבי אילא: דברים שמשיקין עליהם את הפה, שנאמר "ישקני מנשיקות פיהו". רבי שמעון בר חני בשם רבי שמואל בר נחמני: "בבשים ללבושך" וגו', בבשים כתיב, הא כיצד? בשעה שתלמידיך קטנים – כבוש לפניהם דברי תורה, הגדילו ונעשו בעתודים – גלה להם רזי תורה, וקתני התם דרבי ישמעאל קטן היה באותה שעה, ומסיע להדא דתני רבי שמעון בן יוחי: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", מה הסימן הזאת אינה נגלית לכל בריה ובריה, כך אין לך רשות לשקע עצמך על דברי תורה אלא בפני אדם כשר. ונראה כי זהו טעם תלמוד שלנו דקאמר בסמוך: כי גזרי גזירתא במערבא בו', אלא שאינו מפרשו כאן היטב, ואומר מורי הרב רבי אלחנן שזהו מה שיסד הקליר בפרשת פרה אדומה: "אין להרהר על מה נחקקה, שכולם נתנו בנשיקה", לשון "משיקין עליהם את הפה". משום ניקור – תימה: לקמן דמסקינן טעמא דחלב דבעינן ישראל רואהו, דחיישינן לעירוב חלב טמא, תיפוק ליה משום גילוי! ויש לומר: דאין הכי נמי, אלא טעמא פסיקא ליה נקט הכא, בשאין ישראל רואהו דמערב, אבל טעמא דגילוי זמנין דלא שייך, כגון שמצא הגוי יוצא ממקום שחולב שם, דבינן שכל שעה תופסו בידו ליכא למיחש לניקורא. ואם תאמר: מפני מה אסרו משום גילוי יותר ממים ודבש, למאן דאית ליה ב"אלו טריפות" (חולין מט, ב) דשייך בהו גילוי! ויש לומר: דבבכ המשקים, אף על גב דלא קפדי אגלויא משום נקורא, אמנקיותא מידא קפדי. אבל בני חלב, מתוך שרוב פעמים אינו נאכל בעין וגם מסננין אותו, אמנקיותא נמי לא קפדי. ומסכנת אינו מועיל בלום לארס, כדאמר ב"הנחל בתרא" (בבא קמא קטו, ב) דלא מהני מסכנת היכא דטרקיה, פירוש: שערבבו. ישן – תשתרי – תימה: לישני גזרה ישן אטו חדש, כדמשני לעיל (עבודה זרה לא, ב) גבי שכרו ויש לומר: דדחם אינה למיגזר, דלא מינכר כולי האי בין ישן לחדש כמו בשר וגבינה. לפי שאי אפשר בלא צחצוחי חלב – פירש הקונטרס: בין גומות של גבינה נשאר מן החלב, ודלמא עריב ביה חלב טמא. וקשה: דאם כן הוה ליה לרבי ירמיה למימר "אלא", כיון דהדר ביה משנייא קמא! ועוד, דאטו מי חיישינן דגוי שוטה הוה שיערב בו חלב טמא אף על פי שהוא יודע שאינו עומד? לכן פירש רבינו חם דקאי אמאי דהוה פריך: יבשה תשתרי, ומשני: דאפילו כשהוא נראה ישן - לעולם נשאר הארס בתוך לחלחות הגבינה ביני אטפי. ורבינו יצחק הביא ראיה מן הירושלמי לדברי רבינו חם, דקאמר: חלב הגוי למה אסור? משום גלוי. ויעמידו אמר רבי שמואל בר רב יצחק: מפני ארס הנתון בין הנקבים. ופירוש "ויעמידו" – ויבשנה; ומשנה: מפני ארס הנתון בר. וקושיא שניה קיימא אגבינה, כלומר גבינה שיעשו מידה תישתרי, דארס הוא אינו מניחו ליבשו ומסיק: מפני ארס הנתון בין הנקבים, כמו שמתרצ בתלמודנו. אבל אין לפרש בפירוש דרב רבינו אלחנן, דקאי אחלב, דהכי פריך: למה אסרוהו משום גלוי, יעמידנו ואם יש בו ארס לא יעמוד; דהכי מקשה התלמוד גבי חלב טמא בסמוך. דליתיה, דהא לא מצינו בשום מקום שיניח חלב להקפות בשביל ארס הנתון בו. מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה – ואם תאמר: מאי אירא נבלה? אפילו שחוטה נמי אסורה משום בשר בחלבו! ויש לומר: דדוקא נקט נבלה, דאז איכא בה איסורא דאוירייתא, אבל בשחוטה משום בשר בחלב ליכא איסורא דאורייתא, דצונן בצונן הוא. ואף על גב דאיכא קא מוקים, אינו אסור אלא מדרבנן. ומי אמר שמואל הכי – הוא הדין דהוה מצי למפרך בפשיטות מתניתין דחולין (קטו, א), אלא משמואל אשמואל ניתא למפרך. חדא קתני קיבת שחיטת גוי נבלה היא – תימה: לפי מה שפירש רבינו חם סוף "כל הבשר" (חולין קטז, ב) שיש חילוק בחלב הקיבה, שאותו שהוא קרוש לא נאסר מעולם אף קודם חזרה, דפירשה בעלמא הוא שאינו ראוי אלא להעמידה. אבל חלב הצולל שאינו ראוי להעמידה כלל, מותחלה היו מחשבין חלב גמור, וחזרו בהם מתוך קושיא דקיבת העולה דשורפה חיה אף על פי שאי אפשר שלא יתערב מחלב הצלול עם הקרוש. ולפירוש זה קשיא, אמאי לא משני הכא: כולה קודם חזרה, והכא דקתני גבי העמדה מיירי בקרוש, ולהכי דייקינן: הא קיבה גופא שריא, והתם דלא מיירי בהעמדה מיירי בצלול! ויש לומר: דנהי דאין צלול מעמיד, דמכל מקום אין הגוים בוררין אותו כל כך שלא ישאר מן הצלול, ומדקאמר שמואל בעור קיבת נבלה, משמע: הא קיבה גופא שריא, ואף על פי שנשאר שם מן הצלול בדפרשתי שאין הגוים טורחים לבררו. ואומר רבינו חם: כי עבשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגבינת הגוי, דהא טעם האיסור הוה משום ניקור כרבי יהושע בן לוי, דקיימא לן הלכה כרבי יהושע בן לוי אף לגבי רבי יוחנן, וכל שכן לגבי שמואל, דהא (לעיל מג, ב) שמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן. וכן פסק רבינו חננאל, וכן בסדר תנאים ואמוראים פסק הלכה כרבי יהושע בן לוי בכל מקום, וגם דברי רב אדא בר אהבה אינם כלום, כיון שאינו אותו רב אדא בר אהבה שהיה תלמידו של רבא, שהיה בתראה, שהרי ההוכרו דבריו קודם דברי רב חסדא ורב נחמן בר יצחק שהיו קדמונים יותר מרבא. וגם דברי רב חסדא ורב נחמן בר יצחק עמדו בקושיא. וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא, כדפרישית לעיל (גבי) שלא (עמד) בפירוש רש"י, שהרי אין הגוים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד. אלא ודאי אין הטעם אלא משום נקור, ואנו שאין נחשים מצוין בינינו אין לחוש משום גלוי. ואין לומר דדבר שבמנין הוא וצריך מנין אחר להתירו, כי ודאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצויין, כמו שאפרש לקמן גבי יין נסך (נז, ב). וגם בהרבה מקומות יש שאוכלים אותם מפני שמעמידין אותם בפרחים, וגם גאוני נרבונא התירו אותם במקומן מטעם שמעמידין אותם בפרחים. פירוש, במקומנו שמעמידין בקיבות, אומר דרב רבינו יצחק בן דרב רבינו חיים שיש טעם קצת לאסור מפני שמולחין הקיבה בעורה ואיכא איסור דבשר בחלב, דמליח הרי הוא ברותח. ואני ראיתי מקומות שהן מעמידים בנבלת דבר אחר מליה.

מפני שמעמידין בשרף ערלה – וערלה של גיום אסורה, כמו שנפרש בפרק חמישי (עבודה זרה סג, ב דבור המתחיל אין עודדין) בעזרת השם יתברך. **דברים** המבוטלין ממנו מתגלין לו – פירוש: שבני אדם מגלין לו רזיהן, לפי שנתנין ממנו עצה ותושיה, כמו שמפרש במסכת אבות (פרק ו משנה א). **לגבינה** איכא דקאי ביני אטפי – פירוש: ליקח חלב מן הגוי ולעשות גבינה. אבל לעיל גבי ליקח גבינה של גוי ליכא למיחש להלב טמא. בין שערשה אותו לצרכו ליכא למיחש דלמא עירב בו חלב טמא, בין שאינו עומד. **מכלל** דאיכא למאן דשרי – מדקאמר: פת לא הותרה בבית דין – מכלל דאי בעי הוה שרי ליה, אלמא לא פשט איסורו, ומכאן סמכו עתה לאבול פת של גוים, בין שלא פשט איסורו בכל ישראל, ויש לסמוך על דברי רבן שמעון בן גמליאל ורבי אלעזר בר צדוק דאמרי: אין גזרתן גזרה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולין לעמוד בו. ועוד ראיה, דאמר לקמן (לז, א): בימינו תתיר אף את הפת, ולא הניח להתיר אלא משום דהוו קרו ליה "בית דין שריא", ואדרבה באו בית דין אחר שהתירוהו. ועוד, דאמרי בירושלמי דפרקין ובפרק קמא דשבת: פת עמדו עליו והתירוהו. ומי שנזהר מפת של גוים מותר לאבול עם מי שאינו נזהר בקערה אחת אף על פי שטעם פת גוי מתערב בפת ישראל, דאין להחמיר לאסור על ידי התערובת, כדאמר בפרק קמא דחולין (ו, א) דלא גזרו על התערובת דמאי. וכהאי גוונא במנא דגזרם שרי, דליתיה לפת בעיניה, דלא גזרו אלא היכא דאיתא בעיניה.

זליפתן (שייך לדף לו, א) – פירש הקונטרס: פליטתן. ונראה שאותה פליטה באה מכח השמן שהריקו מכלי האיסור, כדאמרינן לקמן (עה, א): או מזלגן במי זיתים. ולשון זילוף קצת קשה, שלא מצינו זילוף רק לשון שפיכה, כמו: תעשה זילוף (פסחים ב, ב).

בשלמא

כאן קודם חזרה – אותה משנה דשחיטת חולין, דקיבת גוי נבלה ואסורה, נשנית קודם שחזר בו רבי יהושע מדבריו שאמר לו לרבי ישמעאל: מפני שמעמידין אותה בקיבת נבילה, וסבר לאו פירשא היא. **וכאן לאחר חזרה** – דף דשני שמואל: מפני שמעמידין אותה בעור, אבל קיבה עצמה שריא – לאחר חזרה שחזר בו רבי יהושע מפני שתושבו של רבי ישמעאל. **ומשנה** – דנשנית בשחיטת חולין (קטז, א), קודם חזרה. **לא** זזה ממקומה – לא עקרוה לגמרי, דהואיל ונשנית נשנית, אבל אין הלכה כמותה, שהרי חזר בו. **שמעמידין אותה בחומץ** – שהחומץ מעמיד חלב. ולקמן פריך לה: אם כן ליתסר בהנאה! **בקפא דגוזא** = בשרף הזיתא מן העץ. **אבל בקפא דפירי** = בשרף הפירי עצמו. **מגולה** ריחה נודף – והיינו דכתיב "שמן תורק שמך", כשמגלין אותה ומריקין שמנה. כלומר כשאתה מלמד תורה לתלמידים – אז יצא לך שם. **מתגלין** לו – מעצמן בלא טורח, כשהוא מלמדן. **משנה** **רבי** וכית היגו התיתי **את** השמן – לא גרסינן, דהא לאו איהו שרייה אלא רבי יהודה נשיאה בר בריה שרייה, כדאמר בגמרא: מסתמיך ואזיל רבי יהודה נשיאה, ורבי יהודה נשיאה דגמרא היינו רבי יהודה הנשיא בנו של רבן גמליאל ברבני, שזיהה בימי האמוראים. והכי נמי אמרינן בגמרא: רבי יהודה הנשיא בנו של רבן גמליאל הורה בו', ואילו רבי – בנו של רבן שמעון בן גמליאל היה, כדאמרינן ב"השוכר את הפועלים" (בבא מציעא פר, ב). **והשלקות** – כל דבר שבישלו גוי, ואפילו בכלי טהור. וכולהו משום חתנות. **וכבשין** – לכבוש דגים וירק וראש ורגלים של בהמה בחומץ. **וטרית** = מין דגים קטנים מלוחים. **טריפה** – שנטרפו ונשתברו הדגים ואין ניכרין, הלכך חיישי לטמאים. **וצריך שאין בה דגה כלבית שוטטת בו** – שדרך כלבית ליגדל מאליה בציר של דגים טהורים, ואם יש ציר דג טמא עמו לא תגדל כלבית בו, והיא עצמה טמאה. **והחילק** – מין דגים קטנים טהורים, והיא שולתנית. ואין לה סנפיר ושקשת ועתיד לגדל לאחר זמן סנפיר ושקשת, וקימא לן דמותרת, ואמר בגמרא: מפני מה אסרוה? מפני שעירבונה עולה עמה – דגים טמאים הדומים לה, הלכך, לא שנא טרופה ולא שנא אינה טרופה איכא למיחש לאחד מאלף ביניהם, דדמו ליה ולא מיבר. אבל טרית – אין שקץ דומה לה, הלכך כי אינה טרופה שריא. **חלתית** = מין פירי הוא שקורין לוז"א בלעז, ומחתכין את קרטיו בסכין, ואסור משום שמנוניתא דסכינא. **ומלח** שלקונדית – מפרש בגמרא (עבודה זרה לט, ב). **גמרא** **ניקום** – יעמידנו על ידי קיבה לגבינה. **לכמצא** – מאכל. קלי = מעט. **נסיובי** = מישנ"א. **ליבא** למיקם עלה **דמלתא** – שמא נתערב בו חלב טמא, וכשהעמידנו עומד טהור שבו והטמא נשאר עם הנסיובי, הלכך אין זה נסיון להכשיר הראשונים לאבול. אבל לגבינה סלקא דעתא השתא דמותר. **ואי בעית אימא** – אפילו לגבינה נמי אסור. **דאיכא** – נסיובי דקיימי בגבינה. **ביני אצפי** – בתוך הגומות שבגבינה, וחזישינן שמא מן החלב טמא שלא עמוד נשאר עם הנסיובי בגומות. **פורט** – הוא תנור שהוא גדול ופיו מן הצד. וכל תנור שבמשנה קטן הוא, ומקום שפיתת שתי קדירות, ופיו למעלה. **לאומרה בשדה** – דליכא למיחש לאימשוכי, דאקראי בעלמא הוא. **מנבית** = נושך. **אבי מצרי** = בשדות אצל המצרים. (שייך לדף לו, א) **זליפתן** = פליטתן, שפולטין ומזיעין שמנונית איסור שבלעו.

כָּאן קוֹדֶם חֲזָרָה, כָּאן לְאַחַר חֲזָרָה, וּמִשְׁנָה לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ. רַב מַלְכִּיָּא מְשָׁמֵיהּ דְּרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר: מְפֵּנִי שֶׁמְּחַלִּיקִין פָּנֶיהָ בְּשׁוּמָּן חָזִיר. רַב חִסְדָּא אָמַר: מְפֵּנִי שֶׁמְּעַמְּדִין אוֹתָהּ בְּחוֹמֶץ. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: מְפֵּנִי שֶׁמְּעַמְּדִין אוֹתָהּ בְּשֶׁרֶף הָעֲרֵלָה. כְּמַאן? כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֲרֵלָה - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פֵּרְיֵי? אֶפֵּילּוּ הֵיכָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ; עַד כָּאן לָא פָּלֵיג רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עָלֵיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר - אֶלָּא בְּקַמָּא דְּגַוָּא, אֲבָל בְּקַמָּא דְּפֵרָא מוֹדֵי. וְהֵינוּ דְּתָנֵן, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שָׁמַעְתִּי בְּפִירוּשׁ, שֶׁהַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֲלִין וּבְשֶׁרֶף הָעִקָּרִין - מוּתָּר, בְּשֶׁרֶף הַפֵּגִין - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פֵּרְיֵי. בֵּין לְרַב חִסְדָּא, בֵּין לְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, תִּתַּסַּר בַּהֲנָאָה? קַשְׁיָא. דְּרַשׁ רַב נַחְמָן בְּרֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא, מַאי דִּכְתִיב: "לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים", לָמָּה תַּלְמִיד חָכָם דּוֹמֶה? לְצַלּוֹחִית שֶׁל פְּלֵייטִין, מְגוּלָּה - רֵיחָהּ נוֹדֵף, מְכוּסָּה - אֵין רֵיחָהּ נוֹדֵף; וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁמְּכוּסִּין מִמֶּנּוּ מִתְגַּלִּין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "עַלְמוֹת אֲהֵבוּךָ", קְרֵי בֵּיהּ "עֲלוּמוֹת"; וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמַּלְאָךְ הַמָּוֶת אוֹהֲבוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "עַלְמוֹת אֲהֵבוּךָ", קְרֵי בֵּיהּ "עַל מוֹת"; וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנּוֹחַל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, אֶחָד הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֶחָד הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "עֲלָמוֹת", קְרֵי בֵּיהּ "עוֹלָמוֹת". **משנה** וְאִלּוּ דְּבָרִים שֶׁל גּוֹיִם אֲסוּרִין וְאֵין אִיסּוּרָן אִיסּוּר הֲנָאָה: חֶלֶב שֶׁחֲלָבוֹ גּוֹי וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ, וְהַפַּת וְהַשֶּׁמֶן שֶׁלָּהֶן. רַבִּי נְבִיָּא דִּינוֹ הִתִּירוּ הַשֶּׁמֶן, וְהַשִּׁלְקוֹת, וְכִבְשָׁן שֶׁדַּרְכָּן לָתֵת לְתוֹכָן יַיִן וְחוֹמֶץ, וְטָרִית טְרוּפָה, וְיֵצֶר שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָה כְּלִבִּית שׁוֹטֶטֶת בּוֹ, וְהַחִילָק, וְקוֹרֶט שֶׁל חִלְתִּית, וּמֶלַח שַׁלְקוֹנְדִית - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין וְאֵין אִיסּוּרָן אִיסּוּר הֲנָאָה. **גמרא** חָלָב לְמַאי נִיחוּשׁ לֵהּ? אִי מִשּׁוּם אֵיתְתָא - טָהוֹר חַיָּוֹר, טָמֵא יָרוֹק; וְאִי מִשּׁוּם אֵיעָרוּבֵי - נֵיקוּם, דְּאָמַר מָר: חָלָב טָהוֹר עוֹמֵד, חָלָב טָמֵא אֵינוֹ עוֹמֵד! - אִי דִּקָּא בָּעֵי לְגִבְיָנָה - הָכִי נָמֵי, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דִּקָּא בָּעֵי לֵיהּ לְכַמְצָא. וְנִשְׁקוֹל מִינֵּיהּ קַלֵּי וְנִיקוֹם! - בֵּיוָן דִּבְטָהוֹר נָמֵי אִיכָּא נְסִיוֹבֵי דְּלָא קָיְימִי, לֵיכָּא לְמֵיקַם עֲלֵהּ דְּמִילְתָא. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: אֶפֵּילּוּ תֵּימָא דְּקָבָעֵי לֵהּ לִגְבִינָה, אֵיכָּא דְּקָאֵי בֵּינֵי אַטְפֵי. דְּתַנְיָא: אָמַר רַב כָּהֲנָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: פַּת לֹא הוּתְּרָה בְּבֵית דִּין. - מִכְּלָל דְּאִיכָּא מַאן דְּשָׁרֵי? - אִין, דְּבֵי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: פַּעַם אַחַת יָצָא רַבִּי לְשָׂדֶה וְהֵבִיא גּוֹי לְפָנָיו פַּת פּוּרְנִי מַאֲפָה סָאָה, אָמַר רַבִּי: כַּמָּה נָאָה פַּת זוֹ, מָה רָאוּ חֲכָמִים לְאוֹסְרָהּ; מָה רָאוּ חֲכָמִים? מִשּׁוּם חֲתָנוּת! אֶלָּא, מָה רָאוּ חֲכָמִים לְאוֹסְרָהּ בְּשָׂדֶה. כְּסַבְּרִין הָעָם: הֶתֵּיר רַבִּי הַפַּת, וְלֹא הִיא, רַבִּי לֹא הִתִּיר אֶת הַפַּת. רַב יוֹסֵף וְאִיתֵימָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה אָמַר: לֹא כָּךְ הָיָה מַעֲשֶׂה, אֶלָּא אָמְרוּ: פַּעַם אַחַת חָלַף רַבִּי לְמָקוֹם אֶחָד וְרָאָה פַּת דְּחוּק לַתַּלְמִידִים, אָמַר רַבִּי: אֵין כָּאן פִּלְטֵרְיָא? כְּסַבְּרִין הָעָם לוֹמַר: פַּלְטֵר גּוֹי, וְהוּא לֹא אָמַר אֶלָּא פִּלְטֵר יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר פַּלְטֵר גּוֹי - לָא אָמְרַן אֶלָּא דְּלֵיכָּא פַּלְטֵר יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בְּמָקוֹם דְּאִיכָּא פַּלְטֵר יִשְׂרָאֵל לָא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר פַּלְטֵר גּוֹי - הָנֵי מִילֵּי בַּשָּׂדֶה, אֲבָל בָּעִיר לָא, מִשּׁוּם חֲתָנוּת. אִיבּוֹ הָוֶה מְנַבֵּית וְאָבֵיל פַּת אַבֵּי מִצְרֵי, אָמַר לְהוּ רָבָא, וְאִיתֵימָא רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לָא תִּשְׁתַּעוּ בְּהַדֵּיהּ דְּאִיבּוֹ, דְּקָאֲכִיל לַחְמָא דַּאֲרַמְאֵי. "רְהַשְׁמֶן שֶׁלָּהֶן". שְׁמֶן - רַב אָמַר: דָּיֵיאל גְּזַר עָלָיו, וּשְׁמוּאֵל אָמַר:

רש"י

לוּדאי – מזולזלי במידי דרבנן. **אם הם לא** הדשו – אם רבי יהודה הנשיא לא דרש את המקרא להבין שדניאל גור עליו, וסבר דבי דינא אחרינא גזר עליו משום זלזול כלים, ושרייה. **אגן לא** הדשוין – בתמיה. **שמונה עשר דבר** – בית שמאי ובית הלל יחד נמנו וגזרו עליהם בפרק קמא דשבת (יג, ב). ולקמן פריך: בנותיהן דאורייתא היא! **מאי אסהדותיה דרב** – דאמר דניאל גזר עליה? כיון דדריה לא קביל מיניה לאו גזרה היא! **בעיר** – משום חתנות. **בכל** יכול לבטל בית דין גזירת בית דין חבירו – שגזר על דבר המותר, ובלבד שיהא גדול ממנו. **רבותינו** = רבי יהודה הנשיא. **לא פשט** – עדיין לא החזיקו רובם באותה הגזירה לנהוג בו איסור. במאירה

בשלמא למאן דאמר זליפתן של כלים אסורים בו' – קסבר נותן טעם לפגם מותר. לפום ריהטא משמע שאותו קודם רבי יהודה, בגון תלמידי שמאי והלל, סוברין נותן טעם לפגם אסור, ואתא רבי יהודה נשיאה וסבר מותר, ושמואל סבר כוותיה שהיה מחזיק דברי רבי שמלאי. ולקמן נמי פרק חמישי (סז, א) גבי חומץ אשר שם לתוך הגרסיסין, פסיק שמואל הכי: הלכתא נותן טעם לפגם מותר, ולקמן בפירקין (לח, ב) גבי מישהו שליקא סתם התלמוד: אי משום גיעולי גרים נותן טעם לפגם הוא. ודקדק רבינו יצחק: היאך באו לחלוק על רבותינו שמאי והלל בדין נותן טעם לפגם להתירו?: נהי דשמן יכול להיות שמותר מטעם שלא פשט ואין רוב הצבור יכולין לעמוד, בשאר דברים היאך הותר? ועוד קשיא: אי סבירא ליה לתנא דמתניתין דנותן טעם לפגם אסור, תקשי הא דאמר לקמן (לט, ב), גבי דבש: למאי ניחוש, אי משום גיעולי גוים נותן טעם לפגם הוא, ומה בכך? הא תנא דמתניתין מיסר קא אסר! לכך נראה לרבינו יצחק, דשמואל נמי סבירא ליה דבי גזור בית שמאי ובית הלל על השמן – משום חתנות בגזר, ומיהו משום דלא שייך בה חתנות כל כך כמו ביין הערל להם סעד בולופיתן לא פשט איסורין, אף על גב דאינהו סבירא להו בעלמא נותן טעם לפגם מותר, ובן סובר שמואל שמכח שני הטעמים גזרו אף על פי שאין ריח בכל אחד לבדו. והיינו דקאמר ליה שמואל לרב: בשלמא לדידיי דאמינא דגזירת שמן לא היתה קדמונית מימי דניאל, אלא שמאי והלל גזור מטעמי דפרישית – ניחא, דיכול להיות שהתיר רבי יהודה הנשיא כמו שמפרש התלמוד בסמוך, דלא פשט איסורו, וגם הטעמים לא נראו לו, כי אין טעם חתנות טוב כל כך, ועוד דנותן טעם לפגם מותר. אלא לדידך דאמרת דניאל גזר עליו, היאך היה יכול רבי יהודה הנשיא לבטלה?: דבין שכותבה היא בתורה פשיטא הוא דפשט איסורו בכל ישראל! ועוד, כי שמאי והלל שהיו אחריו יותר משלש מאות שנה שבאו והוסיפו עליו לגזור אף בשדה כמו שמפרש בסמוך, אם כן משמע דגזירתו פשטה מיהא בעיר. **אשר** לא יתגאל בפת בג –

וְלִיפָתָן שֶׁל כֵּלִים טְמֵאִים אוֹסָרָתָן, - אֲמַטּוּ כּוּלֵּי עָלְמָא אוֹכְלֵי טָהֳרוֹת נִינְהוּ? - אֶלָּא, וְלִיפָתָן שֶׁל כֵּלִים אֲסוּרִין אוֹסָרָתָן. אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב: בְּשְׁלָמָא לִדִידַּי דְּאָמִינָא וְלִיפָתָן שֶׁל כֵּלִים אֲסוּרִין אוֹסָרָתָן, הַיְינוּ דְּכִי אָתָא רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא וַאֲמַר, דָּרִישׁ רַבִּי שִׁמְלַאי בִּנְצִיבִין: שֶׁמֶן רַבִּי יְהוּדָה וּבֵית דִּינוֹ נִמְנוּ עָלָיו וְהִתִּירוּהוּ - קָסָבַר: נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מוּתָּר; אֶלָּא לִדִידָךְ דְּאָמַרְתְּ דָּנִיֵּאל גָּזַר עָלָיו, דָּנִיֵּאל גָּזַר וַאֲתָא רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא וּבְטֵל לֵיהּ? וְהָתְנַן: אֵין בֵּית דִּין יָכוֹל לְבַטֵּל דִּבְרֵי בֵית דִּין חֲבֵירוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן גָּדוֹל הֵימֶנּוּ בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן! אֲמַר לֵיהּ: שְׁמוּאֵלַאי לִידָּאָה קָא אָמַרְתְּ? שָׁאנֵי לוֹדְאֵי דִּמְזַלְזְלוּ. אֲמַר לֵיהּ: אִשְׁלַח לֵיהּ? אִיכְסִיף. אֲמַר רַב: אִם הֵם לֹא דָּרְשׁוּ, אֲנַן לָא דָּרְשִׁינַן? דְּרָשְׁנַן?! וְהָכְתִיב: "וַיְשִׂם דָּנִיֵּאל עַל לִבּוֹ בְּפַת בַּג הַמֶּלֶךְ וּבְיֵין מִשְׁתָּיו" - בִּשְׁתֵּי מִשְׁתָּאוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אֶחָד מִשְׁתֵּה יַיִן וְאֶחָד מִשְׁתֵּה שֶׁמֶן. רַב סָבַר: עַל לִבּוֹ שָׂם, וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הוֹרָה. וּשְׁמוּאֵל סָבַר: עַל לִבּוֹ שָׂם, וּלְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא הוֹרָה. וְשֶׁמֶן דָּנִיֵּאל גָּזַר? וְהָאֲמַר בָּאלֵי, אֲבִימִי נוֹתָאָה מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: פִּיתָּן וְשַׁמְנָן, יֵינָן וּבְנוֹתֵיהֶן, כּוּלָּן מִשְׁמְנָה עָשָׂר דָּבָר הֵן! וְכִי תֵּימָא: אֲתָא דָּנִיֵּאל גָּזַר וְלָא קִיבְּלוּ, וְאִתּוּ תַּלְמִידֵי דְּהִלֵּל וְשַׁמַּאי וּגְזוּר וְקִיבְּלוּ, אִם כֵּן מַאי אַסְהַדוּתֵיהּ דְּרַב? - אֶלָּא, דָּנִיֵּאל גָּזַר עָלָיו בָּעִיר, וַאֲתוּ אִינְהוּ וּגְזוּר אַפְּלוּ בַּשָּׂדֶה. וְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא הֵיכִי מָצֵי לְמִישְׁרָא תַּקָּנָתָא דְּתַלְמִידֵי שַׁמַּאי וְהִלֵּל? וְהָתְנַן: אֵין בֵּית דִּין יָכוֹל לְבַטֵּל דִּבְרֵי בֵית דִּין חֲבֵירוֹ אֶלָּא אִם כֵּן גָּדוֹל הֵימֶנּוּ בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן! וְעוֹד, הָא אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּכֹל יָכוֹל לְבַטֵּל בֵּית דִּין דִּבְרֵי בֵית דִּין חֲבֵירוֹ, חוּץ מִשְּׁמוֹנָה עָשָׂר דָּבָר, שֶׁאֲפִילּוּ יָבֹא אֵלִיָּהוּ וּבֵית דִּינוֹ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ! אָמַר רַב מַשְׁרְשִׁיָא: מַה טַּעַם? הוֹאִיל וּפָשַׁט אִיסּוּרוֹ בְּרוֹב יִשְׂרָאֵל, שֶׁמֶן לֹא פָּשַׁט אִיסּוּרוֹ בְּרוֹב יִשְׂרָאֵל, דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יָשְׁבוּ רַבּוֹתֵינוּ וּבָדְקוּ עַל שֶׁמֶן שֶׁלֹּא פָּשַׁט אִיסּוּרוֹ בְּרוֹב יִשְׂרָאֵל, וְסָמְכוּ רַבּוֹתֵינוּ עַל דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְעַל דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אֵין גּוֹזְרִין גְּזֵרָה עַל הַצִּבּוּר אֶלָּא אִם כֵּן רוֹב צִבּוּר יְכוֹלִין לַעֲמוֹד בָּהּ; דַּאֲמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, מַאי קְרָא? "במאירה"

פירש רבינו שמואל בן מאיר: דהאי פת לאו בת ממש הוא, דלישתמע מהכא דדניאל גזר על הפת, אלא לפתן הוא והרוצה המלך הוא, ריפו"ש בלעז. וכן ממקרא מוכיח, דכתיב (דניאל א): "ויהי המלצר נושא את פת בגם ונותן להם זרעונים", ואין לומר שהיה נוטל פתן והיו אוכלים זרעונים בלא פת. במתניתין כתב רש"י בשם רש"י: דלא גרס "רבי", דרבי יהודה הנשיא בר בריה ובית דינו התירוהו, וחכמי דורו קבעו דבר זה במשנה שסדר רבי זקנו, כי הוא היה בנו של רבן גמליאל הנזכר במסכת אבות (פרק ג משנה ב): רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה כו', ואותו רבי יהודה הנשיא הנזכר כאן הוא רבי יהודה נשיאה שהיה בימי האמוראים, אלא בלשון משנה וברייתא קורא אותו "הנשיא" ובלשון אמורא קורא אותו "נשיאה". ורבי יהודה הביא ירושלמי: רבי ובית דינו התירו את השמן, בשלשה מקומות רבי יהודה הנשיא ורבותינו התירו: בגיטין, ובשמן, ובסנדל. ונראה לו שיש שם טעות סופר, דקפריך: ולימרו ליה "בית דין שריא", שכל בית דין המתיר שלשה דברים נקרא בית דין שריא! ודחי, אמר רבי יודן ברבי שריא! שמעינן: בית דינו חלוק עליו בגיטין, פירוש: ואין זה מתיר שלשה דברים. ואם הוא היה רבינו הקדוש, אם כן היה לו למנות עוד אחרת שהתיר, כדאמר בפרק קמא דחולין (ו, ב) דהתיר רבי בית שאן, בירושלמי דתמאי נמי איתא. לכך נראה לו דגרס התם: "רבי יהודה הנשיא", והוא רבי יהודה נשיאה. עוד כתוב שם בירושלמי: רב יצחק בר שמואל בר מרתא נחת לנציבין, אשכח לרבי שמלאי הדרומי יתיב ודריש: רבי ובית דינו התירו את השמן. שמואל קבל עליו ואבל, רב לא אבל. אמר ליה שמואל לרב: אבול, או אנא כתיב עלך זקן ממרא. אמר ליה: עד דאנא תמן אנא ידע מאן ערער עליה שמלאי הדרומי. אמר ליה: אפשר מה דאמר בשם גרמיה? לא בשם רבי ובית דינו. אטרח עליה ואבל. **ושמן** דניאל גזר עליו – הכי נמי הוה מצי למפרך איין, אלא משום דאשמן קאי נקטיה. **ורבי** יהודה הנשיא היכי אלים למשרי תקנתא דשמאי והלל – פירש רבינו שמואל בן מאיר בפרקין בין לרב בין לשמואל, דשמואל נמי מודי דשמונה עשר דבר הם. **והתנן** אין בית דין יכול כו' – תימה: בפרק "השולח" (גיטין לו, ב) גבי פרוזבול, דאמר שמואל: האי פרוזבול עולבנא דדייניי הוא אי איישר חילי אבטוליניה, ומסיק: אי איישר חילי יותר מהלל. והיכי דמי? אי פשטה תקנת פרוזבול – אפילו היה גדול אין יכול לבטלו, ואם לא פשטה – אם כן למה לי "איישר חילי"? הרי רבי יהודה נשיאה התיר שמן אף על פי שהיה קטן, ומאותו טעם דלא פשט איסורו! ויש לומר: דהכא נמי מטעם דלא פשט גרידא לא התיר, אם לא היה אם כן טעם דאין רוב הצבור יכולין לעמוד. אבל פרוזבול, נהי דלא פשט מכל מקום רוב הצבור יכולין לעמוד בו. מכל מקום קשה: דדבר תימה הוא, היאך לא פשט מאחר שהוא ריווח המלוים? לכך נראה: דוודאי פרוזבול פשט, ודקשיא לך: אפילו גדול היאך יכול לבטל – ודאי בשמונה עשר דבר דוקא אמר באם יבא אליהו ויאמר אין שומעין, וכמו שמפורש בירושלמי הטעם: מפני שעמדה להם בנפשותיהם. כך דקדק הרב רבי אלחנן מתוך גירסת הספרים שמצא בספרים ישנים, דקאמר: האמור רב משרשיא מה טעם כו', משמע שמשם מתחיל התירוץ, והכי פירושו: דשמעתין ורבי יהודה נשיאה היכי אלים למישרי כו'? והתנן אין בית דין כו'! ועוד, אפילו הוא גדול אינו יכול לבטל בשמונה עשר דברי! ולא הגרוך לפרש הטעם כפי פשוט הוא. ומשני: האמור רב משרשיא מה טעם – לפי שפשטו, ולפיכך בית דין גדול נמי אינו יכול לבטל. ושמן לא פשט, לכך אפילו עמדו בנפשותיהם קטן יכול לבטל. וסמכו על דברי רבן שמעון בן גמליאל דאין נזהרין בו', ולפיכך התור אף בבית דין קטן, אבל ודאי שאר דברים אף כי פשטו יכול בית דין גדול לבטל. ולפיכך גבי פרוזבול אמר שמואל דאי איישר חילי מהלל אבטוליניה, ואף על פי שפשט. והילך הירושלמי דפרק קמא דשבת: אמר רב בן אמר רב יהודה בשם שמואל: לא שנא אלא חוץ לשמונה עשר דבר, אבל בשמונה עשר דברי אפילו גדול אינו מבטל, מפני שעמדה להם בנפשותיהם, פירוש: ממה שנעצו חרב בבית המדרש.

אי איכא גוי בולו אין אי לא לא – פירוש: אינה חלה כשאר גזירות, ויבולה להתבטל אף בבית דין קטן. מיהו חלה היא לענין שצריכה שום היתר, שהרי שמן נהגו בו איסור עד שבא רבי יהודה והתירו. **גזרו** על בנותיהן שידו נדות מעריסותן – וגם על בנות כותים גזרו, ושתי גזירות הוו, ותרוייהו צריכי כמו שפירשתי בפרק קמא דשבת (טז, ב). **דכתיב** לא תתחתן בם – אסיפא דקרא סמיך, דכתיב "ובתו לא תקח לבנך", דאילו לאו ד"לא תתחתן" מיירי בגיורת כדאמרינן ב"התערל" (יבמות עח, א), וכי האי גוונא פירש דרב רבינו אלחנן בפרק "התערל" (שם עט, א) גבי בני שאול שהוקעו, דפריך: והכתיב "לא יומתו אבות על בנים"? ועל כרחך אסיפא דקרא סמיך, דכתיב "איש בחטאו יומתו", אבל רישיה דקרא מוקמי ליה (בסנהדרין כו, ב) בעדות אב על הבן. **כי** יסיר לרבות כל המסירין – על כרחך דף דרשא לא קיימא אלא א"בתו לא תקח לבנך" דסליק מיניה, דאילו שאר גוים בגיותן שרו. ולרבי שמעון דאסר, פירש רבינו שמואל בן מאיר: דף דרבי שמעון ליתא בבולדו תנאי, אלא משום דשמעינן ליה לרבי שמעון דדריש טעמא דקרא, אם בן "כי יסיר" קרא יתירא הוא, דכי נמי לא כתיב דרשינן האי טעמא מנפשיה. **משום** נשג"ז – פירוש: הכי הבא עליה חייב משום זונה. ומפרש בפרק "הנשרפין" (סנהדרין פב, א): ואידך דאמר משום נשג"א קסבר נשייהו לא מפקרי בזנות, ומשום הכי לא מחייב משום זונה. והקשה הרב רבי משה מפרשטורי"ש: דאמר הבא בבית דין של חשמונאי גזרו בגויה משום זונה, ותנן בפרק "הבא" ביבמות (סא, ב), וחכמים אומרים: אין זונה אלא גיורת או משוחררת ושנבעלה בעילת זנות וגו' היא זונה האמורה בתורה, ומפרש טעמא: לפי שבאין עליה בנבריותה, אלמא בגויה שייך זנות! ויש לדחות: דהתם בגיורת שאני, משום דהשתא היא בת קיחה וקיימא באיסור "חללה וזונה לא יקח", אבל בגויה דלית בה קיחה – ליה בה משום "זונה לא יקח" ולא משום חילול זרעו, שאינו מתייחס אחריהן. אבן קשה, דאמרינן פרק "כל האסורין" (תמורה כט, ב) אמר אביי: כהן הבא על הגויה (אפילו אשת איש) אינו לוקה, ורבא אמר: לוקה, אלמא מדאורייתא הוא מלקי עלה משום זונה, ואפילו בגויה. ואמר בפרק "עשרה יוחסין" (קידושין עח, א) דפליגי רבי אלעזר בר יעקב ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון בגיורת לכהן, ואפילו רבי שמעון לא שרי אלא בתגיירה פחותה מבת שלש שנזרעו בתוליה בישראל, אבל בגויה ודאי שייך זונה! ויש לומר: דהתירא דרבא דתמורה וכן ההיא דפרק "עשרה יוחסין" והיא דיבמות, דמשמע דבגויה שייך זונה – היינו ודאי ליאסר לכהן, ואף הכהן לוקה עליה בבעולה ודאי, ואביי דפליג ואמר אינו לוקה היינו משום דקסבר דהא דתמרא גויה זונה לכהן מדאורייתא – לאו משום זונה דכתיב בקרא מתמרא, אלא מגזרת הכתוב דכתיב "בתולה מעמיו" ולא גיורת, ולאו הבא מכלל עשה, ולחבי לא לקי. ולקמן גזירת דבית דין של חשמונאי הוי בסתם גויה שאין ידוע לנו שנבעלה, דמספיקא לא לקי ואפילו לרבא. ומיהו, לרבין גזרו חכמים לחייבו משום זונה, ולרב דימי נשייהו לא מפקרי הלכך משום זונה לא גזרו. ומפרש נמי התם בפרק "הנשרפין": מאן דאמר נשג"א לא אמר נשג"ז, דאישות ליה לחו. וקשה: דהא מצרכינן בפרק קמא דקידושין (כא, ב) גבי יפת תואר "אשת" לרבות אשת איש, אלמא איכא בהו אישותו! ויש לומר: דודאי עשה מיהא איכא, ולכך הוצרך לרבות אשת איש. והא דדרשינן בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין דף נב, ב): "אשר ינאף אשת רעהו" פרט לאשת אחרים, פירוש: גוי, אלמא לא שייך בהו אישות כלל – היינו לענין חיוב מיתה. והא דאמרינן (ברייש) (בירושלמי בפרק) "אין עומדין": עשרה באו על הזונה, ראשון קנאה ואחרים חייבים עליה משום אשת איש, הדא אמר בעילה קונה בבני נח – היינו דוקא גבי בני נח, אבל בישראל אינו חייב בעשה אלא בעולת בעל ואשתו נמורה.

צער גדול היה לי לפני רבי אסי בר' – מדאמרינן "ופלוני אצל פלוני" משמע שכולם היו בדור אחד וכולם בימי רבי.

לאלתר

"בַּמֶּאֳרָה אַתֶּם נֶאֱרִים וְאֹתִי אַתֶּם קֹבְעִים הַגּוֹי כֻּלּוֹ", אִי אִיכָּא גּוֹי כּוּלּוֹ - אִין, אִי לָא - לָא. גּוּפָא, אָמַר בַּאלִי אָמַר אֲבִימִי נוֹתָאָה מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: פִּיתָּן וְשַׁמָּנָן, יֵינָן וּבְנוֹתֵיהֶן - פּוֹלֵט מִשְׁמוֹנָה עָשָׂר דָּבָר הֵן. בְּנוֹתֵיהֶן מַאי הִיא? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: גְּזָרוּ עַל בְּנוֹתֵיהֶן נִידּוֹת מֵעֲרִיסוֹתָן, וּגְבָבָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב אָמַר: כּוּלָּן מִשּׁוּם עֲבוֹדָה זָרָה גְּזָרוּ בָּהֶן; דְּבֵי אֲתָא רַב אַחָא בַּר אֲדָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּזָרוּ עַל פִּיתָּן מִשּׁוּם שַׁמָּנָן; מַאי אוֹלְמֵיהּ דְּשַׁמָּן מִפַּת? אֶלָּא, עַל פִּיתָּן וְשַׁמָּנָן מִשּׁוּם יֵינָן, וְעַל יֵינָן מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶן, וְעַל בְּנוֹתֵיהֶן מִשּׁוּם דָּבָר אַחֵר, וְעַל דָּבָר אַחֵר מִשּׁוּם דָּבָר אַחֵר. - בְּנוֹתֵיהֶן דְּאוֹרַיְיתָא הִיא, דִּכְתִיב: "לֹא תִתְחַתֵּן בָּם"! - דְּאוֹרַיְיתָא - שִׁבְעָה גּוֹיִם, אֲבָל שְׁאָר אוּמּוֹת לָא, וְאָתוּ אֵינְהוּ וּגְזוֹר אֲפִילּוּ דְּדֶרֶךְ זְנוּת. - זְנוּת נַמִּי בִּבְיַת דִּינוּ שֶׁל שֵׁם גָּזְרוּ, דִּכְתִיב: "וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאוּהָ וְתִשָּׂרֵף"! אֶלָּא, דְּאוֹרַיְיתָא גּוֹי הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, דִּמְשִׁכְבָה בְּתַרְיֵהּ, אֲבָל יִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל הַגּוֹיָה - לָא, וְאָתוּ אֵינְהוּ גְּזוֹר אֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל הַגּוֹיָה. - יִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל הַגּוֹיָה - הַלָּכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הִיא, דְּאָמַר מָר: הַבּוֹעֵל אֲרָמִית - קַנָּאִין פּוֹגְעִין בּוֹ! אָמַר לֵיהּ: דְּאוֹרַיְיתָא בְּפָרֶהְסְיָא וְכַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, וְאָתוּ אֵינְהוּ גְּזוֹר אֲפִילּוּ בְּצִינְעָא. - בְּצִינְעָא נַמִּי בֵּית דִּינוּ שֶׁל חַשְׁמוֹנַאי גָּזְרוּ, [דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: בֵּית דִּין שֶׁל חַשְׁמוֹנַאי גָּזְרוּ,] יִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל הַגּוֹיָה - חַיָּיב מִשּׁוּם נשג"א, כִּי אֲתָא רַבִּין אָמַר: מִשּׁוּם נשג"ז! - כִּי גָּזְרוּ בֵּית דִּינוּ שֶׁל חַשְׁמוֹנַאי בְּיָאה, אֲבָל יְחִידוּת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גָּזְרוּ עַל יְחִידוּת - אָמְרִי: הָתָם יְחִידוּת דְּבַת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל יְחִידוּת דְּגוֹיָה - לָא, וְאָתוּ אֵינְהוּ גְּזוֹר אֲפִילּוּ אַיְיחוּד דְּגוֹיָה. - יְחִידוּת דְּבַת יִשְׂרָאֵל דְּאוֹרַיְיתָא הִיא! דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק: רֶמֶז לְיִחוּד מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יִסְּרְךָ אֶחִיךָ בֶּן אִמֶּךָ", וְכִי בֶּן אֵם מְסֻיָּת, בֶּן אָב אֵינוֹ מְסֻיָּת? אֶלָּא, בֵּן מְתַיְיחֵד עִם אִמּוֹ, וְאֵין אַחֵר מִתְיַיחֵד עִם כָּל עֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה! - יְחִידוּת דְּאוֹרַיְיתָא דְּאִשָּׁה אִישׁ, וַאֲתָא דָּוִד וְגָזַר אֲפִילּוּ אַיְיחוּד דִּפְנִיָּה, וְאָתוּ תַּלְמִידֵי בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל גָּזוּר אֲפִילּוּ אַיְיחוּד דְּגוֹיָה. מַאי "עַל דָּבָר אַחֵר מִשּׁוּם דָּבָר אַחֵר"? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: גְּזָרוּ עַל תִּינוֹק גּוֹי שֶׁיְּטַמֵּא בְּזִיבָה, שֶׁלֹּא יְהֵא תִּינוֹק יִשְׂרָאֵל רַגְלָיִל אֶצְלוֹ בְּמִשְׁכַּב זָכוּר; דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גָּדוֹל הָיָה לִי אֶצֶל רַבִּי אַסִּי, וְרַבִּי אַסִּי אֶצֶל רַבִּי יוֹחָנָן, וְרַבִּי יוֹחָנָן אֶצֶל רַבִּי יַנַּאי, וְרַבִּי יַנַּאי אֶצֶל רַבִּי נָתָן בֶּן עַמְרָם, וְרַבִּי נָתָן בֶּן עַמְרָם אֶצֶל רַבִּי: תִּינוֹק גּוֹי מֵאֵימָתַי מְטַמֵּא בְּזִיבָה? וְאָמַר לִי: בֶּן יוֹמוֹ, וּכְשֶׁבָּאתִי אֵצֶל רַבִּי חִיָּיא, אָמַר לִי: בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וּכְשֶׁבָּאתִי וְהִרְצִיתִי דְּבָרַי לִפְנֵי רַבִּי, אָמַר לִי: הַנַּח דְּבָרֵי וְאֶחָזוֹ דִּבְרֵי רַבִּי חִיָּיא, דְּאָמַר: תִּינוֹק גּוֹי אֵימָתַי מְטַמֵּא בְּזִיבָה - בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד,

הואיל

במארה אתם נארים – אתם מקבלים עליכם גזירה ב"ארור" ובקללה ונאסר עליכם, ואחר כך "אותי אתם קובעים" – גזלים, שאתם נהנים שוב מן הארורים. **מעריתן** – מקטנותן, שהן שוכבות בעריסה שקורין ברי"ץ. **משום יינן** – שהיין בוער בו ומביאו לידי בנותיהן. **ובנותיהן אסורין משום דבר אחר** – עבודה זרה. **ועל דבר אחר שלא הוזכר כאן גזרו משום דבר אחר** – ולא משום עבודה זרה. לקמן מפרש לה. **קנאים** – בני אדם המקנאין קנאתו של מקום לנקום נקמותיו. **פוגעין בו** – בשעת בעילה, לפי שאינו במיתת בית דין, וכמעשה שהיה דזמרי וכזבי. **נשג"א** – גזרו עליהן אין דמה משמאה נדה דרבנן, ואף על גב דגזיה אין דמה משמאה מן התורה שהרי היא כבהמה, חכמים גזרו עליה. ומשום שפחה. משום גזיה, כאילו מתחתן בה דרך אישות. ומשום אשת איש, דבעולת בעל יש לחן לבני נח, דכתיב "והיא בעולת בעל". וישראל הרגיל בבר, הואיל ובא עליה בנדתה אתי למיבעל נמי נדה ישראלית, ואתי למינסב שפחה ועבר משום "לא יהיה קדש", ואתי למסבה לגויה ועבר א"לא תתחתן", ואתי למיבעל אשת איש ישראל. **משום נשג"ז** – נדה, שפחה, גויה, זונה. שאם כהן הוא יש כאן משום לאו דזונה. ולא לאו ממש, אלא גזירה משום זונה ישראלית שנבעלה לאסור לה. **דאורייתא** – "דמיירא בהדיה" כו' לא גרסינן. והכי גרסינן: כי גזור רבנן בית חשמונאי ביאה אבל יחוד לא כו' ואתו אינהו ולמדוה שנאי והלל. **באותה שעה** – מעשה אמנון ותמר. והא דרב יהודה בסנהדרין בפרק "כהן גדול", **שימא ביזבה** – אפילו לא ראה, גזרו עליו להיות כזב. **צער** גדול היה לי כו' – כלומר, טורח גדול היה לי אצלו בשאילה זו, ששאלתיה ממנו כמה פעמים ולא היה בידו.

הואיל

הואיל וראוי לביאה כו' – דטעמא דגזירת זיבה משום ביאה הוא, כדאמרן: שלא יהא תינוק של ישראל רגיל אצלו במשכב זכור, הלכך לא גזרו עליה עד דחזי לביאה. **פשיטא** – כיון דתינוק משעה שראוי, הוא הדין לתינוקת. **מהו דתימא** – דאי תינוק בשראוי לביאה הוא עדיף לארגולי, להמשיך ישראל אצלו. **אבל תינוקת בת שלש** – אף על גב דבת ביאה היא, אין בה ערמומיה, דלא ידעה לארגולי, עד שתהא בת תשעה לא נגזר עליה, קא משמע לן. **אייל קמצא** – מין חגב הוא. **דכן** – שהוא טהור ומותר באכילה. **ועל משקה בית שמטבחיא** – הדם והמים שהן בבית המטבחיים שבעזרה. **דכן** – לא גזרו עליהם טומאת משקין. ופלוגתא היא לקמן, רב אמר: דכן ממש, דסבר אין משקין מקבלין טומאה אלא מדרבנן, ובהני לא גזרו. ושמואל אמר: דכן מלטמא טומאת אחרים, אבל טומאת עצמן יש בהן, קסבר שמואל יש למשקין טומאה מן התורה להיטמא ולא מצו רבנן לדכיפהו. **ועל דיקרב למיתא מסאב** – דנוגע במת – טמא. ולקמן פריך: הא דאורייתא היא. ועוד: הא חומרא היא, ו"וסקף אסרא" מיבעי ליה. **שרא תלת** – דהא לקמן מפרש דהאי "על דיקרב למיתא מסאב" קולא היא. **אינו נגע** – דהא לא אמר שיהא גט אלא עד שנים עשר חודש, והוא כבר מת ואין יכול לגרש, ותוקוף ליבם אם אין לו בן. אבל אי אמר "מעכשיו יהא גט אם לא באתי עד שנים עשר חודש", ומת בתוך כך – הרי זה גט ואינה זקוקה ליבם. **כרבי יוסי** – בבבא בתרא בפרק "יש נוחלין" (קלו, א): הכותב כל נכסיו לבנו לאחר מותו, צריך שיכתוב "מהיום ולאחר מיתה", דלהוי משמע: גופא מהיום, שלא אהא רשאי למכרם, ופירא לאחר מיתה. ואם לא כתב "מהיום" אלא "לאחר מיתה" – לא אמר כלום, ויירשו אחיו עמו, או אם היה עליו בעל חוב מאוחר לאחר מתנה זו – בעל חוב גובה את חובו. רבי יוסי אומר: אינו צריך, דלהכי כתיב זמן בשטר, לומר: מעכשיו תהא מתנה מגופה של קרקע ופירות לאחר מיתה, דאי לא בעי למיחב ליה אלא לאחר מיתה, למה כתב זמן בשטר? והכי נמי זמנו של גט מוכיח דהכי קאמר ליה: מעכשיו יהא גט אם לא באתי, ותנאה בעלמא הוא, וכי לא אתא איקיים תנאה. **רבי יהודה הנשיא** – בן בנו של רבי היה, הורה שהיא מותרת לינשא. **בל שעתו** – כל ימיו נחלקו עליו. **לאלתר שריתוה** – בששמעו בו שמת. הכי גרסינן: לאלתר שריתוה דדאי לא אתי עוד. **אין הכי נמי** – דאיכא למיבעי אמתניתין. **אלא** – להכי בענין בעיין לה אקמייתא, משום דהוית בההוא מגיניא דרבי יהודה נשיאה דשריה וידעת לאימת שרייה, ומדרבי יהודה נשמע למתניתין להיכא דאמר לה "מעכשיו". **הבל טורים** – ואפילו רבי יוסי, היכא דאמר לה בהאי לישנא: "דרי זה ניטל לכשתצא חמה מנרתיקה". **לכי נפקא לה קאמר לה** – דליהוי גיטא, ומקמי הכי לא ליהוי גיטא, ואי מיית בלילא – לאו גיטא הוא. ואף על גב דאמר רבי יוסי ומנו של שטר מוכיח עליו, ובמאן דכתיב ביה "מהיום" דמי – הוה ליה כ"מהיום ולאחר מיתה", ותנן: "מהיום ולאחר מיתה" גט ואינו גט, דמספקא ליה האי "לאחר מיתה" אי תנאה הוי והכי משמע: מהיום יהא גט אם אמות, אי חזרה הוה דהדר ביה ממאי דאמר "מהיום". ולא דמי למתנה שכתוב בה "מהיום ולאחר מיתה", דהתם הכי קאמר: גופא מהיום קני ופירא לאחר מיתה, אבל גט ליכא למימר הכי, וכי האי גוונא מפרש לה ב"יש נוחלין" (בבא בתרא קלו, א). **על מנת שתצא חמה מנרתיקה** – ודכוותה הכא "על מנת שלא אבוא כל שנים עשר חודש". **מעכשיו קאמר** – דליהוי גיטא על מנת שתתקיים תנאי זה, וכי מקיים תנאי זה ונפקא חמה – אינגלי מילתא למפרע דבשעת מסירה הוי גט, ואף על גב דמיית בלילא הוה ליה גט מחיים. ודכוותיה מת בתוך שנים עשר חודש – דרי נתקיים התנאי שלא בא, והוה ליה גט למפרע. **דאמר רב הונא כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי** – "על מנת" ודאי תנאה משמע, והכי קאמר: מעכשיו יהא גט על מנת שיתקיים תנאי זה, וכל אימת דמתקיים תנאה הוה ליה גט למפרע. **לא נחלקו אלא באם תצא** – ומת בלילא, דכוותיה התם ב"אם לא באתי", דאמרינן התם בפרק "מי שאחזו קורדיקוס" (גיטין עב, א. עז, א): "אם" שתי לשונות משמע, משמע מעכשיו ומשמע לכשיתקיים, אמר "מהיום" גלי דעתיה דמעכשיו, לא אמר "מהיום" הוי משמע לכשיתקיים. הלכך, רבי יהודה הנשיא סבר לה כרבי יוסי, דאמר דאף על גב דלא כתב "מהיום" זמנו של שטר מוכיח עליו כמאן דכתב "מהיום" דמי, והוה ליה כ"מהיום אם מתי" דאמרינן במסכת גיטין (עב, ב) תנאה הוא, וכי מיית היו ליכא למפרע מחיים. ורבנן לית להו דרבי יוסי, והוה ליה כ"אם מתי" גרידא, דאמרינן התם דלשון "אם" כי לא אמר "מהיום" משמע לכשיאמסו קאמר, והכא נמי משמע: ולכשתצא ולכשלא אבוא, והוה ליה גט לאחר מיתה.

שושיבא = מין חגב וראשו ארוך. **וקמיפלגי** – יוסי בן יועזר ורבנן בראשו ארוך. דסימני חגבים טהורים נפקא לן מארבה סלעם חרגול חגב, ופליגי תנאי ב"אלו טריפות" (חולין סו, א) בראשו ארוך, איכא דאמרי ליה בבלל ופרט, דאין בכלל אלא מה שבפרט: דני מיני שרי אבל מין אחרינא לא, וכל מינא דהני אין ראשו ארוך. ואיכא דאמרי בבלל ופרט וכלל, ומרבי כל כעין הפרט: לא ראי ארבה כראי סלעם ובו', הצד השוה שבהן שיש להן ארבע רגלים ארבעה כנפים ויש להן קרסולין ובנפיו חופין את רובו, אף אני אביא כל שיש לו ארבעה סימנים הללו.

סומבכיל

הוֹאִיל וְרָאוּי לְבִיאָה מְטַמֵּא נְמֵי בְּזִיבָה. אָמַר רָבִינָא, הִלְכָךְ, הָא תִּינוֹקֶת גּוֹיָה בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, הוֹאִיל וּרְאוּיָה לְבִיאָה - מְטַמְּאָה נְמֵי בְּזִיבָה. - פְּשִׁיטָא! - מַהוּ דְּתֵימָא: הַאי יָדַע לְאַרְגּוֹלֵי, וְהָא לָא יָדְעָה לְאַרְגּוֹלֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. מֵיסְתַּמְיָא וְאָזַיל רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה אַפְתְּחֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְלַאי שַׁמְּעֵיהּ, אָמַר לוֹ: שִׁמְלַאי, לֹא הָיִיתָ אָמֵשׁ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ כְּשֶׁהִתִּרְנוּ אֶת הַשָּׁמֶן. אָמַר לוֹ: בֵּיצְיָנוּ תַּתִּיר אַף אֶת הַפַּת.

אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, קְרוֹ לָן "בֵּית דִּינָא שָׁרְיָא", דְּתַנְיָן: הֵעִיד רַבִּי יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵידָה עַל אַייל קַמְצָא דְּכֵן, וְעַל מַשְׁקֶה בֵּית מִטְבְּחֵיָא דְּכֵן, וְעַל דִּיקְרֵב לְמִיתָא מְסָאֵב, וְקָרוּ לֵיהּ "יוֹסֵף שָׁרְיָא". אָמַר לֵיהּ: הָתָם שָׁרָא תִּלְתָּא, וּמַר שָׁרָא חֲדָא, וְאִי שָׁרֵי מַר חֲדָא אַחֲרִיתִי, אַפְתֵּי תַּרְתֵּין הוּא דַּהֲווֹ! אָמַר לֵיהּ: אֲנָא שָׁרֵאי אַחֲרִיתִי. מַאי הִיא? דְּתַנְיָן: "זֶה גִּיטְּךָ אִם לֹא בָּאתִי מִכָּאן עַד שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ", וּמַת בְּתוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ - אֵינוֹ גֵּט, וְתָנֵי עֲלָהּ: וְרַבּוֹתֵינוּ הִתִּירוּהָ לֵינָשֵׂא. וְכִי נְמֵי זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר מוֹכִיחַ עָלָיו, וְאָמַר רַבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא הוֹרָה, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ כָּל שֶׁעַתּוֹ, וְאָמְרִי לָהּ: כָּל סִיעָתוֹ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי (אֵלְעָזָר) [אֶלְעָזָר] לְהַהוּא סָבָא: כִּי שְׁרִיתוּהָ - לְאֵלְתַּר שְׁרִיתוּהָ, דְּלָא אָתֵי, אוֹ דִּלְמָא לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ, דְּהָא אִיקְּיְמִים לֵיהּ תְּנָאֵי? - וְתִיבְעֵי לָךְ אַפְּתְּנִיתִין, דְּתָנַן: "הֲרֵי זֶה גִּיטְּךָ מֵעַכְשָׁיו אִם לֹא בָּאתִי מִכָּאן עַד שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ", וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ - הֲוֵי גֵּט, דְּהָא אִיקְּיְמִים לֵיהּ תְּנָאֵי, וְתִיבְעֵי לָךְ: לְאִלְתַּר הֲוֵי גִּיטָּא, דְּהָא לָא אָתֵי, אוֹ דִּלְמָא לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ, דְּהָא אִיקְּיְמִים לֵיהּ תְּנָאֵי? - אֵין הָכִי נָמֵי, אֶלָּא מְשׁוּם דְּהֲוֵיוֹת בְּהָהוּא מְגִינְיָנָא. אָמַר אַבָּיֵי: הַכֹּל מוֹדִים, "לְכְשֶׁתֵּצֵא חַמָּה מִנַּרְתִּיקָהּ" - לְכִי נָפְקָא קָאָמַר לָהּ, וְכִי מֵיְיתָ בְּלֵילְיָא - גֵּט לְאַחַר מִיתָה הוּא; "עַל מְנָת שֶׁתֵּצֵא חַמָּה מִנַּרְתִּיקָהּ" - מֵעַכְשָׁיו קָאָמַר לָהּ, וְכִי מֵיְיתָ בְּלֵילְיָא - הָא וַדַּאי תְּנָאָה הָוֵי וְגֵט מְחַיִּים הוּא, דְּתָנֵי רַב הוּנָא: כָּל הָאוֹמֵר "עַל מְנָת" כְּאוֹמֵר "מֵעַכְשָׁיו" דְּמֵי; לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בְּ"אִם תֵּצֵא", רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר: זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר מוֹכִיחַ עָלָיו, וַהֲוָה לֵיהּ כְּ"אִם מֵתִי", כְּ"מֵהַיּוֹם אִם מֵתִי", כְּ"מֵעַכְשָׁיו אִם מֵתִי", וְרַבָּנַן לֵית לְהוּ דְּרַבִּי יוֹסֵי, וַהֲוָה לֵיהּ כְּ"זֶה גִּיטְּךָ אִם מֵתִי" גְּרִידָא. גּוּפָא: הֵעִיד יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵידָה עַל אַייל קַמְצָא דְּכֵן, וְעַל מַשְׁקֶה בֵּי מִטְבְּחֵיָא דְּכֵן, וְעַל דִּיקְרֵב לְמִיתָא מְסָאֵב, וְקָרוּ לֵיהּ "יוֹסֵף שָׁרְיָא". מַאי אַייל קַמְצָא? רַב פָּפָּא אָמַר: שׁוּשְׁבָּא, וְרַב חִיָּיא בַּר אַמֵּי מְשַׁמְּיהּ דְּעוּלָּא אָמַר: סוּסְבִּיל. רַב פָּפָּא אָמַר שׁוּשְׁבָּא, וְקָמִיפַּלְגִי בְּרֹאשׁוֹ אָרוֹךְ, מָר סָבַר: רֹאשׁוֹ אָרוֹךְ - אָסוּר, וּמָר סָבַר: רֹאשׁוֹ אָרוֹךְ - מוּתָּר. רַב חִיָּיא בַּר אַמֵּי מְשַׁמְּיהּ דְּעוּלָּא אָמַר

סומבכיל

לאלתר שריתוה דהא לא אתי – ואם תאמר: פשיטא דלאלתר היא מותרת, דמיד שמת הרי התנאי במקום דלא ישוב עוד לביתו! ויש לומר: דמכל מקום מיבעי ליה אי עד זמורין מת אטו לא מת. **ורבנן** ליית להו דרבי יוסי – פירוש: בני דורו שהיו חלוקין עליו. ומכל מקום ליכא למפשט דאין הלכה כרבי יוסי, דכי ליה להו הכא היינו בעל פה, אבל בשטר מודו ליה. בראשו

בראשו ארוך כולי עלמא לא פליגי דאסור – קשה, דאמרינן ב"אלו טריפות" (חולין סו, א): תנא דבי רבי ישמעאל ראשו ארוך מותר. ומתניתין נמי דתהם משמע דראשו ארוך מותר, מדלא קתשיב ליה בהדי סימני טרפה אין ראשו ארוך. ובסוף פרק "רבי עקיבא" (שבת צ, ב) אמר נמי דשושיבא מותר, דהא חזייה רב לרב כהנא דהוה מיעבר שושיבא אפומיה, אמר ליה רב: שקליה, דלמא קאכיל ליה חי ועבר משום "בל תשקצו", משמע דדוקא חי אסור אבל מת שרי! לכן נראה לרבינו תם דגרסינן הכא: ראשו ארוך דכולי עלמא לא פליגי דמותר. וגירסא זו נמצאת בפירוש רבינו חננאל. **דיקרב** בדיקרב בחיבורין – פירוש: כגון ראובן שנגע במת ובא שמעון ונגע בו בעודו נוגע במת, וטומאה בחיבורין ודאי הוה דאורייתא. והא דאמר רבא: לא תתלו ביה בוקי סריקי ברב נחמן – לאו משום דאית ליה טומאה בחיבורין לאו דאורייתא, אלא משום דסבר דיוסף בן יעזר לא איירי בחבי, וכן משמע בגזיר פרק "שלשה מינין" (מב, ב). **הא** דלכתא מטומאה בגרונין לה – לאו דוקא מטומאה בגרונין, דספק טומאה ברשות הרבים היכא דאיכא חזקת טהרה לא הוצרכנו ללמוד מטומאה, אלא אמוראי: העמד דבר על חזקתו. ולא בגרונין מטומאה אלא לומר דברשות היחיד ספיקו טמא, דבטומאה נמי הוי ספק טומאה ברשות היחיד.

והשלוקות מנהני מילי – אומר רבינו תם, דמדבעי תלמודא בשלקות וקסבר מדאורייתא היא, שמא גזירה קדמונית היא ולא נגזרה עם הפת. ושלקות היא ענוי הבשיל כדשמעת בהך שמעתא, ומתחלה גזרו עליה מטעם חתנות, ועל הפת לא גזרו משום דלא שייך ביה חתנות כל כך, עד שבאו שמאי והלל וגזרו בשמונה עשר דברים גם על הפת. ואף על גב דבמתניתין תני פת מקמי שלקות, מכל מקום שלקות גזירה קדמונית יותר היתה, ובשהתירו את הפת לא התירו שלקות מהאי טעמא דפת ושלקות תרי מילי ניהו. ואומר רבינו תם נמי, דצריך לערב עירובי תבשילין בפת ושלקות. ומביא ראיה מדאמרינן בפרק שני דביצה (טו, ב), רבי אליעזר אומר: אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל, שנאמר "את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו". וכן פירש בהלכות גדולות. אבן רבינו יצחק אומר דבעירובי תבשילין סגי בחד, או בפת או בתבשיל, ולית הלכתא כההיא דרבי אליעזר, דשמותי הוא, וגם הולך בשיטת חננאל אליבא דבית שמאי דבעי פת ותבשיל וחמין טמונין, ובית הלל מתירין. ובירושלמי בביצה פליג רבי יהושע בהדיא עליה דרבי אליעזר, והכי איתא התם: "את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו", רבי אליעזר אומר: אופין על האפוי ומבשלין על המבושל, רבי יהושע אומר: אופין ומבשלין על המבושל. ואמרינן: בשל סופרים הלך אחר המיקל, ורבי יהושע מיקל הוא. ועוד, בתלמוד שלנו חנניה אליבא דבית הלל לא מצרכו אלא חד. ומיהו העולם נהגו לערב בפת ותבשיל הואיל ויצא דבר מפי הלכות גדולות ורבינו תם.

אלא

סוֹמְבִיל, בְּרֹאשׁוֹ אָרוּךְ כּוּלֵי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאָסוּר, וְהָכָא בִּכְבָנֵי חוֹפִין אֶת רוּמּוֹ עַל יְדֵי הַדֶּחֶק קְמַפְּלֵג, מָר סָבַר: רוּבָּא כָּל דְּהוּ בְּעֵינָן, וְמָר סָבַר: רוּבָּא דְּמִנְכַּר בְּעֵינָן. וְעַל מַשְׁקֶה בֵּי מִמְצַיָּא דָּקָן. מַאי דָּקָן? רַב אָמַר: דָּקָן מַמָּשׁ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: דָּקָן מִלְּמַטָּה אֲחֵרִים, אֲבָל טוּמְאַת עַצְמָן יֵשׁ בָּהֶן. רַב אָמַר דָּקָן מַמָּשׁ - קָסָבַר: טוּמְאַת מַשְׁקִין דְּרַבָּנָן, וְכִי גּוּזַר רַבָּנָן טוּמְאָה - בְּמַשְׁקִין דְּעָלְמָא, אֲבָל בְּמַשְׁקֶה בֵּי מִמְצַיָּא לָא גְּזוּרוּ רַבָּנָן. וּשְׁמוּאֵל אָמַר דָּקָן מִלְּמַטָּה אֲחֵרִים, אֲבָל טוּמְאַת עַצְמָן יֵשׁ בָּהֶן - קָסָבַר: טוּמְאַת מַשְׁקִין דְּאוֹרַיְיתָא, לְמַטָּה אֲחֵרִים דְּרַבָּנָן, וְכִי גְּזוּרוּ רַבָּנָן - בְּמַשְׁקִין דְּעָלְמָא, בְּמַשְׁקִין בֵּי מִמְצַיָּא לָא גְּזוּרוּ. וְעַל דְּיִקְרָב לְמֵיתָא מְסָאֵב, וְקָרוֹ לֵיהּ "וּסְפַח שָׂרְיָא". "וּסְפַח אַפָּרָא" מִיבָּעֵי לֵיהּ? וְעוֹד, דְּאוֹרַיְיתָא הִיא, דִּכְתִיב: "וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל חֶרֶב אוֹ בְּמֵת" וגו' - דְּאוֹרַיְיתָא דְּיִקְרָב טָמֵא, דְּיִקְרָב בְּדִיקְרָב טָהוֹר, וַאֲתוּ אִינְהוּ וְגוּזַר אֲפִילּוּ דְּיִקְרָב בְּדִיקְרָב, וַאֲתָא אִידּוּ וְאוֹקְמָהּ אַדְּאוֹרַיְיתָא. דְּיִקְרָב בְּדִיקְרָב נָמֵי דְּאוֹרַיְיתָא הוּא, דִּכְתִיב: "וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא"! אָמְרוּהָ רַבָּנָן קַמֵּיהּ דְּרָבָא מְשֻׁמֵּיהּ דְּמָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן דְּאָמַר מְשֻׁמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן: דְּאוֹרַיְיתָא דְּיִקְרָב בְּדִיקְרָב בְּחִיבּוּרִין טוּמְאַת שִׁבְעָה, שֶׁלֹּא בְּחִיבּוּרִין טוּמְאַת שִׁבְעָה; וַאֲתוּ אִינְהוּ וְגוּזַר אֲפִילּוּ שֶׁלֹּא בְּחִיבּוּרִין טוּמְאַת שִׁבְעָה, וַאֲתָא אִידּוּ וְאוֹקְמָהּ אַדְּאוֹרַיְיתָא. דְּאוֹרַיְיתָא מַאי הִיא? דִּכְתִיב: "הַנֶּגַע בְּמֵת אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים", וּכְתִיב: "וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא", וּכְתִיב: "וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד הָעֶרֶב", הָא בְּיָצִיד? כֵּאן בְּחִיבּוּרִין, כָּאן שֶׁלֹּא בְּחִיבּוּרִין. אָמַר לְהוּ רָבָא: לְאוֹ אָמְינָא לְכוּ, לָא תְּתְלוּ בֵּיהּ בּוֹקֵי סְרִיקֵי בְּרַב נַחְמָן? הָכִי אָמַר רַב נַחְמָן: סָפֵק טוּמְאָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים הִיתִּיר לָהֶן. - וְהָא הִלְכָתָא מִסּוֹטָה גְּמִירִינַן לָהּ, מַה סּוֹטָה רְשׁוּת הַיָּחִיד, אַף טוּמְאָה רְשׁוּת הַיָּחִיד? - הָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה וְאֵין מוֹרִין כֵּן, וְאָתָא אִידּוּ וְאוֹרֵי לֵיהּ אוֹרְיֵי. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קוֹרוֹת נָעֲץ לָהֶם, וְאָמַר: עַד כָּאן רְשׁוּת הָרַבִּים, עַד כָּאן רְשׁוּת הַיָּחִיד. כִּי אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי נַאי, אָמַר לְהוּ: הָא מַיָּא בְּשִׁקְעָתָא דִּבְנֵהְרָא, זִילוּ טַבְּלוּ. "וְהִשְׁלִכוּת". מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר קְרָא: "אֹכֶל בַּכֶּסֶף תְּשַׁבְּרֵנִי וְאָכַלְתִּי וּמַיִם בַּכֶּסֶף תִּתֶּן לִי וְאֶשְׁתֶּה", כְּמַיִם - מַה מַּיִם שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנּוּ, אַף אוֹכֶל שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה. - אֶלָּא מֵעַתָּה, חִטִּין וְעַשָּׂאן קְלָיוֹת הָכִי נָמֵי דַּאֲסוּרִין! וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי, וְהָתַנְיָא: חִטִּין וַעֲשָׂאן וְטָחֲנָן הָכִי נָמֵי - וְהָתַנְיָא: חִטִּין וַעֲשָׂאן קְלָיוֹת - הַקְּמָחִים וְהַפְּלָתוֹת שֶׁלָּהֶן מוּתָּרִין! - אֶלָּא כְּמַיִם - מַה מַּיִם שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנּוּ מִבְּרִייָתָן עַל יְדֵי הָאוּר, אַף אוֹכֶל שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה מִבְּרִייָתוֹ עַל יְדֵי הָאוּר. - מִידֵּי אוּר כְּתִיב?

אלא

סומבל – אין ראשו ארוך, אבל אין כנפיו חופין את רובו לראות לעינים, אלא בצמצום על ידי מדידה. **הכי נרסינן: בכנפיו חופין את רובו על ידי הדחק קמיפלגי** – ולא גרסינן "וקרסולין", דהני קרסוליים לא חפו מידי, שהן שתי רגלים אורכין מן הארבעה ובהן הוא מדלג, והיינו "כרעים ממעל לרגליו לנתר" וגו'. **רובא דמנכר** – רוב הנראה לעינים. **טומאת** משקין דרבנן – ובמסכת פסחים (טז, א) פרכינן: והכתיב "וכל משקה אשר ישתה" וגו'? ומשנינן: מאי "יטמא" – הכשר. **למטה אחרים** – אבל טומאת עצמן מדאורייתא רמיא עלייהו אם נטמא. **ואתו אינהו גזור על דיקרב בדיקרב ואתא איהו** – יוסף, ואסהיד על דיקרב למיתא מסאב, דהא דאורייתא היא, אבל דיקרב בדיקרב לא גזרינן עליה, והיינו "יוסף שריא". **ואתא איהו ואוקימה אדאורייתא** – והכי קאמר: על דיקרב למיתא מסאב טומאת שבעה, אבל דיקרב בדיקרב לא מסאב אלא טומאת ערב. **וכל אשר יגע בו הטמא יטמא** – אותו שנגע במת קרי "טמא", וקאמר: כל מי שיגע בו אותו טמא יטמא. **בחיבורין** – בשעה שהיה זה נוגע במת בא חבירו ונגע בו. **שלא בחיבורין** – לאחר שפירש מן המת בא חבירו ונגע בו. **כל אשר יגע בו הטמא יטמא** – משמע שבעת ימים, כסתם טומאת מת. **בוקי סריקי** = כדים ריקים. כלומר, דברים שאינן טעם. **ספק טומאה ברשות הרבים התיר להם** – שאינם נוהגין בה איסור, והכי קאמר: ועל דיקרב ודאי למיתא – מסאב, אבל מספק – לא. **הא הלכתא נמירי לה מסוטה** – דסוטה, דכל איסור ספק טומאה מהתם נפקא, דאפיק לה קרא בלשון טומאה: "ונסתרה והיא נטמאה" מגיד לך הכתוב שעל הספק אסור, מכאן אתה דן לשרץ למטמא משפק. **ומה סוטה רשות היחיד** – שהרי אין שתירה ברשות הרבים, אף טומאת ספק בשרץ אינה אלא ברשות היחיד, במסכת סוטה (כח, ב). **הלכה** – דבספק טומאה ברשות הרבים טהור. **ואין מורין** – ברבים כן, דלא ליזלזלו בה טפי. **קוריות נעץ להן** – לסימנין בין רשות הרבים ובין שדות של בקעה, שהן רשות היחיד לטומאה, שבעל השדה מקפיד בדריסת הרגל. ועוד, דאמרינן ב"השותפין" (בבא בתרא יב, א): ארבע אמות הסמוכות לרשות הרבים, כגון מקום פנוי הסמוך לרשות הרבים והוא ארוך דרבה, לארבע אמות הראשונות רשות הרבים לטומאה, ובאותן מקומות נעץ להן קורות. **כי אתו לקמיה דרבי נאי** – מי שאירע בו ספק טומאה ברשות הרבים. מנהני מילי – דבישולי גוים אסירי. קליות – יבשו בתנור.

מדרבנן

מדרבנן – שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא. **דגים קטנים ואדרי ודייסי** – אין נאכלין חזין ואין עולין על שולחן מלכים, ללישנא קמא יש בהן משום בישולי גוים, ללישנא בתרא שרו. **אדרי** = בולי"ץ. **מלוחין** – נאכלין במות שהן מחמת מלחן. **כמא דהרמנא** – טיגן במורייס שומן דגים עם קמח. **הרמנא** עיקר – ואותו מוריי"ס נאכל במות שהוא חי, ושרי. **קא משמע לן קימחא** עיקר – ויש בו משום בישולי גוים, שהקמח אינו נאכל חי. **כל החגבים שבאמם** – שנחרבו ונתבשלו מחמת האור. חגב אינו טעון שחיטה. **אפילו מריש אוניה** – שהאוזן רכה ונצלית בחריכתה, אפילו הכי שרי, דהואיל וגוי לא לבשל נחבוין. **דשדא סיכתא** – קובלי"א בלועז, ליבשה בתנור. **וקבר בה ישראל קרא מעיקרא** – והטמין ישראל בתנור דלעת חיה קודם שהוסך התנור, והגוי הסיקו ונתבשלה הדלעת. **שפיר דמי** – הואיל והגוי לא לבשל נחבוין. **פשיטא** – היינו דרבי יוחנן. **מהו דתימא** – דאי גוי לבשולא להאי סיכתא איכוון, והא לשם בישול הסיקו. **קא משמע לן** – דאין בישול בכלים. **אלא לשרורי מאניא איבון** – להקשות את היתר, ואין דעתו לבישול. **לשרורי** – לשון "שריר וקים", חזק. **בן דיומאי** – לסטים היה ואוכל כל דבר המבושל קצת. **בסילתא** = בסל. אבל הכא דמנחא אגומרי, בלאו הסיק דגי הוה מבשל לה לזמן מרובה. **שפיתת קדירה** – קרי בשנותנין אותה על האור.

מגיסה

אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא – פירש רש"י, דרבנן גזור משום דחייש שמא יאכילנו דברים טמאים. ויותר היה נראה לפרש הטעם משום חתנות, וכן פירש הקונטרס במתניתין. אומר הרב רבינו אברהם בן רבי דוד: דוראי שלקות אסרו חכמים בשהגוי מבשלם בביתו, אבל בשהוא מבשל בביתו של ישראל אין לחוש לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דברים טמאים. ולא הודה לו רבינו תם, דוודאי כיון שהגוי מבשל לא חלקו כלל חכמים בין רשות הישראל לרשות הגוי, כי לעולם יש לחוש שמא לא יזהר גם בביתו של ישראל כמו בביתו של גוי.

אי"א בגיירותיו דגים קטנים וארדי ודייסא – פירוש: שאינם נאכלים חיים ואין עולין על שולחן מלכים. ואומר רבינו תם: דמדנקט הני, ולא נקט דבש וגבינה שעולין על שולחן מלכים ונאכלים חיים, שמע מינה דבעי למנקט דברים שנעשה בהם לשון אחרון מוסף על הראשון ולהקל עליו, דאפילו אינו נאכל חי, כיון שאינו עולה – לית ביה משום בישולי גוים. ולכן פסק רבינו תם דהלכתא כהני תרי לישני, ואי איכא חד מינייהו – או נאכל חי או אינו עולה – אין בו משום בישולי גוים, דבשל סופרים הלך אחר המיקל. וראיה, מדאמרינן לקמן בשמעתין (עמוד ב) גבי משהא שליקא, וכן גבי דבש בסתם התלמוד (עבודה זרה לט, ב): אי משום בישולי גוים נאכל כמות שהוא חי הוא, פירוש: ולא שייך ביה בישולי גוים, אף על גב דעולה על שולחן מלכים הוי. וגם רבי יוחנן עבד לקמן (נט, א) עובדא להיתר גבי תורמוסא דשלקי גוים ואכלו ישראל, דאסר רבי שמעון בן לקיש, ואמר ליה רבי יוחנן: אדמקטרף עלך זיל הדר, דכל שאינו עולה על שולחן מלכים אין בו משום בישולי גוים, ואף על גב דתורמוס אינו נאכל כמו שהוא חי. **דגים** קטנים מלוחים אין בהם משום בישולי גוים – פירוש: אם בישלן גוי אחרי שמלחן ישראל שרו, כיון שקודם בישולם היו נאכלים מהמת מלחם. אמר רב יוסף: ואם צלאן סומך עליהם משום עירובי תבשילין. ולא גרס "גוי" עד "ואי עבדינהו גוי בסא דהרמנא", כך פירש רבינו חננאל. והשתא ניחא, דלא תקשי לקמן דרבי יוחנן דאסר דג מליח וביצה צלויה, דהתם מיירי במלחו גוי, והכא מיירי במלחו ישראל, ודגים קטנים מלוחים נאכלין כמו שהם חיים. אומר רבי יהודה: דמדקאמר מלוחים, דמשמע שאין מלוחים אסירי, אם כן צריך לומר דמיירי בגדולים קצת שעושים לפעמים על שולחן מלכים, דאי לא תימא הכי, תקשי לן להא דאמר: איכא בגייניהו דגים קטנים, פירוש: דלמאן דאמר נאכל כמו שהוא חי יש בו משום בישולי גוים, ולמאן דאמר אינו עולה דגים קטנים אין בו משום בישולי גוים, והלכתא בתרוייהו לקולא, ואם כן אמאי נקט מלוחים? אפילו אין מלוחים נמי!

אֵלָּא מְדַרְבָּנָן, וְקָרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר רַב: כָּל הַנֶּאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גּוֹיִם. בְּסוּרְיָא מַתְנוּ הָכִי. בְּפוּמְבְּדִיתָא מַתְנוּ הָכִי, אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר רַב: כָּל שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל עַל שׁוּלְחָן מְלָכִים לְלַפֵּת בּוֹ אֶת הַפַּת - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גּוֹיִם. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אֵיכָא בֵּינַיְיהוּ: דָּגִים קְטַנִּים, וַאֲרָדֵי, וְדַיְיסָא. אָמַר רַב אַסִי אָמַר רַב: דָּגִים קְטַנִּים מְלוּחִים - אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גּוֹיִם. אָמַר רַב יוֹסֵף: אִם צָלָאן גּוֹי - סוֹמֵךְ יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם עִירוּבֵי תַּבְשִׁילִין, וְאִי עֲבָדִינְהוּ גּוֹי בְּסָא דְּהַרְמָנָא עִיקָּר, קָא מַשְׁמַע לָן קִימְחָא עִיקָּר. אָמַר רַב בְּרוֹנָא אָמַר רַב: גּוֹי שֶׁהֶצִּיתָ אֶת הָאוּר בַּאֲפֵּנִּם - כָּל הַחֲגָבִים שֶׁבַּאֲפֵּנִּם אֲסוּרִין. תֵּיכֵי דָּמֵי? אֵילֵימָא דְּלָא יָדַע הֵי טָהוֹר וְהֵי טָמֵא, מַאי אִירְיָא גּוֹי? אֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל נַמִּי! אֶלָּא מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גּוֹיִם, כִּי הַאי גַּוְונָא מִי אֲסִירְ? וְהָאָמַר רַב חָנָן בַּר אַמִּי אָמַר רַבִּי פְּדָת אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַאי גּוֹי דַּחֲרִיךְ רֵישָׁא - שָׁרֵי לְמֵיכַל מִינֵיהּ אֲפִילּוּ מֵרֵישׁ אוּנֵיהּ, אַלְמָא לְעַבּוּדֵי שַׁעֲרָ

קָמִיבְּעֵי, הָכָא עַמִּי לְגַלּוּיֵי אַגְמָא קָא מִיכַּוְּין? - לְעוֹלָם דְּלָא יָדַע הֵי טָהוֹר וְהֵי טָמֵא, וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה - בְּגוּי הָיָה. גּוּפָא, אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַאי גּוֹי דַּחֲרִיךְ רֵישָׁא - שָׁרֵי לְמֵיכַל מִינֵיהּ אֲפִילּוּ מֵרֵישׁ אוּנֵיהּ. אָמַר רָבִינָא: הִלְכָךְ, הַאי גּוֹי דְּשַׁדָּא סִיכְתָא לְאַתּוּנָא, וְקָבַר בָּהּ יִשְׂרָאֵל קָרָא מֵעִיקָּרָא - שַׁפִּיר דָּמֵי. - פְּשִׁיטָא! - מַהוּ דְּתֵימָא: לְבַשּׁוּלֵי מָנָא קָא מְכַוֵּין, קָא מַשְׁמַע לָן: לְשָׁרוֹרֵי מָנָא קָא מְכַוֵּין. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַנֵּיחַ יִשְׂרָאֵל בְּשָׂר עַל גַּבֵּי גָּחָלִים, וּבָא גּוֹי וְהָפַךְ בּוֹ - מוּתָּר. - הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דְּאִי לָא הָפַךְ בֵּיהּ הֲוָה בְּשִׁיל - פְּשִׁיטָא! אֶלָּא לָאו דְּאִי לָא הָפַךְ לָא הֲוָה בְּשִׁיל - אַמַּאי מוּתָּר? בִּישּׁוּלֵי שֶׁל גּוֹיִם נִינְהוּ! - לָא צְרִיכָא, דְּאִי לָא הָפַךְ הֲוָה בְּשִׁיל בְּתַרְתֵּי שָׁעֲ, וְהִשְׁתָּא קָא בְּשִׁיל בַּחֲדָא שַׁעֲתָא; מַהוּ דְּתֵימָא: קָרְבֵי בִּישּׁוּלָא מִילְתָא הִיא, קָא מַשְׁמַע לָן. - וְהָאָמַר רַבִּי אַסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל שֶׁהוּא כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גּוֹיִם; הָא אֵינוֹ כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי - יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי גּוֹיִם? - הָתָם בְּגוֹן דְּאוֹתְבֵיהּ בְּסִילְתָא, וּשְׁקֵלֵיהּ גּוֹי וְאוֹתְבֵיהּ בְּתַנּוּרָא. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: מַנַּיִן יִשְׂרָאֵל בָּשָׂר עַל גַּבֵּי גָּחָלִים, וּבָא גּוֹי וְהִפַּךְ בּוֹ עַד שֶׁצָּבָא יִשְׂרָאֵל מֵעֵת הַפְּנָסָת אוֹ מֵעֵת הַמִּדְרָשׁ, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ; שׁוֹפֶתֶת אִשָּׁה קְדֵירָה עַל גַּבֵּי כִירָה, וּבָאת גּוֹיָה

ומגיסה

קא משמע לן קימחא עיקר – מכאן היה רבינו תם מתיר קנו"ש ואובליא"ש של גוים לאותם שאין נזדרזים מפת של גוים, דלמאי ניחוש? אי משום דם ביצים – רוב ביצים שלנו אין בהם דם, ואי משום ביצי עוף טמא – דרי אינם מצויים בינינו, ואי משום בישולי גוים – קימחא עיקר, והוי כמו פת. **לעולם** דלא ידיע הי טמא והי טהור – משמע: הא אי הוה ידיע הי טהור הוה שרי. ומכאן ראיה להתיר חגבים בלא שחיטה. ועוד ראיה, דעופות לא הצריכו שחיטה אלא מפני שהוטלו בין בהמה לדגים, והלכך לפטרן בולא כלום אי אפשר שכבר הוקשו לבהמה, משמע: הא לאו הכי פטירי משום דהוקשו לדגים, וכל שכן חגבים שהוכחרו אחר דגים, כדתנא בתוספתא: "וכל נפש חיה הרומשת במים" – אלו דגים, "ולכל הנפש השורצת על הארץ" – אלו חגבים. ועוד תניא בתוספתא: אוכל אדם חגבים בין חיין בין מתין ואינו חוששׁ. ואם תאמר: חזיין היכי שרי? הא איכא "בל תשקצו", דאמרינן סוף פרק "רבי עקיבא" (שבת ע, ב): רב חזייה לרב כהנא דקא מעבר שושיבא אפומיה, אמר ליה: שקליה, דלא ליימרו קא אכל ליה וקא עבר משום "בל תשקצו"! ויש לומר: דהא דשרי בתוספתא חזין היינו היכא שתחך ממנו אבר אחד ורחצו והיטב, דליכא "בל תשקצו" באותו אבר.

קא משמע לן לשרורי מנא קא מיכוין – ואף על גב דאמרינן בפרק "כלל גדול" (שבת עד, ב): האי מאן דשדי סיכתא לאתונא חייב משום מבשל – היינו לענין שבת, דאף על גב דלשרורי מנא קא מיכוין מכל מקום הוא מבשל קצת, וגם לאותו בישול גרוע הוא מתכוין, וגבי שבת התמירו להחשיבו. אבל לענין בישולי גוים לא חשיב ואינו (חייב) [אסור] עד שיתכוין לבישול גמור.

ואתא

ואתא ישראל וחתי חתוי בגחלים – מכולה שמעתין משמע דבעינן שיהא הישראל מקרב הבישול קצת. ומה שנהגו להשליך קיסם לתנור – סומכין על מה שיש בדברים שבין בני בבל לבני ארץ ישראל, דקאמרי: בני בבל משליכין קיסם לתנור, ובני מערב אומרים קיסם זה מה מעלה ומה מוריד, ואנו נמשכין אחר בני בבל ותלמודם. **תנו** רבנן הקפריסין וביצה צלויה – אין להקשות מהך ברייתא לחזקיה ובר קפרא דשרו, דתנאי נינהו וקשישי מרבי יהודה הנשיא הנוהר בזוהת הברייתא. **אי** משום גיעולי גוים נותן טעם לפגם מותר – משמע דהכי הלכתא, וגם רבי יהודה הנשיא התיר השמן. ואפילו בית שמאי ובית הלל שגזרו עליו הכי סבירי להו כדפירשתי לעיל. מיהו, מדבש דאמרינן לקמן (עבודה זרה לט, ב) נותן טעם לפגם מותר, אין ראיה, דשאני התם דפוגם אפילו בעין, אבל שמן כשהוא בעין הוה ליה לשבח ואפילו הכי לפגם מותר. וגם מרבא דאמר בפרק בתרא (עבודה זרה סח, ב): הלכתא נותן טעם לפגם מותר, אין ראיה, דהתם פוגם מעיקרו אפילו בעין, דומיא דעבבר בשיכרא דאיירי התם. וקיימא לן נמי דסתם כלי גוים אינן בני יומן, מדשרינן מישחזא שליקא, ושמן וחזילתית נמי שרי אי לאו דזורפיה מחליא ליה. וכן פוסקים רש"י ורבינו תם והרב רבינו יצחק דסתם כליהם אינן בני יומן. והיינו טעמא – לפי שדוא ספק ספיקא, ספק נשתמשו בו היום או אתמול, ואפילו נשתמשו בו היום – שמא נשתמשו בו דבר שהוא פוגם בעין או דבר שאין נותן טעם.

התם

וְאֶתָּא יִשְׂרָאֵל וְחָתֵי חָתוֵי בְּגַחֲלִים – מִכּוּלָּה שְׁמַעְתִּין מִשְׁמַע דְּבָעִינַן שֶׁיְּהֵא הַיִּשְׂרָאֵל מְקָרֵב הַבִּישׁוּל קְצָת. וּמַה שֶּׁנָּהֲגוּ לְהַשְׁלִיךְ קִיסָם לְתַנּוּר – סוֹמְכִין עַל מַה שֶּׁיֵּשׁ בִּדְבָרִים שֶׁבֵּין בְּנֵי בָּבֶל לִבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דְּקָאָמְרִי: בְּנֵי בָּבֶל מַשְׁלִיכִין קִיסָם לְתַנּוּר, וּבְנֵי מַעֲרָב אוֹמְרִים קִיסָם זֶה מַה מַּעֲלָה וּמַה מוֹרִיד, וְאָנוּ נִמְשָׁכִין אַחַר בְּנֵי בָבֶל וְתַלְמוּדָם. **תָּנוּ** רַבָּנָן הַקַּפְרִיסִין וּבֵיצָה צְלוּיָה – אֵין לְהַקְשׁוֹת מֵהָכָךְ בְּרַיְיתָא לְחִזְקִיָּה וּבַר קַפְרָא דְּשָׁרוּ, דְּתַנָּאֵי נִינְהוּ וְקָשִׁישִׁי מֵרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא הַנּוֹהֵר בְּזוֹהַת הַבְּרַיְיתָא. **אִי** מִשּׁוּם גִּיעוּלֵי גּוֹיִם נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מוּתָּר – מַשְׁמַע דְּהָכִי הִלְכְתָא, וְגַם רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא הִתִּיר הַשֶּׁמֶן. וְאֶפִילּוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל שֶׁגָּזְרוּ עָלָיו הָכִי סְבִירֵי לְהוּ כְּדְפִירַשְׁתִּי לְעֵיל. מֵיהוּ, מִדְּבַשׁ דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן (עֲבוֹדָה זָרָה לט, ב) נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מוּתָּר, אֵין רְאָיָה, דִּשְׁאנִי הָתָם דְּפוֹגֵם אֲפִילּוּ בְּעֵין, אֲבָל שֶׁמֶן כְּשֶׁהוּא בְּעֵין הַוֶּה לֵיהּ לְשִׁבְחָא וְאֶפִילּוּ הָכִי לִפְגָם מוּתָּר. וְגַם מֵרַבָּא דְּאָמַר בְּפֶרֶק בְּתַרָא (עֲבוֹדָה זָרָה סח, ב): הִלְכְתָא נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מוּתָּר, אֵין רְאָיָה, דְּהָתָם פּוֹגֵם מֵעִיקָּרוֹ אֲפִילּוּ בְּעֵין, דּוֹמְיָא דְּעֵיבָּר בְּשִׁיכְרָא דְּאִיירִי הָתָם. וְקַיְימָא לָן נְמִי דְּסְתָם כְּלֵי גּוֹיִם אֵינָן בְּנֵי יוֹמָן, מִדְּשָׁרֵינַן מִישְׁחָא שְׁלִיקָא, וְשֶׁמֶן וְחִזְּלְתִית נְמִי שְׁרֵי אִי לָאו דְּזוֹרְפֵיהּ מַחֲלֵא לֵיהּ. וְכֵן פּוֹסְקִים רַשְׁ"י וְרִבֵּינוּ תָּם וְהָרַב רִבֵּינוּ יִצְחָק דְּסְתָם כֵּלֵיהֶם אֵינָן בְּנֵי יוֹמָן. וְהֵיינוּ טַעֲמָא – לְפִי שֶׁהוּא סָפֵק סְפֵיקָא, סָפֵק נִשְׁתַּמְּשׁוּ בּוֹ הַיּוֹם, וְאֶפִילּוּ נִשְׁתַּמְּשׁוּ בּוֹ הַיּוֹם – שֶׁמָּא נִשְׁתַּמְּשׁוּ בּוֹ דָּבָר שֶׁהוּא פּוֹגֵם בְּעֵין אוֹ דָּבָר שֶׁאֵין נוֹתֵן טָעַם.

הָתָם

וּמְגִיסָה עַד שֶׁתָּבֹא מִבֵּית הַמֶּרְחָץ אוֹ מִבֵּית הַכִּסֵּאוֹת, וְאֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת. אִיבַּעְיָא לְהוּ: הֲנִיחַ גּוֹי וְהִפְקִיד יִשְׂרָאֵל, מַהוּ? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: קַל וָחוֹמֶר, גָּמְרוּ בִּיד גּוֹי מִגּוֹי מוּתָּר, גָּמְרוּ בִּיד יִשְׂרָאֵל לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֵיתְמַר נְמִי, אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַב אַחָא בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּין שֶׁהִנִּיחַ גּוֹי וְהִפְקִיד יִשְׂרָאֵל, בֵּין שֶׁהִנִּיחַ יִשְׂרָאֵל וְהִפְקִיד גּוֹי – מוּתָּר, וְאֵינוֹ אָסוּר עַד שֶׁתִּהֵא תְּחִלָּתוֹ וְגִמְרוֹ בְּיַד גּוֹי. אָמַר רָבִינָא, הִלְכְתָא: הָא רִיפְתָּא דְּשָׁנֵר גּוֹי וְאָפָה יִשְׂרָאֵל, אִי נָמֵי שָׁנֵר יִשְׂרָאֵל וְאָפָה גּוֹי, אִי נָמֵי שָׁנֵר גּוֹי וְאָפָה גּוֹי וְאָתָא יִשְׂרָאֵל וְחָתָךְ בָּהּ חֲתוּיֵי – שָׁפִיר דָּמֵי. דָּג מָלִיחַ – חִזְקִיָּה שָׁרֵי, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָסַר. בֵּיצָה צְלוּיָה – בַּר קַפְרָא שָׁרֵי, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָסַר. כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: אָחֳרָא דָּג מָלִיחַ וְאָחֳרָא בֵּיצָה צְלוּיָה – חִזְקִיָּה וּבַר קַפְרָא שָׁרוּ, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָסַר. רַבִּי חִיָּיא פָּרְוָאָה אִיקְלַע לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא, אַמְרוּ לֵיהּ: בֵּיצָה צְלוּיָה מַאי? אָמַר לְהוּ: חִזְקִיָּה וּבַר קַפְרָא שָׁרוּ, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָסַר. וְאִין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם. אָמַר לְהוּ רַב יְבִיד: לָא תְּצִיתוּ לֵיהּ, הָכִי אָמַר אַבָּיֵי: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. אֲשְׁקִיוֹהוּ גְּנַטְמָא דְּחַלָּא וְנָח נַפְשֵׁיהּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: הַקַּפְרִיסִין, וְהַקַּפְלוֹטוֹת, וְהַמַּטְלֵיָא, וְהַחַמִּין, וְהַקְּלָיוֹת שֶׁלָּהֶן - מוּתָּרִין, בֵּיצָה צְלוּיָה - אֲסוּרָה; שֶׁמֶן - רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא וּבֵית דִּינוֹ נָמְנוּ עָלָיו וְהִתִּירוּהוּ. תָּנֵיָא: הָיָה הַמַּטְלֵיָא הָיָה פָּשֵׁלְיָא הָיָה שֵׁעָרָתָא? מַאי שֵׁעָרָתָא? אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָא שְׁתֵּי שְׁנִין דָּנְפַק הַאי עוֹבָרָא מִמְּצָרִים, וְרַבָּה בַּר בַּר חָנָה דִּידֵיהּ אָמַר: הָא שְׁתֵּי שְׁנִין דָּנְפַק הַאי עוֹבָרָא מִמְּצָרִים, וְלָא פְּלִיגִי, מָר בְּשִׁנְיָה וּמָר בְּשִׁנְיָה: מַיְיתוּ בֵּיצָה דְּבַרְבָּקָא וּבֵיצָה דְּכִיתָנָא וּבֵיצָה דְּשִׁבְלִילְתָא, וְתָרוּ לְהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי בִּפְשׁוּרֵי וְשָׁבְקוּ לֵיהּ עַד דְּמִקְּבָל. וּמַיְיתֵי חֲצִבֵּי חֲדָתֵי וּמָלוּ לְהוּ מַיָּא, וְתָרוּ בְּהוּ גַּרְגִּישְׁתָּא וּמְדַבְּקִין בֵּיהּ, וְעַיְילִין לְבֵי בְּנֵי, אַדְּנָקְנָהּ מִלְבָּלְבֵי, וְאָבְלִי מִינַּיְיהוּ, וְקָיְירִי מִבֵּינָתָא דְּרִיסְיְיהוּ עַד טוּפְרָא דְּכַרְעַיְיהוּ. אָמַר רַב אַשִׁי, אָמַר לִי רַבִּי חֲנִינָא: מֵילֵּין, וְאָמְרִי לָהּ: בְּמֵילִּין. תָּנוּ רַבָּנָן: הַכּוֹפְפָן שֶׁל גּוֹיִם שֶׁהוּחְמוּ חַמִּין, בְּיוֹרָה גְּדוֹלָה - אָסוּר, בְּיוֹרָה קְטַנָּה - מוּתָּר. וְאֵיזוֹ הִיא יוֹרָה קְטַנָּה? אָמַר רַבִּי נַאי: כָּל שֶׁאֵין צָפּוֹר דְּרוֹר יָכוֹל לִיפָּנֵם בְּתוֹכָהּ. וְדִלְמָא אַדַּמּוּיֵי אַדָּמוּיֵי וְעַיְילוּהוּ? אֶלָּא, כָּל שֶׁאֵין רֹאשׁ צִפּוֹר דְּרוֹר יָכוֹל לִיפָּנֵם בְּתוֹכָהּ. וְהָתַנְיָא: אַחַת יוֹרָה גְּדוֹלָה וְאַחַת יוֹרָה קְטַנָּה - מוּתָּר! - לָא קַשְׁיָא, הָא כְּמַאן דְּאָמַר: נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם אָסוּר, הָא כְּמַאן דְּאָמַר: נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מוּתָּר. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הַאי מִישְׁחָא שְׁלִיקָא דְּאָרְמָאֵי - אָסוּר. אָמַר רַב סָפְרָא: לְמַאי נִיחוּשׁ לָהּ? אִי מִשּׁוּם גִּיעוּלֵי גּוֹיִם - מֵיסְרָא סָרֵי, אִי מִשּׁוּם בִּישׁוּלֵי גּוֹיִם - נֵאכָל הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא חַי, אִי מִשּׁוּם גִּיעוּלֵי גּוֹיִם - נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם הוּא וּמוּתָּר! בָּעוּ מִינֵיהּ מֵרַבִּי אַסִי: הֲנֵי אֲהֵנֵי שְׁלִיקֵי דְּאָרְמָאֵי מַאי? חוּלֵּי לָא תִּיבָּעֵי לָךְ - דְּוַדַּאי שָׁרֵי, מְרִירֵי לָא תִּיבָּעֵי לָךְ - דְּוַדַּאי אֲסִירֵי, כִּי תִּיבָּעֵי לָךְ - מְצִיעָאֵי מַאי? אֲמַר לְהוּ: מַאי תִּיבָּעֵי לְהוּ? דְּרַבִּי אַסִי, וּמִנּוּ? לֵוִי. שְׁתִיתָאָה - רַב שֵׁשֶׁת, אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל וְלֵוִי אַחֲרִי. בְּחִיטֵּי וְשַׂעֲרֵי - כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּשָׁרֵי, בְּטַלְפְּחֵי דְּחַלָּא כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דַּאֲסִיר, כִּי פְּלִיגִי - בְּטַלְפְּחֵי דְּמַיָּא, מָר סָבַר: גְּזִירָה הָא אַטּוּ הָא, וּמָר סָבַר: לָא גָּזְרִינַן. וְאֵיפָא דְּאָמְרִי: בְּטַלְפְּחֵי דְּמַיָּא - כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דַּאֲסִיר, כִּי פְּלִיגִי - בְּחִיטֵּי וְשַׂעֲרֵי, מָר סָבַר: גְּזִירָה הָא אַטּוּ הָא, וּמָר סָבַר: לָא גָּזְרִינַן. אָמַר רַב: תְּרֵי מִינֵי שְׁתִיתָאָה שָׁרַד בַּרְזִילַי הַגִּלְעָדִי לְדָוִד, דִּכְתִיב: "מִשְׁכָּב וְסַפּוֹת וּכְלֵי יוֹצֵר חִטִּים וּשְׂעֹרִים וְקֶמַח וְקָלִי וּפוֹל וַעֲדָשִׁים וְקָלִי". וְהָשְׁתָּא הוּא דְּקָא מַפְקֵי צַנֵּי לְשׁוּקֵי דְּנַהַרְדְּעָא, וְלֵית דְּחַיֵּיס לָהָא דַּאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל וְלֵוִי. "וְכִבְשָׁיו שַׁדְּרָכֶן לָתֵת בְּתוֹכָן יַיִן". אָמַר חִזְקִיָּה: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁדְּרָכָן, אֲבָל בִּידוּעַ - אָסוּר אֲפִילּוּ בְּהֲנָאָה. - וּמַאי שְׁנָא מִמּוֹרִיָּים דִּשְׁרוּ רַבָּנָן בְּהֲנָאָה? - הָתָם לְעִנּוּרֵי וּזְהֲמָא, הָכָא לְמַתּוּקֵי טַעֲמָא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ בִּידוּעַ נְמִי מוּתָּר. - וּמַאי שְׁנָא מִמּוֹרִיָּים דְּאָסִיר בְּהֲנָאָה? הָתָם

מְגִיסָה – מְהֻפֶּכֶת בְּכָבְשָׁהּ. דְּשָׁנֵר גּוֹי – הִסִּיךְ בְּתַנּוּר. חִזְקִיָּה – גַּחֶלֶת מְחֻמֶּמֶת וּמוֹצִיאָה חוּם הַגַּחֶלֶת. דְּג מָלִיחַ – שֶׁמְּלֵחוּ הַגּוֹי, וּבְמֶלִּיחָתוֹ הוּא נֹאכַל בְּלֹא בִּישׁוּל. חוּקַּת שְׁרֵי – דְּלֹא אִיתְּמַר אִם הַגּוֹי בִּישְׁלוֹ. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָסַר – דְּזִלּוּז בִּישׁוּלוֹ. בֵּיצָה צְלוּיָה – שֶׁצָּלָאוּהָ גּוֹי. בַּר קַפְרָא שָׁרֵי – הוֹאִיל וּבְלִיעַ אוֹכֶל דִּידֵיהּ, וְלֹא נִגַּע גּוֹי בְּאוֹכְלָהּ. אֲשְׁקִיוֹהוּ לְרַב זְבִיד. נְגוּמָא דְּחַלָּא – הַנֵּר דְּבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא דְּלָא הֲוֹ מַעֲלִי מִשּׁוּם דְּאִתְּמַר עָלָיו. הַקַּפְרִיסִין – שׁוּמָר לְפְרִי הַן מִמַּיִם צְלָף. וְדֶרֶךְ לְאָכְלָן חַיִּין, וְיֵשׁ שֶׁשּׁוֹלְקָן אוֹתָן, וְאִם בִּישְׁלָן גּוֹי – מוּתָּרִין. וְהַקְּלָיוֹת – כְּדִרְתִּי, נֹאכְלִין כְּמוֹת שֶׁהֵן חַיִּין, וְהַמַּטְלֵיא – לְקַמָּן מְפֹרָשׁ. וְהַחַמִּין – מַיִם חַמִּין, דְּהָא אֵין מִשְׁתַּנִּין מִבְּרַייְתָם עַל יְדֵי הָאוּר. וּקְלִיּוֹת – נַמִּי לֹא נִשְׁתַּנּוּ. שִׁיעֲרָא בִּיזְּרֵא דְּרִפְסָא – זֶרַע שֶׁל כַּרְפָּס. שִׁבְלִילְתָּא = פִּנְגְּרִי"א, וְהוּא תִּלְתָן. וְתָרֵי לְהוּ = שׁוֹרִין אוֹתָן בְּמַיִם. דְּמִקְבָּל – שֶׁצְּמוּחִין. גְּרִיסְתָּא = אַרְזִיל"א. וּמְדַבְּקִין – הַנָּךְ בֵּיזְרָא. מְבִינְתָא דְּרִיסְיְיהוּ – שִׁיעֵר רֹאשׁוֹ. וּקָא מְשַׁמַע לַן בְּרַייְתָא דְּאִי נַמֵּי תְּרוּ לְהוּ בְּחַמִּימֵי שְׁרִי. מֵילִּין – דְּרֵי כּוּב הַן, דְּלָא מַלְבְּלֵבִי בְּחַדָּא שְׁעָתָא. בְּמֵילִּין – עַל יְדֵי דְּבָרִי לְחֵשׁ עַל כְּשָׁפִים הֵן עוֹשִׂין. הַכּוֹפְפָן = פְּסוּלֹת שֶׁל תַּמְרִים שֶׁעָשׂוּ מֵהֶן שֵׁכָר, וְחוֹלְטִין אוֹתָן. כָּל שֶׁאֵין צִפּוֹר דְּרוֹר בְּוֹ' – שִׁפּוּי קָצָר, דְּבְהָא וּדְאִי לֹא אֵיבַעֵי דְּבַר טַמְא דְּיַיחִישׁ לְגִיעוּלֵי גּוֹיִם, וְדִלְמָא אַדְמוּיֵי אַדְמוּיֵי – נִתְּחוּהּ לְאַבְרִים וְהִכְנִיסוּהוּ וְנִתְבַּשְּׁלָה בּוֹ, וְעִכְשָׁיו פְּלֵט הַטַּעַם בְּחַמִּין הַלָּלוּ. אֲלָא כָּל שֶׁאֵין רֹאשׁ צִפּוֹר דְּרוֹר בְּוֹ' – וְאֵין לָךְ חֲתִיכַת אִיסּוּר קְטַנָּה מִזּוֹ. נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם – פְּלִיגָא הִיא בְּפֶרֶק בְּתַרָא (עֲבוֹדָה זָרָה סז, ב), וְכָל גִּיעוּלֵי גּוֹיִם נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם, שֶׁהֲרֵי נִתְבַּשֵּׁל הָאִיסּוּר אֶתְמוֹל וְכַבָּר הוּפַג טַעְמוֹ וְנִפְסַל בְּלִיעָתוֹ, חוֹץ מִקְּדֵירַת בַּת יוֹמָא דְּנוֹתֵן טַעַם לִשְׁבַּח הוּא וְאָסוּר. אֵיעֲרִיבוּ – שָׁמַא נִתְעָרֵב בּוֹ יַיִן. מְרִי = מְסֹרָח. אֲהִינִי = תְּמָרִים. תּוּלֵּי לֹא תִּיבָּעֵי לָךְ – מִתּוֹקִים וּדְאִי שָׁרוּ, דְּאִי מְשׁוּם בִּישׁוּלֵי גּוֹיִם – הָרֵי נֹאכָלִין חַיִּין. מְרִירֵי – אֵינוֹ נֹאכָלִין, וּבִישׁוּלָן מְמֻתָּק. מְצִיעָאֵי – נֹאכָלִין חַיִּין עַל יְדֵי הַדְּחָק. שְׁתִיתָאָה – תִּבְשִׁיל הָעֲשִׂירִי מִקְּפָה שֶׁל קַלִּיּוֹת שֶׁיְּבִישְׁלוּ בְּתַנּוּר, וְיֵשׁ שֶׁעוֹשִׂין אוֹתוֹ מִקְּמָה עַדְשִׁים. וְלִפְעִמִים שֶׁהֵן מְתוּקָּנִין יוֹתֵר מִדַּאי נוֹתֵן שָׁם חוֹמֶץ. בְּחִיטֵּי וְשַׂעֲרֵי – אֵין דֶּרֶךְ לְתֵת שָׁם חוֹמֶץ. טוּלְפְּחֵי = עַדָּשִׁים. וְאִית דְּאָמְרִי בְּטוּלְפְּחֵי וְאִי בּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאָסוּר – דְּמֵיחֵלֵּף בְּטוּלְפְּחֵי וְחִלְבָּא. וְפִסְחָא – כֵּלִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, כְּמוֹ "שׁוֹמְרֵי הַסַּף" (אֶסְתֵּר ב). תְּרֵי זִימְנֵי – כְּתִיב "קְלִי" בְּקָרָא, וְהֵיכִי תְּרֵי מִינֵי שְׁתִיתָא. וּמַאי שְׁנָא מִמּוֹרִיִּים – דְּדוּבְא דְּעִלְמָא שַׁדּוּ בֵּיהּ חֲמַרָא, וְהוֹי בִּידוּעַ. הָתָם חֲמַרָא לְעִבּוּרֵי וּזְהֲמָא – דְּדָגִים, וְהוֹי כְּמַאן דְּאָזִיל לְאִיבּוּד.

הָתָם

[כד.]

הַכָּתוּב מְדַבֵּר. תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: ׳אֵין לָהֶן לֹא בְקִנְסֵי הַבַּת לֹא בְּפִתּוּיֶיהָ וְלֹא בַּחֲבָלֶיהָ׳. קִנְסָ, אֵימָתַי הוּא מִתְחַיֵּב? רַבִּי יוֹנָה אָמַר: מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה, רַבִּי יוֹסֵה אָמַר: בַּסּוֹף.

מֵתִיב רַבִּי יוֹסֵה לְרַבִּי יוֹנָה: עַל דַּעְתָּךְ דְּתֵימַר: מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה, וְהָא תָּנֵינַן: ׳עָמְדָה בְּדִין עַד שֶׁלֹּא מֵת הָאָב - הֲרֵי הֵן שֶׁל אָב, מֵת הָאָב - הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין׳! אֲמַר לֵהּ: מְטִינְתַּהּ לְהָהִיא דְּתָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: ״וְנָתַן לְנַעֲרָה וְנָתַן לַאֲבִי הַנַּעֲרָה״. מֵתִיב רַבִּי יוֹנָה לְרַבִּי יוֹסֵה: עַל דַּעְתָּךְ דְּתֵימַר: בַּסּוֹף, וְהָא תָּנֵינַן: ׳עָמְדָה בְּדִין עַד שֶׁלֹּא בָּגְרָה - הֲרֵי הֵן שֶׁל הָאָב, מִשֶּׁבָּגְרָה - הֲרֵי הֵן שֶׁל עַצְמָהּ׳. וּבוֹגֶרֶת יֵשׁ לָהּ קִנְסָ?! אֲמַר לֵהּ: מְטִינְתַּא לְהָהִיא דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּה, דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּה (דְּבָרִים כב, כט): ״תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ״ - ׳לְרַבּוֹת שֶׁהָיְתָה נַעֲרָה וּבָגְרָה׳.

וְאָתְיָא אִילֵּין פְּלָגְוָתָא כְּהָלֵין פְּלָגְוָתָא, דְּתָנֵינַן תַּמָּן: ׳גָּנַב מִשֶּׁל אָבִיו, טָבַח וּמָכַר וְאַחַר־כָּךְ מֵת - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה׳. מֵתִיב רַבִּי חַגַּי לְרַבִּי יוֹסֵה: עַל דַּעְתָּךְ דְּתֵימַר: בַּעֲמִידַת בֵּית־דִּין הַדָּבָר תָּלוּי - נִתְנֵי: ׳גָּנַב מִשֶּׁל אָבִיו, טָבַח וּמָכַר בְּחַיֵּי אָבִיו, לֹא הִסְפִּיק לַעֲמֹד בְּדִין, עַד שֶׁמֵּת אָבִיו - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל׳! וְהָן אָמַר? אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. בְּרַם הָכָא: כָּל עַמָּא מוֹדוּ שֶׁהֵן שֶׁל עַצְמָהּ. לָא צָרְכָה דֶּלָא לְמִי הוּא נוֹתֵן, לְעַצְמָהּ? נוֹתֵן לְאָבִיהָ?

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: עָמְדָה בְּבֵית־דִּין עַד שֶׁלֹּא בָּגְרָה - הֲרֵי הֵן שֶׁל אָב. מֵת הָאָב - הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין. לֹא הִסְפִּיקָה לַעֲמֹד בְּבֵית־דִּין עַד שֶׁבָּגְרָה - הֲרֵי הֵן שֶׁל עַצְמָהּ.

[כד:]

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם לֹא הִסְפִּיקָה לִגְבוֹת עַד שֶׁמֵּת הָאָב - הֲרֵי הֵן שֶׁל עַצְמָהּ. מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּמְצִיאָתָהּ, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא גָבְתָה, מֵת הָאָב - הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין.

גְּמָרָא: ׳עָמְדָה בְּבֵית־דִּין עַד שֶׁלֹּא בָּגְרָה׳ וְכוּ׳ - תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי (דְּבָרִים כב, כט): ״וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף״; מִלַּמֵּד שֶׁאֵין הָאָב זוֹכֶה אֶלָּא בִּנְתִינָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בַּמִּגְבָּה הַדָּבָר תָּלוּי. וְרַבָּנִין אוֹמְרִין: בַּעֲמִידַת בֵּית־דִּין הַדָּבָר תָּלוּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן עֲבַד לַהּ כְּמַעֲשֶׂה בֵּית־דִּין, וְרַבָּנִין עָבְדִין לַהּ כְּמִלְוָה.

עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: גּוֹבֶה בְּעִדִּית, עַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנִין: גּוֹבֶה בְּבֵינוֹנִית. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵין הַשְּׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתָּהּ. עַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנִין: הַשְּׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתָּהּ. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, עַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנִין: הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם.

רַבִּי זְעֵירָא שְׁלַח לְרַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב וּלְרַבִּי אִימִּי בַּר פַּפִּי: מַעֲשֶׂה יְדֵי הַבַּת שֶׁל מִי? אֲמַר לֵהּ: שׁוֹקֵד אֲמַר: לְעַצְמָהּ. מַנִּי שׁוֹקֵד? שְׁמוּאֵל. אֲמַר רַבִּי מַתָּנָה: בְּשֵׁם רַבִּי אֲמָרוּהָ: וּמִדְּרָשׁ אֲמָרוּהָ (וַיִּקְרָא כה, מו): ״וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה״; ״אוֹתָם לִבְנֵיכֶם״, לֹא בְּנוֹתֵיכֶם לִבְנֵיכֶם, בְּמַעֲשֶׂה יְדֵי הַבַּת הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אֲמַר רַבִּי יוּדָן:

[כה.]

מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן: ׳מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּמְצִיאָתָהּ, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא גָבְתָה וּמֵת הָאָב - הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין׳; מַעֲשֶׂה שֶׁעָשְׂתָה בְּחַיֵּי הָאָב, אֲבָל עָשְׂתָה לְאַחַר מִיתַת הָאָב - כָּל עַמָּא מוֹדוּ, שֶׁהֵן שֶׁל עַצְמָהּ.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: הַמְאָרֵס אֶת בִּתּוֹ וְגֵרְשָׁהּ, אֵרְסָהּ וְנִתְאַלְמְנָה - כְּתֻבָּתָהּ שֶׁלּוֹ. הִשִּׂיאָהּ וְגֵרְשָׁהּ, הִשִּׂיאָהּ וְנִתְאַלְמְנָה - שֶׁלָּהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל אָב. אָמְרוּ: מִשֶּׁהִשִּׂיאָהּ - אֵין לְאָבִיהָ רְשׁוּת בָּהּ.

גְּמָרָא: 'הַמְאָרֵס אֶת בִּתּוֹ' - אֲמַר רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה: טַעְמָא דְּרַבִּי יוּדָה: כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם מָצוּי לִתֵּן לְבִתּוֹ בְּעַיִן יָפָה. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק: מְמוּצִיא שֵׁם רַע לָמַד רַבִּי מֵאִיר. וְהָתְנֵי רַבִּי חִיָּה: 'זִנְּתָה וְעוֹדָהּ בְּבֵית אָבִיהָ, מְשֻׁבָּגְרָה הוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רַע - הוּא אֵינוֹ לוֹקֶה וְאֵינוֹ נוֹתֵן מֵאָה סֶלַע, אֶלָּא אוֹ הִיא אוֹ זוֹמְמֶיהָ, מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה'.

רַבִּי מָנָא בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה: הַגַּע עַצְמָךְ! הוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רַע עוֹדָהּ נַעֲרָה וּבָגְרָה! אֲמַר לֵהּ: שָׁמַעְנוּ, שֶׁנּוֹתֵן לְאָבִיהָ. אֲמַר רַבִּי יִרְמְיָה קֳמֵי רַבִּי זְעֵירָא: וְתָמֵהַּ אֲנִי הֵיךְ רַבָּנִין מְדַמּוּ כְּתֻבָּה לִקְנָס, וְלָא דָּמֵי! דּוּ כְתֻבָּה מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה, וּקְנָס בַּסּוֹף, וְאַתְּ אָמַר אָכֵן?! אֲמַר לֵהּ: וּמִי יֹאמַר לָךְ? וַאֲפִלּוּ קְנָס מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה הוּא!

[כה:]

וְאָתְיָא דְּרַבִּי מָנָא כְּרַבִּי יִרְמְיָה, וְרַבִּי יוֹסֵה כְּרַבִּי זְעֵירָא.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: הַגִּיּוֹרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּרָה בְּתָהּ עִמָּהּ, וְזִנְּתָה - הֲרֵי זוֹ בְּחֶנֶק. וְאֵין לָהּ לֹא פֶּתַח בֵּית הָאָב, וְלֹא מֵאָה סֶלַע. הָיְתָה הוֹרָתָהּ שֶׁלֹּא בְּקִדֻּשָּׁה וְלֵדָתָהּ בְּקִדֻּשָּׁה - הֲרֵי זוֹ בְּסְקִילָה. וְאֵין לָהּ לֹא פֶּתַח בֵּית אָב וְלֹא מֵאָה סֶלַע. הָיְתָה הוֹרָתָהּ וְלֵדָתָהּ בְּקִדֻּשָּׁה - הֲרֵי הִיא כִּבַת יִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָרֶיהָ. יֵשׁ לָהּ אָב וְאֵין לָהּ פֶּתַח בֵּית הָאָב, יֵשׁ לָהּ פֶּתַח בֵּית הָאָב וְאֵין לָהּ אָב - הֲרֵי זוֹ בְּסְקִילָה, לֹא נֶאֱמַר 'פֶּתַח בֵּית הָאָב', אֶלָּא לְמִצְוָה.

גְּמָרָא: 'הַגִּיּוֹרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּרָה' וְכוּ' - כְּתִיב (דְּבָרִים כב, יט): "כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל"; יָצְתָה זוֹ שֶׁאֵינָהּ מִיִּשְׂרָאֵל. "כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלָה" - לְרַבּוֹת אֶת הַגִּיּוֹרֶת, שֶׁהָיְתָה הוֹרָתָהּ שֶׁלֹּא בְּקִדֻּשָּׁה וְלֵדָתָהּ בְּקִדֻּשָּׁה, תְּהֵא בְּסְקִילָה. וְרַבֵּה אוֹתָהּ לִקְנָס? לֵית יָכֵל. וְתָנֵי חִזְקִיָּה כֵּן, מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כא): "וְסָקְלוּהָ"; אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁהִיא מֻתָּה? מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: "מֻתָּה"? אֶלָּא יֵשׁ לָךְ אַחֶרֶת שֶׁהִיא בְּסְקִילָה, וְהוּא פָּטוּר. וְאֵי זוֹ זוֹ? זוֹ גִּיּוֹרֶת שֶׁהָיְתָה הוֹרָתָהּ שֶׁלֹּא בְּקִדֻּשָּׁה וְלֵדָתָהּ בְּקִדֻּשָּׁה, שֶׁתְּהֵא בְּסְקִילָה.

כְּתִיב (שָׁם יג): "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׂנֵאָהּ"; לְעוֹלָם אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּכָּנֵס וְיִבְעֹל וְיִטְעֹן טַעֲנַת בְּתוּלִין. "וְשָׂם לָהּ עֲלִילוֹת דְּבָרִים" (שָׁם יד) - 'יָכוֹל אֲפִלּוּ הִקְדִּיחָהּ לוֹ אֶת הַתַּבְשִׁיל? נֶאֱמַר כָּאן: "עֲלִילוֹת דְּבָרִים", וּלְמַטָּן נֶאֱמַר (שָׁם יז): "עֲלִילוֹת דְּבָרִים", מָה עֲלִילוֹת דְּבָרִים לְמַטָּן זְנוּת, אַף לְמַעְלָן זְנוּת.

אִי מָה "עֲלִילוֹת דְּבָרִים" שֶׁלְּמַטָּן מִמָּקוֹם בְּתוּלִין, אַף כָּאן, מִנַּיִן אֲפִלּוּ בָּא עָלֶיהָ בִּיאָה אַחֶרֶת? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): "וְהוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רַע", מִכָּל מָקוֹם'. (שָׁם): "וְאָמַר אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת לָקַחְתִּי וָאֶקְרַב אֵלֶיהָ", פָּרַט לְיִיעוּדִין, "לָקַחְתִּי" -

[כו.]

פָּרַט לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם. "לָקַחְתִּי" - פָּרַט לַאֲרוּסָה, "לָקַחְתִּי" פָּרַט לְיִיעוּדִין. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: אֲפִלּוּ כְּמַאן דְּמַר מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה - יִתֵּן כֶּסֶף לְיִיעוּדִין. "לָקַחְתִּי" - פָּרַט לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם, לֹא סוֹף דָּבָר כְּמִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁמִּצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת חֲלִיצָה, אֶלָּא אֲפִלּוּ

כְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה, שֶׁמְּצוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת יִבּוּם. "לָקַחְתִּי" - פְּרָט לַאֲרוּסָה "וָאֶקְרַב אֵלֶיהָ". "וְלֹא מָצָאתִי לָהּ בְּתוּלִים" - וְחָשׁ לוֹמַר, שֶׁמָּא מָצָא וְאִבֵּד? שֶׁהֲבִיא הַבַּעַל עֵדִים שֶׁזְּנָת עוֹדָהּ בְּבֵית אָבִיהָ. "וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בְתִּי" - וְחָשׁ לוֹמַר, שֶׁמָּא דַּם צִפּוֹר הוּא? שֶׁהֲבִיא הָאָב עֵדִים לְהַזִּים עֵדֵי הַבַּעַל.

אָמַר רַב יוֹסֵה בְּרַבִּי בּוּן: הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ יֵשׁ בָּהּ עֵדִים וְזוֹמְמֵיהֶן וְזוֹמְמֵי זוֹמְמֵיהֶן, הַבַּעַל אוֹמֵר: 'הֲרֵי עֵדִים שֶׁזְּנָתָה בְּבֵית אָבִיהָ'! וְהֵבִיא הָאָב עֵדִים לְהַזִּים עֵדֵי הַבַּעַל, וְהֵבִיא הַבַּעַל עֵדִים לְהַזִּים עֵדֵי הָאָב. אִית תַּנַּי תָּנֵי (שָׁם כ): "אִם אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה" - 'בְּשֶׁלֹּא מָצָא הָאָב עֵדִים לְהַזִּים עֵדֵי הַבַּעַל'. "וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה" (שָׁם יז) - הַכֹּל מָשָׁל.

תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: זֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה מִקְרָיוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ בַּתּוֹרָה בְּמָשָׁל: "אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה" (שְׁמוֹת כא, יט) - וְכִי עָלַת עַל דַּעְתָּךְ, שֶׁיִּהֵא זֶה מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק וְהַלָּה נֶהֱרָג עַל יָדָיו?! אֶלָּא מַהוּ "עַל מִשְׁעַנְתּוֹ"? עַל בָּרְיוֹ. "אִם זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דָּמִים לוֹ" (שְׁמוֹת כב, ב) - וְכִי עָלָיו לְבַדּוֹ הַחַמָּה זוֹרַחַת?! אֶלָּא מַה זְּרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ מְיֻחֶדֶת, שֶׁהִיא שָׁלוֹם לְכָל בָּאֵי הָעוֹלָם - אַף זֶה בִּזְמַן שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שָׁלוֹם מִמֶּנּוּ וַהֲרָגוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב. תָּנֵי: 'רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: יֵאָמְרוּ הַדְּבָרִים כִּכְתָבָן'. מַהוּ 'יֵאָמְרוּ הַדְּבָרִים כִּכְתָבָן'? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בּוּן: לְעוֹלָם אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּכְנֹס וְיִבְעֹל וְיִטְעֹן טַעֲנַת בְּתוּלִין. "וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה" - לֹא סוֹף דָּבָר "וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה", אֶלָּא עַד שֶׁיִּתְחַוְּרוּ הַדְּבָרִים כְּשִׂמְלָה.

רַב אַסִּי אָמַר: "וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה" - לְעוֹלָם אֵין הָעֵדִים נִסְקָלִין, וְלֹא הַבַּעַל לוֹקֶה, וְלֹא נוֹתֵן מֵאָה סֶלַע, עַד שֶׁיֹּאמְרוּ: 'עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי', וְהֵם אוֹמְרִים: 'לֹא הָיִינוּ עִמָּכֶם'. "עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי", וְלֹא אָמְרוּ: 'הַבַּעַל שְׁכָרָן לְהָעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר' - פָּטוּר. רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בּוּן, רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: נֶאֱמַר כָּאן: 'שׁוֹמָה', וְנֶאֱמַר לְהַלָּן 'שׁוֹמָה', מַה 'שׁוֹמָה' שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן מָמוֹן - אַף כָּאן מָמוֹן.

וְהָתָנֵי: 'לֹא אָמַר

[כו:]

לָעֵדִים: 'בֹּאוּ וַהֲעִידוּנִי', אֶלָּא הֵן בָּאוּ מֵאֲלֵיהֶן - הוּא אֵינוֹ לוֹקֶה וְאֵינוֹ נוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. אֶלָּא, אוֹ הִיא אוֹ זוֹמְמֶיהָ מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה'. מִפְּנֵי שֶׁלֹּא אָמַר, הָא אִם אָמַר - אֲפִלּוּ לֹא שְׁכָרָן, כְּמִי שֶׁשְּׂכָרָן!

הֵבִיא הָאָב שְׁנֵי כִתֵּי עֵדִים, אַחַת אוֹמֶרֶת: 'עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי', וְאַחַת אוֹמֶרֶת: 'הַבַּעַל שְׁכָרָן לְהָעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר', פְּשִׁיטָא: אוֹתָן שֶׁאָמְרוּ: 'עִמָּנוּ הָיָה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי' - נִסְקָלִין, וְאוֹתָן שֶׁאָמְרוּ: 'הַבַּעַל שְׁכָרָן לְהָעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר' - לוֹקִין וְנוֹתְנִין מֵאָה סֶלַע. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בּוּן: וְלֹא עַל־יְדֵי אֵלּוּ וְעַל־יְדֵי אֵלּוּ לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע! אֶלָּא לוֹקִין מִשּׁוּם (שְׁמוֹת כ, יג): "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר".

רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה בְּעָא קֳמֵי רַבִּי זְעִירָא: הֵבִיא הָאָב עֵדִים לְהַזִּים עֵדֵי הַבַּעַל, הֶזְמוּ עֵדֵי הָאָב - לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע בִּשְׁלֹשָׁה, וְהָעֵדִים נִסְקָלִין בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. אָמַר לֵהּ: אִלּוּ לֹא הֶזְמוּ עֵדֵי הָאָב, לֹא נִמְצָא הַבַּעַל לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע בִּשְׁלֹשָׁה, וְעֵדִים נִסְקָלִין בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה? סְבַר רַבִּי זְעִירָא: שְׁנֵי דִינִין הֵן.

רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ: כֻּלּוֹ דִּין אֶחָד הוּא. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי אַבָּהוּ (דְּבָרִים כב,

טו): "אֶל זְקֵנֵי הָעִיר" - זֶה בֵּית דִּין שֶׁל שִׁלשָׁה, "הַשָּׁעֲרָה" - זֶה בֵּית דִּין שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה׳! פְּתַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם בִּשְׁלשָׁה. תַּמָּן תְּנִינַן: ׳הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַמּוֹצִיא שֵׁם רַע בִּשְׁלשָׁה׳. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מוֹצִיא שֵׁם רַע בִּשְׁלשָׁה וְעֶשְׂרִים, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דִינֵי נְפָשׁ. רַבִּי מָנָא אָמַר: בְּנַעֲרָה מְאֹרָסָה פְּלִיגִין. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מַפְסֶדֶת כְּתֻבָּתָהּ בִּשְׁלשָׁה, וְנִסְקֶלֶת בִּשְׁלשָׁה וְעֶשְׂרִים. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:

[כז.]

מָקוֹם שֶׁנִּסְקֶלֶת - שָׁם הִיא מַפְסֶדֶת כְּתֻבָּתָהּ. אֲבָל בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע - כָּל עַמָּא מוֹדוּ, דְּלָא מָקוֹם שֶׁהָעֵדִים נִסְקָלִין, שָׁם הַבַּעַל לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. אָמַר לֵהּ רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן: אֵין דְּלָא תְּנֵיתָהּ פְּלִיגָא? אֶלָּא בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע פְּלִיגִין. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע בִּשְׁלשָׁה, וְהָעֵדִים נִסְקָלִין בִּשְׁלשָׁה וְעֶשְׂרִים, וְרַבָּנִין אָמְרִין: מָקוֹם שֶׁהָעֵדִים נִסְקָלִין - שָׁם הַבַּעַל לוֹקֶה, וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. אֲבָל בְּנַעֲרָה מְאֹרָסָה, כָּל עַמָּא מוֹדוּ, מָקוֹם שֶׁנִּסְקֶלֶת - שָׁם מַפְסֶדֶת כְּתֻבָּתָהּ.

וְאָתְיָא רַבִּי מָנָא כְּרַבִּי זְעֵירָא, וּדְרַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן כְּרַבִּי אַבָּהוּ: לְעוֹלָם אֵין הַבַּעַל לוֹקֶה וְלֹא נוֹתֵן מֵאָה סֶלַע, עַד שֶׁיִּסָּקְלוּ הָעֵדִים. קְנָס, אֵימָתַי הוּא מִתְחַיֵּב? רַבִּי יוֹנָה אָמַר: בַּסּוֹף. רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה. מְתִיב רַבִּי יוֹסֵה לְרַבִּי יוֹנָה:

[כז:]

עַל דַּעְתָּךְ דְּתֵימַר בַּסּוֹף, לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע בִּשְׁלשָׁה, וְהָעֵדִים נִסְקָלִין בִּשְׁלשָׁה וְעֶשְׂרִים!

אָמַר רַבִּי מָנָא: אַפִּלּוּ עַל רַבִּי יוֹסֵה, הֲכִי אָתְיָא מִקַּשְׁיָה כְּמַאן דְּמַר: עֵדִים זוֹמְמִין צְרִיכִין הַתְרָיָה, וְלֹא הִתְרָה בָּהֶן - לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע בִּשְׁלשָׁה, וְהָעֵדִים נִסְקָלִין בִּשְׁלשָׁה וְעֶשְׂרִים?! אָמַר רַבִּי אַבְמָרִי: מַאן דְּמַר דּוּ כֵּן?!

רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי חֲנִינָה: הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה אֶת הַיְתוֹמָה פָּטוּר. אָמַר רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: מַחֲלֹקֶת כְּרַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי, בְּרַם, כְּרַבִּי עֲקִיבָה - יֵשׁ לָהּ קְנָס, וּקְנָסָהּ שֶׁל עַצְמָהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן: ׳אֵין לָהּ פֶּתַח בֵּית אָב, וְלֹא מֵאָה סֶלַע׳; וְלֹא כְיתוֹמָה הִיא?

רַבִּי אִימִי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַקְּטַנָּה פָּטוּר. אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: וְיָאוּת, אִלּוּ גְדוֹלָה שֶׁלֹּא הִתְרוּ בָהּ, שֶׁמָּא כְּלוּם הִיא? וּקְטַנָּה שֶׁהִתְרוּ בַהּ - כִּגְדוֹלָה שֶׁלֹּא הִתְרוּ בַהּ.

רַבִּי זְעֵירָא רַב הַמְנוּנָא בְּשֵׁם רַב אַדָּא בַּר אַחָוָה: לְעוֹלָם אֵינָהּ מַקְדֶּמֶת לְבֵית הַסְּקִילָה, עַד שֶׁתְּהֵא נַעֲרָה בִּשְׁעַת הוֹצָאָה. מַאי טַעְמָא (דְּבָרִים כב, כא): "וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָ אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ". וְהָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: זְנַת עוֹדָהּ בְּבֵית אָבִיהָ וּמְשֻׁבָּגְרָה, הוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רַע - הוּא אֵינוֹ לוֹקֶה, וְאֵינוֹ נוֹתֵן מֵאָה סֶלַע, אֶלָּא, אוֹ הִיא אוֹ זוֹמְמֶיהָ מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה׳! מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַב אַדָּא בַּר אַחָוָה: ׳מִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ וּבָרַח, וְאַחַר־כָּךְ הִקִּיף זָקֵן הַתַּחְתּוֹן׳; תַּמָּן אַתְּ יָכֵיל מֵימַר: "וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָ" שֶׁזְּנַת, אִית לָךְ מֵימַר הָכָא (דְּבָרִים כא, יט): "וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ" - אֶת הַבֵּן?

תָּנֵי: ׳נַעֲרָה מְאֹרָסָה שֶׁזְּנַת - סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל "פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ", אֵין לָהּ "פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ" - סוֹקְלִין אוֹתָהּ בְּמָקוֹם שֶׁזְּנַת, אִם הָיְתָה עִיר שֶׁל גּוֹיִים - סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל פֶּתַח בֵּית־דִּין.

וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה־זָרָה – סוֹקְלִין אוֹתוֹ בְּמָקוֹם שֶׁעָבַד, וְאִם הָיְתָה עִיר שֶׁל גּוֹיִם – סוֹקְלִין אוֹתוֹ עַל פֶּתַח בֵּית־דִּין׳. וְהָתָנֵי רַבִּי חִיָּה: (וַיִּקְרָא כד, יד): ״הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה״ – ׳מְלַמֵּד שֶׁבֵּית דִּין מִבִּפְנִים וּבַיִת הַסְּקִילָה מִבַּחוּץ׳? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: שָׁנְיָא הִיא, הוּא שַׁעַר שֶׁקִּלְקֵל בּוֹ, הוּא שַׁעַר שֶׁנִּמְצָא בּוֹ, הוּא שַׁעַר שֶׁנִּדּוֹן בּוֹ, הוּא שַׁעַר שֶׁנִּסְקָל בּוֹ.

״כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל״ (דְּבָרִים כב, כא) –

[כח.]

נְבָלָה זוֹ שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, ״לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ״ – יָבֹאוּ גְדוּלִים רָעִים שֶׁגִּדְּלוּ, יִתְנַבְּלוּ הֵן וְגִדּוּלָן.

הֲלָכָה ה־ו: מַתְנִיתִין: הָאָב זַכַּאי בְּבִתּוֹ בְּקִדּוּשֶׁיהָ, בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבְבִיאָה. זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וּבְהָפֵר נִדָּרֶיהָ, וּמְקַבֵּל גִּטָּהּ, וְאֵינוֹ אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ. נִסֵּית, יָתֵר עָלָיו הַבַּעַל, שֶׁהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ, וְחַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ וּבִפְרִקּוֹנָהּ וּבִקְבוּרָתָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִלּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לֹא יִפְחוֹת לָהּ מִשְּׁנֵי חֲלִילִים וּמְקוֹנֶנֶת.

גְּמָרָא: ׳הָאָב זַכַּאי בְּבִתּוֹ׳ וְכוּ׳ – נִיחָא בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר. הָאָב זַכַּאי בְּבִיאָה? תִּפְתֵּר, שֶׁאָמַר לוֹ: ׳לְכִשֶּׁתַּקְנֶה לִי בְּתוֹךְ בְּבִיאָה, יִהְיֶה לָךְ כֶּסֶף זֶה׳!

׳זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ׳ – רַבִּי זַכַּאי דְּאַלְכְּסַנְדְּרִיָא מִשְׁאַל שְׁאֵל: מְצִיאָה שֶׁנָּפְלָה לוֹ מֵחֲמַת שָׂדֶה, מָה אַתְּ עָבֵד לַהּ? כִּמְצִיאָה אוֹ כַּאֲכִילַת פֵּרוֹת שֶׁלָּהּ? אֵין תַּעֲבְדֶנָּהּ כַּאֲכִילַת פֵּרוֹת שֶׁלָּהּ.

׳נִשֵּׂאת, יוֹתֵר עָלָיו הַבַּעַל שֶׁאוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ׳ – תַּקָּנָה תִּקְּנוּ שֶׁיְּהֵא מְפַקֵּחַ עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ וְאוֹכֵל. וְאוֹמֵר אַף בְּאָב כֵּן? בְּלֹא כָךְ הָאָב מְפַקֵּחַ עַל נִכְסֵי בִּתּוֹ. תָּנֵי: ׳הַבַּעַל שֶׁאָמַר: ׳אִי אֶפְשִׁי, לֹא לוֹכַל וְלֹא לְפַקֵּחַ׳ – אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הָאָב שֶׁאָמַר: ׳אֲנִי אוֹכֵל וּמְפַקֵּחַ׳ – שׁוֹמְעִין לוֹ.

׳וּבִקְבוּרָתָהּ׳ – תָּנֵי: ׳לֹא רָצָה הַבַּעַל לְקָבְרָהּ – הָאָב קוֹבְרָהּ, וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּדִין׳. אָמַר רַבִּי חַגַּי: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא הָאָב, הָא אַחֵר – אֵינוֹ גּוֹבֶה. רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: בֵּין אָב וּבֵין אַחֵר – גּוֹבֶה. וְתַיְיאן אִלֵּין פְּלִגְתָּא כְּהִלֵּין פְּלִגְתָּא, דְּתַנִּינַן תַּמָּן: ׳מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם, וְעָמַד אֶחָד וּפָרַע אֶת אִשְׁתּוֹ – חָנָן אוֹמֵר: אֲבִד אֶת מְעוֹתָיו׳. אָמַר רַבִּי חַגַּי: לֹא אָמְרוּ, אֶלָּא אַחֵר, הָא הָאָב גּוֹבֶה. רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: בֵּין אָב בֵּין אַחֵר – אֵינוֹ גּוֹבֶה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי חַגַּי: בֵּין לִקְבוּרָה בֵּין לִמְזוֹנֵי – הָאָב גּוֹבֶה, אַחֵר – אֵינוֹ גּוֹבֶה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה: לִקְבוּרָה – בֵּין אָב בֵּין אַחֵר, גּוֹבֶה; שְׁלֹא עָלְתָה עַל דַּעַת שֶׁתְּהֵא אִשְׁתּוֹ מֻשְׁלֶכֶת לַכְּלָבִים. תָּנֵי: ׳כָּל מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַסְפִּיד – מַסְפִּידִין׳.

[כח:]

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: לְעוֹלָם הִיא בִּרְשׁוּת הָאָב, עַד שֶׁתִּכָּנֵס לִרְשׁוּת הַבַּעַל לְנִשּׂוּאִין. מָסַר הָאָב לְשִׁלּוּחֵי הַבַּעַל – הֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הַבַּעַל. הָלַךְ הָאָב עִם שִׁלּוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ הָלְכוּ שִׁלּוּחֵי הָאָב עִם שִׁלּוּחֵי הַבַּעַל – הֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הָאָב. מָסְרוּ שִׁלּוּחֵי הָאָב לְשִׁלּוּחֵי הַבַּעַל – הֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הַבַּעַל.

גְּמָרָא: ׳לְעוֹלָם הִיא בִּרְשׁוּת הָאָב׳ וְכוּ׳ – לֹא סוֹף דָּבָר לַחֲפָּה, אֶלָּא לְבַיִת שֵׁישׁ לוֹ חֲפָּה. בָּעֵי: דָּא אַמְנוּתָא, טְרִיקְלִין וְקִיטוֹן, חֲפָּה וְקִיטוֹן, נִכְנְסָה לִטְרִיקְלִין?

לְהָדָא מִלָּא? רַבִּי לְעָזָר אָמַר: לְיָרְשָׁהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: לְהָפֵר נְדָרֶיהָ. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: אַף־עַל־גַּב דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: לְהָפֵר נְדָרֶיהָ, מוֹדֶה שֶׁאֵינוֹ מֵפֵר לָהּ עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה. אָמַר רַב הוּנָה: מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: ״לִזְנוּת בֵּית אָבִיהָ״ (דְּבָרִים כב, כא) – ׳פְּרָט שֶׁמָּסְרוּ שְׁלוּחֵי הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל – שֶׁלֹּא תְהֵא בִסְקִילָה אֶלָּא בְּחֶנֶק׳.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: הָאָב אֵינוֹ חַיָּב בִּמְזוֹנוֹת בְּתוֹ, זוֹ מִדְרָשׁ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בַּכֶּרֶם בְּיַבְנֶה: הַבָּנִים יִרְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יְזוֹנוּ, מָה הַבָּנִים אֵינָן יוֹרְשִׁין, אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן – אַף הַבָּנוֹת אֵינָן נְזוֹנוֹת, אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן.

גְּמָרָא: ׳הָאָב אֵינוֹ חַיָּב בִּמְזוֹנוֹת בְּתוֹ׳ – ׳מִצְוָה לָזוּן אֶת הַבָּנוֹת, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר אֶת הַבָּנִים; רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: חַיָּב לָזוּן אֶת הַבָּנוֹת׳. אִית תַּנֵּי תָּנֵי: הַבָּנִים עִקָּר. וְאִית תַּנֵּי תָּנֵי: הַבָּנוֹת עִקָּר. מַאן דְּמַר: הַבָּנִים עִקָּר – לְתַלְמוּד תּוֹרָה, מַן דְּמַר: הַבָּנוֹת עִקָּר – שֶׁלֹּא יֵצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן חֲנִינָה: נִמְנוּ בְּאוּשָׁא שֶׁיְּהֵא אָדָם זָן אֶת בָּנָיו קְטַנִּים. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יוֹדְעִין אָנוּ מִי הָיָה בְּמִנְיָן. עוּקְבָא אַתָּא לְגַבֵּי רַבִּי יוֹחָנָן, אֲמַר לֵהּ: ׳עֻקְבָא זוֹן בָּנֶיךָ׳! אֲמַר לֵהּ: ׳מִנָּן מָרִי׳? אֲמַר לֵהּ: ׳עוּקְבָא רַשִׁיעָא זוֹן בָּנֶיךָ׳! אֲמַר רַבִּי עוּלָּא: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן: ׳שֶׁיְּהֵא אָדָם זָן אֶת בָּנָיו קְטַנִּים׳. דְּתַנִּינַן תַּמָּן: ׳אִם הָיְתָה מֵינִיקָה – פּוֹחֲתִין לָהּ מִמַּעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וּמוֹסִיפִין לָהּ עַל מְזוֹנוֹתֶיהָ׳.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה בַּר חֲנִינָה: נִמְנוּ בְּאוּשָׁא, בְּכוֹתֵב נְכָסָיו לְבָנָיו, הוּא וְאִשְׁתּוֹ נְזוֹנִין מֵהֶן. בָּנָיו קְטַנִּים מָה הֵן? רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי חֲנִינָה, וְאִית דְּאָמְרִי לַהּ בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה בֶּן חֲנִינָה: הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו קְטַנִּים נְזוֹנִין מֵהֶן.

[כט.]

אַלְמָנְתּוֹ מַהוּ? אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: אִתַּתְבַת וְלָא אִפְּרְשַׁת. אָמַר רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: אִתַּתְבַת וְאִפְּרְשַׁת. אָמַר רַבִּי בָּא: נִרְאִין דְּבָרִים, אִם הָיְתָה אוֹכֶלֶת בִּחַיֵּי בַּעְלָהּ – אוֹכֶלֶת, וְאִם לָאו – אֵינָהּ אוֹכֶלֶת.

לֹא אָמַר אֶלָּא כּוֹתֵב. הָא מוֹכֵר לָא. כָּתַב לְבָנָיו וּמָכַר לַאֲחֵרִים מָה הֵן מִסְתַּבְּרָה אִיתָא? אָמַר רַבִּי חֲנִינָה: אֲנָה לֵית מַתַּת לֵהּ אִיתָא, אָמַר רַבִּי מָנָא: לָא מִסְתַּבְּרָה אָגְרִין לֵהּ שַׁמָּשָׁא?! וּמַסְבִּין לֵהּ אִיתָא כַּמָּה דּוּ דְּהִיא שַׁמָּשָׁא.

בְּנֵי בָּנִים מָה הֵן? רַבִּי מָנָא אָמַר: בְּנֵי בָּנִים הֲרֵי הֵן כְּבָנִים. רַבִּי יוֹסֵה אָמַר: אֵין בְּנֵי בָּנִים כְּבָנִים. רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרֵהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן וְרַבִּי מַתַּנְיָה הֲווֹ יָתְבִין, סָבְרִין מֵימַר: הוּא בְּנֵי בָּנִים שֶׁכָּאן הוּא בָּנִים שֶׁלְּהַלָּן. אָמַר לוֹן רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן: בְּנֵי בָּנִים קָפְצָה עֲלֵיהֶן יְרֻשַּׁת תּוֹרָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה בַּר חֲנִינָה: נִמְנוּ בְּאוּשָׁא בְּמַקְפִּיד אֶת הַזָּקֵן וְהִכָּהוּ – יִנָּתֵן לוֹ בָּשְׁתּוֹ מְשֻׁלָּם. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהִקְפִּיד אֶת הַזָּקֵן וְהִכָּהוּ, וְנָתַן לוֹ בָּשְׁתּוֹ מְשֻׁלָּם. אָמְרִין רַבִּי יוּדָה בֶּן חֲנִינָה הֲוָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה בֶּן חֲנִינָה: נִמְנוּ בְּאוּשָׁא, שֶׁיְּהֵא אָדָם מַפְרִישׁ חֹמֶשׁ מִנְכָסָיו לְמִצְוֹת. עַד אֵיכָן? רַבִּי יִרְמְיָה וְרַבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא: חַד אָמַר: כְּדֵי תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְחוֹרָנָה אָמַר (מִשְׁלֵי ג, ט):

"כַּבֵּד אֶת יְיָ מֵהוֹנָךְ וּמֵרֵאשִׁית כָּל תְּבוּאָתֶךָ" - כְּמֵרֵאשִׁית כָּל תְּבוּאָתֶךָ.

רַבִּי גַּמְלִיאֵל בַּר אִינְיָא בְּעָא קֳמֵי רַבִּי מָנָא: מָה? חֹמֶשׁ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה? לְחֹמֶשׁ שָׁנִים הוּא מַפְסִיד כֻּלָּא? אֲמַר לֵיהּ: בִּתְחִלָּה - לְקֶרֶן, מִכָּאן וָאֵילָךְ - לְשָׂכָר.

רַבִּי הוּנָא אֲמַר: לְמִצְוֹת עַד שְׁלִישׁ. מַהוּ? לְכָל הַמִּצְוֹות עַד שְׁלִישׁ, אוֹ לְמִצְוָה אַחַת? סָבְרִין מֵימַר: לְכָל הַמִּצְוֹות עַד שְׁלִישׁ. אֲמַר רַבִּי אַבּוּן: אֶפְלוּ לְמִצְוָה אַחַת. רַבִּי חֲבִיבָא בְּשֵׁם רַבָּנִין דְּתַמָּן: מַהוּ שְׁלִישׁ? לְדָמִים. הֵיךְ עֲבִידָא? לָקַח אָדָם מִצְוָה, וְרָאָה אַחֶרֶת נָאָה הֵימֶנָּה, עַד כַּמָּה מַטְרִיחִין עָלָיו? עַד שְׁלִישׁ. תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (שְׁמוֹת טו, ב): "זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ"; וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ לְאָדָם לְנַוּוֹת אֶת בּוֹרְאוֹ? אֶלָּא אֶתְנָאֶה לְפָנָיו בַּמִּצְוֹות: אֶעֱשֶׂה לְפָנָיו לוּלָב נָאֶה, סֻכָּה נָאָה, שׁוֹפָר נָאֶה, צִיצִית נָאָה, תְּפִלִּין נָאִין. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: אָדָּמָה לוֹ, מָה הוּא רַחוּם וְחַנּוּן - אַף אַתְּ תְּהֵא רַחוּם וְחַנּוּן.

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יְשֵׁבָב שֶׁעָמַד וְחִלֵּק אֶת כָּל נְכָסָיו לָעֲנִיִּים. שָׁלַח לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל: וַהֲלֹא אָמְרוּ חֹמֶשׁ מִנְכָסָיו לְמִצְוֹת? וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל לֹא קָדֵם לְאוּשָׁא הָיָה? רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי: כָּךְ הָיְתָה הֲלָכָה בְּיָדָם וּשְׁכָחוּהָ, וְעָמְדוּ הַשְּׁנַיִים וְהִסְכִּימוּ עַל דַּעַת הָרִאשׁוֹנִים, לְלַמֶּדְךָ, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁבֵּית דִּין נוֹתְנִין נַפְשָׁן עָלָיו - סוֹף הוּא מִתְקַיֵּם כְּמַה שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וְאָתְיָא כַּי דְּמַר רַבִּי מָנָא: "כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם" (דְּבָרִים לב, מז) - וְאִם הוּא רֵק - מִכֶּם! לָמָּה? שֶׁאֵין אַתֶּם יְגִעִין בּוֹ. "כִּי הוּא חַיֵּיכֶם", אֵימָתַי הוּא חַיֵּיכֶם? בְּשָׁעָה שֶׁאַתֶּם יְגִעִין בּוֹ.

רַבִּי תַּנְחוּמָא בְּשֵׁם רַבִּי הוּנָא (שְׁמוֹת לח, כב): "וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה עָשָׂה אֵת כָּל", 'אֲשֶׁר צִוָּה אוֹתוֹ מֹשֶׁה' אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא "אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה"! אֶפְלוּ דְּבָרִים שֶׁלֹּא שָׁמַע מִפִּי רַבּוֹ, הִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ כְּמַה שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה בְּסִינַי.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי בְּנָיָה (יְהוֹשֻׁעַ יא, טו): "כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה עַבְדּוֹ, כֵּן צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ, וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ, לֹא הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל" 'אֲשֶׁר צִוָּה אוֹתוֹ מֹשֶׁה' אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא "מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה" - אֶפְלוּ דְּבָרִים שֶׁלֹּא שָׁמַע מִפִּי רַבּוֹ - הִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ כְּמַה שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה בְּסִינַי.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי בְּנָיָה, רַבִּי חוּנָה בְּשֵׁם רַבִּי (מַלְאָכִי ב, ו): "תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ" - אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבּוֹ; "וְעַוְלָה לֹא נִמְצָא בִשְׂפָתָיו" - אֶפְלוּ דְּבָרִים שֶׁלֹּא שָׁמַע מִפִּי רַבּוֹ. וְרַבָּנִין אָמְרִין (מִשְׁלֵי ג, כו): "כִּי יְיָ יִהְיֶה בְכִסְלֶךָ וְשָׁמַר רַגְלְךָ מִלָּכֶד" - אֶפְלוּ דְּבָרִים שֶׁאַתְּ כְּסִיל בָּהֶן. "וְשָׁמַר רַגְלְךָ מִלָּכֶד" - רַבִּי דּוֹסָא אֲמַר: מִן הַהוֹרָיָה. וְרַבָּנִין אָמְרִי: מִן הָעֲבֵרָה. רַבִּי לֵוִי אֲמַר: מִן הַמַּזִּיקִין. אֲמַר רַבִּי אַבָּא: אִם נָתַתָּ מִכִּיסְךָ צְדָקָה - הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׁמֶּרְךָ מִן הַפִּיסִין וּמִן הַזִּימָיוֹת וּמִן הַגֻּלְגֻּלְיוֹת וּמִן הָאַרְנוֹנִיּוֹת.

'מוֹנְבַז הַמֶּלֶךְ עָמַד וּבִזְבֵּז כָּל נְכָסָיו לָעֲנִיִּים. שָׁלְחוּ לוֹ קְרוֹבָיו וְאָמְרוּ לוֹ: 'אֲבוֹתֶיךָ הוֹסִיפוּ עַל שֶׁלָּהֶן וְעַל שֶׁל אֲבוֹתֵיהֶן, וְאַתְּ בִּזְבַּזְתָּ אֶת שֶׁלְּךָ וְאֶת שֶׁל אֲבוֹתֶיךָ'! אָמַר לָהֶן: 'כָּל־שֶׁכֵּן! אֲבוֹתַי גָּנְזוּ בָאָרֶץ, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי בַּשָּׁמַיִם! שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פה, יב): "אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח, וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף". אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצָרוֹת שֶׁאֵין עוֹשִׂין פֵּרוֹת, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי אוֹצָרוֹת שֶׁהֵן עוֹשִׂין פֵּרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ג, י): "אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב, כִּי פְרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ".

אֲבוֹתַי כָּנְסוּ בְמָקוֹם שֶׁהַיָּד שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, וַאֲנִי כָּנַסְתִּי בְמָקוֹם שֶׁאֵין הַיָּד שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים צז, ב): "צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאוֹ". אֲבוֹתַי כָּנְסוּ מָמוֹן, וַאֲנִי כָּנַסְתִּי נְפָשׁוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי יא, ל): "וְלֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם". אֲבוֹתַי כָּנְסוּ לַאֲחֵרִים, וַאֲנִי כָּנַסְתִּי לְעַצְמִי, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כד, יג): "וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה". אֲבוֹתַי כָּנְסוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וַאֲנִי כָּנַסְתִּי לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי י, ב): "וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת"׳! וְלָא מִית? אֶלָּא שֶׁלֹּא יָמוּת לֶעָתִיד לָבוֹא׳.

רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה עֲבַד לַהּ כְּתָבָה מִדָּרֶשׁ, שֶׁדָּרְשָׁהּ רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הַבָּנִים יִרְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יְזוֹנוּ, מָה הַבָּנִים אֵינָן יוֹרְשִׁין אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן, אַף הַבָּנוֹת לֹא יְזוֹנוּ אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן.

הִלֵּל עֲבַד לַהּ כְּתָבָה מִדָּרֶשׁ. ׳דָּרַשׁ הִלֵּל הַזָּקֵן לְשׁוֹן הֶדְיוֹט, שֶׁהָיוּ כוֹתְבִין בְּאַלֶכְסַנְדְּרִיָא, שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן מְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וַחֲבֵרוֹ חוֹטְפָהּ מִן הַשּׁוּק, וּכְשֶׁבָּא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, בִּקְּשׁוּ לַעֲשׂוֹתָן מַמְזֵרִים. אָמַר לָהֶן הִלֵּל הַזָּקֵן: ׳הוֹצִיאוּ כְתֻבַּת אִמּוֹתֵיכֶן׳! וְהוֹצִיאוּ כְתֻבַּת אִמּוֹתֵיהֶן, וּמָצְאוּ כָּתוּב בָּהֶן: ׳לִכְשֶׁתִּכָּנְסִי לְבֵיתִי - תֶּהֱוִין לִי לְאִנְתּוּ כְּדַת מֹשֶׁה וִיהוּדָאֵי׳.

בֵּית־שַׁמַּאי עָבְדִין כְּתָבָה מִדָּרֶשׁ, דְּבֵית־שַׁמַּאי דָּרְשִׁי: מִסֵּפֶר כְּתֻבָּתָהּ נִלְמַד, שֶׁהוּא כוֹתֵב לָהּ: ׳שֶׁאִם תִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר תִּטְּלִי מַה שֶּׁכָּתוּב לִיכִי׳. חָזְרוּ בֵּית־הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית־שַׁמַּאי. רַבִּי מֵאִיר עָבַד כְּתָבָה מִדָּרֶשׁ, דָּרַשׁ רַבִּי מֵאִיר: הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, מִשָּׁזָכָה בָהּ הוֹבִירָהּ - שָׁמִין אוֹתָהּ כַּמָּה הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת וְנוֹתֵן לוֹ. שֶׁהוּא כוֹתֵב לוֹ: ׳אִם אוֹבִיר וְלֹא אַעֲבִיד אֵישַׁלֵּם בְּמֵיטָבָא׳.

רַבִּי יוּדָה עָבַד כְּתָבָה מִדָּרֶשׁ, דָּרַשׁ רַבִּי יוּדָה: אָדָם מֵבִיא עַל־יְדֵי אִשְׁתּוֹ כָּל קָרְבָּן שֶׁהִיא חַיֶּבֶת, אֲפִלּוּ אָכְלָה חֵלֶב, אֲפִלּוּ חִלְּלָה שַׁבָּת. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: פְּטָרָהּ -

[כט:]

אֵינוֹ חַיָּב בָּהּ, שֶׁכֵּן הִיא כוֹתֶבֶת לוֹ: ׳וְאָחָרָן דִּי אָתְיָן לִי עֲלָךְ מִן קַדְמַת דְּנָא׳. רַבִּי יוֹסֵה עָבַד כְּתָבָה מִדָּרֶשׁ, דָּרַשׁ רַבִּי יוֹסֵה: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת כְּתָבָה מְלֵוֶה - גּוֹבֶה אֶת הַכֹּל, לְכָפֵל - אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מֻחֱצָה. רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר עָבַד כְּתָבָה מִדָּרֶשׁ, דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר: אֵין אָדָם רַשַּׁאי לִקַּח בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, אֶלָּא אִם־כֵּן הִתְקִין לָהֶן מְזוֹנוֹת. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה עָבַד כְּתָבָה מִדָּרֶשׁ, דָּרַשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ - לֹא יְמַשְׁכְּנֶנּוּ יוֹתֵר עַל חוֹבוֹ, שֶׁכֵּן הוּא כוֹתֵב: ׳תַּשְׁלוּמָהּ מִן נִכְסַיָּה דִּי אָתַיִן לִי וְדִי אֶקְנֶה לָקֳבֵל דְּנָא׳.

רַב הוּנָא עָבַד כְּתָבָה מִדָּרֶשׁ, דָּרַשׁ רַב הוּנָא: הַבָּנִים יִרְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יְזוֹנוּ, מָה הַבָּנִים יוֹרְשִׁין אֶת הַמְּטַלְטְלִין - אַף הַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת מִן הַמְּטַלְטְלִין. שְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין הַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת מִן הַמְּטַלְטְלִין. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לִשְׁמוּאֵל: ׳בְּנָן נְקֵבָן דִּיהֲוֶיִן לִיכִי מִנַּאי, יְהוֹן יָתְבָן בְּבֵיתִי וּמִתְזָנָן מִנְכְסַי עַד דְּתִנַּסְבָן לְגֻבְרִין׳. וְתָנֵי עֲלַהּ: ׳מִן מְקַרְקְעֵי וְלֹא מִן מְטַלְטְלֵי׳. אָמַר רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא: אָתְיָא דְּרַב הוּנָא כְּרַבִּי, וְדִשְׁמוּאֵל כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. דְּתָנֵי: ׳אֶחָד נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת, וְאֶחָד נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת - נִפְרָעִין מֵהֶן לְמִזּוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת - הַבָּנִים מוֹצִיאִין מִן הַבָּנִים, וְהַבָּנוֹת מוֹצִיאוֹת מִן הַבָּנוֹת, וְהַבָּנִים מִן הַבָּנוֹת וְהַבָּנוֹת מִן הַבָּנִים. וְשֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת - הַבָּנִים מוֹצִיאִין מִן הַבָּנוֹת, וְאֵין הַבָּנוֹת מוֹצִיאִין מִן הַבָּנִים׳.

אָמְרִין, חֲזַר בֵּהּ רַב הוּנָא. אָמְרִין: יָאוּת, כְּתָבָהּ מִדְּבַר תּוֹרָה, וּמְזוֹן הַבָּנוֹת מִדִּבְרֵיהֶן. וְדִבְרֵיהֶן עוֹקְרִין דְּבַר תּוֹרָה? אֶלָּא בְּכֶסֶף כְּתֻבַּת אִמָּן פְּלִיגִין? אֲפִלּוּ תֵּימַר בְּכֶסֶף כְּתֻבַּת אִמָּן פְּלִיגִין, וְכֶסֶף כְּתֻבַּת אִמָּן, לָאו קַרְקַע הִיא?!

׳הַיּוֹרֵד לִנְכְסֵי אִשְׁתּוֹ וְנָתַן עֵינָיו בָּהּ לְגָרְשָׁהּ, וְקָפַץ וְתָלַשׁ מִן הַקַּרְקַע - הֲרֵי זֶה זָרִיז וְנִשְׂכָּר. הַיּוֹרֵד לִנְכְסֵי שְׁבוּיִין, וְשָׁמַע עֲלֵיהֶן שֶׁהֵן מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין, וְקָפַץ וְתָלַשׁ מִן הַקַּרְקַע - הֲרֵי זֶה זָרִיז וְנִשְׂכָּר. אֵלּוּ הֵן נִכְסֵי שְׁבוּיִין: כָּל שֶׁהָלַךְ אָבִיו, אוֹ אָחִיו, אוֹ אֶחָד מִכָּל הַמּוֹרִישִׁין אוֹתוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמַע עֲלֵיהֶן שֶׁמֵּתוּ וְיָרַד לַנַּחֲלָה. אֲבָל נִכְסֵי נְטוּשִׁין - מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. וְאֵלּוּ הֵן נִכְסֵי נְטוּשִׁין: כָּל שֶׁהָלַךְ אָבִיו, אוֹ אֶחָד מִכָּל הַמּוֹרִישִׁין אוֹתוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְלֹא שָׁמַע עֲלֵיהֶן שֶׁמֵּתוּ, וְיָרַד לוֹ לַנַּחֲלָה. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: שָׁמַעְתִּי הֵן שְׁבוּיִין הֵן נְטוּשִׁין, אֲבָל נִכְסֵי רְטוּשִׁין - מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. וְאֵלּוּ הֵן נִכְסֵי רְטוּשִׁין: כָּל שֶׁהָלַךְ אָבִיו, אוֹ אָחִיו, אוֹ אֶחָד מִכָּל הַמּוֹרִישִׁין אוֹתוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְאֵין יָדוּעַ הֵיכָן הֵם׳. שְׁמוּאֵל אָמַר: ׳שָׁבוּי׳ - זֶה שֶׁיָּצָא שֶׁלֹּא לְדַעַת, שֶׁאִלּוּ לְדַעַת יָצָא - הָיָה מְצוּוֶּה. ׳רְטוּשׁ׳ - זֶה שֶׁיָּצָא לְדַעַת. תֵּדַע לְךָ, שֶׁעִלָּה הָיָה רוֹצֶה לְהַבְרִיחוֹ מִנְּכָסָיו, שֶׁהֲרֵי לְדַעַת יָצָא וְלֹא צִוָּהוּ.

רַבִּי בָּא, רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: הַמְּטַלְטְלִין - אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם נִכְסֵי רְטוּשִׁין. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: קָמָה עוֹמֶדֶת לִקְצֹר, וּגְפָנִים עוֹמְדוֹת לִבְצֹר, מִמְּטַלְטְלִין. רַב שֵׁשֶׁת שְׁאַל: אִילֵּין דִּקְלַיָּא דְּבָבֶל דְּלָא צְרִיכִין מַרְכְּבָא, לָא מִסְתַּבְּרָה מֶעְבְּדִנּוּן: כְּקָמָה עוֹמֶדֶת לִקְצֹר וּגְפָנִים עוֹמְדוֹת לִבְצֹר?

[ל.]

הֲלָכָה ט: מַתְנִיתִין: לֹא כָתַב לָהּ כְּתֻבָּה - בְּתוּלָה גּוֹבָה מָאתַיִם וְאַלְמָנָה מָנֶה, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית־דִּין. כָּתַב לָהּ שָׁוֶה מָנֶה תַּחַת מָאתַיִם זוּז, וְלֹא כָתַב לָהּ: ׳כָּל נִכְסִין דְּאִית לִי אַחֲרָאִין לִכְתֻבְּתִיךְ׳ - חַיָּב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית־דִּין.

גְּמָרָא: לֹא כָתַב לָהּ כְּתֻבָּה וְכוּ׳ - מַתְנִיתָא דְּרַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר: ׳כָּל הַפּוֹחֵת לִבְתוּלָה מִמָּאתַיִם וְלָאַלְמָנָה מִמָּנֶה - הֲרֵי זוֹ בְּעִילַת זְנוּת׳. לְמִי נִצְרָכָה? לְרַבִּי מֵאִיר: אַף־עַל־גַּב דְּרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: ׳שְׁטָר שֶׁאֵין בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִין, אֵינוֹ גּוֹבֶה - מוֹדֶה הוּא הָכָא שֶׁהִיא גּוֹבָה.

הֲלָכָה י: מַתְנִיתִין: לֹא כָתַב לָהּ: ׳אִם תִּשְׁתַּבַּאי אֶפְרְקִנֵּיךְ וְאוֹתְבִנֵּיךְ לִי לְאִנְתּוּ׳, וּבְכֹהֶנֶת: ׳אַהַדְרִינֵיךְ לְמִדִּינְתִּיךְ׳ - חַיָּב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית־דִּין. נִשְׁבֵּית - חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ. וְאִם אָמַר: ׳הֲרֵי גּוּטָּהּ וּכְתֻבָּתָהּ, תִּפְדֶּה אֶת עַצְמָהּ׳ - אֵינוֹ רַשַּׁאי. לָקְתָה - חַיָּב לְרַפְּאוֹתָהּ. אָמַר: ׳הֲרֵי גּוּטָּהּ וּכְתֻבָּתָהּ - תְּרַפֵּא אֶת עַצְמָהּ׳ - רַשַּׁאי.

גְּמָרָא: ׳נִשְׁבֵּית - חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ׳ וְכוּ׳ - תָּנֵי: ׳יָבְמָה שֶׁנִּשְׁבֵּית - אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִין לִפְדּוֹתָהּ׳. רַבִּי חִיָּה בַּר אָשֵׁי בְּשֵׁם רַב: לֹא סוֹף דָּבָר שֶׁנִּשְׁבֵּית בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, אֶלָּא אֲפִלּוּ שֶׁנִּשְׁבֵּית לְאַחַר מִיתַת הַבַּעַל - אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִין לִפְדּוֹתָהּ. רַבִּי חִיָּה בַּר אַחָא: וּמַתְנִיתָה מְסַיְּעָא לְרַב: ׳וַאֲתַבִּינֵיךְ לִי לְאִנְתּוּ׳ - אֵין כָּאן אִנְתּוּ.

׳וּבְכֹהֶנֶת׳ - ׳אַהַדְרִינֵיךְ לְמִדִּינְתִּיךְ׳ - מַה לְמִדִּינְתִּיךְ מַמָּשׁ, לַיְשׁוּב? תָּנֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: ׳כָּל מַכָּה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קְצָה - מִתְרַפָּה מִכְּתֻבָּתָהּ, וְשֶׁאֵין לָהּ קְצָה מִתְרַפְּאָה מִן הַנְּכָסִין׳. כְּהָדָא: חֲדָא אִתְּתָא, אֲתַת לְגַבֵּי רַבִּי

יוֹחָנָן, אֲמַר לַהּ: קָצַץ הוּא - אָבִיד, אָמְרָה לֵהּ: לָא. לָא־כֵן אָמַר רַבִּי חַגַּי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אַל תַּעַשׂ עַצְמָךְ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּנִין, שֶׁלֹּא לְגַלּוֹת לַיָּחִיד אֶת דִּינוֹ? יוֹדֵעַ הָיָה בָּהּ שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה.

הֲלָכָה יא: מַתְנִיתִין: לֹא כָתַב לָהּ: ׳בְּנִין דִּכְרִין דִּיהוֹן לִיכִי מִנַּאי - אִנּוּן יְרִתּוּן כֻּלָּא כְּתָבְתִּיךְ, יָתֵר עַל חוּלַקְהוֹן דְּעִם אֲחוּהוֹן׳ - חַיָּב, שֶׁהוּא תְּנַי בֵּית־דִּין.

גְּמָרָא: ׳לֹא כָתַב לָהּ: ׳בְּנִין דִּכְרִין׳ וְכוּ׳ - הָדָא דַּאֲמַר רַבִּי אָמִי: כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם מָצוּי לִתֵּן לְבִתּוֹ בְּעַיִן יָפָה. תַּמָּן תָּנִינַן: ׳רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: אִם אָמַר עַל שֶׁרָאוּי לְיָרְשׁוֹ - דְּבָרָיו קַיָּמִין; וְעַל מִי שֶׁאֵין רָאוּי לְיָרְשׁוֹ - אֵין דְּבָרָיו קַיָּמִין׳. אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָא אָמַר בֶּן בְּרוֹקָא אֶלָּא עַל בֵּן בֵּין הַבָּנִים וְעַל בַּת בֵּין הַבָּנוֹת. בַּת בֵּין הָאָח - לָא, אָח בֵּין הַבָּנוֹת - לָא. רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲשֶׂה הָיָה וְהוֹרָה רַבִּי כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה.

[ל:]

וְרַבִּי זְעִירָא, רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי שָׁאַל אֶת נָתָן הַבַּבְלִי: מַה טַּעְמָא אָמְרוּ הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה? רַבִּי בָּא רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: שָׁאַל אֶת נָתָן הַבַּבְלִי: ׳מָה רָאוּ חֲכָמִים לוֹמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה׳? לֹא אַתְּ הוּא שֶׁשָּׁנִיתָה לָנוּ כֵּן: ׳יִרְתוּן׳! אֲמַר לֵהּ: ׳יִטְלוּן׳ תְּנִית! אֲתָא לְגַבֵּי אֲבוּי, אֲמַר לֵהּ: קְפַחְתָּה אֶת נָתָן הַבַּבְלִי: לֵית כָּאן ׳יִטְלוּן׳ אֶלָּא ׳יִרְתוּן׳. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן: אָכֵן אֲמַר לֵהּ: ׳טָעִיתִי טָעוּת שֶׁשָּׁנִיתִי לָכֶם, לֵית כָּאן ׳יִטְלוּן׳ אֶלָּא ׳יִרְתוּן׳׳.

אֲמַר רַבִּי זְעִירָא, קַל הוּא בִּתְנַאי כְּתָבָה, לְפִי שֶׁבְּכָל מָקוֹם אֵין אָדָם מְזַכֶּה אֶלָּא בִּכְתִיבָה, וְכָאן אֲפִלּוּ בִּדְבָרִים. לְפִי שֶׁבְּכָל מָקוֹם אֵין אָדָם מְזַכֶּה אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא בָּעוֹלָם, וְכָאן לְמִי שֶׁאֵינוֹ בָּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה קָמֵי רַבִּי זְעִירָא: וְתָמֵהַּ אֲנָה אֵיךְ רַבָּנִין מְדַמּוּ כְּתָבָה לִירֻשָּׁה, לָא דָמֵי, דִּירֻשָּׁה מִדִּבַּר תּוֹרָה, כְּתָבָה מִדִּבְרֵיהֶן, וְתֵימַר אָכֵן?! אֲפִלּוּ תֵּימַר כְּתָבָה מִדִּבְרֵי תוֹרָה, לָא מוֹדוּ בִּתְנַאי כְּתָבָה שֶׁהוּא מִדִּבְרֵיהֶן!

הֲלָכָה יב: מַתְנִיתִין: ׳בְּנִין נְקֵבָן דִּיהֶוְיָן לִיכִי מִנַּאי, אִנּוּן תְּהֶוְיָן יָתְבָן בְּבֵיתִי וּמִתְזָנָן מִנְּכְסַי, עַד דְּתִנַּסְבָן לְגֻבְרִין׳ - חַיָּב, שֶׁהוּא תְּנַי בֵּית־דִּין.

גְּמָרָא: ׳בְּנִין נְקֵבָן דִּיהֶוְיָן לִיכִי מִנַּאי׳ וְכוּ׳ - רַב חִסְדָּא אָמַר: בָּגְרוּ - אִבְּדוּ מְזוֹנוֹת. נִשְׂאוּ - אִבְּדוּ פַּרְנָסָתָן. תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: ׳בָּגְרוּ לֹא נִשְׂאוּ, נִשְׂאוּ לֹא בָגְרוּ - אִבְּדוּ מְזוֹנוֹתָן וְלֹא אִבְּדוּ פַּרְנָסָתָן׳. רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם הִילָא: וּמוֹדִין לְהָךְ, כְּהָדָא אַלְמָנָה שֶׁהִיא תּוֹבַעַת מִן הַיּוֹרְשִׁין, הִיא אוֹמֶרֶת: ׳לֹא נִתְקַבַּלְתִּי מִכְּתָבְתִּי׳. וְהַיּוֹרְשִׁין אוֹמְרִים לָהּ: ׳נִתְקַבַּלְתְּ כְּתָבְתֵּךְ עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת׳ - הַיּוֹרְשִׁין צְרִיכִין לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁנִּתְקַבְּלָה כְּתָבָתָהּ. נִשֵּׂאת - עָלֶיהָ לְהָבִיא הָרְאָיָה שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה כְּתָבָתָהּ׳.

וְהָא תָּנֵינַן: ׳יְתוֹמָה שֶׁהִשִּׂיאָתָהּ אִמָּהּ אוֹ אַחֶיהָ, וְכָתְבוּ לָהּ מֵאָה וַחֲמִשִּׁים זוּז - יְכוֹלָה הִיא מְשַׁתַּגְדִּיל לְהוֹצִיא מִיָּדָם׳. טַעְמָא דְּקָטָנָה, הָא גְּדוֹלָה וְתִרָּה! תִּפְתֵּר, שֶׁנִּטְלָה מִקְצָת. לָא־כֵן אָמַר רַבִּי אֲבִינָא בְּשֵׁם רַב אַסִּי: בְּכוֹר שֶׁחָלַק כְּפָשׁוּט - חֲזָקָה וְתֵר, עוֹד הִיא, שֶׁנִּטְלָה מִקְצָת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן: לֹא נָטַל זֶה מִבְּכוֹרָתוֹ כְּלוּם. אֲתָא עוֹבְדָא קָמֵי רַבִּי מָנָא,

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַל״, וְאָכַל אוֹכְלִין אֲסוּרִים, פִּגּוּל וְנוֹתָר וְטָמְאָה. ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה״ וְשָׁתָה מַשְׁקִין אֲסוּרִין, יַיִן שֶׁל עָרְלָה וְשֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם - חַיָּב. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. ״שְׁבוּעָה שֶׁאֹכַל אוֹכְלִין אֲסוּרִין״, פִּגּוּל נוֹתָר וְטָמְאָה. ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה וְשָׁתָה מַשְׁקִין אֲסוּרִין, יַיִן שֶׁל עָרְלָה וְשֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם״ - פָּטוּר, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְחַיֵּב. מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאוֹמֵר: ׳קוֹנָם אִשְׁתִּי נֶהֱנֵית לִי, אִם אֹכַל וְאִם אֶשְׁתֶּה׳, וְאָכַל אוֹכְלִין אֲסוּרִין מַשְׁקִין אֲסוּרִין - שֶׁאִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת לוֹ:

ב,ב ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַל״, וְחָזַר וְאָמַר ״שְׁבוּעָה שֶׁאֹכַל״ - עַל הָאַחֲרוֹנָה לוֹקֶה מִיָּד, וְעַל הָרִאשׁוֹנָה, אִם אָכַל - חַיָּב. אִם לֹא אָכַל - פָּטוּר. ״שְׁבוּעָה שֶׁאֹכַל״, וְחָזַר וְאָמַר: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַל״, עַל הָאַחֲרוֹנָה - לוֹקֶה מִיָּד, עַל הָרִאשׁוֹנָה, אִם אָכַל - פָּטוּר. אִם לֹא אָכַל - חַיָּב. ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַל, וְשֶׁלֹּא אֹכַל וְאָכַל״ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת, שֶׁלֹּא אָמַר אֶלָּא לְזָרֵז אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת. ״שְׁבוּעָה שֶׁאֹכַל, שֶׁאֹכַל״ וְלֹא אָכַל - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת, שֶׁלֹּא אָמַר אֶת הָאַחֲרוֹנוֹת אֶלָּא לְזָרֵז אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת. ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַלְתִּי, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַלְתִּי״ - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת! זֶה חֹמֶר לְשֶׁעָבַר מִלְּעָתִיד לָבֹא:

ב,ג הַמַּשְׁבִּיעַ אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֶת הַנָּשִׁים, אֶת הַקְּטַנִּים, אֶת הַקְּרוֹבִין, וְאֶת הַפְּסוּלִין - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ה, א): ״וְהוּא עֵד״, בְּעֵד שֶׁרָאוּי לְהוֹצִיא מָמוֹן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמַּשְׁבִּיעַ בְּעֵד אֶחָד - פָּטוּר, שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהוֹצִיא מָמוֹן:

עֵדוּת מָמוֹן מִתְקַיֶּמֶת בִּרְאָיָה שֶׁלֹּא בִּידִיעָה, וּבִידִיעָה שֶׁלֹּא בִּרְאָיָה. אֵיזוֹ הִיא רְאָיָה שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה? ״תֵּן לִי מָאתַיִם זוּז שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ״ - אֵין לְךָ בְּיָדִי, לֹא מָנִיתִי לְךָ בְּמַעֲמַד פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי? יֹאמְרוּ וַאֲנִי אֶתֵּן! זוֹ הִיא רְאָיָה שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה. וְאֵיזוֹ הִיא יְדִיעָה שֶׁאֵין בָּהּ רְאָיָה? תֵּן לִי מָאתַיִם זוּז שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ, אֵין לְךָ בְּיָדִי, לֹא הוֹדַיְתָה לִי בְּמַעֲמַד פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי? יֹאמְרוּ וַאֲנִי נוֹתֵן! זוֹ הִיא יְדִיעָה שֶׁאֵין בָּהּ רְאָיָה:

ב,ד חַיָּבִין עַל זְדוֹן הָעֵדוּת עִם זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, וְעַל זְדוֹן הָעֵדוּת עִם שְׁגָגַת הַשְּׁבוּעָה, וְעַל שְׁגָגַת הָעֵדוּת שֶׁהוּא פָּטוּר. וְאֵיזֶהוּ זְדוֹן הָעֵדוּת עִם זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב? הָיָה יוֹדֵעַ לוֹ עֵדוּת, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּע מֵבִיא קָרְבָּן - זוֹ הִיא זְדוֹן הָעֵדוּת עִם זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, שֶׁהוּא חַיָּב. וְאֵיזֶהוּ זְדוֹן הָעֵדוּת עִם שְׁגָגַת הַשְּׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב? הָיָה יוֹדֵעַ לוֹ עֵדוּת, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּע מֵבִיא קָרְבָּן - זֶהוּ זְדוֹן עֵדוּת עִם שְׁגָגַת שְׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב. וְאֵיזוֹ הִיא שְׁגָגַת הָעֵדוּת שֶׁהוּא פָּטוּר? לֹא הָיָה יוֹדֵעַ לוֹ עֵדוּת, אוֹ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ בְּשָׁעָה שְׁנִשְׁבַּע - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר״:

ב,ה חַיָּבִין עַל זְדוֹן פְּקָדוֹן עִם זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, וְעַל זְדוֹן הַפְּקָדוֹן עִם שְׁגָגַת הַשְּׁבוּעָה, וְעַל שְׁגָגַת הַפְּקָדוֹן שֶׁהוּא פָּטוּר. אֵיזֶה הוּא זְדוֹן הַפְּקָדוֹן עִם זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב? הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ פְּקָדוֹן, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּע מֵבִיא קָרְבָּן - זֶה הוּא זְדוֹן פְּקָדוֹן עִם זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב. וְאֵיזֶה הוּא זְדוֹן הַפְּקָדוֹן עִם שְׁגָגַת הַשְּׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב? הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ פְּקָדוֹן, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּע מֵבִיא קָרְבָּן - זֶה הוּא זְדוֹן הַפְּקָדוֹן עִם שְׁגָגַת שְׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב. וְאֵיזוֹ הִיא שְׁגָגַת שְׁבוּעָה שֶׁהוּא פָּטוּר? לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ פְּקָדוֹן, אוֹ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ בְּשָׁעָה שְׁנִשְׁבַּע - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר״. הָיָה מְחַזֵּר אַחַר עֵדִים, אָמְרוּ: מִפְּנֵי מָה אַתָּה בָּא אַחֲרֵינוּ? שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת - פְּטוּרִין, עַד שֶׁיִּטְעָנוּ. אֲבָל בְּפִקָּדוֹן אֵינוֹ כֵן, מִפְּנֵי מָה אַתָּה בָּא אַחֲרֵינוּ? שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. זֶהוּ חֹמֶר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן מִשְּׁבוּעַת הָעֵדוּת.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

אָמַר לָעֵדִים: בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי מָאתַיִם זוּז מֵעִסְקֵי שְׂכַר שָׂכִיר, וּמִמָּזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת, שֶׁבּוּעָה שֶׁלֹּא נְעִידְךָ - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין, עַד שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ: שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת.

וְכֵן בְּפִקָּדוֹן, אָמַר לוֹ: תֵּן לִי מָאתַיִם זוּז שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ מֵעִסְקֵי שְׂכַר שָׂכִיר וּמְזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶתֵּן לְךָ פְּטוּר, עַד שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ״שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי״. אָמַר לָעֵדִים: בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי שֶׁאָמַר פְּלוֹנִי לְתֵּן לִי מָאתַיִם זוּז וְלֹא נָתַן לִי. כְּסוּת שֶׁאָמַר לְהַלְבִּישַׁנִי וְלֹא הִלְבִּישַׁנִי, שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין, שֶׁאוֹמֵר לוֹ: אָמַר לִי לִתֵּן לְךָ וְאִי אֶפְשָׁר לִתֵּן לְךָ. אָמַר לְהַלְבִּישְׁךָ וְאִי אֶפְשָׁר לְהַלְבִּישְׁךָ. וְכֵן בְּפִקָּדוֹן, אָמַר לִתֵּן מָאתַיִם זוּז וְלֹא נָתַתָּ לִי. כְּסוּת שֶׁאָמַר הַלְבִּישַׁנִי וְלֹא הִלְבַּשְׁתַּנִי, שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי - פָּטוּר, שֶׁאוֹמֵר לוֹ: אָמַר לִתֵּן לְךָ וְאִי אֶפְשָׁר לְתֵּן לְךָ, אָמַר לְהַלְבִּישְׁךָ וְאִי אֶפְשָׁר לְהַלְבִּישְׁךָ:

ב,ו הַמַּשְׁבִּיעַ בְּפָנֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים, בְּפָנֵי לְסָטִים, בְּפָנֵי מוֹכְסִין - פָּטוּר; שֶׁנֶּאֱמַר: ״אִם תֶּחֱטָא וְלֹא יַגִּיד״, הוּא חוֹטֵא אִם לֹא יַגִּיד, וְאַל יְהֵא חוֹטֵא כְּשֶׁיַּגִּיד. בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי לְאַבָּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּיַד פְּלוֹנִי מָאתַיִם זוּז מֵעִסְקֵי שְׂכַר שָׂכִיר, וּמִמָּזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת, שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ. מֵת אֲבִיו - יִרְשׁוֹ בָּנוֹ. נִכְנַס תַּחְתָּיו - הֲרֵי הוּא כְּמוֹתוֹ:

ב,ז הָאוֹמֵר: יַכָּךְ אַל יַכָּךְ, יֵיטִיב לְךָ כֵּן יֵיטִיב לְךָ, יְרֵיעַ לְךָ אַל יָרֵעַ לְךָ, כֵּן יֵרַע לְךָ - זוֹ הִיא אָלָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יֵיטִיב פְּטוּרִין. וַחֲכָמִים מְחַיְּבִין בְּאוֹמֵר: יֵיטִיב לְךָ אִם תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי, יֵרַע לְךָ אִם תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי, אַל יֵרַע לְךָ אִם תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי:

ב,ח אֲנָסָתָהּ וּפִתְּיָתָהּ אֶת בִּתִּי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא אָנַסְתִּי וְלֹא פִתִּיתִי, מַשְׁבִּיעֵךְ אֲנִי, וְאָמַר אָמֵן - חַיָּב; וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם קְנָס עַל פִּי עַצְמוֹ. זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁהוּא קְנָס וּמְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ, מַשְׁבִּיעֵךְ וְאָמַר אָמֵן - פָּטוּר. וְכָל שֶׁאֵינוֹ קְנָס וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ, מַשְׁבִּיעֵךְ אֲנִי וְאָמַר אָמֵן - חַיָּב. הָאוֹמֵר נִשְׁבַּע אֲנִי בַּתּוֹרָה וּבַשָּׁמַיִם - פָּטוּר.

מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג,א הַמַּשְׁבִּיעַ אֶת חֲבֵרוֹ עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, וְכָפַר - הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם. הַמַּשְׁבִּיעַ אֶת הָעֵדִים עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, וְכָפְרוּ - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין קֶרֶבָּן וּפְטוּרִין מִן הַמָּמוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ קָרְבָּן״. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר: נֶאֱמַר כָּאן: ״וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ״, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן: ״עֲוֹנוֹ יִשָּׂא״, מַה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא הָאָמוּר לְהַלָּן נְטִילַת נְשָׁמָה, אַף עֲוֹנוֹ יִשָּׂא הָאָמוּר כָּאן נְטִילַת נְשָׁמָה. ״וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ״ - מְלַמֵּד שֶׁבִּכְלָל נִשִּׂיאַת עָוֹן קָרְבָּן:

ג,ב רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אַרְבָּעָה אֵין חַיָּבִין לְשַׁלֵּם מִן הַדִּין, וְאֵין הַשָּׁמַיִם מוֹחֲלִין לָהֶם עַד שֶׁיְּשַׁלְּמוּ. הַיּוֹדֵעַ עֵדוּת לַחֲבֵרוֹ וְאֵינוֹ מֵעִיד -אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם מִן הַדִּין, וְאֵין הַשָּׁמַיִם מוֹחֲלִין לוֹ, עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם. הַשּׁוֹכֵר עֲדֵי שֶׁקֶר וְגָבָה - אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם מִן הַדִּין וְאֵין הַשָּׁמַיִם מוֹחֲלִין לוֹ. הַכּוֹבֵשׁ קָמָה לִפְנֵי הָאוּר, וְהַפּוֹרֵץ גָּדֵר לִפְנֵי בְּהֵמָה - אֵין חַיָּבִין לוֹ מִן הַדִּין, וְאֵין הַשָּׁמַיִם מוֹחֲלִין לָהֶן, עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם:

ג,ג אֵין לִי אֶלָּא עֵדוּת מָמוֹן, עֵדוּת נְפָשׁוֹת וְהָרְצִיחוֹת וְהַנְּאָפוֹת, וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים יט, כא): ״נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ״, יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין קֶרֶבָּן וּפְטוּרִין מִן הַמָּמוֹן? תַּלְמוּד לוֹמַר (וַיִּקְרָא ה, ד): ״מֵאָלָה״ - יֵשׁ מֵאָלָה חַיָּב, וְיֵשׁ מֵאָלָה פָּטוּר, דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל מָמוֹן - חַיָּב, דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל מָמוֹן - פָּטוּר. אָמַר בֶּן זוֹמָא לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מַשְׁמַע מִי יָבִיא עֵדוּת מָמוֹן יְהֵא מֵבִיא עֵדוּת נְפָשׁוֹת? אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן זוֹמָא: סְתָרְתִּיהָ, בְּנִי! הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (שָׁם ה, א): ״אִם לֹא יַגִּיד וְנָשָׂא״, תְּלָה הַכָּתוּב

תּוֹסֶפְתָּא

נְשִׂיאוּת עָוֹן בְּמַגִּידִין, יָצָא עַדֵי נְפָשׁוֹת בֵּין מַגִּידִין בֵּין שֶׁאֵינָן מַגִּידִין, שֶׁאֵין הַשָּׁמַיִם מוֹחֲלִין לָהֶן:

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא אוֹמֵר: אֵין אָדָם מִתְחַיֵּב אֶלָּא אִם כֵּן חָטָא, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ה, א): ״נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה״. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא אוֹמֵר: מִתְחַיֵּב לִרְאוֹת, הָרוֹאֶה עוֹשֵׂי מִצְוָה - זָכָה לִרְאוֹת:

ג,ד שָׁמַע מִפִּי אֲחֵרִים, מִפִּי עַצְמוֹ מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״כִּי תֶחֱטָא״, לְרַבּוֹת אֶת הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי עַצְמוֹ כְּשׁוֹמֵעַ מִפִּי אֲחֵרִים; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ! קַל וָחֹמֶר הוּא, וּמַה אִם נְדָרִים שֶׁאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִפִּי אַחֵר - חַיָּב עֲלֵיהֶן מִפִּי עַצְמוֹ. שְׁבוּעָה שֶׁחַיָּב עֲלֵיהֶן מִפִּי אֲחֵרִים, אֵינוֹ דִּין שֶׁהוּא חַיָּב עֲלֵיהֶן מִפִּי עַצְמָן. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: נַמְתִּי לִפְנֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא: וְכִי יֵשׁ עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין? רַבִּי אוֹמֵר: מִמִּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר ״וְשָׁמְעָה״ בֵּין מִפִּי עַצְמוֹ וּבֵין מִפִּי אֲחֵרִים, הָא מָה תַּלְמוּד לוֹמַר כִּי תֶחֱטָא? מַגִּיד שֶׁנִּקְרָא עַל שֵׁם סוֹפוֹ:

ג,ה חֲנַנְיָא בֶּן חֲכִינַאי אוֹמֵר (שָׁם ה, כא): ״וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ״, אֵין אָדָם כּוֹפֵר בַּעֲמִיתוֹ עַד שֶׁכּוֹפֵר בְּעִקָּר. פַּעַם אַחַת שָׁבַת רַבִּי רְאוּבֵן בְּטִבֶּרְיָה, מְצָאוֹ פִילוֹסוֹפוֹס, אָמַר לוֹ: אֵיזֶה הוּא שִׁנּוּי שֶׁבָּעוֹלָם? אָמַר לוֹ: זֶה הַכּוֹפֵר בְּמִי שֶׁבְּרָאוֹ. אֵיזֶהוּ (שְׁמוֹת כ, יב): ״כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ״, ״לֹא תִרְצָח״, ״לֹא תִנְאָף״, ״לֹא תִגְנֹב״, ״לֹא תַעֲנֶה״, ״לֹא תַחְמֹד״, דְּהָא אֵין אָדָם כּוֹפֵר בְּדָבָר עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר, וְאֵין אָדָם הוֹלֵךְ לְדָבָר עֲבֵרָה, אֶלָּא אִם כֵּפַר בְּמִי שֶׁצִּוָּהוּ לָהּ עָלֶיהָ:

(וַיִּקְרָא ה, א): ״קוֹל אָלָה״ - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אָלָה זוֹ קְלָלָה. קוֹל הַשְׁבוּעָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אָלָה זוֹ שְׁבוּעָה, אֵלּוּ הַכְּנוּיִין שֶׁבַּתּוֹרָה. אוֹסְרָכֶם אֲנִי, כּוֹבְלָכֶם אֲנִי, בְּצַדִּיק, בְּתָמִים, בְּיָשָׁר - הֲרֵי זֶה חַיָּב. (שָׁם): ״וְהוּא עֵד״, לֹא עֵד מִפִּי עֵד, וְלֹא מִפִּי בַּת קוֹל, וְלֹא מִקּוֹל הֲבָרָה. ״וְהוּא עֵד״ - בִּשְׁנֵי עֵדִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בִּשְׁנֵי עֵדִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּעֵד אֶחָד, תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים יט, טו): ״לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ״, שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר ׳אֶחָד׳, אֶלָּא כָּל מָקוֹם שֶׁתָּפַס הַכָּתוּב עֵד סְתָם - הֲרֵי הוּא בְּכְלַל שְׁנַיִם, עַד שֶׁיִּפְרֹט לְךָ הַכָּתוּב אֶחָד:

ג,ו (וַיִּקְרָא ה): **וְהוּא עֵד** - הַכָּשֵׁר לְעֵדוּת. **וְשָׁמְעָה** - לְהוֹצִיא אֶת הַחֵרֵשׁ. **אוֹ רָאָה** - לְהוֹצִיא אֶת הַסּוּמָא. **אוֹ יָדָע** - לְהוֹצִיא אֶת הַשּׁוֹטֶה. **אִם לֹא יַגִּיד וְנָשָׂא אֶת עֲוֹנוֹ** - לְהוֹצִיא אֶת הָאִלֵּם. אֵלּוּ דִּבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר (דְּבָרִים יג, טו): ״וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ״ - וְכִי יֵשׁ דּוֹרְשִׁין לְחֵרֵשִׁין? וְיֵשׁ חוֹקְרִין לְשׁוֹטִים? תַּלְמוּד לוֹמַר (וַיִּקְרָא כד, כב): ״מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם״ - לְכֻלְּכֶם - כְּדִינֵי מָמוֹנוֹת כָּךְ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, מַה דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּדָרִישָׁה וַחֲקִירָה - אַף דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּדָרִישָׁה וּבַחֲקִירָה, אִי מַה דִּינֵי נְפָשׁוֹת לְעֵדָיו, יָכוֹל אַף דִּינֵי מָמוֹנוֹת כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר (שְׁמוֹת כא): ״עַיִן יְשַׁלֵּם״, אִי מַה דִּינֵי נְפָשׁוֹת פָּטַר? תַּלְמוּד לוֹמַר: - ״עַיִן יְשַׁלֵּם״. אִי מַה דִּינֵי נְפָשׁוֹת, פָּרַט מְשַׁזְּרַק וְהָרַג, יָכוֹל אַף דִּינֵי מָמוֹנוֹת כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אֶבֶן יַד יְשַׁלֵּם״; אִי מַה דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, יָכוֹל אַף דִּינֵי מָמוֹנוֹת כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם כב, ז): ״וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים״, רִבָּה לוֹ הַכָּתוּב דַּיָּן אֶחָד. ״עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם״, רִבָּה לוֹ הַכָּתוּב שְׁנֵי דַיָּנִין, ״אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים״, רִבָּה הַכָּתוּב שְׁלֹשָׁה דַּיָּנִין, מִכָּאן אָמְרוּ: דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּחֲמִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁיִּגְמֹר הַדִּין בִּשְׁלֹשָׁה. יָכוֹל אֵין לִי בִּשְׁלֹשָׁה אֶלָּא דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַקַּלִּין, מְנַיִן לְרַבּוֹת הַחֲמוּרִים? וְחֹמֶר בַּחֲמוּרִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״עַיִן וְגוֹ׳ כְּוִיָּה תַּחַת כְּוִיָּה״ וְגוֹ׳.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת פֶּרֶק רְבִיעִי

ה,א חֹמֶר בִּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת שֶׁאֵין בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן, וְחֹמֶר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן שֶׁאֵין בִּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת.

שְׁבוּעַת הָעֵדוּת נוֹהֶגֶת בַּעֲבָדִים וּבְשִׁטָּרוֹת, וּבְקַרְקָעוֹת. כֵּיצַד? אָמַר לְעַדִים: בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי עֲבָדִים וּשְׁטָרוֹת וְקַרְקָעוֹת, וְאָמְרוּ לוֹ: שְׁבוּעָה שֶׁאֵין יוֹדְעִים לְךָ עֵדוּת - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין, מַה-שֶּׁאֵין-כֵּן בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן.

חֹמֶר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן, שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן נוֹהֶגֶת בָּאֲנָשִׁים וּבַנָּשִׁים וּבָרְחוּקִין וּבַקְּרוֹבִין, בַּכְּשֵׁרִים וּבַפְּסוּלִים. אָמַר לוֹ: תֵּן לִי פִּקָּדוֹן שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ. אָמַר לוֹ: מַה אַתָּה בָּא אַחֲרַי? שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי! - הֲרֵי הוּא חַיָּב, וּמְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם, וּמֵבִיא אָשָׁם בִּשְׁתֵּי סְלָעִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁבוּעַת הָעֵדִים. חֹמֶר בִּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת שֶׁאֵין בִּשְׁבוּעַת עֵדוּת בְּטוּי, וּבִשְׁבוּעַת הַבְּטוּי שֶׁאֵין בִּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת, שְׁבוּעַת הָעֵדוּת נוֹהֶגֶת בִּדְבַר מִצְוָה, וְחַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ קָרְבָּן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁבוּעַת הַבְּטוּי. שְׁבוּעַת בְּטוּי נוֹהֶגֶת בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ, וּבְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, וְחַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת:

ה,ב חֹמֶר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן שֶׁאֵין בִּשְׁבוּעַת בְּטוּי, וְחֹמֶר בִּשְׁבוּעַת בְּטוּי שֶׁאֵין בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן, שֶׁשְּׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן נוֹהֶגֶת בִּרְשׁוּת וּבְמִצְוֹת, וּמְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ, וּמֵבִיא אָשָׁם בִּשְׁתֵּי סְלָעִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁבוּעַת בְּטוּי.

חֹמֶר בִּשְׁבוּעַת בְּטוּי, שֶׁשְּׁבוּעַת בְּטוּי נוֹהֶגֶת בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ, וְשֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, וְחַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ מַכּוֹת, וְעַל שִׁגְגָתָהּ קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן.

חֹמֶר בִּשְׁבוּעַת שָׁוְא שֶׁאֵין בִּשְׁבוּעַת בְּטוּי, בִּשְׁבוּעַת בְּטוּי מַה שֶּׁאֵין בִּשְׁבוּעַת שָׁוְא, שְׁבוּעַת בְּטוּי נוֹהֶגֶת בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ, וּבְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, וְחַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁבוּעַת שָׁוְא. שְׁבוּעַת שָׁוְא נוֹהֶגֶת בִּרְשׁוּת וּבְמִצְוָה, וְחַיָּבִין עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁבוּעַת בְּטוּי:

מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה,א שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִין, הַטַּעֲנָה שְׁתֵּי כֶסֶף, וּפְרוּטָה, וְהַהוֹדָאָה פְּרוּטָה מִן הַטַּעֲנָה, וְאִם אֵין הוֹדָיָה מִמִּין הַטַּעֲנָה - פָּטוּר. כֵּיצַד? שְׁתֵּי כֶסֶף יֵשׁ לִי בְּיָדְךָ, "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה" - פָּטוּר. שְׁתֵּי כֶסֶף וּפְרוּטָה יֵשׁ לִי בְּיָדְךָ, "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה" - חַיָּב. מָעָה וּפְרוּטָה - פָּטוּר. שְׁתֵּי כֶסֶף יֵשׁ לִי בְּיָדְךָ, בֵּין שֶׁכְּפֵר כֻּלָּן, בֵּין שֶׁכְּפֵר מִקְצָתָן - פָּטוּר. "מָנֶה לִי בְּיָדְךָ" - אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא חָסֵר שְׁתֵּי כֶסֶף - הֲרֵי זֶה יִשָּׁבַע. חָסֵר מָעָה כֶּסֶף - אֵין צָרִיךְ לִשָּׁבַע:

ה,ב הָיָה טוֹעֲנוֹ מָנֶה, וְלֹא הָיָה חַיָּב לוֹ אֶלָּא חֲמִשִּׁים, לֹא יֹאמַר לוֹ "הֲרֵינִי כּוֹפֵר בּוֹ בְּבֵית דִּין", וּכְשֶׁאֵצֵא לַחוּץ, הֲרֵינִי מוֹדֶה לוֹ שֶׁלֹּא אָזָקֵק לוֹ לִשְׁבוּעָה, תַּלְמוּד לוֹמַר (שְׁמוֹת כג): "לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא" - אַל תִּשְׁמַע לַדַּיָּן דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל שָׁוְא. הָיָה טוֹעֲנוֹ מָנֶה עַל פִּי עֵד אֶחָד, וְכָפַר בּוֹ, לֹא יֹאמַר לְאַחֵר: "בֹּא אֲנִי וְאַתָּה ונעידני וְנוֹצִיא גְּזֵלָה מִתַּחַת יָדוֹ", תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): "אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע" וְגוֹ':

ה,ג הָיָה טוֹעֲנוֹ מָנֶה בְּמַעֲמַד בֵּית דִּין, וְכָפַר בּוֹ, וּבָאוּ שְׁנַיִם וְהֵעִידוּהוּ שֶׁחַיָּב לוֹ חֲמִשִּׁים זוּז - הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם וּפָטוּר מִן הַשְּׁבוּעָה. וְאִם הָיָה עֵד אֶחָד מְעִידוֹ - הֲרֵי זֶה נִשְׁבַּע עַל הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: קַל וָחֹמֶר, וּמָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁאֵין פִּיו מִצְטָרֵף עִם פִּי אֶחָד לְמִיתָה, הֲרֵי הוּא נִשְׁבַּע עַל פִּי עַצְמוֹ, מָקוֹם שֶׁפִּיו מִצְטָרֵף עִם פִּי אֶחָד לְמִיתָה, אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּשָּׁלֵם עַל פִּי עַצְמוֹ? מַה לְּנִשְׁבָּע עַל פִּי עַצְמוֹ שֶׁכֵּן מְשֻׁלָּם עַל פִּי עַצְמוֹ, יִשָּׁבַע עַל פִּי אֶחָד, שֶׁכֵּן אֵינוֹ מְשֻׁלָּם עַל פִּי עֵד אֶחָד, תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים יט): "לֶעְוֹן"; [לֶעָוֹן] אֵין קָם אֶבֶל קָם לִשְׁבוּעָתוֹ. "מָנֶה לִי בְּיָדְךָ" - "הָיָה לְךָ בְּיָדִי וְנִתַּתִּיו לְךָ", אוֹ שֶׁיֵּשׁ לְךָ בְּיָדִי בְּמָנֶה כְּסוּת וּבְמָנֶה פֵּרוֹת - פָּטוּר. אוֹ

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁאָמַר לוֹ אֵין לְךָ בִּידֵי אֶלָּא חֲמִשִּׁים זוּז, שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ בְּחֲמִשִּׁין זוּז וּבְחַמְשִׁין זוּז פֵּרוֹת - פָּטוּר, אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: נְתַתִּיו לְךָ מֵהֶן חֲמִשִּׁים זוּז - חַיָּב, שֶׁכֵּן הוּא נִשְׁבַּע עַל טַעֲנַת עַצְמוֹ. "מָנָה לְאַבָּא בְּיָדְךָ" - "הָיָה לוֹ בְּיָדִי" וּנְתַתִּיו לוֹ, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּידִי בְּמָנֶה כְּסוּת, בְּמָנֶה פֵּרוֹת - פָּטוּר, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: אֵין לוֹ בְּיָדִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים זוּז, וְיֵשׁ לִי בְּיָדוֹ חֲמִשִּׁים זוּז כֵּלִים, וּבַחֲמִשִּׁים זוּז פֵּרוֹת - פָּטוּר. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: "נְתַתִּי לוֹ מֵהֶן חֲמִשִּׁים זוּז" - חַיָּב, שֶׁכֵּן הוּא נִשְׁבַּע עַל טַעֲנַת עַצְמוֹ:

ה,ד "דִּינָר זָהָב יֵשׁ לִי בְּיָדְךָ" - "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא דִּינָר כֶּסֶף וּטְרִיסִית וּפוּנְדְיוֹן וּפְרוּטָה" - פָּטוּר. "דִּינָר זָהָב לִי בְּיָדְךָ" - "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא דִּינָר כֶּסֶף וּטְרִיסִית וּפוּנְדְיוֹן וּפְרוּטָה" - חַיָּב. טָעֲנוּ חִטִּין וְהוֹדָה בִּשְׂעוֹרִין - פָּטוּר. וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּב. טָעֲנוּ פֵּרוֹת, כְּסוּת וְכֵלִים, וְהוֹדָה בְּאֶחָד מֵהֶן - חַיָּב:

ה,ה וְאֵלּוּ שֶׁמַּשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ וְאֵין מַשְׁבִּיעִין לָהֶן: חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן וְהֶקְדֵּשׁ וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים. כֵּיצַד? אָמַר לוֹ גְּזְבָר: מָנָה לְהֶקְדֵּשׁ בְּיָדְךָ, אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים זוּז - פָּטוּר. אֲבָל הַמַּקְדִּישׁ נְכָסָיו, וְיָצְתָה עֲלֵיהֶן כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב - הֲרֵי אֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: פְּעָמִים אָדָם נִשְׁבָּע עַל טַעֲנַת קָטָן, כֵּיצַד: אָמַר לוֹ קָטָן, "מָנָה לְאַבָּא בְּיָדְךָ" - "אֵין לוֹ אֶלָּא חֲמִשִּׁים זוּז" - פָּטוּר. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: "נְתַתִּי לוֹ מֵהֶן חֲמִשִּׁים" - חַיָּב, שֶׁכֵּן הוּא נִשְׁבַּע עַל טַעֲנַת עַצְמוֹ:

ה,ו "עֲשָׂרָה דְּלוֹסְקָמִין מְלֵאִים שְׁטָרוֹת יֵשׁ לִי בְּיָדְךָ" - "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא דְּלוֹסְקָמִית אֶחָד כְּמוֹת שֶׁהוּא", וַעֲשָׂרָה עֲבָדִים, וַעֲלֵיהֶן עֶשֶׂר כְּסוּת כְּמוֹת שֶׁהֵן, "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא עֶבֶד אֶחָד כְּמוֹת שֶׁהוּא", "עֶשֶׂר בָּתִּין מְלֵאִין פֵּרוֹת לִי בְּיָדְךָ"! אָמַר לֵיהּ: "אֵין לִי אֶלָּא בַּיִת אֶחָד כְּמוֹת שֶׁהוּא" - פָּטוּר. "עֶשֶׂר דְּלוֹסְקָמִין מְלֵאִין שְׁטָרוֹת לִי בְּיָדְךָ". אָמַר: "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא שְׁטָרוֹת לִי בְּיָדְךָ" - "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא שְׁטָרוֹת לִי בְּיָדְךָ" - חַיָּב! מִפְּנֵי שֶׁטָּעֲנוּ בְּמִדָּה. "עֶשֶׂר מְנוֹרוֹת שֶׁל מַאָה לִיטְרִין לִי בְּיָדְךָ" - "אֵינִי יוֹדֵעַ הֲרֵי הֵן לְפָנֶיךָ". "עֶשֶׂר כְּסוּת לִי בְּיָדְךָ" - "אֵינִי יוֹדֵעַ הֲרֵי הֵן לְפָנֶיךָ". "עֶשֶׂר כּוֹרִין שֶׁל חִטִּין לִי בְּיָדְךָ" - "אֵינִי יוֹדֵעַ הֲרֵי הֵן לְפָנֶיךָ" - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹדָה לוֹ בַּמִּדָּה:

ה,ז בַּיִת מָלֵא פֵּרוֹת לִי בְּיָדְךָ וְכִיס מָלֵא מָעוֹת לִי בְּיָדְךָ אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא חֶצְיָן וּשְׁלִישָׁן - חַיָּב מִפְּנֵי שֶׁבַּיִת מִדָּה וְחֶצְיוֹ וּשְׁלִישׁ מִדָּה כִּיס מִדָּה וְחֶצְיוֹ וּשְׁלִישׁ מִדָּה:

מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת פֶּרֶק שִׁישִּׁי

ו,א כָּל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַּתּוֹרָה - נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב): "וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם"; כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל הַבְּעָלִים שְׁבוּעָה - הַלָּזֶה פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. הַשָּׁכִיר נִשְׁבַּע בִּזְמַנּוֹ וְנוֹטֵל. עָבַר זְמַנּוֹ - אֵינוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. וְאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁתָּבְעוֹ בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ, אֲפִלּוּ לְאַחַר שְׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ - הֲרֵי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: 'נָתַתִּי שְׁכָרְךָ'! וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא נָתַתָּ לִי'! אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: 'שְׂכַרְתַּנִי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא'!; 'סְלַע אָמַרְתִּי לְךָ', וְהוּא אוֹמֵר: 'שְׁתַּיִם אָמַרְתִּי לְךָ' - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

ו,ב הַנֶּחְבָּל כֵּיצַד? הָיוּ מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ יְדוֹ שָׁלֵם וְיָצָא חָבוּל. אָמַר: 'חֲבָלָתִי בִּי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא חֲבַלְתִּי בְךָ' - הֲרֵי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה קוֹרֵא אוֹתוֹ 'הַנֶּחְכִּין'. כָּל זְמַן שֶׁהֵן חוֹכְכִין זֶה אֶת זֶה -

הַשָּׁלֵם

"אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא דְּלוֹסְקָמִית אֶחָד וּבְתוֹכוֹ שְׁטַר אֶחָד". "עֶשֶׂר עֲבָדִים וַעֲלֵיהֶן עֶשֶׂר כְּסוּת לִי בְּיָדְךָ". אָמַר לוֹ: "אֵין לְךָ [בְּיָדִי] אֶלָּא עֶבֶד אֶחָד וְעָלָיו אֲזוֹר קְטַנָּה". "עֲשָׂרָה בָּתִּים מְלֵאִין פֵּרוֹת לִי בְּיָדְךָ" - "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא בַּיִת אֶחָד וּבְתוֹכוֹ כּוּר אֶחָד חִטִּים חַיָּב". "עֶשֶׂר מְנוֹרוֹת לִי בְּיָדְךָ" - "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא מְנוֹרָה אַחַת שֶׁל עֶשֶׂר לִיטְרִין". "עֶשֶׂר כְּסוּת לִי בְּיָדְךָ" - "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא אֲזוֹר קְטַנָּה". "פֵּרוֹת לִי בְּיָדְךָ" - "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא כּוּר אַחַת שֶׁל חִטִּים" - חַיָּב! מִפְּנֵי שֶׁטָּעֲנוּ בְּמִדָּה. "עֶשֶׂר מְנוֹרוֹת שֶׁל מַאָה לִיטְרִין לִי בְּיָדְךָ" - "אֵינִי יוֹדֵעַ הֲרֵי הֵן לְפָנֶיךָ". "עֶשֶׂר כְּסוּת לִי בְּיָדְךָ" - "אֵינִי יוֹדֵעַ הֲרֵי הֵן לְפָנֶיךָ". "עֶשֶׂר כּוֹרִין שֶׁל חִטִּין לִי בְּיָדְךָ" - "אֵינִי יוֹדֵעַ הֲרֵי הֵן לְפָנֶיךָ" - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹדָה לוֹ בַּמִּדָּה:

ה,ז בַּיִת מָלֵא פֵּרוֹת לִי בְּיָדְךָ וְכִיס מָלֵא מָעוֹת לִי בְּיָדְךָ אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא חֶצְיָן וּשְׁלִישָׁן - חַיָּב מִפְּנֵי שֶׁבַּיִת מִדָּה וְחֶצְיוֹ וּשְׁלִישׁ מִדָּה כִּיס מִדָּה וְחֶצְיוֹ וּשְׁלִישׁ מִדָּה:

מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת פֶּרֶק שִׁישִּׁי

ו,א כָּל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַּתּוֹרָה - נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב): "וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם"; כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל הַבְּעָלִים שְׁבוּעָה - הַלָּזֶה פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. הַשָּׁכִיר נִשְׁבַּע בִּזְמַנּוֹ וְנוֹטֵל. עָבַר זְמַנּוֹ - אֵינוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. וְאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁתָּבְעוֹ בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ, אֲפִלּוּ לְאַחַר שְׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ - הֲרֵי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: 'נָתַתִּי שְׂכָרְךָ'! וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא נָתַתָּ לִי'! אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: 'שְׂכַרְתַּנִי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא'!; 'סְלַע אָמַרְתִּי לְךָ', וְהוּא אוֹמֵר: 'שְׁתַּיִם אָמַרְתִּי לְךָ' - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

ו,ב הַנֶּחְבָּל כֵּיצַד? הָיוּ מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ יְדוֹ שָׁלֵם וְיָצָא חָבוּל. אָמַר: 'חֲבָלָתִי בִּי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא חֲבַלְתִּי בְךָ' - הֲרֵי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה קוֹרֵא אוֹתוֹ 'הַנֶּחְכִּין'. כָּל זְמַן שֶׁהֵן חוֹכְכִין זֶה אֶת זֶה -

תּוֹסֶפְתָּא

חֲרֵי אֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. הָיָה נָשׂוּךְ מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשֵּׂךְ עַצְמוֹ - נוֹטֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. לְאַחַר זְמַן, זֶה אוֹמֵר: 'חֲבַלְתָּ בִּי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא חֲבַלְתִּי בְךָ' - חֲרֵי הוּא כְּשֶׁאָר כָּל הַטְּעָנוֹת.

ו,ג שֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה, כֵּיצַד? זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. הָיוּ שְׁנֵיהֶם חֲשׁוּדִין פְּטוּרִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב): "שְׁבוּעַת ה' תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם"; בְּזְמַן שֶׁאֶחָד מֵהֶן חָשׁוּד, לֹא בְזְמַן שֶׁשְּׁנֵיהֶן חֲשׁוּדִין. "בֵּין שְׁנֵיהֶם" - יוֹצֵא מִבֵּין שְׁנֵיהֶם. אִם הַנִּשְׁבָּע נִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר - סוֹף שֶׁהַשְּׁבוּעָה חָלָה עָלָיו. וְאִם הַמַּשְׁבִּיעַ מַשְׁבִּיעַ עַל שֶׁקֶר - סוֹף שֶׁהַשְּׁבוּעָה חָלָה עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (זְכַרְיָה ה): "וְלָנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכִלָּתוּ"; בּוֹא וּרְאֵה! דְּבָרִים שֶׁאֵין הָאֵשׁ אוֹכַלְתָּן - שְׁבוּעַת שֶׁקֶר אוֹכַלְתָּן.

ו,ד חֲנָנִי עַל פִּנְקָסוֹ שֶׁלֹּא בְמֻקָּף, אָמַר, לֹא שֶׁיֹּאמַר לוֹ: "כְּתַבְתָּ בְּזוֹ, מְחֹק בְּזוֹ", אֶלָּא אוֹמֵר: "תֵּן לִבְנִי סָאתַיִם חִטִּים וּלְפַעֲלִי בְּסֶלַע מָעוֹת", וְהוּא אוֹמֵר: "נָתַתִּי", וְהֵן אוֹמְרִין: "לֹא נָטַלְנוּ"; הוּא נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל וְהֵן נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁאֵין הַפּוֹעֲלִין נִשְׁבָּעִין אֶלָּא בְּמַעֲמַד חֲנָנִי.

ו,ה אָמַר לְחֲנָנִי: 'תֵּן לִי בְּדִינַר פֵּרוֹת'; וְנָתַן לוֹ. אָמַר לוֹ: 'תֵּן לִי אֶת הַדִּינָר', וְהוּא אוֹמֵר: 'נְתַתִּי לְךָ, וּנְתָתוֹ בְּאוֹנְכָלָא' - יְשֻׁבַּע בַּעַל הַבַּיִת אוֹ יָבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתַן לוֹ אֶת הַדִּינָר. נָתַן לוֹ אֶת הַדִּינָר, אָמַר לוֹ: 'תֵּן לִי אֶת הַפֵּרוֹת'! אָמַר לוֹ: 'נְתַתִּים לְךָ וְהוֹלַכְתָּם לְתוֹךְ בֵּיתֶךָ' - יְשֻׁבַּע חֲנָנִי אוֹ יָבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתַן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיְתָה קֻפָּה מֻנַּחַת בֵּינָתַיִם, אֲבָל אִם הָיְתָה יוֹצְאָה מִתַּחַת יַד אֶחָד מֵהֶן - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

ו,ו הַפּוֹגֵם שְׁטַר חוֹבוֹ לֹא יִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה, כֵּיצַד? הוֹצִיא עָלָיו שְׁטַר שֶׁל מָאתַיִם, וְהוּא אוֹמֵר: 'הִתְקַבַּלְתִּי מֵהֶן מָנֶה' - לֹא יִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְאִם אָמַר מִתְּחִלָּה: 'לֹא הָיָה אֶלָּא מָנֶה' - נוֹטֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. יוֹרֵשׁ שֶׁפָּגְמוּ אֲבִיו שְׁטַר חוֹבוֹ - נוֹטֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. בָּזֶה יָפֶה כֹּחַ הַבֵּן מִכֹּחַ הָאָב, שֶׁהַבֵּן גּוֹבֶה שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה וְהָאָב אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וּבָזֶה יָפֶה כֹּחַ הָאָב מִכֹּחַ יוֹרֵשׁ. נִתְחַיֵּב הָאָב שְׁבוּעָה בְּבֵית דִּין - פָּטוּר; שֶׁאֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לְגָבוֹת.

הַשָּׁלֵם

ו,ז אָמַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם, וְלַשּׁוֹאֵל, וְלַנּוֹשֵׂא שָׂכָר: 'הֵיכָן שׁוֹרִי'? אָמַר לוֹ: 'אֵינִי יוֹדֵעַ' - 'מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי', וְאָמַר: 'אָמֵן'! וּלְאַחַר מִכָּאן הוֹדָה שֶׁאָכְלוֹ - חַיָּב. אָמַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם: 'הֵיכָן שׁוֹרִי'? אָמַר לוֹ: 'אֵינִי יוֹדֵעַ', 'מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי', וְאָמַר: 'אָמֵן'! וּלְאַחַר זְמַן הוֹדָה שֶׁגְּנָבוֹ אוֹ שֶׁאָבַד - פָּטוּר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹאֵל.

אָמַר: 'גְּנָבוֹ אוֹ שֶׁאָבַד', 'מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי', וְאָמַר: 'אָמֵן'! וּלְאַחַר זְמַן הוֹדָה שֶׁאָכְלוֹ - חַיָּב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹמֵר חִנָּם.

ו,ח אָמַר לְשׁוֹאֵל: 'הֵיכָן שׁוֹרִי'? אָמַר לוֹ: 'אֵינִי יוֹדֵעַ', 'מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי', וְאָמַר: 'אָמֵן'! לְאַחַר זְמַן הוֹדָה שֶׁגְּנָבוֹ אוֹ שֶׁאָבַד - חַיָּב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹמֵר חִנָּם.

'גְּנָבוֹ אוֹ שֶׁאָבַד', 'מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי', וְאָמַר: 'אָמֵן'! לְאַחַר מִכָּן הוֹדָה שֶׁאָכְלוֹ - פָּטוּר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹמֵר חִנָּם.

אָמַר לְשׁוֹאֵל 'הֵיכָן שׁוֹרִי'? אָמַר לוֹ: 'אֵינִי יוֹדֵעַ', 'מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי', וְאָמַר: 'אָמֵן'! לְאַחַר זְמַן הוֹדָה שֶׁגְּנָבוֹ אוֹ שֶׁאָבַד - חַיָּב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּנוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר. 'גְּנָבוֹ אוֹ שֶׁאָבַד', 'מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי', וְאָמַר: 'אָמֵן'! לְאַחַר מִכָּן הוֹדָה שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבָּה - פָּטוּר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּנוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר.

ו,ט אָמַר לְנוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר: 'הֵיכָן שׁוֹרִי'? אָמַר לוֹ: 'אֵינִי יוֹדֵעַ', 'מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי', וְאָמַר: 'אָמֵן'! וּלְאַחַר מִכָּן הוֹדָה שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבָּה - פָּטוּר מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹאֵל. 'מֵת' אוֹ 'נִשְׁבַּר' אוֹ 'נִשְׁבָּה', וּלְאַחַר מִכָּן הוֹדָה שֶׁגְּנָבוֹ אוֹ שֶׁאָבַד - חַיָּב מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹאֵל.

תּוֹסֶפְתָּא

אָמַר לְנוֹשֵׁא שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר: ׳הֵיכָן שׂוֹרִי?׳ אָמַר לוֹ: ׳אֵינִי יוֹדֵעַ, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳, וְאָמַר: ׳אָמֵן׳! וּלְאַחַר מִכָּאן הוֹדָה שֶׁנִּגְנַב אוֹ שֶׁאָבַד - חַיָּב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹמֵר חִנָּם.

׳נִגְנַב אוֹ שֶׁאָבַד׳, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳, וְאָמַר: ׳אָמֵן׳, לְאַחַר מִכָּאן הוֹדָה שֶׁאָכַל - פָּטוּר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹמֵר חִנָּם. נִמְצָא חַיָּב בְּשׁוֹאֵל - פָּטוּר בְּשׁוֹמֵר חִנָּם. חַיָּב בְּשׁוֹאֵל - פָּטוּר בְּשׁוֹמֵר חִנָּם - פָּטוּר בְּשׁוֹאֵל. חַיָּב בְּשׁוֹאֵל - פָּטוּר בְּנוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר. פָּטוּר בְּשׁוֹאֵל - חַיָּב בְּנוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְשַׁנֶּה מִפְּטוּר לְפָטוּר, מֵחוֹבָה לְחוֹבָה, מִפְּטוּר לְחוֹבָה - פָּטוּר, וּמֵחוֹבָה לְפָטוּר - חַיָּב.

וּמַסּוֹרְתָּא[1] - שְׁנַיִם: ׳מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹאֵל׳[2]. וְהַשּׂוֹאֵל: שְׁנַיִם ׳מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹמֵר חִנָּם׳[3]. וְשׁוֹמֵר חִנָּם: שְׁלֹשָׁה[4]. נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין: שְׁנַיִם ׳מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹאֵל׳[5]. אֶחָד[6] נוֹשֵׂא: שְׁנַיִם[7] ׳מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹמֵר חִנָּם׳.

[1] הֵינוּ מְסֹרֶת שֶׁהָיְתָה בְּיָדָם, שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים סִימָנִים כְּדֵי לִזְכֹּר הֲלָכוֹת שׁוֹנוֹת לְאוֹמְרֵיהֶם.

[2] לְעֵיל הֲלָכָה ז׳, שָׁלַמְדְנוּ שָׁם פַּעֲמַיִם – ״מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹאֵל״.

[3] לְעֵיל הֲלָכָה ח׳ לָמַדְנוּ בְּעִנְיַן שׁוֹאֵל פַּעֲמַיִם – ״מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹאֵל חִנָּם״.

[4] בַּהֲלָכָה ז׳ לָמַדְנוּ שָׁלֹשׁ בָּכוֹת אֵצֶל שׁוֹמֵר חִנָּם.

[5] לְעֵיל בְּרֹאשׁ הַהֲלָכָה גִּבֵּי הַדִּין שֶׁל שׁוֹמְרֵי שָׂכָר, מוּבָא פַּעֲמַיִם – ״מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹאֵל״.

[6] חָזוֹן יְחֶזְקֵאל גּוֹרֵם כָּאן ״אֶחָד״ – הֵינוּ עוֹד דִּין אֶחָד בְּנוֹשֵׂא שָׂכָר.

[7] עוֹד יֵשׁ דִּין בְּשׁוֹמֵר שָׂכָר שֶׁבּוֹ אִיתָא פַּעֲמַיִם ״מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשׁוֹמֵר חִנָּם״.

הַשָּׁלֵם

מַסּוֹרְתָּא[8] - ״חַיָּב, פָּטוּר, חַיָּב״[9]. ״חַיָּב, פָּטוּר, חַיָּב, פָּטוּר, חַיָּב, חַיָּב, חַיָּב, פָּטוּר״[10]. ״פָּטוּר, חַיָּב, חַיָּב, חַיָּב, פָּטוּר״[11].

מַסֶּכֶת עֲדֻיּוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א,א כְּשֶׁנִּכְנְסוּ חֲכָמִים לַכֶּרֶם בְּיַבְנֶה, אָמְרוּ: עֲתִידָה שָׁעָה שֶׁיִּהְיֶה אָדָם מְבַקֵּשׁ דָּבָר מִדִּבְרֵי תּוֹרָה וְאֵינוֹ מוֹצֵא, מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וְאֵינוֹ מוֹצֵא, שֶׁנֶּאֱמַר (עָמוֹס ח): ״הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה׳ וְגוֹ׳, וְשׁוֹטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה׳ וְלֹא יִמְצָאוּ״. דְּבַר ה׳ - זוֹ נְבוּאָה. דְּבַר ה׳ - זֶה הַקֵּץ. דְּבַר ה׳ - שֶׁלֹּא יִהְא דָּבָר מִדִּבְרֵי תּוֹרָה דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ. אָמְרוּ, נַתְחִיל מֵהִלֵּל וּמִשַּׁמַּאי, שַׁמַּאי אוֹמֵר: מִקֶּבַע חַלָּה. הִלֵּל אוֹמֵר: מִקֻּבָּיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא כִדְבָרֵי זֶה וְלֹא כִדְבְרֵי זֶה, אֶלָּא קֶב וּמֶחֱצָה - חַיָּב בַּחַלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר טו): ״רֵאשִׁית עֲרִסוֹתֵיכֶם״ - כְּדֵי עִסָּתְכֶם. וְכַמָּה עִסָּתְכֶם? כְּדֵי עִסַּת מִדְבָּר. וְכַמָּה עִסַּת מִדְבָּר? עֹמֶר, שֶׁנֶּאֱמַר: (שְׁמוֹת טז): ״וְהָעֹמֶר עֲשִׂירִת הָאֵיפָה הוּא״, שֶׁעָרוּ חֲכָמִים שִׁבְעָה רְבָעִים וְעוֹד, מִדְבָּרִית, שֶׁהֵן חֲמִשָּׁה רִבְעֵי צְפוֹרִית, שֶׁהֵן קֶב וּמֶחֱצָה יְרוּשַׁלְמִית.

א,ב הִלֵּל אוֹמֵר: מָלֵא הִין מַיִם שְׁאוּבִין שֶׁל שְׁנַיִם עָשָׂר לוֹג - פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה. שַׁמַּאי אוֹמֵר: מָלֵא הִין מַיִם שְׁאוּבִין שֶׁל שְׁנַיִם וְשִׁשָּׁה לוֹג - פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא כִדְבְרֵי זֶה וְלֹא כִדְבְרֵי זֶה, אֶלָּא שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִין - פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה.

[8] הֵינוּ מְסֹרֶת שֶׁהָיְתָה בְּיָדָם, שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים סִימָנִים כְּדֵי לִזְכֹּר הֲלָכוֹת שׁוֹנוֹת לְאוֹמְרֵיהֶם.

[9] מַה שֶּׁלָּמְדְנוּ לְמַעְלָה בַּהֲלָכָה ז׳.

[10] אֵלּוּ הֵן הַהֲלָכוֹת שֶׁנִּשְׁנוּ לְמַעְלָה בַּהֲלָכָה ח׳.

[11] אֵלּוּ הֵן הַהֲלָכוֹת שֶׁנִּשְׁנוּ לְמַעְלָה בַּהֲלָכָה ט׳.

תּוֹסֶפְתָּא

מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי גַּרְדִּיִים מִשַּׁעַר הָאַשְׁפּוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, וְהֶעִידוּ בְּשֵׁם שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן, שֶׁשִּׁלְשֶׁת לוֹגִין מַיִם פּוֹסְלִים הַמִּקְוֶה, וְקִימוּ אֶת דִּבְרֵיהֶם. וְלָמָּה הִזְכִּירוּ שֵׁם מְקוֹמָם וְשֵׁם אוּמָנֵיהֶן? וַהֲלֹא אֵין לְךָ אָמָּנוּת יְרוּדָה אֶלָּא גַּרְדִּי, אֵין לְךָ מָקוֹם יָרוּד מִשַּׁעַר הָאַשְׁפּוֹת?! אֶלָּא מַה אֲבוֹת הָעוֹלָם לֹא עָמְדוּ עַל דִּבְרֵיהֶן בְּמָקוֹם שְׁמוּעָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם עוֹמֵד עַל דִּבְרָיו בְּמָקוֹם שְׁמוּעָה. לְעוֹלָם הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמַּרְבִּין, לֹא הִזְכִּירוּ דִּבְרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמַּרְבִּין, אֶלָּא שֶׁמָּא הָצְרַךְ לָהֶן שָׁעָה, וְיִסְמְכוּ עֲלֵיהֶן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא הִזְכִּירוּ דִּבְרֵי יָחִיד בֵּין הַמַּרְבִּין, אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁזֶּה אוֹמֵר טָהוֹר וְזֶה אוֹמֵר טָמֵא, כִּדְבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. יֹאמְרוּ לוֹ: כִּדְבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שָׁמַעְתָּ.

א,ג נִשְׁאַל לֶחָכָם וְטִמֵּא לוֹ, לֹא יִשְׁאַל לֶחָכָם אַחֵר. הָיוּ שְׁנַיִם, אֶחָד אוֹסֵר וְאֶחָד מַתִּיר, אֶחָד מְטַמֵּא וְאֶחָד מְטַהֵר, אִם יֵשׁ חָכָם אַחֵר - נִשְׁאָלִין לוֹ, וְאִם לָאו - הוֹלְכִין אַחַר הַמַּחְמִיר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: דָּבָר מִדִּבְרֵי תּוֹרָה - הוֹלְכִין אַחַר הַמַּחְמִיר. מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים - הוֹלְכִין אַחַר הַמֵּקֵל.

א,ד הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעֲלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְהָיָה שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. בָּאתָה וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי - תִּנָּשֵׂא. שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי, בֵּין בּוֹכָה בֵּין שֶׁאֵינָהּ בוֹכָה, בֵּין בִּגְדֵיהָ קְרוּעִים בֵּין שֶׁאֵין בִּגְדֵיהָ קְרוּעִים - נֶאֱמֶנֶת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, אֶלָּא אִם כֵּן בָּאתָה בוֹכָה וּבִגְדֵיהָ קְרוּעִים. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, זוֹ שֶׁהָיְתָה פִּקַּחַת - תִּנָּשֵׂא, שֶׁלֹּא הָיְתָה פִּקַּחַת - לֹא תִנָּשֵׂא? בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא שָׁמַעְנוּ אֶלָּא בְּבָאָה מִן הַקֶּצִיר בִּלְבַד. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי: וַהֲלֹא כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה קָצִיר! יָצָא קָצִיר שְׁעוֹרִין. בָּא קָצִיר חִטִּים - יָצָא קָצִיר חִטִּים. בָּא בָּצִיר - יָצָא בָּצִיר, נִמְצָא כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה קָצִיר. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הִלֵּל: מָצָאנוּ שֶׁאֵין אַחִין נִכְנָסִים לַנַּחֲלָה עַל פִּיהָ. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי: וַהֲלֹא מִסֶּפֶר

הַשָּׁלֵם

כְּתֻבָּתָהּ נִלְמַד, שֶׁכָּתַב לָהּ לְכִשֶּׁתִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר - תִּטְלִי מַה שֶּׁכָּתוּב לִיךְ בִּכְתֻבָּתַיִךְ וּצְאִי. חָזְרוּ בֵּית הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי.

א,ה שִׁשָּׁה דְּבָרִים רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין: א. הַשֵּׁרֶץ וְהַצְּפַרְדֵּעַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. ב. וְכֵן כַּזַּיִת מִן הַמֵּת וְכַזַּיִת מִן הַנְּבֵלָה. ג. עֶצֶם מִן הַמֵּת וְעֶצֶם מִן הַנְּבֵלָה. ד. גּוּשׁ מֵאֶרֶץ-טָהוֹר גּוּשׁ מֵאֶרֶץ הַפֶּרֶס. ה. גּוּשׁ מֵאֶרֶץ-טָהוֹר גּוּשׁ מֵאֶרֶץ הָעַמִּים. ו. שְׁנֵי שְׁבִילִין, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר; רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין.

א,ו הַשִּׁדְרָה וְהַגֻּלְגֹּלֶת מִשְּׁנֵי מֵתִים, רְבִיעִית דָּם מִשְּׁנֵי מֵתִים, רֹבַע עֲצָמוֹת מִשְּׁנֵי מֵתִים, אֵבֶר מִן הַמֵּת מִשְּׁנֵי מֵתִים, אֵבֶר מִן הַחַי מִשְּׁנֵי אֲנָשִׁים; רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין.

א,ז שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמְרוּ לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְלֹא אָמַר בָּהֶן אִסּוּר וְהֶתֵּר, וּפִרְשָׁן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן מַתְיָא: הַמַּפִּיס מַרְסָא בְּשַׁבָּת, אִם לְקוֹלְפָהּ וְלַעֲשׂוֹת לָהּ פֶּה׳ כִּדְרָךְ שֶׁהָרוֹפְאִין עוֹשִׂין - חַיָּב. אִם לְהוֹצִיא מִמֶּנָּהּ לֶחָה - פָּטוּר. הַשּׁוּם וְהַבֹּסֶר וְהַמְּלִילוֹת שֶׁרִסְקָן מִבְּעוֹד יוֹם; רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: יִגְמֹר מִשֶּׁתַּחְשָׁךְ, וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא יִגְמֹר, אֲבָל כֹּהֲנִים נָהֲגוּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל.

א,ח שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמְרוּ לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, שְׁנַיִם מִשָּׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְאֶחָד מִשָּׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְלֹא אָמַר בָּהֶן, לֹא אִסּוּר וְלֹא הֶתֵּר, וְלֹא כְּשֵׁר וְלֹא פָּסוּל, לֹא טֻמְאָה וְלֹא טָהֳרָה.

שְׁנַיִם מִשָּׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִשָּׁה, מַה הִיא לָצֵאת בְּעִיר שֶׁל זָהָב? וְלֹא אָמַר בָּהּ לֹא אִסּוּר וְלֹא הֶתֵּר; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. מַפְרִיחֵי יוֹנִים, מַה הֵן לְעֵדוּת? לֹא אָמַר בָּהּ, לֹא כְּשֵׁר וְלֹא פָּסוּל, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין.

אֶחָד מִשָּׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: הַשֵּׁרֶץ בִּפְנֵי הַחֲלִדָּה, וְהַחֲלִדָּה מְהַלֶּכֶת עַל גַּבֵּי כִּכָּרוֹת שֶׁל

תּוֹסֶפְתָּא

תְּרוּמָה, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַמֵּא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: וַדַּאי טָמֵא וְסָפֵק טָהוֹר.

א,ט תַּנּוּר שֶׁחִתְּלָתוֹ אַרְבָּעָה וּשְׁיָרָיו אַרְבָּעָה, שֶׁבְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה, הֲרֵי לִי סַנְדָּל שֶׁל עֵץ וְשֶׁל סִיְדִין שֶׁטָּמֵא מִדְּרָס, עַל שְׁיָרֵי תַּנּוּר. רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא וְאִשָּׁה חוֹלֶצֶת בּוֹ, וְיוֹצְאִין בּוֹ בַּשַּׁבָּת וְלֹא הוֹדוּ לוֹ.

א,י חֲמִשָּׁה דְּבָרִים הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא דּוֹרֵשׁ כְּמִין אַגָּדָה, בַּחֲמִשָּׁה דְּבָרִים אָדָם זוֹכֶה לְבֵן, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד הַפֶּרֶק זָכָה לוֹ, מִכָּן וְאֵילֵךְ הוּא זוֹכֶה לְעַצְמוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: הֵיכָן מָצִינוּ, שֶׁהָיוּ חִגְרִין עַד הַפֶּרֶק, וּכְשֶׁהִגִּיעַ הַפֶּרֶק נִתְפַּשְׁטוּ. וְשֶׁהָיוּ חֵרְשִׁין עַד הַפֶּרֶק, וּכְשֶׁהִגִּיעַ הַפֶּרֶק נִתְפַּקְּחוּ. וְשֶׁהָיוּ סוּמִין עַד הַפֶּרֶק, כְּשֶׁהִגִּיעַ הַפֶּרֶק נִתְפַּתְּחוּ. וְהֵיאַךְ זוֹכֶה לוֹ עַד אוֹתָהּ הַשָּׁעָה? אָמְרוּ לוֹ: כִּי מָצִינוּ שֶׁהָיוּ פְּשׁוּטִים עַד הַפֶּרֶק וּכְשֶׁהִגִּיעַ הַפֶּרֶק נִתְחַגְּרוּ, וְשֶׁהָיוּ פִּקְחִין עַד הַפֶּרֶק וּכְשֶׁהִגִּיעַ הַפֶּרֶק נִתְחַרְשׁוּ, וְשֶׁהָיוּ פְּתוּחִים עַד הַפֶּרֶק, וּכְשֶׁהִגִּיעַ הַפֶּרֶק נִסְתְּמוּ, הָא אֵין זוֹכֶה לוֹ אֶלָּא עַד אוֹתָהּ הַשָּׁעָה בִּלְבַד.

א,יא מִסְפַּר הַדּוֹרוֹת לְפָנָיו הַקֵּץ, אַף עַל פִּי שֶׁהַיָּמִים וְהַשָּׁעוֹת כְּחוּט הַשַּׂעָרָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם, אֵינוֹ מוֹנֶה אֶלָּא דּוֹרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה מא): "קוֹרֵא הַדּוֹרוֹת מֵרֹאשׁ". וְאַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית טו): "וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם", וְנֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית טו): "וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הֵנָּה" וְגוֹ'. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת כג): "אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ" – אֶלּוּ שְׁנֵי דּוֹרוֹת. וּשְׁאָר כָּל אָדָם: זָכָה – מַשְׁלִימִים שְׁנוֹתָיו. לֹא זָכָה – פּוֹחֲתִין לוֹ מִשְּׁנוֹתָיו; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זָכָה – מוֹסִיפִין לוֹ עַל שְׁנוֹתָיו. לֹא זָכָה – פּוֹחֲתִין מֵהֶן. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מַלְכִים ב כ): "וְהוֹסַפְתִּי עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה"! אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מַלְכִים ב יג): "הִנֵּה בֶן נוֹלָד לְבֵית דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ", וַעֲדַיִן לֹא הָיָה מְנֻשֶּׁה בְּעוֹלָם! אָמְרוּ לוֹ: וְכִי נֶאֱמַר: ׳הִנֵּה בֶן נוֹלָד לְבֵית דָּוִד בֶּן חִזְקִיָּה׳? וַהֲלֹא לֹא נֶאֱמַר: "אֶלָּא הִנֵּה נוֹלָד בֶּן לְבֵית דָּוִד"; בֵּין מֵחִזְקִיָּה בֶּן מִיכַל בֵּית דָּוִד.

א,יב חֲמֵשׁ רְחָלוֹת גּוֹזְזוֹת מָנֶה מָנֶה וּפְרָס, שֶׁהֵן שִׁבְעִים וְחָמֵשׁ סְלָעִים – חֲיָבוֹת בְּרֵאשִׁית הַגֵּז; דִּבְרֵי רַבִּי דּוֹסָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חֲמֵשׁ רְחָלוֹת גְּזוּזוֹת כָּל שֶׁהֵן. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר, רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: כַּבֵּיצָה אוֹכְלִין, כְּמוֹהָ וּבְקֻלְפָּתָהּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חוּץ מִקֻּלְפָּתָהּ.

הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: "נִשְׁבֵּיתִי, וּטְהוֹרָה אֲנִי" – אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה. וְאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁנִּשְׁבֵּית, וְהִיא אוֹמֶרֶת: "טְהוֹרָה אֲנִי" – אֵינָהּ אוֹכֶלֶת.

א,יג אַרְבָּעָה סְפֵקוֹת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין: הַטָּהוֹר עוֹמֵד וְהַטָּמֵא עוֹבֵר, טָמְאָה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְטָהֳרָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים טְהוֹרָה, טָמְאָה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְטָמְאָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע, סָפֵק הֶאֱהִיל סָפֵק לֹא הֶאֱהִיל, סָפֵק הֵסִיט סָפֵק לֹא הֵסִיט; רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין.

מַסֶּכֶת עֵדִיּוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א אַרְבָּעָה דְּבָרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין: מַסְרֵק שֶׁל צַרְצוּר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מְטַמֵּא בְּאָוִיר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְטַמֵּא בְּאָוִיר. דֹּף שֶׁל נַחְתּוֹם שֶׁקִּבְּעוֹ בְּמַסְמֵר, אוֹ שֶׁחִבְּרוֹ בְּמַרְתֵּשׁ, אוֹ בְּקוֹרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין. מִנְעָל שֶׁעַל הָאֵימִים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. חָתְכוֹ חֲלִיּוֹת, וְנָתַן חוֹל בֵּין חוּלְיָא לְחוּלְיָא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין, וְהָיָה נִקְרָע תַּנּוּרוֹ שֶׁל עַכְנַאי, שֶׁעָלָיו רַבּוּ מַחְלֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל.

ב,ב עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין אָדָם מַדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין אָדָם מַדִּיר אֶת בְּנוֹ בַּנָּזִיר. בְּיֵצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב, אֲחֵרִים אוֹמְרִים מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: תֹּאכַל הִיא וְאִמָּהּ. הַסָּךְ

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁמֵּן טָהוֹר וְנִטְמָא, יָרַד וְטָבַל, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אַף עַל פִּי שֶׁשּׁוֹחֶה וְיוֹרֵד - טָהוֹר. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: כְּדֵי סִיכַת אֵבֶר קָטָן - טָמֵא. פָּחוֹת מִכֵּן -טָהוֹר. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק: כְּשֶׁהָיִיתִי אֶצֶל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן הַחֹרוֹנִי, רְאִיתִיו שֶׁאוֹכֵל פִּתּוֹ חֲרֵבָה, שֶׁהָיוּ שְׁנֵי בַצֹּרֶת, בָּאתִי וְאָמַרְתִּי לְאַבָּא, אָמַר לִי: הוֹלֵךְ לוֹ זֵיתִים, הוֹלְכְתִּי לוֹ זֵיתִים, נְטָלָן וְהִסְתַּכֵּל בָּהֶן, וְרָאָה שֶׁהֵן לַחִים. אָמַר לִי: אֵינִי אוֹכֵל זֵיתִים. בָּאתִי וְאָמַרְתִּי לְאַבָּא, אָמַר לִי: לֵךְ אֱמוֹר לוֹ, מְנַקֶּבֶת הָיְתָה חָבִית, כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, אֶלָּא שֶׁסְּתָמוּהָ שְׁמָרִים, לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּטָהֳרָה, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמְּתַלְמִידֵי בֵּית שַׁמַּאי הָיָה - לֹא הָיָה נוֹהֵג אֶלָּא כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל.

ב,ג לְעוֹלָם הֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, וְהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לְהַחֲמִיר עַל עַצְמוֹ, וְלִנְהֹג כְּחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל וּכְחוּמְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, עַל זֶה נֶאֱמַר (קֹהֶלֶת ה): "וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ". הַתּוֹפֵס קוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וְקוּלֵי בֵּית הִלֵּל - הֲרֵי זֶה רָשָׁע! אֶלָּא אוֹ כִּדְבְרֵי בֵּית הִלֵּל, כְּקוּלֵיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן, אוֹ כִּדְבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי כְּקוּלֵיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן.

בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין אָדָם פּוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט יָשָׁן, שֶׁלֹּא יְהֵא גֵּט גָּדוֹל מִבְּנָהּ. כָּתַב לְשֵׁם הַפְּרָכִין, לְשֵׁם אַרְכְיוֹת, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵי מְלָכִים עוֹמְדִין, וְכָתַב עַל שֵׁם אֶחָד מֵהֶן - כָּשֵׁר. כָּתַב לְשֵׁם אֲבִי אָבִיו - כָּשֵׁר. לְשֵׁם מִשְׁפָּחָה - פָּסוּל. וְאִם הָיָה נִקְרָא עַל שְׁמוֹ - כָּשֵׁר.

ב,ד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית הִלֵּל וּבֵית שַׁמַּאי עַל הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עִמּוֹ בַּפּוּנְדָּקִי, שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט שֵׁנִי, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּלִידַת נְקֵבָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שַׁבָּת אַחַת כְּלִידַת זָכָר, אוֹ כִימֵי נִדָּתָהּ. יֵתֵר עַל כֵּן - יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה.

כַּלְכָּלָה, בֵּית שַׁמַּאי פּוֹטְרִין וּבֵית הִלֵּל מְחַיְּבִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הִלֵּל עַצְמוֹ הָיָה

הַשָּׁלֵם

אוֹסֵר. הַלּוֹקֵחַ כַּלְכָּלָה לִשְׁלֹחַ לַחֲבֵרוֹ - לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיִּעָשֵׂר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הִלֵּל עַצְמוֹ הָיָה אוֹסֵר.

ב,ה אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, עַל שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִתֵּי עֵדִים מְעִידוֹת אוֹתוֹ - שֶׁיְּהֵא נָזִיר בְּטָהֳרָה שֶׁבָּהֶן. עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל שֶׁהָיוּ שְׁנֵי עֵדִים מְעִידִין אוֹתוֹ. שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נֶחְלְקוּ עַל שֶׁהָיוּ כָּאן נְזִירוּת. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: יֵשׁ בִּכְלָל חֲמֵשׁ שְׁתַּיִם - שֶׁיְּהֵא נָזִיר שְׁתַּיִם.

ב,ו רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲמִשָּׁה דְּבָרִים מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. דַּם הַנִּבְלוֹת, בֵּית שַׁמַּאי מְטַהֲרִין וּבֵית הִלֵּל מְטַמְּאִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: אַף כְּשֶׁטִּמְּאוּ בֵּית הִלֵּל, לֹא טִמְּאוּ אֶלָּא בְּדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְבִיעִית, שֶׁאִם יִקָּרֵשׁ וְיִהְא בּוֹ כְּזַיִת. וּמוּדִים בְּבֵיצַת טְרֵפָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁגְּדוֹלָיהָ אָסוּר. עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל בֵּיצַת נִבְלָה, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אִם שֶׁכִּיּוֹצֵא בָּהּ נִמְכָּרֶת בַּשּׁוּק - מֻתֶּרֶת. וְאִם לָאו - אֲסוּרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: דָּבָר אֶחָד מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מַתָּנוֹת מְכֻשָּׁרוֹת וּמְפֻגָּלוֹת בַּחֲטָאת, וּמַתָּנָה אַחַת בְּכָל הַזְּבָחִים. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֶחָד חֲטָאת וְאֶחָד כָּל הַזְּבָחִים, מַתָּנָה אַחַת מְכֻשֶּׁרֶת וּמְפֻגֶּלֶת.

ב,ז רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שִׁלְשָׁה דְּבָרִים מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. קְהָלַת אֵינָהּ מְטַמְּאָה אֶת הַיָּדַיִם; דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְטַמְּאָה אֶת הַיָּדַיִם. מֵי חַטָּאת שֶׁעָשׂוּ מִצְוָתָן, בֵּית שַׁמַּאי מְטַהֲרִין, בֵּית הִלֵּל מְטַמְּאִין.

הַמַּקֶּשֶׁת, כַּמָּה תִּשְׁפָּה וּתְהֵא זָבָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מֵעֵת לְעֵת, וַהֲלָכָה כִּדְבָרָיו. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עַד שִׁלְשָׁה יָמִים. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מֵעֵת לְעֵת.

תּוֹסֶפְתָּא

ב,ח רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שְׁנֵי דְּבָרִים מְקוּלִּי בֵּית שַׁמַּאי וּמְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. דַּם הַיּוֹלֶדֶת שֶׁלֹּא טָבְלָה, מְטַמֵּא לַח וְאֵינוֹ מְטַמֵּא יָבֵשׁ; דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְטַמֵּא לַח וְיָבֵשׁ. אַרְבָּעָה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִין אֶת הָאֲחָיוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ - יוֹצִיאוּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר מִשּׁוּם בֵּית שַׁמַּאי: יְקַיְּמוּ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יוֹצִיאוּ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: קַל הָיָה לָהֶם לְבֵית הִלֵּל בַּדָּבָר הַזֶּה.

ב,ט הַתּוֹלֶשׁ מִבְּכוֹר תָּם, וְהִנִּיחוֹ בַּחֲלוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹלַד בּוֹ מוּם לְאַחַר מִכָּאן, וּשְׁחָטוֹ - הֲרֵי זֶה יִקָּבֵר. בְּכוֹר בַּעַל מוּם שֶׁתָּלַשׁ מִמֶּנּוּ וְאַחַר כָּךְ מֵת, עֲקִבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מְתִיר וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מוֹדֶה עֲקִבְיָא בָּזֶה שֶׁאָסוּר, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל שֶׁנִּטְמָא וְתָלַשׁ מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כָּךְ שְׁחָטוֹ, שֶׁעֲקִבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי מוֹדֶה רַבִּי חֲלַפְתָּא בָּזֶה שֶׁמֻּתָּר, אֲבָל בִּיחוּד אָמְרוּ חֲכָמִים: יַנִּיחֶהּ בַּחֲלוֹן שֶׁמָּא יֵשׁ תִּקָּוָה, שֶׁאִם מֵת - יְהֵא אָסוּר, וְאִם שְׁחָטוֹ - יְהֵא מֻתָּר, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל שֶׁנִּטְמָא וְתָלַשׁ מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כָּךְ מֵת, שֶׁעֲקִבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִים.

ב,י כַּזַּיִת בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא. הֵשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שָׁלֹשׁ תְּשׁוּבוֹת: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּבֵית שַׁמַּאי בָּהּ רֹבַע רָקָב, תֹּאמַר בְּאֵבֶר מִן הַחַי, שֶׁאֵין בּוֹ רֹבַע רָקָב? דָּבָר אַחֵר: מִי תָּלוּי בְּמִי? אֵבֶר תָּלוּי בְּבָשָׂר, אוֹ בָּשָׂר תָּלוּי בְּאֵבֶר? הַבָּשָׂר תָּלוּי בְּאֵבֶר! אֶפְשָׁר שֶׁהַבָּשָׂר מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא וּבְאֹהֶל, וְאֵבֶר יְהֵא טָהוֹר?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: תָּמֵהַּ אֲנִי, אִם טִמְּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לֹא טִמֵּא אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ בְּאֵבֶר כָּרָאוּי, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא זֶה וָזֶה מְטַמְּאִין בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא וּבְאֹהֶל, עֶצֶם הַפּוֹרֵשׁ כְּשֶׁעוֹרָה רַבִּי נְחוּנְיָא מְטַמֵּא? וְהֵשִׁיבוּ רַבִּי נְחוּנְיָא שָׁלֹשׁ תְּשׁוּבוֹת: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּמֵת

הַשָּׁלֵם

שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רֹבַע רָקָב, תֹּאמַר בְּאֵבֶר מִן הַחַי שֶׁאֵין בּוֹ רֹבַע רָקָב?

דָּבָר אַחֵר: מִי תָּלוּי בְּמִי? אֵבֶר תָּלוּי בָּעֶצֶם אוֹ עֶצֶם תָּלוּי בָּאֵבֶר? הֲרֵי אוֹמֵר עֶצֶם תָּלוּי בְּאֵבֶר. אֶפְשָׁר שֶׁהָעֶצֶם מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא וְאֵבֶר יְהֵא טָהוֹר? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: תָּמֵהַּ אֲנִי, אִם טִמֵּא רַבִּי נְחוּנְיָא, לֹא טִמֵּא אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ בְּאֵבֶר עֶצֶם כַּשְּׁעוֹרָה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא זֶה וָזֶה מְטַמְּאִין בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא. הֵשִׁיב רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל דִּבְרֵי שְׁנֵיהֶן: וּמַה אִם הַחַי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְמ״ח, עֶצֶם וּבָשָׂר הַפּוֹרְשִׁים מִמֶּנּוּ טְהוֹרִים, אֵבֶר מִן הַחַי, שֶׁאֵין בּוֹ, אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא עֶצֶם וּבָשָׂר הַפּוֹרְשִׁין מִמֶּנּוּ טְהוֹר?! הֵשִׁיב רַבִּי עַל דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי, שֶׁכֵּן פּוֹרֵשׁ מִדָּבָר טָהוֹר, תֹּאמַר בְּאֵבֶר מִן הַחַי שֶׁכֵּן פּוֹרֵשׁ מִדָּבָר טָמֵא?

ירמיהו פרק מו

א אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא עַל־
הַגּוֹיִם: **ב** לְמִצְרַיִם עַל־חֵיל פַּרְעֹה נְכוֹ מֶלֶךְ
מִצְרַיִם אֲשֶׁר־הָיָה עַל־נְהַר־פְּרָת בְּכַרְכְּמִשׁ אֲשֶׁר
הִכָּה נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת הָרְבִיעִית
לִיהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה: **ג** עִרְכוּ מָגֵן
וְצִנָּה וּגְשׁוּ לַמִּלְחָמָה: **ד** אִסְרוּ הַסּוּסִים וַעֲלוּ
הַפָּרָשִׁים וְהִתְיַצְּבוּ בְּכוֹבָעִים מִרְקוּ הָרְמָחִים
לִבְשׁוּ הַסְּרִיֹנֹת: **ה** מַדּוּעַ רָאִיתִי הֵמָּה חַתִּים
נְסֹגִים אָחוֹר וְגִבּוֹרֵיהֶם יֻכַּתּוּ וּמָנוֹס נָסוּ וְלֹא הִפְנוּ
מָגוֹר מִסָּבִיב נְאֻם־יְהוָה: **ו** אַל־יָנוּס הַקַּל וְאַל־
יִמָּלֵט הַגִּבּוֹר צָפוֹנָה עַל־יַד נְהַר־פְּרָת כָּשְׁלוּ
וְנָפָלוּ: **ז** מִי־זֶה כַּיְאֹר יַעֲלֶה כַּנְּהָרוֹת יִתְגַּעֲשׁוּ
מֵימָיו: **ח** מִצְרַיִם כַּיְאֹר יַעֲלֶה וְכַנְּהָרוֹת יִתְגַּעֲשׁוּ
מָיִם וַיֹּאמֶר אַעֲלֶה אְכַסֶּה־אֶרֶץ אְבִידָה עִיר וְיֹשְׁבֵי
בָהּ: **ט** עֲלוּ הַסּוּסִים וְהִתְהֹלְלוּ הָרֶכֶב וְיֵצְאוּ
הַגִּבּוֹרִים כּוּשׁ וּפוּט תֹּפְשֵׂי מָגֵן וְלוּדִּים תֹּפְשֵׂי
דֹרְכֵי קָשֶׁת: **י** וְהַיּוֹם הַהוּא לַאדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת
יוֹם נְקָמָה לְהִנָּקֵם מִצָּרָיו וְאָכְלָה חֶרֶב וְשָׂבְעָה
וְרָוְתָה מִדָּמָם כִּי זֶבַח לַאדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ
צָפוֹן אֶל־נְהַר־פְּרָת: **יא** עֲלִי גִלְעָד וּקְחִי צֳרִי
בְּתוּלַת בַּת־מִצְרָיִם לַשָּׁוְא
הרבית הִרְבֵּית רְפֻאוֹת תְּעָלֶה אֵין לָךְ: **יב** שָׁמְעוּ
גוֹיִם קְלוֹנֵךְ וְצִוְחָתֵךְ מָלְאָה הָאָרֶץ כִּי־גִבּוֹר בְּגִבּוֹר
כָּשְׁלוּ יַחְדָּיו נָפְלוּ שְׁנֵיהֶם: {פ}
יג הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא
לָבוֹא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל לְהַכּוֹת אֶת־אֶרֶץ
מִצְרָיִם: **יד** הַגִּידוּ בְמִצְרַיִם וְהַשְׁמִיעוּ בְמִגְדּוֹל
וְהַשְׁמִיעוּ בְנֹף וּבְתַחְפַּנְחֵס אִמְרוּ הִתְיַצֵּב וְהָכֵן לָךְ
כִּי־אָכְלָה חֶרֶב סְבִיבֶיךָ: **טו** מַדּוּעַ נִסְחַף אַבִּירֶיךָ
לֹא עָמַד כִּי יְהוָה הֲדָפוֹ: **טז** הִרְבָּה כּוֹשֵׁל גַּם־נָפַל
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיֹּאמְרוּ קוּמָה | וְנָשׁוּבָה אֶל־עַמֵּנוּ
וְאֶל־אֶרֶץ מוֹלַדְתֵּנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה: **יז** קָרְאוּ
שָׁם פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם שָׁאוֹן הֶעֱבִיר
הַמּוֹעֵד: **יח** חַי־אָנִי נְאֻם־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת
שְׁמוֹ כִּי כְתָבוֹר בֶּהָרִים וּכְכַרְמֶל בַּיָּם
יָבוֹא: **יט** כְּלֵי גוֹלָה עֲשִׂי לָךְ יוֹשֶׁבֶת בַּת־מִצְרָיִם
כִּי־נֹף לְשַׁמָּה תִּהְיֶה וְנִצְּתָה מֵאֵין יוֹשֵׁב:
{ס} **כ** עֶגְלָה יְפֵה־פִיָּה מִצְרַיִם קֶרֶץ מִצָּפוֹן בָּא
בָּא: **כא** גַּם־שְׂכִרֶיהָ בְקִרְבָּהּ כְּעֶגְלֵי מַרְבֵּק כִּי־
גַם־הֵמָּה הִפְנוּ נָסוּ יַחְדָּיו לֹא עָמָדוּ כִּי יוֹם אֵידָם
בָּא עֲלֵיהֶם עֵת פְּקֻדָּתָם: **כב** קוֹלָהּ כַּנָּחָשׁ יֵלֵךְ כִּי־
בְחַיִל יֵלֵכוּ וּבְקַרְדֻּמוֹת בָּאוּ לָהּ כְּחֹטְבֵי
עֵצִים: **כג** בָּרְתוּ יַעְרָהּ נְאֻם־יְהוָה כִּי לֹא יֵחָקֵר כִּי
רַבּוּ מֵאַרְבֶּה וְאֵין לָהֶם מִסְפָּר: **כד** הֹבִישָׁה בַּת־
מִצְרָיִם נִתְּנָה בְּיַד עַם־צָפוֹן: **כה** אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פוֹקֵד אֶל־אָמוֹן מִנֹּא
וְעַל־פַּרְעֹה וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־אֱלֹהֶיהָ וְעַל־מְלָכֶיהָ
וְעַל־פַּרְעֹה וְעַל הַבֹּטְחִים בּוֹ: **כו** וּנְתַתִּים בְּיַד
מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
וּבְיַד־עֲבָדָיו וְאַחֲרֵי־כֵן תִּשְׁכֹּן כִּימֵי־קֶדֶם נְאֻם־
יְהוָה: {פ}
כז וְאַתָּה אַל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל־תֵּחַת
יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁעֲךָ מֵרָחוֹק וְאֶת־זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ
שִׁבְיָם וְשָׁב יַעֲקֹוב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין
מַחֲרִיד: **כח** אַתָּה אַל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם־
יְהוָה כִּי אִתְּךָ אֲנִי כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל־הַגּוֹיִם |
אֲשֶׁר הִדַּחְתִּיךָ שָּׁמָּה וְאֹתְךָ לֹא־אֶעֱשֶׂה כָלָה
וְיִסַּרְתִּיךָ לַמִּשְׁפָּט וְנַקֵּה לֹא אֲנַקֶּךָּ: {פ}

ירמיהו פרק מז

א אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־
פְּלִשְׁתִּים בְּטֶרֶם יַכֶּה פַרְעֹה אֶת־עַזָּה: **ב** כֹּה |
אָמַר יְהוָה הִנֵּה־מַיִם עֹלִים מִצָּפוֹן וְהָיוּ לְנַחַל
שׁוֹטֵף וְיִשְׁטְפוּ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ עִיר וְיֹשְׁבֵי בָהּ וְזָעֲקוּ
הָאָדָם וְהֵילֵל כֹּל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ: **ג** מִקּוֹל שַׁעֲטַת
פַּרְסוֹת אַבִּירָיו מֵרַעַשׁ לְרִכְבּוֹ הֲמוֹן גַּלְגִּלָּיו לֹא־
הִפְנוּ אָבוֹת אֶל־בָּנִים מֵרְפְיוֹן יָדָיִם: **ד** עַל־הַיּוֹם
הַבָּא לְשַׁדּוֹד אֶת־כָּל־פְּלִשְׁתִּים לְהַכְרִית לְצֹר
וּלְצִידוֹן כָּל שָׂרִיד עֹזֵר כִּי־שֹׁדֵד יְהוָה אֶת־
פְּלִשְׁתִּים שְׁאֵרִית אִי כַפְתּוֹר: **ה** בָּאָה קָרְחָה אֶל־
עַזָּה נִדְמְתָה אַשְׁקְלוֹן שְׁאֵרִית עִמְקָם עַד־מָתַי
תִּתְגּוֹדָדִי: **ו** הוֹי חֶרֶב לַיהוָה עַד־אָנָה לֹא תִשְׁקֹטִי
הֵאָסְפִי אֶל־תַּעְרֵךְ הֶרָגְעִי וָדֳמִי: **ז** אֵיךְ תִּשְׁקֹטִי
וַיהוָה צִוָּה־לָהּ אֶל־אַשְׁקְלוֹן וְאֶל־חוֹף הַיָּם שָׁם
יְעָדָהּ: {פ}

ירמיהו פרק מח

א לְמוֹאָב כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
הוֹי אֶל־נְבוֹ כִּי שֻׁדָּדָה הֹבִישָׁה נִלְכְּדָה קִרְיָתַיִם
הֹבִישָׁה הַמִּשְׂגָּב וָחָתָּה: **ב** אֵין עוֹד תְּהִלַּת מוֹאָב
בְּחֶשְׁבּוֹן חָשְׁבוּ עָלֶיהָ רָעָה לְכוּ וְנַכְרִיתֶנָּה מִגּוֹי
גַּם־מַדְמֵן תִּדֹּמִי אַחֲרַיִךְ תֵּלֶךְ חָרֶב: **ג** קוֹל צְעָקָה
מֵחֹרוֹנָיִם שֹׁד וָשֶׁבֶר גָּדוֹל: **ד** נִשְׁבְּרָה מוֹאָב
הִשְׁמִיעוּ זְעָקָה צְעוֹרֶיהָ: **ה** כִּי מַעֲלֵה
הלחות הַלֻּחִית בִּבְכִי יַעֲלֶה־בֶּכִי כִּי בְּמוֹרַד
חוֹרֹנַיִם צָרֵי צָעֲקַת־שֶׁבֶר שָׁמֵעוּ: **ו** נֻסוּ מַלְּטוּ
נַפְשְׁכֶם וּתְהִיֶּינָה כַּעֲרוֹעֵר בַּמִּדְבָּר: **ז** כִּי יַעַן
בְּטִחֵךְ בְּמַעֲשַׂיִךְ וּבְאוֹצְרוֹתַיִךְ גַּם־אַתְּ תִּלָּכְדִי
וְיָצָא כמיש כְּמוֹשׁ בַּגּוֹלָה כְּהֲנָיו וְשָׂרָיו
יחד יַחְדָּו: **ח** וְיָבֹא שׁוֹדֵד אֶל־כָּל־עִיר וְעִיר לֹא
תִמָּלֵט וְאָבַד הָעֵמֶק וְנִשְׁמַד הַמִּישֹׁר אֲשֶׁר אָמַר
יְהוָה: **ט** תְּנוּ־צִיץ לְמוֹאָב כִּי נָצֹא תֵּצֵא וְעָרֶיהָ
לְשַׁמָּה תִּהְיֶינָה מֵאֵין יוֹשֵׁב בָּהֶן: **י** אָרוּר עֹשֵׂה
מְלֶאכֶת יְהוָה רְמִיָּה וְאָרוּר מֹנֵעַ חַרְבּוֹ
מִדָּם: **יא** שַׁאֲנַן מוֹאָב מִנְּעוּרָיו וְשֹׁקֵט הוּא אֶל־
שְׁמָרָיו וְלֹא־הוּרַק מִכְּלִי אֶל־כֶּלִי וּבַגּוֹלָה לֹא הָלָךְ
עַל־כֵּן עָמַד טַעְמוֹ בּוֹ וְרֵיחוֹ לֹא נָמָר: {ס} **יב** לָכֵן
הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְשִׁלַּחְתִּי־לוֹ צֹעִים
וְצֵעֻהוּ וְכֵלָיו יָרִיקוּ וְנִבְלֵיהֶם יְנַפֵּצוּ: **יג** וּבוֹשׁ מוֹאָב
מִכְּמוֹשׁ כַּאֲשֶׁר־בָּשׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל מִבֵּית אֵל
מִבְטַחָם: **יד** אֵיךְ תֹּאמְרוּ גִּבּוֹרִים אֲנָחְנוּ וְאַנְשֵׁי־
חַיִל לַמִּלְחָמָה: **טו** שֹׁדֵד מוֹאָב וְעָרֶיהָ עָלָה
וּמִבְחַר בַּחוּרָיו יָרְדוּ לַטָּבַח נְאֻם־הַמֶּלֶךְ יְהוָה
צְבָאוֹת שְׁמוֹ: **טז** קָרוֹב אֵיד־מוֹאָב לָבוֹא וְרָעָתוֹ
מָהֳרָה מְאֹד: **יז** נֻדוּ לוֹ כָּל־סְבִיבָיו וְכֹל יְדְעֵי שְׁמוֹ
אִמְרוּ אֵיכָה נִשְׁבַּר מַטֵּה־עֹז מַקֵּל
תִּפְאָרָה: **יח** רְדִי מִכָּבוֹד ישבי וּשְׁבִי בַצָּמָא
יֹשֶׁבֶת בַּת־דִּיבוֹן כִּי־שֹׁדֵד מוֹאָב עָלָה בָּךְ שִׁחֵת
מִבְצָרֶיךְ: **יט** אֶל־דֶּרֶךְ עִמְדִי וְצַפִּי יוֹשֶׁבֶת עֲרוֹעֵר
שְׁאֵלִי־נָס וְנִמְלָטָה אִמְרִי מַה־נִּהְיָתָה: **כ** הֹבִישׁ
מוֹאָב כִּי־חַתָּה
הילילי הֵילִילוּ | וזעקי וְזַעֲקוּ הַגִּידוּ בְאַרְנוֹן כִּי
שֹׁדַד מוֹאָב: **כא** וּמִשְׁפָּט בָּא אֶל־אֶרֶץ הַמִּישֹׁר
אֶל־חֹלוֹן וְאֶל־יַהְצָה וְעַל־
מופעת מֵיפָעַת: **כב** וְעַל־דִּיבוֹן וְעַל־נְבוֹ וְעַל־בֵּית
דִּבְלָתָיִם: **כג** וְעַל קִרְיָתַיִם וְעַל־בֵּית גָּמוּל וְעַל־
בֵּית מְעוֹן: **כד** וְעַל־קְרִיּוֹת וְעַל־בָּצְרָה וְעַל כָּל־
עָרֵי אֶרֶץ מוֹאָב הָרְחֹקוֹת וְהַקְּרֹבוֹת: **כה** נִגְדְּעָה
קֶרֶן מוֹאָב וּזְרֹעוֹ נִשְׁבָּרָה נְאֻם

יְהוָה: **כו** הַשְׁפִּירֶהוּ כִּי עַל־יְהוָה הִגְדִּיל וְסָפֵק
מוֹאָב בְּקִיאוֹ וְהָיָה לִשְׂחֹק גַּם־הוּא: **כז** וְאִם ׀ לוֹא
הַשְׂחֹק הָיָה לְךָ יִשְׂרָאֵל אִם־בְּגַנָּבִים
נמצאה נִמְצָא כִּי־מִדֵּי דַבֶּרְךָ בּוֹ
תִּתְנוֹדָד: **כח** עִזְבוּ עָרִים וְשִׁכְנוּ בַּסֶּלַע יֹשְׁבֵי
מוֹאָב וִהְיוּ כְּיוֹנָה תְּקַנֵּן בְּעִבְרֵי פִי־
פָחַת: **כט** שָׁמַעְנוּ גְאוֹן־מוֹאָב גֵּאֶה מְאֹד גָּבְהוֹ
וּגְאוֹנוֹ וְגַאֲוָתוֹ וְרֶם לִבּוֹ: **ל** אֲנִי יָדַעְתִּי נְאֻם־יְהוָה
עֶבְרָתוֹ וְלֹא־כֵן בַּדָּיו לֹא־כֵן עָשׂוּ: **לא** עַל־כֵּן עַל־
מוֹאָב אֵיֵלִיל וּלְמוֹאָב כֻּלֹּה אֶזְעָק אֶל־אַנְשֵׁי קִיר־
חֶרֶשׂ יֶהְגֶּה: **לב** מִבְּכִי יַעְזֵר אֶבְכֶּה־לָּךְ הַגֶּפֶן
שִׂבְמָה נְטִישֹׁתַיִךְ עָבְרוּ יָם עַד יָם יַעְזֵר נָגָעוּ עַל־
קֵיצֵךְ וְעַל־בְּצִירֵךְ שֹׁדֵד נָפָל: **לג** וְנֶאֱסְפָה שִׂמְחָה
וָגִיל מִכַּרְמֶל וּמֵאֶרֶץ מוֹאָב וְיַיִן מֻקְבִים הִשְׁבַּתִּי
לֹא־יִדְרֹךְ הֵידָד הֵידָד לֹא הֵידָד: **לד** מִזַּעֲקַת
חֶשְׁבּוֹן עַד־אֶלְעָלֵה עַד־יַהַץ נָתְנוּ קוֹלָם מִצֹּעַר
עַד־חֹרֹנַיִם עֶגְלַת שְׁלִשִׁיָּה כִּי גַם־מֵי נִמְרִים
לִמְשַׁמּוֹת יִהְיוּ: **לה** וְהִשְׁבַּתִּי לְמוֹאָב נְאֻם־יְהוָה
מַעֲלֶה בָמָה וּמַקְטִיר לֵאלֹהָיו: **לו** עַל־כֵּן לִבִּי
לְמוֹאָב כַּחֲלִלִים יֶהֱמֶה וְלִבִּי אֶל־אַנְשֵׁי קִיר־חֶרֶשׂ
כַּחֲלִילִים יֶהֱמֶה עַל־כֵּן יִתְרַת עָשָׂה אָבָדוּ: **לז** כִּי
כָל־רֹאשׁ קָרְחָה וְכָל־זָקָן גְּרֻעָה עַל כָּל־יָדַיִם
גְּדֵדֹת וְעַל־מָתְנַיִם שָׂק: **לח** עַל כָּל־גַּגּוֹת מוֹאָב
וּבְרְחֹבֹתֶיהָ כֻּלָּה מִסְפֵּד כִּי־שָׁבַרְתִּי אֶת־מוֹאָב
כִּכְלִי אֵין־חֵפֶץ בּוֹ נְאֻם־יְהוָה: **לט** אֵיךְ חַתָּה
הֵילִילוּ אֵיךְ הִפְנָה־עֹרֶף מוֹאָב בּוֹשׁ וְהָיָה מוֹאָב
לִשְׂחֹק וְלִמְחִתָּה לְכָל־סְבִיבָיו: {ס} **מ** כִּי־כֹה
אָמַר יְהוָה הִנֵּה כַנֶּשֶׁר יִדְאֶה וּפָרַשׂ כְּנָפָיו אֶל־
מוֹאָב: **מא** נִלְכְּדָה הַקְּרִיּוֹת וְהַמְּצָדוֹת נִתְפָּשָׂה
וְהָיָה לֵב גִּבּוֹרֵי מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא כְּלֵב אִשָּׁה
מְצֵרָה: **מב** וְנִשְׁמַד מוֹאָב מֵעָם כִּי עַל־יְהוָה
הִגְדִּיל: **מג** פַּחַד וָפַחַת וָפָח עָלֶיךָ יוֹשֵׁב מוֹאָב
נְאֻם־יְהוָה: **מד** הנס הַנָּס מִפְּנֵי הַפַּחַד יִפֹּל אֶל־
הַפַּחַת וְהָעֹלֶה מִן־הַפַּחַת יִלָּכֵד בַּפָּח כִּי־אָבִיא
אֵלֶיהָ אֶל־מוֹאָב שְׁנַת פְּקֻדָּתָם נְאֻם־
יְהוָה: **מה** בְּצֵל חֶשְׁבּוֹן עָמְדוּ מִכֹּחַ נָסִים כִּי־אֵשׁ
יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן וְלֶהָבָה מִבֵּין סִיחוֹן וַתֹּאכַל פְּאַת
מוֹאָב וְקָדְקֹד בְּנֵי שָׁאוֹן: **מו** אוֹי־לְךָ מוֹאָב אָבַד
עַם־כְּמוֹשׁ כִּי־לֻקְחוּ בָנֶיךָ בַּשֶּׁבִי וּבְנֹתֶיךָ
בַּשִּׁבְיָה: **מז** וְשַׁבְתִּי שְׁבוּת־מוֹאָב בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים נְאֻם־יְהוָה עַד־הֵנָּה מִשְׁפַּט מוֹאָב: {ס}

ירמיהו פרק מט

א לִבְנֵי עַמּוֹן כֹּה אָמַר יְהוָה הֲבָנִים אֵין לְיִשְׂרָאֵל
אִם־יוֹרֵשׁ אֵין לוֹ מַדּוּעַ יָרַשׁ מַלְכָּם אֶת־גָּד וְעַמּוֹ
בְּעָרָיו יָשֵׁב: **ב** לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה
וְהִשְׁמַעְתִּי אֶל־רַבַּת בְּנֵי־עַמּוֹן תְּרוּעַת מִלְחָמָה
וְהָיְתָה לְתֵל שְׁמָמָה וּבְנֹתֶיהָ בָּאֵשׁ תִּצַּתְנָה וְיָרַשׁ
יִשְׂרָאֵל אֶת־יְרֵשָׁיו אָמַר יְהוָה: **ג** הֵילִילִי חֶשְׁבּוֹן
כִּי שֻׁדְּדָה־עַי צְעַקְנָה בְּנוֹת רַבָּה חֲגֹרְנָה שַׂקִּים
סְפֹדְנָה וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת כִּי מַלְכָּם בַּגּוֹלָה
יֵלֵךְ כֹּהֲנָיו וְשָׂרָיו יַחְדָּיו: **ד** מַה־תִּתְהַלְלִי בָּעֲמָקִים
זָב עִמְקֵךְ הַבַּת הַשּׁוֹבֵבָה הַבֹּטֵחָה בְּאֹצְרֹתֶיהָ מִי
יָבוֹא אֵלָי: **ה** הִנְנִי מֵבִיא עָלַיִךְ פַּחַד נְאֻם־אֲדֹנָי
יְהוִה צְבָאוֹת מִכָּל־סְבִיבָיִךְ וְנִדַּחְתֶּם אִישׁ לְפָנָיו
וְאֵין מְקַבֵּץ לַנּוֹדֵד: **ו** וְאַחֲרֵי־כֵן אָשִׁיב אֶת־שְׁבוּת
בְּנֵי־עַמּוֹן נְאֻם־יְהוָה: {פ}
ז לֶאֱדוֹם כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הַאֵין עוֹד חָכְמָה
בְּתֵימָן אָבְדָה עֵצָה מִבָּנִים נִסְרְחָה
חָכְמָתָם: **ח** נֻסוּ הָפְנוּ הֶעְמִיקוּ לָשֶׁבֶת יֹשְׁבֵי דְדָן

כִּי אֵיד עָשָׂו הֵבֵאתִי עָלָיו עֵת פְּקֻדָּתִיו: **ט** אִם־
בְּצָרִים בָּאוּ לָךְ לֹא יַשְׁאִירוּ עוֹלְלוֹת אִם־גַּנָּבִים
בַּלַּיְלָה הִשְׁחִיתוּ דַּיָּם: **י** כִּי־אֲנִי חָשַׂפְתִּי אֶת־עֵשָׂו
גִּלֵּיתִי אֶת־מִסְתָּרָיו וְנֶחְבָּה לֹא יוּכָל שֻׁדַּד זַרְעוֹ
וְאֶחָיו וּשְׁכֶנָיו וְאֵינֶנּוּ: **יא** עָזְבָה יְתֹמֶיךָ אֲנִי אֲחַיֶּה
וְאַלְמְנוֹתֶיךָ עָלַי תִּבְטָחוּ: {ס} **יב** כִּי־כֹה | אָמַר
יְהוָה הִנֵּה אֲשֶׁר־אֵין מִשְׁפָּטָם לִשְׁתּוֹת הַכּוֹס שָׁתוֹ
יִשְׁתּוּ וְאַתָּה הוּא נָקֹה תִּנָּקֶה לֹא תִנָּקֶה כִּי שָׁתֹה
תִּשְׁתֶּה: **יג** כִּי בִי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי־לִשַּׁמָּה
לְחֶרְפָּה לְחָרֵב וְלִקְלָלָה תִּהְיֶה בָצְרָה וְכָל־עָרֶיהָ
תִּהְיֶינָה לְחָרְבוֹת עוֹלָם: **יד** שְׁמוּעָה שָׁמַעְתִּי
מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בַּגּוֹיִם שֻׁלָּח הֵתְקַבְּצוּ וּבֹאוּ
עָלֶיהָ וְקוּמוּ לַמִּלְחָמָה: **טו** כִּי־הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךְ
בַּגּוֹיִם בָּזוּי בָּאָדָם: **טז** תִּפְלַצְתְּךָ הִשִּׁיא אֹתָךְ זְדוֹן
לִבֶּךָ שֹׁכְנִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע תְּפִשִּׂי מְרוֹם גִּבְעָה כִּי־
תַגְבִּיהַ כַּנֶּשֶׁר קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידֶךָּ נְאֻם־
יְהוָה: **יז** וְהָיְתָה אֱדוֹם לְשַׁמָּה כָּל עֹבֵר עָלֶיהָ יִשֹּׁם
וְיִשְׁרֹק עַל־כָּל־מַכּוֹתֶהָ: **יח** כֶּמַהְפֵּכַת סְדֹם
וַעֲמֹרָה וּשְׁכֵנֶיהָ אָמַר יְהוָה לֹא־יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ
וְלֹא־יָגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם: **יט** הִנֵּה כְּאַרְיֵה יַעֲלֶה
מִגְאוֹן הַיַּרְדֵּן אֶל־נְוֵה אֵיתָן כִּי־אַרְגִּיעָה אָרִיצֶנּוּ
מֶעָלֶיהָ וּמִי בָחוּר אֵלֶיהָ אֶפְקֹד כִּי מִי כָמוֹנִי וּמִי
יְעִידֶנִּי וּמִי־זֶה רֹעֶה אֲשֶׁר יַעֲמֹד לְפָנָי: {ס} **כ** לָכֵן
שִׁמְעוּ עֲצַת־יְהוָה אֲשֶׁר יָעַץ אֶל־אֱדוֹם
וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל־יוֹשְׁבֵי תֵימָן אִם־לֹוא
יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן אִם־לֹא יַשִּׁים עֲלֵיהֶם
נְוֵהֶם: **כא** מִקּוֹל נִפְלָם רָעֲשָׁה הָאָרֶץ צְעָקָה בְיַם־
סוּף נִשְׁמַע קוֹלָהּ: **כב** הִנֵּה כַנֶּשֶׁר יַעֲלֶה וְיִדְאֶה
וְיִפְרֹשׂ כְּנָפָיו עַל־בָּצְרָה וְהָיָה לֵב גִּבּוֹרֵי אֱדוֹם
בַּיּוֹם הַהוּא כְּלֵב אִשָּׁה מְצֵרָה: {פ}

כג לִדַמֶּשֶׂק בּוֹשָׁה חֲמָת וְאַרְפָּד כִּי־שְׁמֻעָה רָעָה
שָׁמְעוּ נָמֹגוּ בַיָּם דְּאָגָה הַשְׁקֵט לֹא
יוּכָל: **כד** רָפְתָה דַּמֶּשֶׂק הִפְנְתָה לָנוּס וְרֶטֶט |
הֶחֱזִיקָה צָרָה וַחֲבָלִים אֲחָזַתָּה כַּיּוֹלֵדָה: **כה** אֵיךְ
לֹא־עֻזְּבָה עִיר תְּהִלָּה קִרְיַת
מְשׂוֹשִׂי: **כו** לָכֵן יִפְּלוּ בַחוּרֶיהָ בִּרְחֹבֹתֶיהָ וְכָל־
אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה יִדַּמּוּ בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה
צְבָאוֹת: **כז** וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּחוֹמַת דַּמֶּשֶׂק וְאָכְלָה
אַרְמְנוֹת בֶּן־הֲדָד: {פ}
כח לִקֵדָר | וְלִמַמְלְכוֹת חָצוֹר אֲשֶׁר הִכָּה
נבוכדראצור נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל כֹּה אָמַר
יְהוָה קוּמוּ עֲלוּ אֶל־קֵדָר וְשָׁדְדוּ אֶת־בְּנֵי־
קֶדֶם: **כט** אָהֳלֵיהֶם וְצֹאנָם יִקָּחוּ יְרִיעוֹתֵיהֶם וְכָל־
כֵּלֵיהֶם וּגְמַלֵּיהֶם יִשְׂאוּ לָהֶם וְקָרְאוּ עֲלֵיהֶם מָגוֹר
מִסָּבִיב: **ל** נֻסוּ נֻדוּ מְאֹד הֶעְמִיקוּ לָשֶׁבֶת יֹשְׁבֵי
חָצוֹר נְאֻם־יְהוָה כִּי־יָעַץ עֲלֵיכֶם נְבוּכַדְרֶאצַּר
מֶלֶךְ־בָּבֶל עֵצָה וְחָשַׁב
עליהם עֲלֵיהֶם מַחֲשָׁבָה: **לא** קוּמוּ עֲלוּ אֶל־גּוֹי
שַׁלֵּיו יוֹשֵׁב לָבֶטַח נְאֻם־יְהוָה לֹא־דְלָתַיִם וְלֹא־
בְרִיחַ לוֹ בָּדָד יִשְׁכֹּנוּ: **לב** וְהָיוּ גְמַלֵּיהֶם לָבַז וַהֲמוֹן
מִקְנֵיהֶם לְשָׁלָל וְזֵרִתִּים לְכָל־רוּחַ קְצוּצֵי פֵאָה
וּמִכָּל־עֲבָרָיו אָבִיא אֶת־אֵידָם נְאֻם־
יְהוָה: **לג** וְהָיְתָה חָצוֹר לִמְעוֹן תַּנִּים שְׁמָמָה עַד־
עוֹלָם לֹא־יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יָגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם:
{ס} **לד** אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא
אֶל־עֵילָם בְּרֵאשִׁית מַלְכוּת צִדְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה
לֵאמֹר: **לה** כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי שֹׁבֵר
אֶת־קֶשֶׁת עֵילָם רֵאשִׁית גְּבוּרָתָם: **לו** וְהֵבֵאתִי
אֶל־עֵילָם אַרְבַּע רוּחוֹת מֵאַרְבַּע קְצוֹת הַשָּׁמַיִם
וְזֵרִתִּים לְכָל הָרוּחוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא־יִהְיֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר

לְאֹ־יָבוֹא שָׁם נִדְחֵי עוֹלָם עֵילָם: **לז** וְהַחִתַּתִּי אֶת־
עֵילָם לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם וְלִפְנֵי | מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם
וְהֵבֵאתִי עֲלֵיהֶם | רָעָה אֶת־חֲרוֹן אַפִּי נְאֻם־יְהוָה
וְשִׁלַּחְתִּי אַחֲרֵיהֶם אֶת־הַחֶרֶב עַד כַּלּוֹתִי
אוֹתָם: **לח** וְשַׂמְתִּי כִסְאִי בְּעֵילָם וְהַאֲבַדְתִּי מִשָּׁם
מֶלֶךְ וְשָׂרִים נְאֻם־יְהוָה: **לט** וְהָיָה | בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים אשוב אָשִׁיב אֶת־שבית שְׁבוּת עֵילָם
נְאֻם־יְהוָה: {פ}

ירמיהו פרק נ

א הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־בָּבֶל אֶל־אֶרֶץ
כַּשְׂדִּים בְּיַד יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא: **ב** הַגִּידוּ בַגּוֹיִם
וְהַשְׁמִיעוּ וְשָׂאוּ־נֵס הַשְׁמִיעוּ אַל־תְּכַחֵדוּ אִמְרוּ
נִלְכְּדָה בָבֶל הֹבִישׁ בֵּל חַת מְרֹדָךְ הֹבִישׁוּ עֲצַבֶּיהָ
חַתּוּ גִלּוּלֶיהָ: **ג** כִּי עָלָה עָלֶיהָ גּוֹי מִצָּפוֹן הוּא־
יָשִׂית אֶת־אַרְצָהּ לְשַׁמָּה וְלֹא־יִהְיֶה יוֹשֵׁב בָּהּ
מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה נָדְדוּ הָלָכוּ: **ד** בַּיָּמִים הָהֵמָּה
וּבָעֵת הַהִיא נְאֻם־יְהוָה יָבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה
וּבְנֵי־יְהוּדָה יַחְדָּו הָלוֹךְ וּבָכוֹ יֵלֵכוּ וְאֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם יְבַקֵּשׁוּ: **ה** צִיּוֹן יִשְׁאֲלוּ דֶּרֶךְ הֵנָּה פְּנֵיהֶם
בָּאוּ וְנִלְוֻוּ אֶל־יְהוָה בְּרִית עוֹלָם לֹא
תִשָּׁכֵחַ: **ו** צֹאן אֹבְדוֹת הָיָה עַמִּי רֹעֵיהֶם
הִתְעוּם הָרִים שובבים שׁוֹבְבוּם מֵהַר אֶל־גִּבְעָה
הָלְכוּ שָׁכְחוּ רִבְצָם: **ז** כָּל־מוֹצְאֵיהֶם אֲכָלוּם
וְצָרֵיהֶם אָמְרוּ לֹא נֶאְשָׁם תַּחַת אֲשֶׁר חָטְאוּ
לַיהוָה נְוֵה־צֶדֶק וּמִקְוֵה אֲבוֹתֵיהֶם יְהוָה:
{ס} **ח** נֻדוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים
יצאו צֵאוּ וִהְיוּ כִּעַתּוּדִים לִפְנֵי־צֹאן: **ט** כִּי הִנֵּה
אָנֹכִי מֵעִיר וּמַעֲלֶה עַל־בָּבֶל קְהַל־גּוֹיִם גְּדֹלִים
מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְעָרְכוּ לָהּ מִשָּׁם תִּלָּכֵד חִצָּיו כְּגִבּוֹר
מַשְׁכִּיל לֹא יָשׁוּב רֵיקָם: **י** וְהָיְתָה כַשְׂדִּים לְשָׁלָל
כָּל־שֹׁלְלֶיהָ יִשְׂבָּעוּ נְאֻם־יְהוָה: **יא** כִּי
תשמחי תִשְׂמְחוּ כִּי תעלזי תַעֲלְזוּ שֹׁסֵי נַחֲלָתִי כִּי
תפושי תָפוּשׁוּ כְּעֶגְלָה דָּשָׁה
ותצהלי וְתִצְהֲלוּ כָּאַבִּרִים: **יב** בּוֹשָׁה אִמְּכֶם מְאֹד
חָפְרָה יוֹלַדְתְּכֶם הִנֵּה אַחֲרִית גּוֹיִם מִדְבָּר צִיָּה
וַעֲרָבָה: **יג** מִקֶּצֶף יְהוָה לֹא תֵשֵׁב וְהָיְתָה שְׁמָמָה
כֻּלָּהּ כָּל עֹבֵר עַל־בָּבֶל יִשֹּׁם וְיִשְׁרֹק עַל־כָּל־
מַכּוֹתֶיהָ: **יד** עִרְכוּ עַל־בָּבֶל | סָבִיב כָּל־דֹּרְכֵי
קֶשֶׁת יְדוּ אֵלֶיהָ אַל־תַּחְמְלוּ אֶל־חֵץ כִּי לַיהוָה
חָטָאָה: **טו** הָרִיעוּ עָלֶיהָ סָבִיב נָתְנָה יָדָהּ נָפְלוּ
אשויתיה אָשְׁיוֹתֶיהָ נֶהֶרְסוּ חוֹמוֹתֶיהָ כִּי נִקְמַת
יְהוָה הִיא הִנָּקְמוּ בָהּ כַּאֲשֶׁר עָשְׂתָה עֲשׂוּ־
לָהּ: **טז** כִּרְתוּ זוֹרֵעַ מִבָּבֶל וְתֹפֵשׂ מַגָּל בְּעֵת קָצִיר
מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה אִישׁ אֶל־עַמּוֹ יִפְנוּ וְאִישׁ לְאַרְצוֹ
יָנֻסוּ: {ס} **יז** שֶׂה פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל אֲרָיוֹת הִדִּיחוּ
הָרִאשׁוֹן אָכַלוֹ מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְזֶה הָאַחֲרוֹן עִצְּמוֹ
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: {פ}
יח לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
פֹּקֵד אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶל־אַרְצוֹ כַּאֲשֶׁר פָּקַדְתִּי
אֶל־מֶלֶךְ אַשּׁוּר: **יט** וְשׁוֹבַבְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל אֶל־
נָוֵהוּ וְרָעָה הַכַּרְמֶל וְהַבָּשָׁן וּבְהַר אֶפְרַיִם וְהַגִּלְעָד
תִּשְׂבַּע נַפְשׁוֹ: **כ** בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נְאֻם־
יְהוָה יְבֻקַּשׁ אֶת־עֲוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֶנּוּ וְאֶת־חַטֹּאת
יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצֶאינָה כִּי אֶסְלַח לָאֲשֶׁר אַשְׁאִיר:
{פ}
כא עַל־הָאָרֶץ מְרָתַיִם עֲלֵה עָלֶיהָ וְאֶל־יוֹשְׁבֵי
פְקוֹד חָרֵב וְהַחֲרֵם אַחֲרֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה וַעֲשֵׂה
כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךְ: {ס} **כב** קוֹל מִלְחָמָה בָּאָרֶץ
וְשֶׁבֶר גָּדוֹל: **כג** אֵיךְ נִגְדַּע וַיִּשָּׁבֵר פַּטִּישׁ כָּל־

הָאָרֶץ אֵיךְ הֻיְתָה לְשַׁמָּה בְּבֶל בַּגּוֹיִם: **כד** יָקֹשְׁתִּי
לָךְ וְגַם־נִלְכַּדְתְּ בָּבֶל וְאַתְּ לֹא יָדָעַתְּ נִמְצֵאת וְגַם־
נִתְפַּשְׂתְּ כִּי בַיהוָה הִתְגָּרִית: **כה** פָּתַח יְהוָה אֶת־
אוֹצָרוֹ וַיּוֹצֵא אֶת־כְּלֵי זַעְמוֹ כִּי־מְלָאכָה הִיא
לַאדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים: **כו** בְּאוּ־לָהּ
מִקֵּץ פִּתְחוּ מַאֲבֻסֶיהָ סָלُוהָ כְמוֹ־עֲרֵמִים
וְהַחֲרִימוּהָ אַל־תְּהִי־לָהּ שְׁאֵרִית: **כז** חִרְבוּ כָּל־
פָּרֶיהָ יֵרְדוּ לַטֶּבַח הוֹי עֲלֵיהֶם כִּי־בָא יוֹמָם עֵת
פְּקֻדָּתָם: {ס} **כח** קוֹל נָסִים וּפְלֵטִים מֵאֶרֶץ בָּבֶל
לְהַגִּיד בְּצִיּוֹן אֶת־נִקְמַת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִקְמַת
הֵיכָלוֹ: **כט** הַשְׁמִיעוּ אֶל־בָּבֶל | רַבִּים כָּל־דֹּרְכֵי
קֶשֶׁת חֲנוּ עָלֶיהָ סָבִיב אַל־יְהִי־לָהּ פְּלֵיטָה
שַׁלְּמוּ־לָהּ כְּפָעֳלָהּ כְּכֹל אֲשֶׁר עָשְׂתָה עֲשׂוּ־לָהּ כִּי
אֶל־יְהוָה זָדָה אֶל־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: **ל** לָכֵן יִפְּלוּ
בַחוּרֶיהָ בִּרְחֹבֹתֶיהָ וְכָל־אַנְשֵׁי מִלְחַמְתָּהּ יִדְּמוּ
בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה: {פ}
לא הִנְנִי אֵלַיִךְ זָדוֹן נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת כִּי
בָּא יוֹמֵךְ עֵת פְּקַדְתִּיךְ: **לב** וְכָשַׁל זָדוֹן וְנָפַל וְאֵין
לוֹ מֵקִים וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּעָרָיו וְאָכְלָה כָּל־סְבִיבֹתָיו:
{ס} **לג** כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֲשׁוּקִים בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי־יְהוּדָה יַחְדָּו וְכָל־שֹׁבֵיהֶם הֶחֱזִיקוּ בָּם
מֵאֲנוּ שַׁלְּחָם: **לד** גֹּאֲלָם | חָזָק יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ
רִיב יָרִיב אֶת־רִיבָם לְמַעַן הַרְגִּיעַ אֶת־הָאָרֶץ
וְהִרְגִּיז לְיוֹשְׁבֵי בָבֶל: **לה** חֶרֶב עַל־כַּשְׂדִּים נְאֻם־
יְהוָה וְאֶל־יוֹשְׁבֵי בָבֶל וְאֶל־שָׂרֶיהָ וְאֶל־
חֲכָמֶיהָ: **לו** חֶרֶב אֶל־הַבַּדִּים וְנֹאָלוּ חֶרֶב אֶל־
גִּבּוֹרֶיהָ וְחַתּוּ: **לז** חֶרֶב אֶל־סוּסָיו וְאֶל־רִכְבּוֹ וְאֶל־
כָּל־הָעֲרֶב אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ וְהָיוּ לְנָשִׁים חֶרֶב אֶל־
אוֹצְרֹתֶיהָ וּבֻזּוּ: **לח** חֹרֶב אֶל־מֵימֶיהָ וְיֵבָשׁוּ כִּי
אֶרֶץ פְּסִלִים הִיא וּבֶאֱימִים יִתְהֹלָלוּ: **לט** לָכֵן
יֵשְׁבוּ צִיִּים אֶת־אִיִּים וְיָשְׁבוּ בָהּ בְּנוֹת יַעֲנָה וְלֹא־
תֵשֵׁב עוֹד לָנֶצַח וְלֹא תִשְׁכֹּון עַד־דּוֹר
וָדֹר: **מ** כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת־סְדֹם וְאֶת־עֲמֹרָה
וְאֶת־שְׁכֵנֶיהָ נְאֻם־יְהוָה לֹא־יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־
יָגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם: **מא** הִנֵּה עַם בָּא מִצָּפוֹן וְגוֹי
גָּדוֹל וּמְלָכִים רַבִּים יֵעֹרוּ מִיַּרְכְּתֵי־
אָרֶץ: **מב** קֶשֶׁת וְכִידֹן יַחֲזִיקוּ אַכְזָרִי הֵמָּה וְלֹא
יְרַחֲמוּ קוֹלָם כַּיָּם יֶהֱמֶה וְעַל־סוּסִים יִרְכָּבוּ עָרוּךְ
כְּאִישׁ לַמִּלְחָמָה עָלַיִךְ בַּת־בָּבֶל: **מג** שָׁמַע מֶלֶךְ־
בָּבֶל אֶת־שִׁמְעָם וְרָפוּ יָדָיו צָרָה הֶחֱזִיקַתְהוּ חִיל
כַּיּוֹלֵדָה: **מד** הִנֵּה כְּאַרְיֵה יַעֲלֶה מִגְּאוֹן הַיַּרְדֵּן אֶל־
נְוֵה אֵיתָן כִּי־אַרְגִּיעָה אָרוּצֵם אֲרִיצֵם מֶעָלֶיהָ וּמִי
בָחוּר אֵלֶיהָ אֶפְקֹד כִּי מִי כָמוֹנִי וּמִי יוֹעִדָנִי וּמִי־
זֶה רֹעֶה אֲשֶׁר יַעֲמֹד לְפָנָי: **מה** לָכֵן שִׁמְעוּ עֲצַת־
יְהוָה אֲשֶׁר יָעַץ אֶל־בָּבֶל וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב
אֶל־אֶרֶץ כַּשְׂדִּים אִם־לֹא יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן
אִם־לֹא יַשִּׁים עֲלֵיהֶם נָוֶה: **מו** מִקּוֹל נִתְפְּשָׂה בָבֶל
נִרְעֲשָׁה הָאָרֶץ וּזְעָקָה בַגּוֹיִם נִשְׁמָע: {ס}

ירמיהו פרק נא

א כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵעִיר עַל־בָּבֶל וְאֶל־יֹשְׁבֵי
לֵב קָמַי רוּחַ מַשְׁחִית: **ב** וְשִׁלַּחְתִּי לְבָבֶל | זָרִים
וְזֵרוּהָ וְיִבְקְקוּ אֶת־אַרְצָהּ כִּי־הָיוּ עָלֶיהָ מִסָּבִיב
בְּיוֹם רָעָה: **ג** אֶל־יִדְרֹךְ ידרך הַדֹּרֵךְ קַשְׁתּוֹ
וְאֶל־יִתְעַל בְּסִרְיֹנוֹ וְאַל־תַּחְמְלוּ אֶל־בַּחֻרֶיהָ
הַחֲרִימוּ כָּל־צְבָאָהּ: **ד** וְנָפְלוּ חֲלָלִים בְּאֶרֶץ
כַּשְׂדִּים וּמְדֻקָּרִים בְּחוּצוֹתֶיהָ: **ה** כִּי לֹא־אַלְמָן
יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה מֵאֱלֹהָיו מֵיְהוָה צְבָאוֹת כִּי אַרְצָם
מָלְאָה אָשָׁם מִקְּדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: **ו** נֻסוּ | מִתּוֹךְ בָּבֶל
וּמַלְטוּ אִישׁ נַפְשׁוֹ אַל־תִּדַּמּוּ בַעֲוֹנָהּ כִּי עֵת נְקָמָה

הִיאׇ לַיהוָה גְּמ֣וּל הִ֔וא מְשַׁלֵּ֖ם לָ֑הּ: **ז** כּ֤וֹס־זָהָב֙
בָּבֶל֙ בְּיַד־יְהוָ֔ה מְשַׁכֶּ֖רֶת כׇּל־הָאָ֑רֶץ מִיֵּינָ֥הּ שָׁת֖וּ
גוֹיִ֥ם עַל־כֵּ֖ן יִתְהֹלְל֥וּ גוֹיִֽם: **ח** פִּתְאֹ֤ם נָפְלָה֙ בָּבֶ֔ל
וַתִּשָּׁבֵ֖ר הֵילִ֣ילוּ עָלֶ֑יהָ קְח֤וּ צֳרִי֙ לְמַכְאוֹבָ֔הּ אוּלַ֖י
תֵּרָפֵֽא: **ט** רְפָאנוּ֙ אֶת־בָּבֶ֔ל וְלֹ֥א נִרְפְּתָ֖ה עִזְבֻ֣והָ
וְנֵלֵ֑ךְ אִ֣ישׁ לְאַרְצ֗וֹ כִּֽי־נָגַ֤ע אֶל־הַשָּׁמַ֙יִם֙ מִשְׁפָּטָ֔הּ
וְנִשָּׂ֖א עַד־שְׁחָקִֽים: **י** הוֹצִ֤יא יְהוָה֙ אֶת־צִדְקֹתֵ֔ינוּ
בָּ֕אוּ וְנִסַּפְּרָ֥ה בְצִיּ֖וֹן אֶת־מַעֲשֵׂ֥ה יְהוָ֖ה אֱלֹהֵֽינוּ:
{ס} **יא** הָבֵ֤רוּ הַחִצִּים֙ מִלְאֻ֣ו הַשְּׁלָטִ֔ים הֵעִ֥יר יְהוָ֖ה
אֶת־רוּחַ֙ מַלְכֵ֣י מָדַ֔י כִּֽי־עַל־בָּבֶ֥ל מְזִמָּתוֹ֙
לְהַשְׁחִיתָ֔הּ כִּֽי־נִקְמַ֥ת יְהוָ֖ה הִ֑יא נִקְמַ֖ת
הֵיכָלֽוֹ: **יב** אֶל־חוֹמֹ֤ת בָּבֶל֙ שְׂא֣וּ־נֵ֔ס הַחֲזִ֖יקוּ
הַמִּשְׁמָ֑ר הָקִ֙ימוּ֙ שֹׁמְרִ֔ים הָכִ֖ינוּ הָאֹרְבִ֑ים כִּ֣י גַם־
זָמַ֤ם יְהוָה֙ גַּם־עָשָׂ֔ה אֵ֖ת אֲשֶׁר־דִּבֶּ֥ר אֶל־יֹשְׁבֵ֖י
בָּבֶֽל: **יג** שכנתי שֹׁכַנְתִּ֙ עַל־מַ֣יִם רַבִּ֔ים רַבַּ֖ת
אוֹצָרֹ֑ת בָּ֥א קִצֵּ֖ךְ אַמַּ֥ת בִּצְעֵֽךְ: **יד** נִשְׁבַּ֤ע יְהוָה֙
צְבָאוֹת֙ בְּנַפְשׁ֔וֹ כִּ֣י אִם־מִלֵּאתִ֔יךְ אָדָ֖ם כַּיֶּ֣לֶק וְעָנ֑וּ
עָלַ֖יִךְ הֵידֵֽד: {ס} **טו** עֹשֵׂ֤ה אֶ֙רֶץ֙ בְּכֹחׇ֔ו מֵכִ֖ין תֵּבֵ֣ל
בְּחָכְמָתֹ֑ו וּבִתְבוּנָתֹ֖ו נָטָ֥ה שָׁמָֽיִם: **טז** לְקוֹל֙ תִּתּ֣וֹ
הֲמ֣וֹן מַ֔יִם בַּשָּׁמַ֖יִם וַיַּ֣עַל נְשִׂאִ֑ים מַקְצֵ֥ה־אֶ֙רֶץ֙
בְּרָקִ֣ים לַמָּטָ֔ר עָשָׂ֖ה וַיּוֹצֵ֥א רוּחַ֙
מֵאֹצְרֹתָ֔יו: **יז** נִבְעַ֤ר כׇּל־אָדָם֙ מִדַּ֣עַת הֹבִ֔ישׁ כׇּל־
צוֹרֵ֥ף מִפֶּ֖סֶל כִּֽי שֶׁ֣קֶר נְסָכ֑וֹ וְלֹא־רוּחַ֙ בָּ֣ם: **יח** הֶבֶל
הֵ֣מָּה מַעֲשֵׂ֔ה תַּעְתֻּעִ֖ים בְּעֵ֣ת פְּקֻדָּתָ֑ם
יֹאבֵֽדוּ: **יט** לֹא־כְאֵ֤לֶּה חֵ֙לֶק֙ יַעֲקֹ֔ב כִּֽי־יוֹצֵ֥ר הַכֹּ֖ל
הֽוּא וְשֵׁ֣בֶט נַחֲלָתֹ֑ו יְהוָ֥ה צְבָאוֹת֙ שְׁמֹ֔ו: {פ}
כ מַפֵּ֥ץ־אַתָּ֖ה לִ֑י כְּלֵ֣י מִלְחָמָ֔ה וְנִפַּצְתִּ֤י בְךָ֙ גּוֹיִ֔ם
וְהִשְׁחַתִּ֥י בְךָ֖ מַמְלָכֽוֹת: **כא** וְנִפַּצְתִּ֤י בְךָ֙ סוּס֔
וְרֹכְבֹ֑ו וְנִפַּצְתִּ֤י בְךָ֙ רֶ֣כֶב וְרֹכְבֹ֔ו: **כב** וְנִפַּצְתִּ֤י בְךָ֙
אִ֣ישׁ וְאִשָּׁ֔ה וְנִפַּצְתִּ֤י בְךָ֙ זָקֵ֣ן וָנָ֔עַר וְנִפַּצְתִּ֤י בְךָ֙
בָּח֣וּר וּבְתוּלָ֔ה: **כג** וְנִפַּצְתִּ֤י בְךָ֙ רֹעֶ֣ה וְעֶדְרֹ֔ו
וְנִפַּצְתִּ֤י בְךָ֙ אִכָּ֣ר וְצִמְדֹּ֔ו וְנִפַּצְתִּ֤י בְךָ֙ פַּחֹ֣ות
וּסְגָנִ֔ים: **כד** וְשִׁלַּמְתִּ֤י לְבָבֶל֙ וּלְכׇל | יֹושְׁבֵ֣י כַשְׂדִּ֔ים
אֵ֥ת כׇּל־רָעָתָ֖ם אֲשֶׁר־עָשׂ֣וּ בְצִיּ֑וֹן לְעֵינֵיכֶ֖ם נְאֻם־
יְהוָֽה: {ס} **כה** הִנְנִ֤י אֵלֶ֙יךָ֙ הַ֣ר הַמַּשְׁחִ֔ית נְאֻם־
יְהוָ֔ה הַמַּשְׁחִ֖ית אֶת־כׇּל־הָאָ֑רֶץ וְנָטִ֤יתִי אֶת־יָדִי֙
עָלֶ֔יךָ וְגִלְגַּלְתִּ֖יךָ מִן־הַסְּלָעִ֑ים וּנְתַתִּ֖יךָ לְהַ֥ר
שְׂרֵפָֽה: **כו** וְלֹא־יִקְח֤וּ מִמְּךָ֙ אֶ֣בֶן לְפִנָּ֔ה וְאֶ֖בֶן
לְמֹוסָדֹ֑ות כִּֽי־שִׁמְמֹ֥ות עֹולָ֖ם תִּהְיֶ֥ה נְאֻם־
יְהוָֽה: **כז** שְׂאוּ־נֵ֤ס בָּאָ֙רֶץ֙ תִּקְע֣וּ שׁוֹפָ֔ר בַּגּוֹיִם֙
קַדְּשׁ֣וּ עָלֶ֔יהָ גוֹיִ֖ם הַשְׁמִ֣יעוּ עָלֶ֑יהָ מַמְלְכ֥וֹת אֲרָרַ֖ט
מִנִּ֥י וְאַשְׁכְּנָ֛ז פְּקֹ֥דוּ עָלֶ֖יהָ טִפְסָ֑ר הַעֲל֤וּ־סוּס֙ כְּיֶ֣לֶק
סָמָֽר: **כח** קַדְּשׁ֤וּ עָלֶ֙יהָ֙ גוֹיִ֔ם אֶת־מַלְכֵ֥י מָדַ֖י אֶת־
פַּחֹותֶ֑יהָ וְאֶת־כׇּל־סְגָנֶ֔יהָ וְאֵ֖ת כׇּל־אֶ֥רֶץ
מֶמְשַׁלְתֹּֽו: **כט** וַתִּרְעַ֤שׁ הָאָ֙רֶץ֙ וַתָּ֔חֶל כִּ֣י קָמָ֔ה עַל־
בָּבֶ֖ל מַחְשְׁבֹ֣ות יְהוָ֑ה לָשׂ֤וּם אֶת־אֶ֙רֶץ֙ בָּבֶ֔ל לְשַׁמָּ֖ה
מֵאֵ֥ין יוֹשֵֽׁב: **ל** חָדְל֤וּ גִבֹּורֵי֙ בָּבֶ֔ל לְהִלָּחֵ֖ם יָשְׁב֣וּ
בַּמְּצָד֑וֹת נָשְׁתָּ֥ה גְבוּרָתָ֖ם הָי֥וּ לְנָשִׁ֛ים הִצִּ֥יתוּ
מִשְׁכְּנֹתֶ֖יהָ נִשְׁבְּר֥וּ בְרִיחֶֽיהָ: **לא** רָ֤ץ לִקְרַאת־רָץ֙
יָר֣וּץ וּמַגִּ֔יד לִקְרַ֖את מַגִּ֑יד לְהַגִּ֤יד לְמֶ֙לֶךְ֙ בָּבֶ֔ל כִּֽי־
נִלְכְּדָ֥ה עִירֹ֖ו מִקָּצֶֽה: **לב** וְהַמַּעְבָּרֹ֣ות נִתְפָּ֔שׂוּ
וְאֶת־הָאֲגַמִּ֖ים שָׂרְפ֣וּ בָאֵ֑שׁ וְאַנְשֵׁ֥י הַמִּלְחָמָ֖ה
נִבְהָלֽוּ: {ס} **לג** כִּֽי כֹ֤ה אָמַר֙ יְהוָ֣ה צְבָאוֹת֔ אֱלֹהֵ֖י
יִשְׂרָאֵ֑ל בַּת־בָּבֶ֙ל֙ כְּגֹ֣רֶן עֵ֔ת הִדְרִיכָ֖הּ עֹ֣וד מְעַ֔ט
וּבָ֥אָה עֵת־הַקָּצִ֖יר
לָֽהּ: **לד** אכלנו אֲכָלַ֤נִי הממנו הֲמָמַ֙נִי֙ נְבוּכַדְרֶאצַּ֣ר
ר֔ מֶ֖לֶךְ בָּבֶ֑ל הציגנו הִצִּיגָ֙נִי֙ כְּלִ֣י רִ֔יק
בלענו בְּלָעַ֙נִי֙ כַּתַּנִּ֔ין מִלָּ֖א כְּרֵשֹׁ֑ו מֵעֲדָנַ֙נִי֙
הדיחנו הֱדִיחָ֔נִי: **לה** חֲמָסִ֤י וּשְׁאֵרִי֙ עַל־בָּבֶ֔ל
תֹּאמַ֖ר יֹשֶׁ֣בֶת צִיּ֑וֹן וְדָמִ֖י אֶל־יֹשְׁבֵ֥י כַשְׂדִּ֛ים תֹּאמַֽר

יְרוּשָׁלִָם: {ס} **לו** לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי־רָבֹ
אֶת־רִיבֵךְ וְנִקַּמְתִּי אֶת־נְקָמָתֵךְ וְהֶחֱרַבְתִּי אֶת־
יַמָּהּ וְהִבַּשְׁתִּי אֶת־מְקוֹרָהּ: **לז** וְהָיְתָהּ בָבֶל |
לְגַלִּים | מְעוֹן־תַּנִּים שַׁמָּה וּשְׁרֵקָה מֵאֵין
יוֹשֵׁב: **לח** יַחְדָּו כַּכְּפִרִים יִשְׁאֲגוּ נָעֲרוּ כְּגוֹרֵי
אֲרָיוֹת: **לט** בְּחֻמָּם אָשִׁית אֶת־מִשְׁתֵּיהֶם
וְהִשְׁכַּרְתִּים לְמַעַן יַעֲלֹזוּ וְיָשְׁנוּ שְׁנַת־עוֹלָם וְלֹא
יָקִיצוּ נְאֻם יְהוָה: **מ** אוֹרִידֵם כְּכָרִים לִטְבוֹחַ
כְּאֵילִים עִם־עַתּוּדִים: **מא** אֵיךְ נִלְכְּדָה שֵׁשַׁךְ
וַתִּתָּפֵשׂ תְּהִלַּת כָּל־הָאָרֶץ אֵיךְ הָיְתָה לְשַׁמָּה בָּבֶל
בַּגּוֹיִם: **מב** עָלָה עַל־בָּבֶל הַיָּם בַּהֲמוֹן גַּלָּיו
נִכְסָתָה: **מג** הָיוּ עָרֶיהָ לְשַׁמָּה אֶרֶץ צִיָּה וַעֲרָבָה
אֶרֶץ לֹא־יֵשֵׁב בָּהֶן כָּל־אִישׁ וְלֹא־יַעֲבֹר בָּהֶן בֶּן־
אָדָם: **מד** וּפָקַדְתִּי עַל־בֵּל בְּבָבֶל וְהֹצֵאתִי אֶת־
בִּלְעוֹ מִפִּיו וְלֹא־יִנָּהֲרוּ אֵלָיו עוֹד גּוֹיִם גַּם־חוֹמַת
בָּבֶל נָפָלָה: **מה** צְאוּ מִתּוֹכָהּ עַמִּי וּמַלְּטוּ אִישׁ
אֶת־נַפְשׁוֹ מֵחֲרוֹן אַף־יְהוָה: **מו** וּפֶן־יֵרַךְ לְבַבְכֶם
וְתִירְאוּ בַּשְּׁמוּעָה הַנִּשְׁמַעַת בָּאָרֶץ וּבָא בַשָּׁנָה
הַשְּׁמוּעָה וְאַחֲרֵיו בַּשָּׁנָה הַשְּׁמוּעָה וְחָמָס בָּאָרֶץ
וּמֹשֵׁל עַל־מֹשֵׁל: **מז** לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים וּפָקַדְתִּי
עַל־פְּסִילֵי בָּבֶל וְכָל־אַרְצָהּ תֵּבוֹשׁ וְכָל־חֲלָלֶיהָ
יִפְּלוּ בְתוֹכָהּ: **מח** וְרִנְּנוּ עַל־בָּבֶל שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכֹל
אֲשֶׁר בָּהֶם כִּי מִצָּפוֹן יָבוֹא־לָהּ הַשּׁוֹדְדִים נְאֻם־
יְהוָה: **מט** גַּם־בָּבֶל לִנְפֹּל חַלְלֵי יִשְׂרָאֵל גַּם־לְבָבֶל
נָפְלוּ חַלְלֵי כָל־הָאָרֶץ: **נ** פְּלֵטִים מֵחֶרֶב הִלְכוּ אַל־
תַּעֲמֹדוּ זִכְרוּ מֵרָחוֹק אֶת־יְהוָה וִירוּשָׁלִַם תַּעֲלֶה
עַל־לִבְבֶכֶם: **נא** בֹּשְׁנוּ כִּי־שָׁמַעְנוּ חֶרְפָּה כִּסְּתָה
כְלִמָּה פָּנֵינוּ כִּי בָאוּ זָרִים עַל־מִקְדְּשֵׁי בֵּית יְהוָה:
{פ}
נב לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וּפָקַדְתִּי עַל־
פְּסִילֶיהָ וּבְכָל־אַרְצָהּ יֵאָנֵק חָלָל: **נג** כִּי־תַעֲלֶה
בָבֶל הַשָּׁמַיִם וְכִי תְבַצֵּר מְרוֹם עֻזָּהּ מֵאִתִּי יָבֹאוּ
שֹׁדְדִים לָהּ נְאֻם־יְהוָה: {ס} **נד** קוֹל זְעָקָה מִבָּבֶל
וְשֶׁבֶר גָּדוֹל מֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים: **נה** כִּי־שֹׁדֵד יְהוָה
אֶת־בָּבֶל וְאִבֵּד מִמֶּנָּה קוֹל גָּדוֹל וְהָמְיוּ גַלֵּיהֶם
כְּמַיִם רַבִּים נִתַּן שְׁאוֹן קוֹלָם: **נו** כִּי בָא עָלֶיהָ עַל־
בָּבֶל שׁוֹדֵד וְנִלְכְּדוּ גִּבּוֹרֶיהָ חִתְּתָה קַשְׁתוֹתָם כִּי
אֵל גְּמֻלוֹת יְהוָה שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם: **נז** וְהִשְׁכַּרְתִּי שָׂרֶיהָ
וַחֲכָמֶיהָ פַּחוֹתֶיהָ וּסְגָנֶיהָ וְגִבּוֹרֶיהָ וְיָשְׁנוּ שְׁנַת־
עוֹלָם וְלֹא יָקִיצוּ נְאֻם־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
{ס} **נח** כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת חֹמוֹת בָּבֶל
הָרְחָבָה עַרְעֵר תִּתְעָרְעָר וּשְׁעָרֶיהָ הַגְּבֹהִים בָּאֵשׁ
יַצֻּתוּ וְיָגְעוּ עַמִּים בְּדֵי־רִיק וּלְאֻמִּים בְּדֵי־אֵשׁ
וְיֵעָפוּ: {ס} **נט** הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה | יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא
אֶת־שְׂרָיָה בֶן־נֵרִיָּהּ בֶּן־מַחְסֵיָהּ בְּלֶכְתּוֹ אֶת־
צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָהּ בָּבֶל בִּשְׁנַת הָרְבִעִית לְמָלְכּוֹ
וּשְׂרָיָה שַׂר מְנוּחָה: **ס** וַיִּכְתֹּב יִרְמְיָהוּ אֶת כָּל־
הָרָעָה אֲשֶׁר־תָּבוֹא אֶל־בָּבֶל אֶל־סֵפֶר אֶחָד אֵת
כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַכְּתֻבִים אֶל־
בָּבֶל: **סא** וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־שְׂרָיָה כְּבֹאֲךָ בָבֶל
וְרָאִיתָ וְקָרָאתָ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה: **סב** וְאָמַרְתָּ יְהוָה אַתָּה דִבַּרְתָּ אֶל־
הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַכְרִיתוֹ לְבִלְתִּי הֱיוֹת־בּוֹ יוֹשֵׁב
לְמֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה כִּי־שְׁמָמוֹת עוֹלָם
תִּהְיֶה: **סג** וְהָיָה כְּכַלֹּתְךָ לִקְרֹא אֶת־הַסֵּפֶר הַזֶּה
תִּקְשֹׁר עָלָיו אֶבֶן וְהִשְׁלַכְתּוֹ אֶל־תּוֹךְ
פְּרָת: **סד** וְאָמַרְתָּ כָּכָה תִּשְׁקַע בָּבֶל וְלֹא־תָקוּם
מִפְּנֵי הָרָעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵבִיא עָלֶיהָ וְיָעֲפוּ עַד־
הֵנָּה דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ: {פ}

ירמיהו פרק נב

א בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְמָלְכֹו וְאַחַת
עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ
חמיטל חֲמוּטַל בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה: **ב** וַיַּעַשׂ
הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהֹויָקִם: **ג** כִּי |
עַל־אַף יְהוָה הָיְתָה בִּירוּשָׁלִַם וִיהוּדָה עַד־
הִשְׁלִיכוֹ אוֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ בְּמֶלֶךְ
בָּבֶל: **ד** וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁעִית לְמָלְכֹו בַּחֹדֶשׁ
הָעֲשִׂירִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־
בָּבֶל הוּא וְכָל־חֵילוֹ עַל־יְרוּשָׁלִַם וַיַּחֲנוּ עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ
עָלֶיהָ דָּיֵק סָבִיב: **ה** וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר עַד
עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ: **ו** בַּחֹדֶשׁ
הָרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בָּעִיר וְלֹא־
הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאָרֶץ: **ז** וַתִּבָּקַע הָעִיר וְכָל־אַנְשֵׁי
הַמִּלְחָמָה יִבְרְחוּ וַיֵּצְאוּ מֵהָעִיר לַיְלָה דֶּרֶךְ שַׁעַר
בֵּין־הַחֹמֹתַיִם אֲשֶׁר עַל־גַּן הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים עַל־
הָעִיר סָבִיב וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה: **ח** וַיִּרְדְּפוּ חֵיל־
כַּשְׂדִּים אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּשִּׂיגוּ אֶת־צִדְקִיָּהוּ בְּעַרְבַת
יְרֵחוֹ וְכָל־חֵילוֹ נָפְצוּ מֵעָלָיו: **ט** וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־
הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה בְּאֶרֶץ
חֲמָת וַיְדַבֵּר אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים: **י** וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ־בָּבֶל
אֶת־בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ לְעֵינָיו וְגַם אֶת־כָּל־שָׂרֵי יְהוּדָה
שָׁחַט בְּרִבְלָתָה: **יא** וְאֶת־עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר
וַיַּאַסְרֵהוּ בַנְחֻשְׁתַּיִם וַיְבִאֵהוּ מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּבֶלָה
וַיִּתְּנֵהוּ בבית־ בֵּית־ הַפְּקֻדֹּת עַד־יוֹם
מוֹתוֹ: **יב** וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הִיא
שְׁנַת תִּשַּׁע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־
בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ־
בָּבֶל בִּירוּשָׁלִָם: **יג** וַיִּשְׂרֹף אֶת־בֵּית־יְהוָה וְאֶת־
בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־בָּתֵּי יְרוּשָׁלִַם וְאֶת־כָּל־בֵּית
הַגָּדוֹל שָׂרַף בָּאֵשׁ: **יד** וְאֶת־כָּל־חוֹמוֹת יְרוּשָׁלִַם
סָבִיב נָתְצוּ כָּל־חֵיל כַּשְׂדִּים אֲשֶׁר אֶת־רַב־
טַבָּחִים: **טו** וּמִדַּלּוֹת הָעָם וְאֶת־יֶתֶר הָעָם |
הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר וְאֶת־הַנֹּפְלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶל־
מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶת יֶתֶר הֶאָמוֹן הֶגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־
טַבָּחִים: **טז** וּמִדַּלּוֹת הָאָרֶץ הִשְׁאִיר נְבוּזַרְאֲדָן
רַב־טַבָּחִים לְכֹרְמִים וּלְיֹגְבִים: **יז** וְאֶת־עַמּוּדֵי
הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לְבֵית־יְהוָה וְאֶת־הַמְּכֹנָֹות וְאֶת־יָם
הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית־יְהוָה שִׁבְּרוּ כַשְׂדִּים וַיִּשְׂאוּ
אֶת־כָּל־נְחֹשְׁתָּם בָּבֶלָה: **יח** וְאֶת־הַסִּרוֹת וְאֶת־
הַיָּעִים וְאֶת־הַמְזַמְּרוֹת וְאֶת־הַמִּזְרָקֹת וְאֶת־
הַכַּפּוֹת וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־יְשָׁרְתוּ בָהֶם
לָקָחוּ: **יט** וְאֶת־הַסִּפִּים וְאֶת־הַמַּחְתּוֹת וְאֶת־
הַמִּזְרָקוֹת וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת וְאֶת־
הַכַּפּוֹת וְאֶת־הַמְנַקִּיּוֹת אֲשֶׁר זָהָב זָהָב וַאֲשֶׁר־
כֶּסֶף כֶּסֶף לָקַח רַב־טַבָּחִים: **כ** הָעַמּוּדִים | שְׁנַיִם
הַיָּם אֶחָד וְהַבָּקָר שְׁנֵים־עָשָׂר נְחֹשֶׁת אֲשֶׁר־תַּחַת
הַמְּכֹנָֹות אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה
לֹא־הָיָה מִשְׁקָל לִנְחֹשְׁתָּם כָּל־הַכֵּלִים
הָאֵלֶּה: **כא** וְהָעַמּוּדִים שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה
קומה קוֹמַת הָעַמֹּד הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה
אַמָּה יְסֻבֶּנּוּ וְעָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת
נָבוּב: **כב** וְכֹתֶרֶת עָלָיו נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת הַכֹּתֶרֶת
הָאַחַת חָמֵשׁ אַמּוֹת וּשְׂבָכָה וְרִמֹּנִים עַל־
הַכּוֹתֶרֶת סָבִיב הַכֹּל נְחֹשֶׁת וְכָאֵלֶּה לָעַמּוּד הַשֵּׁנִי
וְרִמֹּנִים: **כג** וַיִּהְיוּ הָרִמֹּנִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה רוּחָה
כָּל־הָרִמּוֹנִים מֵאָה עַל־הַשְּׂבָכָה סָבִיב:
{ס} **כד** וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים אֶת־שְׂרָיָהּ כֹּהֵן הָרֹאשׁ
וְאֶת־צְפַנְיָה כֹּהֵן הַמִּשְׁנֶה וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת שֹׁמְרֵי

הַסַּף: **כה** וּמִן־הָעִיר לָקַחׇ סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר־הָיָה
פָּקִיד | עַל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים
מֵרֹאֵי פְּנֵי־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בָעִיר וְאֵת סֹפֵר
שַׂר הַצָּבָא הַמַּצְבֵּא אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשִׁשִּׁים אִישׁ
מֵעַם הָאָרֶץ הַנִּמְצְאִים בְּתוֹךְ הָעִיר: **כו** וַיִּקַּח
אוֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים וַיֹּלֶךְ אוֹתָם אֶל־מֶלֶךְ
בָּבֶל רִבְלָתָה: **כז** וַיַּכֵּה אוֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְמִתֵם
בְּרִבְלָה בְּאֶרֶץ חֲמָת וַיִּגֶל יְהוּדָה מֵעַל אַדְמָתוֹ:
{ס} **כח** זֶה הָעָם אֲשֶׁר הֶגְלָה נְבוּכַדְרֶאצַּר
בִּשְׁנַת־שֶׁבַע יְהוּדִים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְעֶשְׂרִים
וּשְׁלֹשָׁה: **כט** בִּשְׁנַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לִנְבוּכַדְרֶאצַּר
מִירוּשָׁלַם נֶפֶשׁ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים
וּשְׁנָיִם: **ל** בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִיםׂ לִנְבוּכַדְרֶאצַּר
הֶגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים יְהוּדִים נֶפֶשׁ שִׁבַּע
מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה כָּל־נֶפֶשׁ אַרְבַּעַת אֲלָפִים
וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: {ס} **לא** וַיְהִיׄ בִּשְׁלֹשִׁים וָשֶׁבַע שָׁנָה
לְגָלוּת יְהוֹיָכִן מֶלֶךְ־יְהוּדָה בִּשְׁנֵים עָשָׂרׄ חֹדֶשׁ
בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ נָשָׂא אֱוִיל מְרֹדַךְׄ מֶלֶךְ
בָּבֶל בִּשְׁנַת מַלְכֻתּוֹ אֶת־רֹאשׁ יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־יְהוּדָה
וַיֹּצֵא אֹתוֹ מִבֵּית הַכְּלִיא הַכְּלוּא: **לב** וַיְדַבֵּר אִתּוֹ
טֹבוֹת וַיִּתֵּן אֶת־כִּסְאוֹ מִמַּעַל לְכִסֵּא
מְלָכִים הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּבָבֶל: **לג** וְשִׁנָּה אֶת
בִּגְדֵי כִלְאוֹ וְאָכַל לֶחֶם לְפָנָיו תָּמִיד כָּל־יְמֵי
חַיָּיו: **לד** וַאֲרֻחָתוֹ אֲרֻחַתׇ תָּמִיד נִתְּנָה־לּוֹ מֵאֵת
מֶלֶךְ־בָּבֶל דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ עַד־יוֹם מוֹתוֹ כֹּל יְמֵי
חַיָּיו: {ש}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת מטות מסעי

יום **ראשון**	**כד** / **20**	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ל"ב **ירושלמי:** כתובות כ"ד **תוספתא:** שבועות ב **נ"ך:** ירמיהו מו **משניות:** כלים טו **זהר:** חלק ב עמ' שעג-שעד	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:19 | **סו"ז תפילה** ..... 10:24 **נץ החמה** ..... 5:44 | **חצות היום** ..... 12:44 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:20 | **שקיעה** ..... 7:43 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:14 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:56
יום **שני**	**כה** / **21**	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ל"ג **ירושלמי:** כתובות כ"ה **תוספתא:** שבועות ג **נ"ך:** ירמיהו מז **משניות:** כלים טז **זהר:** חלק ב עמ' שעה-שעו	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:20 | **סו"ז תפילה** ..... 10:24 **נץ החמה** ..... 5:45 | **חצות היום** ..... 12:44 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:21 | **שקיעה** ..... 7:43 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:15 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:56
יום **שלישי**	**כו** / **22**	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ל"ד **ירושלמי:** כתובות כ"ו **תוספתא:** שבועות ד **נ"ך:** ירמיהו מח **משניות:** כלים יז **זהר:** חלק ב עמ' שעז-שעח	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:21 | **סו"ז תפילה** ..... 10:25 **נץ החמה** ..... 5:45 | **חצות היום** ..... 12:44 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:21 | **שקיעה** ..... 7:42 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:15 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:55
יום **רביעי**	**כז** / **23**	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ל"ה **ירושלמי:** כתובות כ"ז **תוספתא:** שבועות ה **נ"ך:** ירמיהו מט **משניות:** כלים יח **זהר:** חלק ב עמ' שעט-שפ	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:22 | **סו"ז תפילה** ..... 10:25 **נץ החמה** ..... 5:46 | **חצות היום** ..... 12:45 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:22 | **שקיעה** ..... 7:42 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:15 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:55
יום **חמישי**	**כח** / **24**	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ל"ו **ירושלמי:** כתובות כ"ח **תוספתא:** שבועות ו **נ"ך:** ירמיהו נ **משניות:** כלים יט **זהר:** חלק ב עמ' שפא-שפב	**יום כיפור קטן מוקדם** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:23 | **סו"ז תפילה** ..... 10:25 **נץ החמה** ..... 5:47 | **חצות היום** ..... 12:45 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:22 | **שקיעה** ..... 7:41 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:16 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:54
יום **שישי**	**כט** / **25**	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ל"ז **ירושלמי:** כתובות כ"ט **תוספתא:** עדיות א **נ"ך:** ירמיהו נא **משניות:** כלים כ **זהר:** חלק ב עמ' שפג-שפד	**ערב ראש חודש מנחם אב** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:24 | **סו"ז תפילה** ..... 10:25 **נץ החמה** ..... 5:47 | **חצות היום** ..... 12:45 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:23 | **שקיעה** ..... 7:40 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:16 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:53 **הדלקת נרות** (40 דק'): **7:00** (20 דק'): **7:20**
שב"ק	**א** / **26**	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ל"ח **ירושלמי:** כתובות ל' **תוספתא:** עדיות ב **נ"ך:** ירמיהו נב **משניות:** כלים כא **זהר:** חלק ב עמ' שפה-שפו	**שבת קודש פרשת מטות מסעי, שבת ראש חודש מנחם אב** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:24 | **סו"ז תפילה** ..... 10:26 **נץ החמה** ..... 5:48 | **חצות היום** ..... 12:45 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:23 | **שקיעה** ..... 7:40 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:16 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:53 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:53**

אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לָדַעַת מֵרַבֵּנוּ, לְפָרֵסֵם דַּעַת רַבֵּנוּ, לְהַדְפִּיס סְפָרִים וּלְהָפִיץ סְפָרִים, זֶה נִקְרָא
'מְשָׁרֵת שֶׁל רַבֵּנוּ', הוּא זוֹכֶה לִהְיוֹת הַמְּשָׁרֵת שֶׁל הַצַּדִּיקִים !
(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)